

ALMANYA PARLAMENTOSUNDA YASAMA, DENETİM VE BÜTÇE SÜREÇLERİ

TBMM BAŞKANLIĞI GENEL SEKRETERLİĞİ
ARAŞTIRMA HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI

ALMANYA PARLAMENTOSUNDA YASAMA, DENETİM VE BÜTÇE SÜREÇLERİ

TBMM BAŞKANLIĞI GENEL SEKRETERLİĞİ
ARAŞTIRMA HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI

TBMM BAŞKANLIĞI GENEL SEKRETERLİĞİ
ARAŞTIRMA HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI
Almanya Parlamentosunda Yasama, Denetim ve Bütçe Süreçleri

Yayın No: 19

Yayın Sahibi

Numan KURTULMUŞ
TBMM Başkanı

Yayın Koordinatörü

Ahmet BOZKURT
Genel Sekreter

Yayın Yönetmeni

Hüseyin Kürşat BAKIR
Araştırma Hizmetleri Başkanı

Editör

Mehmet TOPACA

Yazarlar

Kadir CANDAN Murat BİLGİN
Ayşe AKCA Alper Mahmut KAYSAL

Katkıda Bulunanlar

Habip KOCAMAN - Özlem Tuğçe HAÇAT

Kapak Görseli

© Deutscher Bundestag / Cordia Schlegelmilch

Grafik Tasarım

Demet ÇINAR

ISBN:

978-625-6871-35-9
978-605-2089-81-1 (e-kitap)

Araştırma Hizmetleri Başkanlığı

Türkiye Büyük Millet Meclisi Ek Hizmet Binası
Remzi Oğuz Arık Mah. Güvenlik Cad. No: 35 Çankaya/ANKARA

Tel: +90 312 420 68 38 **Faks:** +90 312 420 78 00

E-posta: iletisim.armer@tbmm.gov.tr

TBMM Basımevi – ANKARA

1. Baskı / Temmuz 2026

© TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Araştırma Hizmetlerinin Yürütölmesine İlişkin Yönetmeliğe göre; Araştırma ürünlerinde yer alan bilgiler kaynak gösterilerek kullanılabilir. Araştırma ürünleri, TBMM Başkanlığının görüşlerini yansıtmaz.

Bu eser Creative Commons Atıf-Gayri Ticari-Aynı Lisansla Paylaş 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Bu eseri, aşağıdaki şartlar altında her boyut ve formatta paylaşabilir, kopyalayabilir ve çoğaltabilirsiniz:

Atıf — Uygun atıf bilgisini, bu lisansa ilişkin internet bağlantısını ve değişiklik yapıldıysa buna ilişkin bilgiyi belirtmelisiniz. Söz konusu işlemleri, sizi veya kullanımınızı lisansörün onayladığını ima etmemek kaydıyla, uygun şekilde geręekleřtirebilirsiniz.

Gayri Ticari — Bu materyali ticari amaçlarla kullanamazsınız.

Aynı Lisansla Paylaş — Materyali aktarmanız, dönüştürmeniz veya temel alarak üzerine eklemeler yapmanız durumlarında ortaya çıkacak materyali ancak aynı lisans ile dağıtabilirsiniz.

Ek sınırlamalar yoktur — Lisansın izin verdiği hakları başkaları üzerinde kanunlarla ya da teknolojiyi kullanarak sınırlayamazsınız.

Creative Commons Atıf-Gayri Ticari-Aynı Lisansla Paylaş 4.0 Uluslararası Kamu Lisansı hakkında daha fazla bilgi için Creative Commons Lisansına ilişkin sayfanın Türkçe çevirisini ziyaret edebilirsiniz:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.tr>

TAKDİM

Demokratik sistemlerin omurgasını oluşturan parlamentolar; halkın sesinin yükseldiği, siyasal meşruiyetin üretildiği ve millet iradesinin kurumsallaştığı temel alanlardır. Bu sebeple parlamentoların işleyişi, ulusal yönetim modellerini anlamak kadar küresel demokratik sistemin gidişatını görmek bakımından da hayati önem taşımaktadır.

Parlamentoların yasama, denetim ve bütçe işlevleri açısından incelenmesi, demokratik kültürün gelişmesine, daha etkin ve verimli mekanizmaların inşa edilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma Almanya Parlamentosunun tarihsel deneyimine ışık tutarken Türkiye Büyük Millet Meclisinde yürütülen tartışmalara, anayasa ve içtüzük çalışmalarına zengin bir çerçeve sunmaktadır.

Demokratik ve sosyal bir devlet olarak güçlü uzlaş ve koalisyon kültürüyle öne çıkan Almanya'nın; siyasal yapısını, Federal Meclis ve Federal Konseyin işleyişini, kanun yapım prosedürlerini, denetim mekanizmalarını ve bütçe süreçlerini kapsamlı bir biçimde ele alan bu eserin, parlamento usullerinin gelişmesine ve demokratik standartlarımızın ilerlemesine vesile olmasını temenni ediyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygıdeğer üyeleri başta olmak üzere, bu değerli çalışmayı ilgilenen tüm kişi ve kesimlerin istifadesine sunmaktan memnuniyet duyuyorum.

Parlamento hukuku literatürüne önemli bir katkı sağlayacak bu kıymetli esere emeği geçen Meclis çalışanlarımıza da hassaten teşekkür ediyorum.

Numan KURTULMUŞ

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Başkanı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar	xi
GÖRSELLER	xi
1. GİRİŞ	1
2. SİYASİ YAPI	7
3. GÜÇLER AYRILIĞI VE ANAYASAL KURUMLAR	14
3.1. Alman Federal Meclisi	17
3.2. Federal Konsey	20
3.3. Cumhurbaşkanı	25
3.4. Federal Hükûmet	31
3.5. Federal Anayasa Mahkemesi	42
4. PARLAMENTONUN YAPISI	45
4.1. Alman Federal Meclisi	45
4.1.1. Oluşumu	45
4.1.2. Seçim Sistemi	47
4.1.3. Görevleri	51
4.1.4. Genel Kurul	68
4.2. Federal Konsey	90
4.2.1. Oluşumu	90
4.2.2. Görevleri	94
4.2.3. Genel Kurul	102

5. PARLAMENTO ÜYELİĞİ	112
5.1. Alman Federal Meclisi	112
5.1.1. Seçilme Yeterliliği, Üyelğin Başlaması ve Davranış Kuralları	112
5.1.2. Üyelikle Bağdaşmayan İşler	113
5.1.3. Üyelğin Kaybedilmesi Hâlleri	117
5.1.4. Boşalan Üyeliklerin Doldurulması	118
5.1.5. Yasama Sorumsuzluğu ve Dokunulmazlığı	118
5.1.6. Milletvekilliği Devamsızlığı	121
5.2. Federal Konsey	123
5.2.1. Üye Seçilme Yeterliliği, Üyelğin Başlaması, Yemin	123
5.2.2. Üyelikle Bağdaşmayan İşler	124
5.2.3. Üyelik Devamsızlığı	125
6. PARLAMENTO ORGANLARI, MECLİS GRUPLARI VE DİĞER ÖNEMLİ KURUMLAR	126
6.1. Alman Federal Meclisi	126
6.1.1. Başkanlık Divanı	126
6.1.2. Kâtip Üyeler ve Başkanlık Kürsüsü	134
6.1.3. Meclis Grupları	135
6.1.4. Kıdemliler Kurulu	144
6.1.5. Komisyonlar	147
6.1.6. Yardımcı Organ Niteliğindeki Ombudsman Mekanizmaları	174
6.1.7. Vatandaş Meclisleri	175
6.2. Federal Konsey	176
6.2.1. Federal Konsey Başkanlık Divanı	176
6.2.2. Kâtip Üyeler	179
6.2.3. Daimî Danışma Kurulu	179
6.2.4. Komisyonlar	180
6.2.5. Avrupa İşleri Kamarası	186
7. YASAMA SÜRECİ	188
7.1. Yasama Yetkisinin Federal Devlet ve Eyaletler Arasındaki Dağılımı	191
7.1.1. Federal Devletin Tek Başına Sahip Olduğu Yasama Yetkisi	191
7.1.2. Federal Devlet ve Eyaletler Arasında Yasama Yetkisinin Yarıştığı Alanlar	192

7.2. Kanun Önerilerinin Hazırlanması ve Sunulması.....	193
7.2.1. Hükûmet Tarafından Sunulan Kanun Önerileri	194
7.2.2. Federal Konsey Tarafından Sunulan Kanun Önerileri.....	197
7.2.3. Doğrudan Federal Mecliste Sunulan Kanun Önerileri	197
7.3. Kanun Önerilerinin Komisyona Havalesi (Birinci Okuma).....	198
7.4. Komisyon Aşaması.....	200
7.4.1. Hükûmet Temsilcilerinin Sürece Katılımı	203
7.4.2. Uzmanların ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Sürece Katılımı	203
7.4.3. Yerel Yönetimlerin Sürece Katılımı.....	205
7.4.4. Kanun Önerisinin Dil Açısından Denetimi.....	206
7.4.5. Komisyon Raporunun Siyasi Parti Gruplarınca Görüşülmesi.....	206
7.5. Komisyon Raporunun Genel Kurulda Görüşülmesi (İkinci Okuma)	206
7.5.1. Kanun Önerisinin Geneline İlişkin Görüşmeler	207
7.5.2. Maddelere İlişkin Görüşmeler, Değişiklik Önergelerinin Görüşülmesi ve Oylanması.....	207
7.5.3. Kanun Önerisinin İkinci Okumada Onaylanması ya da Reddi.....	208
7.6. Son Değişiklikler ve Son Oylama (Üçüncü Okuma).....	209
7.7. Federal Konsey Aşaması.....	210
7.8. Uzlaşma Komisyonu Süreci.....	211
7.9. Uzlaşma Komisyonu Sonrası Süreç.....	215
7.9.1. Onaya Tabi Kanunlar	215
7.9.2. İtiraza Tabi Kanunlar.....	217
7.10. Kanunların Onaylanması ve Yürürlüğe Girmesi.....	218
8. PARLAMENTER DENETİM YOLLARI.....	220
8.1. Alman Federal Meclisi.....	220
8.1.1. Doğrudan Hükûmete İlişkin Denetim Araçları	220
8.1.2. Hükûmetin Sağladığı Bilgiye Dayalı Denetim Araçları	223
8.1.3. Federal Meclisin Sağladığı Bilgiye Dayalı Denetim Araçları	230
8.1.4. Diğer Denetim Araçları.....	245
8.2. Federal Konsey.....	254

9. BÜTÇE	257
9.1. Bütçe Sürecinin Hukuki Temelleri	257
9.1.1. Mevzuat	259
9.1.2. Bütçe Sisteminin Temel Prensipleri	262
9.2. Bütçe Süreci	263
9.2.1. Parlamento Öncesinde Bütçe Süreci	264
9.2.2. Parlamentoda Bütçe Süreci	267
9.2.3. Bütçe Sürecinde Şeffaflık ve Parlamentonun Bütçe Denetimindeki Rolü	272
9.2.4. Parlamentonun Bütçe Denetiminde Sayıştayın Rolü	273
9.2.5. İstikrar Konseyi	275
EKLER	277
EK 1: Alman Federal Meclisi Yasama ve Denetim Faaliyetleri (17-20. Yasama Dönemleri)	277
EK 2: Federal Konsey Yasama ve Diğer Faaliyetleri (17-20. Yasama Dönemleri)	279
KAYNAKÇA	281

TABLÖLAR

Tablo 1: 1871'den Günümüze Almanya'da Yaşanan Siyasi Rejimler	4
Tablo 2: Almanya Ülke Profili	6
Tablo 3: Federal Meclise İlişkin Genel Bilgiler	17
Tablo 4: Federal Konseye İlişkin Genel Bilgiler	20
Tablo 5: Almanya Federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanları	27
Tablo 6: Almanya Federal Cumhuriyeti Şansölyeleri	41
Tablo 7: Federal Konseyin Bileşimi (18 Mart 2026 tarihi itibarıyla)	92
Tablo 8: Federal Meclis İhtisas Komisyonları (21'inci Yasama Dönemi/2025)	151
Tablo 9: Federal Konsey İhtisas Komisyonları (Şubat 2026 itibarıyla)	183
Tablo 10: Olağan Yasama Süreci	189
Tablo 11: Yıllık Bütçe Takvimi	264
Tablo 12: Almanya'da Bütçe Süreci	266

GÖRSELLER

Görsel 1: Alman Federal Meclisi Genel Kurulu	68
Görsel 2: Olağan Oylama Usulü (El Kaldırma)	84
Görsel 3: Federal Konsey Binası	93
Görsel 4: Federal Konsey Genel Kurulu	102
Görsel 5: Milletvekili Yoklama Listesi Alanı	122
Görsel 6: Federal Konseyde Bir Komisyon Toplantısı	182

1. GİRİŞ

Resmî adıyla Almanya Federal Cumhuriyeti, yaygın kısa adıyla Almanya, Avrupa'nın ortasında yer almaktadır. Dokuz ülkeyle kara sınır komşusu olan Almanya, Avrupa'da Rusya'dan sonra ikinci en fazla nüfusa sahip ülkedir. Kuzeyde Baltık Denizi ve Kuzey Denizi'ne kıyısı olan Almanya'nın güney sınırı boyunca Alp Dağları uzanmaktadır.¹

Cermen halklar eski çağlardan beri günümüz Almanya topraklarının çoğuna yerleşmiştir.² 800 yılında Şarlman tarafından kurulan Kutsal Roma İmparatorluğu (I. Reich) günümüz Almanya toprakları haricinde geniş bir bölgeyi kapsamıştır. Napolyon tarafından 1806'da yıkılan İmparatorluğun ardından 1815 Viyana Kongresi sonucunda aralarındaki bağları kuvvetli olmayan 39 bağımsız devletten oluşan Alman Konfederasyonu kurulmuştur. 1866 yılında Alman Konfederasyonunun dağılmasından sonra Prusya ve kuzey Alman devletleri bir araya gelerek Kuzey Almanya Konfederasyonunu kurmuştur. 1870 yılında Birliğe güney Alman devletleri de katılmıştır. Prusya Şansölyesi Otto von Bismarck, Konfederasyon devletlerini 1871'de bir araya getirmiş ve modern Alman ulus devleti olarak da nitelendirilen³ II. Alman İmparatorluğu Dönemi başlamıştır (II. Reich).⁴

Almanya siyasi olarak 20. yüzyıl boyunca otoriter monarşiden demokrasiye, demokrasiden totaliter bir rejime ve tekrar demokrasiye evrilmiştir.⁵ I. Dünya Savaşı yenilgisi sonrası 1918'de Almanya'da Weimar Cumhuriyeti Dönemi başlamıştır. Başta I. Dünya Savaşı sonrası imzalanan Versay Antlaşması'nın yarattığı tepkiler ve 1920'li yıllarda yaşanan hiperenflasyon ile 1929 Büyük Buhranı'nın yansımaları gibi ekonomik nedenlerle yükselen Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisinin iktidara gelmesiyle Nazi Almanyası Dönemi başlamıştır. Rejimin kendisini önceki İmparatorluk dönemlerinin halefi olarak görmesi dolayısıyla, II. Dünya Savaşı'nın bitimine kadar süren 1933-1945 yılları arası III. Reich dönemi olarak da adlandırılmaktadır.⁶

¹Deutschland.de, [Coğrafya ve iklim](#), 18.01.2018; The World Factbook, [Germany](#), (27.01.2026 tarihli Wayback Machine arşivi)

²Schleunes K.A., Barkin K., [History of Germany](#), Britannica

³Deutschland.de, [Almanya hakkındaki en önemli gerçekler](#), 23.10.2025

⁴McCormick, J., Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri, Felix Kitap, Ankara, Eylül 2020, s.145-146; Candan K., [Koalisyon Kültürüne Dayalı Bir Parlamenter Sistem Örneği: Almanya Federal Cumhuriyeti](#), Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem, TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, Gökçimen S. (ed.), Gözden Geçirilmiş 2.Baskı TBMM Basımevi, Ankara, Şubat 2017, s.37

⁵McCormick, J., Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri, Felix Kitap, Ankara, Eylül 2020, s.144

⁶McCormick, J., Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri, Felix Kitap, Ankara, Eylül 2020, s.146-147

Yukarıda özetlenen günümüz Almanya Federal Cumhuriyeti önce-
sindeki siyasi tarihi içinde ilki 1849 Frankfurt Anayasası, ikincisi 1871
Alman İmparatorluğu Anayasası ve üçüncüsü de 1919 Weimar Cumhu-
riyeti Anayasası olmak üzere üç önemli anayasal gelişme çerçevesinde
Parlamentonun gelişimine bakıldığında ilk önemli adımın 1848 yılında
atıldığı görülmektedir. Bu dönemde demokratik olarak seçilen ilk Alman
temsilcileri 1848 yılında Frankfurt Aziz Paul Kilisesi'nde bir araya gelmiş
(Ulusal Meclis/Frankfurt Parlamentosu) ve bir anayasa hazırlamışlardır.
1849'da kabul edilen ve Frankfurt Anayasası adıyla da bilinen 1849 Aziz
Paul Kilisesi Anayasası federal bir teşkilatlanma ve Prusya Kralını İmpa-
rator olarak öngörmekteydi. Yürütme ve yasama yetkileri İmparator ve
çift meclisli Parlamento (*Reichstag*) arasında paylaştırılmıştı ancak İmpa-
ratorun yetkileri bariz olarak daha fazlaydı. Frankfurt Parlamentosu Ana-
yasayı kabul ederek Prusya Kralını İmparator olarak belirlemesine karşın
Prusya Kralı, imparatorluk tacını ve Anayasayı reddetmiştir. Hayata geçi-
rilemeyen bir anayasa hazırlayan bu oluşum aynı yıl içinde feshedilmiş-
tir.⁷ İkinci önemli anayasal gelişme olan Alman İmparatorluğu'nun 1871
tarihli Anayasasında ise devlet yetkileri, İmparator, Şansölye, Parlamento
(*Reichstag*) ve üye devletlerin temsilcilerinden oluşan organ olan Federal
Konsey (*Bundesrat*) arasında paylaştırılmıştır. Parlamenter sistemin ön-
görüldüğü ve demokratik unsurları daha fazla barındıran Weimar Cum-
huriyeti (1918-1933) Anayasası'nda ise çift meclisli yasama organında
Parlamento (*Reichstag*) artık siyasi karar alma merkezidir. Doğrudan halk
tarafından seçilen Cumhurbaşkanı, yürütme yetkileri haricinde yasamaya
dair önemli yetkileri (Parlamentoyu feshetme veya Parlamentonun kabul
ettiği kanunlar için referandum düzenleme yetkisi gibi) ile ciddi bir karşı
güç olarak tasarlanmıştır. Bu dönemde diğer yasama ve yürütme organları
ise sırasıyla eyaletlerin temsil edildiği ikinci meclis niteliğindeki İmpara-

⁷Almanya'daki ilk ulusal parlamento olarak nitelendirebileceğimiz Ulusal Meclisin, Avusturya hariç olmak üzere diğer Alman devletlerini bir araya getirdiği bu düzenlemenin Prusya Kralı tarafından reddedilmesinde, Kralın hükümdarlığını "Tanrının inayeti"ne dayandırması etkili olmuştur. Kralın reddi sonrası Prusya Meclisleri (Birinci ve İkinci Meclis) dâhil olmak üzere çoğu Alman devleti Anayasanın kabulü yönünde görüş bildirmiştir. Kral bu gelişmeler üzerine Prusya Birinci Meclisini tatil ve İkinci Meclisini feshetmiş ve Anayasanın kesin bir şekilde reddedildiğini ilan ettirmiştir. Ulusal Meclis tarafından kabul ve ilan edilen Anayasa hiçbir şekilde yürürlüğe girememiş olmasına karşın daha sonraki anayasal düzenlemeler için bir örnek teşkil etmiştir. Özellikle 1849 Anayasası'nda ilk defa ele alınan temel haklar bölümü 100 yıl sonra 1949 Anayasası'na genel itibarıyla işlenmiştir. Bu konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Deutscher Bundestag, [Vor 175 Jahren: Paulskirche verabschiedet Verfassung des Deutschen Reiches](#), 25.03.2024; Rasche U., [Almanya'nın demokrasi yolu](#), Deutschland.de, 12.05.2023

torluk Konseyi (*Reichsrat*) ve Şansölye ile bakanlardan oluşan Hükûmettir. 1933 yılında Nasyonal Sosyalistlerin yürürlüğe koyduğu Yetki Kanunu ile tüm yasama yetkileri Hitler Hükûmetine devredilmiştir.⁸ Totaliter tek parti devletine dönüşen Almanya’da önce eyalet parlamentoları daha sonrasında ise eyaletlerin ülke düzeyindeki temsilcisi konumundaki İmparatorluk Konseyi feshedilmiştir. “Tek Parti Parlamentosu” niteliğindeki İmparatorluk Meclisi ise artık resmî olarak varlığını sürdürmekle birlikte herhangi bir siyasi öneme sahip değildir.⁹

II. Dünya Savaşı sonrasında Almanya; galip devletlerden Sovyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Birleşik Krallık ve Fransa tarafından ayrı ayrı yönetilen dört işgal bölgesine ayrılmıştır. Batı müttefiklerinin yer aldığı bölgede Mayıs 1949’da Almanya Federal Cumhuriyeti (Batı Almanya/Bonn Cumhuriyeti), doğudaki Sovyet bölgesinde Demokratik Alman Cumhuriyeti (Doğu Almanya) kurulmuştur.¹⁰ 1989-1990 yıllarında Berlin Duvarı yıkıldıktan ve Doğu Bloku dağıldıktan sonra birleşmiş Almanya’nın sınırları ve gelecekteki statüsü, II. Dünya Savaşı galibi dört devletin (Sovyetler Birliği, ABD, Fransa ve Birleşik Krallık) dışişleri bakanlarının 12 Eylül 1990’da imzaladığı İki Artı Dört Antlaşması ile tespit edilmiştir. Almanya Federal Hükûmeti ve Mart 1990’da serbest seçimlerle iktidara gelen Demokratik Almanya Cumhuriyeti Hükûmeti, 31 Ağustos 1990’da Almanya’nın birleşmesi hakkındaki antlaşmayı imzalamıştır. İki Artı Dört Antlaşması, Birleşmiş Almanya ve üç batılı devlet tarafından hızla onaylanırken Moskova’da 4 Mart 1991’de onaylanabilmiş ve 15 Mart 1991 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹¹ 1990 yılında Doğu Almanya’nın Almanya Federal Cumhuriyeti’ne katılma sürecinin resmen tamamlandığı, iki ülkenin resmî birleşme tarihi olan 3 Ekim, Alman Birliği günü olarak kutlanmaktadır.¹²

⁸Grotz, F., Schroeder, W., [Deutscher Bundestag: der parlamentarische Gesetzgeber](#) (Sınırlı Erişim), Das politische System der Bundesrepublik Deutschland, Springer VS, Wiesbaden, 2021; Goerlich H., Fröhlich K., [VerfassungsgeschichteZeittafel – Verfassungsgeschichte der Neuzeit](#), Juristenfakultät Leipzig, s.18-26

⁹Deutscher Bundestag, [Nationalsozialismus \(1933 - 1945\)](#)

¹⁰McCormick, J., Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri, Felix Kitap, Ankara, Eylül 2020, s.147-148

¹¹Deutschland.de, [İki Artı Dört Antlaşması](#), 24.09.2025

¹²Deutschland.de, [En Önemli Bayram](#), 24.09.2025

Tablo 1: 1871'den Günümüze Almanya'da Yaşanan Siyasi Rejimler¹³

Siyasi Rejim	Yıl Aralığı
Alman İmparatorluğu	1871-1918
Weimar Cumhuriyeti	1918-1933
Nasyonal Sosyalizm Dönemi	1933-1945
İşgal Dönemi	1945-1949
Bölünmüş Almanya: Almanya Federal Cumhuriyeti (Batı Almanya/Bonn Cumhuriyeti) ve Alman Demokratik Cumhuriyeti (Doğu Almanya)	1949-1990
Almanya Federal Cumhuriyeti	1990-

Bu eserin hazırlanmasındaki temel amaç okuyucuya Almanya yasama organı hakkında detaylı bilgiler sunmaktır. Bu doğrultuda çalışma hazırlanırken dört temel başlık üzerinden bir çerçeve çizilmiştir:

- Siyasi yapı ve anayasal kurumlar, parlamentonun yapısı ile parlamento üyeliği ve başta parlamento organları olmak üzere öne çıkan parlamento içi diğer kurumlar (2-6'ncı Bölüm),
- Yasama süreci (7'nci Bölüm),
- Parlamenter denetim yolları (8'inci Bölüm),
- Bütçe süreci (9'uncu Bölüm).

Kitapta öncelikle Almanya'nın siyasi yapısı ve anayasal organları hakkında temel bilgiler sunulmaktadır. Siyasi yapı ile normlar hiyerarşisinin tepesinde bulunan anayasa niteliğindeki Temel Yasa¹⁴ hakkında genel bilgiler verilmekte ve bu düzenlemenin merkezinde yer alan federalizm ilkesi daha ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır. Siyasi yapının temel çerçevesi ortaya konulduktan sonra kuvvetler ayrılığı prensibi çerçevesinde anayasal organlar genel hatlarıyla anlatılmaktadır. Sonraki bölümlerde Almanya Parlamentosu daha detaylı olarak mercek altına alınmaktadır.

¹³Decker F., [Die Deutsche Demokratie](#), bpb-Schriftenreihe Band 10962 (epub), Bonn, 11.01.2023

¹⁴Çalışma boyunca yararlanılan Almanya Anayasasının Almanca, İngilizce ve Türkçe versiyonları için bkz. Gesetze im Internet, [Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland](#); Gesetze im Internet, [Basic Law for the Federal Republic of Germany](#); Deutscher Bundestag-Infoservice, [Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası](#)

Bu doğrultuda Parlamentoyu oluşturan Alman Federal Meclisi¹⁵ ve Federal Konseyin¹⁶ genel yapısı, görevleri, parlamento üyeliği, parlamentonun organları, parti grupları ve diğer öne çıkan kurumlar ayrı ayrı ele alınmaktadır. Parlamentonun görevleri ile ilgili olarak yasama ve denetim konuları ana hatlarıyla sunulmakta olup konunun ayrıntıları kitabın ilgili bölümlerinde kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır.

Daha sonra kanun yapım sürecine odaklanılarak Parlamentonun her iki kanadında bu sürece ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Öncelikle federasyon ile eyaletler çerçevesinde yasama yetkisinin kimde olduğunun çerçevesi çizilmekte ve sonrasında federasyon düzeyinde kanun önerilerinin hazırlanmasından Parlamenta sunulmasına ve oradan komisyon ve genel kurul aşamalarına değin tüm aşamalar ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir.

Parlamente demokrasinin önemli bileşenlerinden biri olan Hükûmetin denetlenmesi ise ayrı bir bölümde ilgili başlıklar çerçevesinde açıklanmaktadır. Bu bölümde çeşitli denetim mekanizmalarına sahip yasama organı olarak Federal Meclis farklı başlıklar altında incelenmiş olup Federal Konsey ise ayrı bir başlıkta anlatılmaktadır.

Kitabın son bölümünde ise bütçe süreci ve bütçeye ilişkin birtakım hususlar detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Son olarak, Federal Meclis ve Federal Konsey yasama ve denetim faaliyetlerine (17-20'nci Yasama Dönemleri) ilişkin istatistiksel veriler ekte sunulmaktadır.

¹⁵Çalışma boyunca yararlanılan Alman Federal Meclisi İçtüzüğü'nün (İlişik ve Ek Belgeler dâhil olmak üzere) Almanca ve İngilizce versiyonları için bkz. Deutscher Bundestag, [Geschäftsordnung des Deutschen Bundestages](#); German Bundestag-Public Relations Division, [Rules of Procedure of the German Bundestag and Rules of Procedure of the Mediation Committee](#), July 2022

¹⁶Çalışma boyunca yararlanılan Federal Konsey İçtüzüğü'nün Almanca ve İngilizce versiyonları için bkz. Bundesrat, [Geschäftsordnung des Bundesrates \(GO BR\)](#); Bundesrat, [Rules of Procedure of the Bundesrat](#), 2025

Tablo 2: Almanya Ülke Profili¹⁷

Resmî Adı	Almanya Federal Cumhuriyeti
Anayasanın Yürürlüğe Giriş Tarihi	24.05.1949
Yüzölçümü	357.022 kilometrekare
Parlamento	Alman Federal Meclisi: 630 üye (21'inci Yasama Dönemi) Federal Konsey: 69 üye
Şansölye (Federal Başbakan)	Friedrich Merz
Yönetim Şekli/ Hükûmet Sistemi	Cumhuriyet/Parlamenter
Anayasada Son Değişiklik Tarihi	22.03.2025
Nüfus	84.119.100 (2024 yılı tahmini)
Cumhurbaşkanı	Frank-Walter Steinmeier
Yargı	Yargı yetkisi hâkimlere verilmiştir; bu yetki Federal Anayasa Mahkemesi, Anayasada öngörülen federal mahkemeler ve eyalet mahkemeleri tarafından kullanılır. Anayasada öngörülen federal mahkemeler şunlardır: - Federal Temyiz Mahkemesi - Federal İdare Mahkemesi - Federal Vergi Mahkemesi - Federal İş Mahkemesi - Federal Sosyal Mahkeme

¹⁷ Deutschland.de, [Coğrafya ve iklim](#), 18.01.2018; The World Factbook, [Germany](#), (27.01.2026 tarihli Wayback Machine arşivi)

2. SİYASİ YAPI

Siyasi Yapının Temel Çerçevesini Ortaya Koyan Metin Olarak Temel Yasa

8 Mayıs 1949'da anayasayı hazırlamakla görevli Parlamenter Konsey tarafından kabul edilen ve 16-22 Mayıs 1949'da eyaletlerin (*Länder*) en az üçte ikisinde kabul edilerek¹⁸ 23 Mayıs 1949'da Parlamenter Konseyin Bonn'da gerçekleştirdiği oturumda imzalanan ve ilan edilen Temel Yasa (*Grundgesetz*),¹⁹ 23 Mayıs'ı 24 Mayıs'a bağlayan gece yürürlüğe girmiş olup²⁰ Almanya Anayasası olarak en üst hukuk normunu oluşturmaktadır.²¹

İki Almanya'nın birleşmesinde Temel Yasa çerçevesinde iki alternatif bulunmaktaydı: 23'üncü maddeye göre Doğu Almanya'nın Temel Yasanın uygulama alanına katılımı veya 146'ncı madde doğrultusunda Alman halkının yeni bir anayasa üzerine karar vermesi. 1990 yılında yapılan Birleşme Antlaşmasında 23'üncü madde doğrultusunda birleşme kararı alınmış olup bu karar her iki Alman Devletinin parlamentoları tarafından üçte iki çoğunlukla onaylanmıştır. İlgili değişiklikte başlangıç da yeniden düzenlenmiş olup Temel Yasanın tüm Alman halkı için geçerli olduğu açıkça ifade edilmiştir.²²

Anayasanın 1'inci maddesi insan onurunu güvence altına almakta ve temel hakların bağlayıcılığının altını çizmekte iken 20'nci maddesi Almanya Federal Cumhuriyeti'nin demokratik ve sosyal bir federal devlet olduğunu ve kuvvetler ayrılığını ortaya koymaktadır. Anayasanın 20'nci maddesi devletin temel yapısını ortaya koyan beş ilkeyi özetlemektedir: Demokrasi, cumhuriyet, hukuk devleti, federal devlet ve sosyal devlet.²³ Anayasanın

¹⁸Anayasanın 144'üncü maddesi uyarınca Anayasa, ilk önce yürürlüğe gireceği eyaletlerin üçte ikisinin yasama organlarının kabul edilmelidir.

¹⁹Anayasanın başlığındaki bu kelime tercihinde, Doğu ve Batı Almanya arasında yeniden birleşme umudu ve anayasa ile belirlenebilecek bir kalıcılıktan kaçınma maksadı bulunmaktadır. Bu doğrultuda anayasayı hazırlayanlar birleşmiş bir Almanya'nın nihai olarak anlaşmasına kadar geçici nitelikli Temel Yasada mutabık kalmıştır. 1990 yılında iki Almanya'nın birleşmesi sonrasında ise gerekli değişiklikler gerçekleştirilirken bu başlık korunmuştur. Candan K., [Anayasal Geçmiş, Anayasa Yapım Süreçleri ve Değişiklikleri Bakımından Ülke Deneyimleri](#), Konularına Göre Karşılaştırmalı Dünya Anayasaları, TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, Gökçimen S., Bilgin M., Candan K. (yay.haz.), TBMM Basımevi, Ankara, Haziran 2022, s.18-19

²⁰Anayasanın 145'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre Anayasa ilan edildiği günün sonunda yürürlüğe girecektir.

²¹Deutscher Bundestag, [Aktueller Begriff: Grundgesetz](#), 22.05.2024

²²Bundesministerium des Innern und für Heimat, [Unsere Verfassung](#)

²³Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg, [Verfassungsorgane in Deutschland](#), Oktober 2023

79'uncu maddesi anayasa değişikliği koşulunu ve anayasanın değiştirilemeyecek hükümlerini düzenlemektedir. Anayasanın değiştirilemez hükümleri, ebediyet garantisi veya hükmü (*Ewigkeitsgarantie/Ewigkeitsklausel*) şeklinde nitelendirilmekte olup bu doğrultuda Federasyonun eyaletlere bölünmesi, eyaletlerin yasa yapımına iştiraki ve Anayasanın 1 ve 20'nci maddelerine ilişkin hükümler değiştirilemez (m.79/3). Anayasada yapılacak bir değişiklik için Federal Meclis üyelerinin üçte ikisinin onayı ve Federal Konseyin üçte ikisinin oyu gerekmektedir (m.79/2).²⁴ Her ne kadar 1949'dan günümüze en son 22 Mart 2025 tarihinde gerçekleştirilen değişiklik ile birlikte toplamda 69 defa anayasa değişikliği yapılmış olsa da²⁵ Anayasanın değiştirilemeyecek hükümleri dolayısıyla anayasal sistemin temel yapısının korunmuş olduğunu söylemek mümkündür.²⁶

Siyasi Yapının Temel Unsurlarından Biri Olarak Federasyon ve Eyaletler

Federalizmde devlet gücü federal devlet ile federe devletler ya da başka bir ifadeyle eyaletler arasında paylaştırılmaktadır. Federal devlet ve eyaletler ayrı ayrı yasama, yürütme ve yargı yetkilerine sahiptir.²⁷ Dış egemenliğin kullanımında ise sadece federal devlet söz sahibidir.²⁸ Almanya, en az iki nedenle federal bir cumhuriyet olarak kurulmuştur: Almanya'nın uzun bir bölünmüşlük ve bölgecilik tarihinin varlığı²⁹ ve Almanya'nın yeniden

²⁴Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Grundgesetz, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.52; Deutscher Bundestag, [Grundgesetz](#)

²⁵Anayasada 1949'dan günümüze yapılan değişikliklere ilişkin ayrıntılar için bkz. Leonhardt M.L., Hano J., [75 Jahre Grundgesetz – Änderungen des Grundgesetzes seit 1949](#), Wissenschaftliche Dienste-Infobrief, 20.05.2024, s.10-40; Buzer.de (Bundesrecht - tagaktuell konsolidiert - alle Fassungen seit 2006), [Änderungen an Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland \(GG\)](#)

²⁶Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.38; Schmid S., [»Ewige Baustelle«](#), Das Parlament, Nr. 15-16, 11.04.2023

²⁷Eyaletlerin hükûmet sistemi de federasyon gibi parlamenter hükûmet sistemidir. Federasyondan farklı olarak eyaletlerin yasama organları tek meclislidir ve eyalet Başbakanlığı makamı (kent devletlerinde belediye başkanlık makamı) devlet ve Hükûmet başkanlığı fonksiyonunu birlikte üstlenmektedir. Diğer bir ifadeyle eyalet Başbakanlığı haricinde bir eyalet başkanlığından söz etmek mümkün değildir. Konu hakkında bkz. Decker F., [Die Deutsche Demokratie](#), bpb-Schriftenreihe Band 10962 (epub), Bonn, 11.01.2023

²⁸Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s. 294

²⁹Almanya'da federalizmin tarihsel bir gerçeklik olmasında Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu döneminde Alman ulusunun birçok bağımsız hanedandan oluştuğu hususu belirtilebilir. Bu hanedanların iç güvenliği ve yargılama yetkisini kullanarak barış ortamını sağlama, İmparatorluk kanunlarını uygulama gibi çeşitli görevleri vardı. Konu hakkında bkz. Metin Y., Erece B., [Bölge Devlet ve Federal Devlet Mukayesesi: İspanya ve Federal Almanya Örneği](#), Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.7, 2016, s.691

canlanışının merkezî bir devlet biçiminde olabileceğinden endişe duyan işgal güçlerinin Almanya özelinde üniter sistem karşıtı duruşları.³⁰ Dolayısıyla federalizmin, Alman Devleti'nin tarihsel gelişiminde ortaya çıkan bir yönetim şekli olmasının yanında siyasi iktidarın eyaletler ile federal devlet arasında dengelenmesi bağlamında sınırlandırılması yönüyle bir işlevi de bulunduğunu söylemek mümkündür.³¹

Anayasanın 2'nci Kısmı "Federasyon ve Eyaletler" başlığını taşımaktadır. Anayasanın 20'nci maddesinin 1'inci fıkrası federal devlet ilkesine vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla Almanya'da federal cumhuriyet düzeninin taşıyıcı ve belirleyici unsuru bir federasyon ve bu federasyon içerisinde yer alan eyaletlerdir. Belediyeler gibi yerel yönetim birimleri ise teşkilatlanma açısından eyaletlerin bir parçası olmakla birlikte belli düzeyde bir özerkliğe sahiptir.³² Anayasada vurgulanan federal devlet ilkesi bir düzen ayrışmasından çok federasyon ve eyaletler arası iş birliğine dayalı bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda federal devlet ilkesi federasyon ve eyaletleri karşılıklı saygı gösterme ve yardım sağlamakla yükümlü kılmaktadır.³³ Dolayısıyla, ABD federal sisteminde karşılaşılan federal devletin ve eyaletlerin ayrı yetkilere, vergi haklarına ve kendi idari yapılarına sahip olmalarının aksine Almanya'da bir tür iş birliğiçi federalizmden bahsetmek mümkündür.³⁴

Temel olarak eyaletler kendi içinde bağımsız bir ülkenin yönetimleri gibi çalışarak kendi anayasalarını ve yasal düzenlemelerini ortaya koyabilmekte ve kendi sınırları çerçevesinde güvenlik, içişleri, ekonomi, altyapı yatırımları, kültür ve eğitim gibi alanlarda tek yetkili konumda olabilmektedir. Federal yönetim ise dış politika, savunma, eyaletler üstü altyapı, federal vergi ve gümrük düzenlemeleri gibi makro alanlarda etkin olmaktadır.³⁵ Prensip

³⁰Roskin M.G., Çağdaş Devlet Sistemleri: Siyaset, Coğrafya, Kültür, Adres Yayınları, Ankara, 2009, s.266

³¹Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s. 300-301

³²Deutscher Bundestag, [Der Bund und die Länder](#), 01.05.2019

³³Bundesministerium des Innern und für Heimat, [Föderalismus und Kommunalwesen](#)

³⁴Temel olarak iki tür federalizmden bahsetmek mümkündür: 1. Federasyonun ve eyaletlerin ayrı siyasi alanlarda yasamadan sorumlu olduğu ve aynı zamanda kendi yetkili mercileri aracılığıyla uyguladıkları bölünmüş (ikili) federalizm (ABD, Kanada ve Avustralya gibi) 2. Temelde yasama yetkisinin federasyona ait olduğu ve bunları uygulamanın da ağırlıklı olarak eyaletlerin görevi olduğu işlevsel (iş birliği) federalizm (Almanya, Hindistan, Avusturya ve İsviçre gibi). Konu hakkında bkz. Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.34, 310

³⁵Arslan R., Demokratik Yönetim Sistemleri: Parlamento, Başkanlık, Yarı-Başkanlık ve Konkordanz Yönetim Sistemleri, DORA Basım-Yayın, Bursa, 2013, s.100

olarak birlikteliğin gerekli olduğu konularda Federal Meclis yasama sürecini başlatır veya kanunları onaylar; bunun dışında eyalet parlamentoları Anayasa tarafından açıkça sınırlandırılmadıkları alanlarda serbest bir şekilde düzenleme yapabilirler. Eğitim ve kolluk kuvvetleri gibi bazı alanlar açıkça eyaletlerin sorumluluğunda olmakla birlikte eyaletlerin ortak danışma kurulları aracılığıyla bu gibi alanlarda bir dereceye kadar uyum sağlanmaya çalışılmaktadır.³⁶

Anayasanın 29’uncu maddesine göre federasyona dâhil eyaletlerin sayısı ve sınırları değiştirilebilmektedir. Bu yeniden düzenleme, yine aynı maddede ayrıntıları belirtilen bir referandumla kabul edilen bir federal kanun ile gerçekleştirilir. Bununla birlikte Anayasa, “federasyonun eyaletlere bölünmesi” ile “eyaletlerin yasamaya esasen katılımı” ilkelerinin değiştirilemeyeceğini belirtmektedir (m.79/3).³⁷ Anayasanın, Anayasada aksi belirtilmedikçe veya izin verilmedikçe Devlete ait yetki ve görevlerin temel olarak eyaletlerin uhdesinde olduğunu vurgulaması (m.30), federalizme atfedilen önemi ortaya koyan bir başka hüküm olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hüküm çerçevesinde vatandaşlar gündelik hayatlarında ağırlıklı olarak federal makamlarla değil eyalet makamları veya yerel makamlarla muhatap olmaktadır. Özellikle federalizm reformları ile Federasyonun etkisi eyaletlerin aleyhine doğru genişlemiş olsa da Federasyonun tek başına yetkili olduğu yasama konularında bile eyaletler, Federal Konsey aracılığıyla yasama sürecine katılım sağlarlar (m.50).³⁸ Bu çerçevede Alman federalizmini karakterize eden iki temel özellik şu şekildedir:

- Eyaletlere ayrılan yetkilerin odağında yasama yetkilerinden ziyade (Bu yetkiler eğitim, kültür ve idari konular gibi bazı hususlar ile sınırlıdır.) eyaletlerin federal hukukun uygulanmasında genel olarak yürütme fonksiyonu görmesi,
- Federal Konsey aracılığıyla eyaletlerin ulusal devlet kararlarına katılması (Bu imkân ile eyaletler, eyalet haklarının aşındırılmasına karşı koyma fırsatı elde eder).³⁹

³⁶Barkin K., [Germany: Government and society](#), Britannica

³⁷Diğer bir ifadeyle Anayasa, federatif devletten üniter devlete veya tek meclisli yasama sürecine geçiş yönünde anayasal değişiklik yapılamayacağını ifade etmektedir.

³⁸Deutscher Bundestag, [Der Bund und die Länder](#), 01.05.2019; Bundesministerium der Justiz, [Der Bund und die Länder](#), 10.04.2023

³⁹Mannewitz T., Rudzio W., *The Political System of Germany*, Springer, Wiesbaden, 2023, s.33-34

Anayasanın 20'nci maddesi ile bağlantılı olarak 79'uncu maddesine göre federal anayasal düzenin temelleri olan cumhuriyet, demokrasi, sosyal ve anayasal devlet ilkeleri ortadan kaldırılamaz. Federasyon ve eyaletler arası uyum açısından "homojenlik prensibi" olarak da nitelendirilen ilkeye göre ise Anayasa, eyaletlerin anayasal düzeninin cumhuriyetçi, demokratik ve sosyal hukuk devleti ilkelerine uygun olması gerektiğinin altını çizmektedir (m.28/1).⁴⁰ Anayasa ayrıca tüm Almanlara anayasal düzeni yıkma karşısında son çare olarak direnme hakkı da tanımaktadır (m.20/4).⁴¹

Federasyon ve eyaletler arası ilişkilerde dikkat çeken başka bir husus Anayasanın 37'nci maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre bir eyalet kendisine Anayasa veya başka bir federal kanunla verilmiş olan federal yükümlülükleri yerine getirmezse Hükûmet, Federal Konseyin onayıyla federal yaptırım hakkını kullanarak eyaletin yükümlülüklerini yerine getirmesi için gerekli önlemleri alabilir. Bu hakkın kullanılmasında Hükûmet veya Hükûmetin temsilcisi bütün eyaletlere ve bu eyaletlerin makamlarına talimat verme yetkisine sahiptir.

Almanya da modern ülkelerin çoğunda karşılaştığımız gibi bir temsilî demokrasidir; diğer bir ifadeyle halk siyasi kararlarını temsilcileri aracılığıyla alır. Federasyon topraklarının yeniden düzenlenmesi konusu (Any. m.29) hariç olmak üzere federasyon düzeyinde herhangi bir doğrudan demokrasi aracı (referandum/halk oylaması) öngörülmemiştir. Ancak eyaletlerde çeşitli doğrudan demokrasi araçlarının uygulanması mümkündür. Ülke çapında halkın doğrudan katılımı ile karar alma konusunda anayasa koyucunun kısıtlayıcı tavır almasının temelinde Weimar Cumhuriyeti ve Nasyonal Sosyalist dönemlerinde yaşanan olumsuz gelişmeler vardır.⁴²

Almanya'da federalizm, devlet sisteminin siyasi başat niteliği olmasının ötesinde ülkenin merkezî olmayan kültürel ve ekonomik yapısını da yansıtan köklü bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı bölgesel kimlikleri kapsayan siyasi yapılanma doğrultusunda İki Almanya'nın bir-

⁴⁰Uygulamada eyalet anayasaları genel itibarıyla Temel Yasaya sıkı sıkıya bağlı olup hatta bazı durumlarda Temel Yasayı harfiyen takip etmektedir. Bu durum temel haklar için olduğu kadar devlet teşkilatının yapılanması için de geçerlidir. Konu hakkında bkz. Sydow G., Wittreck F., Alman ve Avrupa Anayasa Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025, s.186

⁴¹Deutscher Bundestag, [Der Bund und die Länder](#), 01.05.2019

⁴²Deutscher Bundestag, [Der Bund und die Länder](#), 01.05.2019

leşmesiyle beş yeni eyalet kurulmuş ve ülke toplam 16 eyalete bölünmüştür.⁴³ Kuzey Ren-Vestfalya 17,6 milyon nüfus ile en kalabalık eyalet iken Bavyera Eyaleti 70.550 kilometrekare yüzölçümüyle en geniş topraklara sahip eyalet olarak karşımıza çıkmaktadır. Eyaletlerin 13'ü belli bir coğrafyayı kapsamakta ve alansal devlet/eyalet (*Flächenstaat*) olarak nitelendirilmekte iken Berlin, Bremen ve Hamburg özel statülü kent devleti/eyaletidir (*Stadtstaat*).⁴⁴ Ayrıca bazı eyaletlerin resmî adlarında yer alan sıfatların tarihî bir arka planı bulunmaktadır ancak bu sıfatlar hukuki olarak bir anlam ifade etmemektedir. Örneğin Bavyera Eyaletinin resmî adı Özgür Bavyera Devleti (*Freistaat Bayern*) ve Bremen Eyaletinin resmî adı Özgür Hansa Kenti Bremen (*Freie Hansestadt Bremen*) şeklinde ifade edilmektedir.⁴⁵

Eyalet Hükûmetlerinin yapısı ise genellikle federasyon Hükûmetine benzerlik göstermekle birlikte özel statülü kent devletlerinde belediye başkanı hem kent yönetiminin hem de eyalet Hükûmetinin başkanlığını yapmaktadır. Aynı zamanda bu kent devletlerinde belediye meclisleri eyalet parlamentosu ve belediye daireleri de eyalet bakanlıklarının fonksiyonlarını üstlenmektedir.⁴⁶

Avrupa Entegrasyonunda⁴⁷ Anayasal Temel

Almanya, devlet faaliyetlerinin adım adım birleşen bir Avrupa'da ulüstü bir nitelik kazanmasıyla 1992 yılında Anayasada değışikliğe giderek "Avrupa maddesi" olarak da ifade edilen 23'üncü maddeyi temel bir norm olarak düzenlemiştir. Avrupa maddesi temel olarak Almanya'nın, birleşik bir Avrupa'nın kurulması üzerine Avrupa Birliğinin (AB) gelişmesine katılımını düzenlemekte ve Federal Hükûmet ile birlikte Federal Meclis ve Fe-

⁴³Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde eyalet yapısı bulunmamaktaydı; yeni beş eyalet Doğu Almanya'da bulunan kentlerin tarihteki örnekler dikkate alınarak birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu konu ve eyaletlerin genel profili hakkında bilgilerin bulunduğu kaynak için bkz. Deutschland.de, [Alman federal eyaletleri](#), 21.04.2025

⁴⁴Deutschland.de, [Federal Almanya Cumhuriyeti](#), 11.09.2024; Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.300

⁴⁵Deutschland.de, [Alman federal eyaletleri](#), 21.04.2025

⁴⁶Barkin K., [Germany: Government and society](#), Britannica

⁴⁷Günümüzde AB olarak bilinen uluslarüstü kurumun kurucu üyeleri arasında Almanya da bulunmaktadır. 1952 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunun kurulmasıyla hayata geçen AB projesi günümüzde 27 devletin üye olduğu toplamda yaklaşık 450 milyon nüfusun temsil edildiği bir organizasyondur. Bu Birliğin en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi Fransa iken, nüfus olarak en büyük ülkesi ise Almanya'dır. Ayrıca AB içerisinde 20 ülke ortak para birimi olarak avroyu benimsemiş olup bu ülkeler birlikte "Avro Bölgesi"ni oluşturmaktadır. Konu hakkında bkz. Deutschland.de, [AB'ye genel bakış](#), 08.05.2023

deral Konseyin bu sürece katılımını öngörmektedir. Aynı madde, Federasyonun bu birleşme doğrultusunda Federal Konsey tarafından onaylanan bir kanun ile egemenlik haklarının devredilebileceğini ve daha ileri entegrasyon adımları için direktifler ve sınırlara ilişkin hükümler de içermektedir. Anayasanın 23'üncü maddesi bağlamında entegrasyon sınırlarının ne zaman aşıldığı konusu siyasi ve hukuki tartışmalara sebep olabilmektedir. Bu husus Federal Anayasa Mahkemesi ile Lüksemburg'da bulunan AB Adalet Divanının önüne sıklıkla dava konusu olarak gelmektedir.⁴⁸

⁴⁸Deutscher Bundestag, [Der Bund und die Länder](#), 01.05.2019

3. GÜÇLER AYRILIĞI VE ANAYASAL KURUMLAR

Federal Cumhuriyetin anayasal kimliğinin, mecazi anlamda “ruhunun” merkezinde yer alan anayasal ilkeleri içeren⁴⁹ ve değiştirilemez maddeler arasında yer alan Anayasanın 20’nci maddesine göre tüm devlet güçleri halktan kaynaklanır; egemenlik seçimler ve oylamalar yoluyla halk tarafından ve belirli yasama, yürütme ve yargı yetkileriyle donatılmış özel organlar eliyle kullanılır (m.20/2). Yasama, anayasal düzene; yürütme ve yargı organları ise kanuna ve hukuka bağlıdır (m.20/3). Yasamanın anayasal düzene bağlı olması, Federal Meclisin Anayasayı ihlal eden herhangi bir kanunu kabul edemeyeceği anlamına gelir. Yürütmenin kanuna ve hukuka bağlı olmasını ise esasen idarenin tüm eylemlerinde kanunları ihlal etmemesi veya diğer bir ifadeyle hukuka uygun davranması şeklinde ifade etmek mümkündür. Bu husus aynı zamanda normlar hiyerarşisinde kanunun altında yer alan düzenlemelerin kanunlara aykırı olamayacağı ve idarenin vatandaşların haklarına ancak yasal bir temele dayanarak müdahale edebileceği anlamına gelmektedir. Aynı şekilde yargının da kanuna ve hukuka bağlı olması ilkesi mahkemelerin, kanunların ve diğer düzenlemelerin yorumlanması konusunda bağımsız olarak karar verirken kararlarını kanunlara ve hukuka dayalı olarak alacaklarını ifade etmektedir.⁵⁰

Almanya’da klasik güçler ayrılığı prensibi çerçevesinde devlet güçleri ilk bakışta şu şekilde bir ayrıma tabi tutulabilir: Yasama (Federal Meclis), yürütme (Federal Hükûmet) ve yargı (federal ve eyalet mahkemeleri).⁵¹ Yasama, yürütme ve yargı şeklindeki klasik güçler ayrılığına, her üç güç aynı düzeyde bulunduğu için aynı zamanda “yatay güçler ayrılığı” da denmektedir. Ayrıca federalizmde “dikey güçler ayrılığı”ndan da bahsetmek mümkündür; bu bir anlamda bir bütün olarak devletin ve eyaletlerin devlet gücünü paylaştıkları anlamına gelir.⁵²

⁴⁹Sydow G., Wittreck F., Alman ve Avrupa Anayasa Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025, s.185

⁵⁰Bundesministerium der Justiz, [Bindung des Staates an die verfassungsmäßige Ordnung und an Recht und Gesetz](#), 10.04.2023

⁵¹Deutscher Bundestag, [Prinzip der Gewaltenteilung](#); Bundesministerium der Justiz, [Gewaltenteilung und Gewaltenverschränkung](#), 10.04.2023

⁵²Sonne, S., [Stichwort Bundesstaat: Föderalismus in Deutschland verständlich erklärt](#), Bundesrat-Presse und Kommunikation, 8. Auflage, Berlin, 2021, s.11

Yasama gücü temsili demokrasilerde parlamentolar tarafından kullanılır; Almanya'da bu anlamda yasama organı, Parlamentonun alt kanadı veya birinci meclis olarak nitelendirebileceğimiz Federal Meclistir.⁵³ Yasama gücü kullanılırken Parlamentonun üst kanadı veya ikinci meclis olarak nitelendirebileceğimiz Federal Konsey ile ayrıca Cumhurbaşkanı da süreç dâhil olmaktadır.⁵⁴ Yürütme gücünün kullanılmasında Cumhurbaşkanı'nın dışarıda tutulması ise makamın sembolik niteliğini vurgulamaktadır. Nitekim Federal Anayasa Mahkemesi 2014 yılında verdiği bir kararında, anayasa koyucunun cumhurbaşkanlığı makamını Weimar Anayasası Dönemi'nde (1918-1933) yaşanan tecrübelerle dayanarak şekillendirdiğinin ve makamın yapılanmasına göre klasik üç devlet gücünden birine dâhil edilemeyeceğinin ancak saygın bir konuma sahip olarak Devletin birliğini temsil ettiğinin altını çizmiştir.⁵⁵

Yürütme organı olarak Hükûmet, kanunların uygulanmasından öncelikle sorumlu olan idareden oluşur. Bu anlamda yürütme organı geniş anlamda Federal Hükûmetin haricinde federal, eyalet ve yerel makamları kapsar. Bu makamlar arasında eyalet yönetimleri, savcılık, polis ve vergi daireleri gibi birimler örnek olarak gösterilebilir.⁵⁶

Anayasa, yargı gücünü hâkimlere vermiştir; bu güç Federal Anayasa Mahkemesi, Anayasada öngörülen federal mahkemeler ve eyalet mahkemeleri tarafından kullanılır (m.92). Alman yargı sistemi temel olarak her birinde kendi yüksek federal mahkemeleri bulunan medeni ve cezai yargı (olağan yargı yetkisi), idari, vergi, iş ve sosyal yargı olmak üzere kısımlara ayrılmıştır. Yüksek federal mahkemeler Anayasaya göre Federal Temyiz Mahkemesi, Federal İdare Mahkemesi, Federal Vergi Mahkemesi, Federal İş Mahkemesi ve Federal Sosyal Mahkemesidir (m.95/1). Devletin gücünü etkin bir şekilde denetleme ve sınırlama açısından güçlü bir yargı organı, kanunları tarafsız olarak yorumlayan ve uygulayan hâkimlere bağlı olduğu için Anayasa yargı gücünün yalnızca kanuna tabi olan bağımsız hâkimlerce yerine getirileceğini vurgulamaktadır (m.97/1).⁵⁷

⁵³Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Legislative, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.61

⁵⁴Schneider G., Toyka-Seid, C., [Gewaltenteilung](#), Das junge Politik-Lexikon, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn, 2023

⁵⁵Der Bundespräsident, [Rolle im Staat](#)

⁵⁶Deutscher Bundestag, [Exekutive](#)

⁵⁷Deutscher Bundestag, [Die Rechtsprechung](#), 01.05.2019

Özellikle Weimar Dönemi ile kıyaslandığında 1949 sonrası Almanya Federal Cumhuriyeti içerisinde Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri büyük ölçüde azaltılarak klasik parlamenter hükûmet sisteminin hayata geçirildiğini söylemek mümkündür. Ancak sistem içerisinde Federal Konsey ve Federal Anayasa Mahkemesi gibi diğer organlara tanınan yetkiler göz önüne alındığında Federal Meclis ile Federal Meclisin çoğunluğunu oluşturan Hükûmetin geniş bir kurumsal denge ve denetleme mekanizmasıyla çevrildiği görülmektedir.⁵⁸

Anayasal organ kavramı ise kısaca, görev ve yetkileri Anayasada düzenlenen federal organlara karşılık gelmektedir. Anayasada en üst devlet organları olarak yedi organ sayılmaktadır:

- Alman Federal Meclisi,
- Federal Konsey,
- Cumhurbaşkanı,
- Federal Hükûmet,
- Federal Anayasa Mahkemesi,
- Ortak Komisyon,
- Federal Kongre.⁵⁹

Bunlardan ilk beşi daimî, son ikisi daimî olmayan anayasal organlardır.⁶⁰

İzleyen bölümde daimî anayasal organlar genel hatlarıyla ayrı başlıklar altında açıklanmaktadır. Daimî olmayan, bir başka deyişle belirli görevleri yerine getirmek üzere belli şartlarda oluşarak işlevini yerine getirdiği süre boyunca çalışan anayasal organlara ise ilgili daimî anayasal organların içerisinde değinilmektedir. Bu doğrultuda, bir olağanüstü hâl rejimi olarak savunma hâlinde etkin hâle gelen Ortak Komisyona Federal Konseyin görevleri kısmında ve tek görevi Cumhurbaşkanını seçmek olan Federal Kongreye Cumhurbaşkanı ile ilgili kısımda yer verilmektedir.

⁵⁸Rudzio W., Das politische System der Bundesrepublik Deutschland, 10., aktualisierte und erweiterte Auflage, Springer VS, Wiesbaden, 2019, s.286-287

⁵⁹Deutscher Bundestag, [Verfassungsorgane](#)

⁶⁰Bundesministerium des Innern und für Heimat, [Unsere Verfassung](#)

3.1. Alman Federal Meclisi

Tablo 3: Federal Meclise İlişkin Genel Bilgiler⁶¹

Yasama Dönemi	4 yıl
Mevcut Yasama Dönemi	21'inci Yasama Dönemi (2025-)
Üye Sayısı (Aralık 2025)	630
Parlamentoda Temsil Edilen Siyasi Partiler (Kısaltılmış Hâli) ve Parlamento Üye Dağılımı⁶² (Aralık 2025)	Almanya Hristiyan Demokrat Birliği / Bavyera Hristiyan Sosyal Birliği (CDU/CSU): 208 Almanya İçin Alternatif (AfD): 150 Almanya Sosyal Demokrat Partisi (SPD): 120 Birlik 90 / Yeşiller (GRÜNE): 85 Sol Parti (Die Linke): 64 Bağımsız: 3
Erkek Üye Sayısı / Kadın Üye Sayısı / Kadın Üye Oranı (Aralık 2025)	424 / 205 / %32,5
Üye Ortalama Yaşı (2025)	45,4
En Genç Milletvekili / En Yaşlı Milletvekili (Yaş)	23 / 84
İhtisas Komisyonu Sayısı (21'inci Yasama Dönemi)	24
Seçim Sistemi	Karma Sistem (Karma Üyeli Orantılı Sistem)
Seçime Katılım Oranı (2025)	%82,5
Toplam Bütçe Giderlerinde Federal Meclis Bütçesi ve Oranı (1/1.000) (2025)	Toplam Bütçe: 502.546.135 € Federal Meclis Bütçesi: 1.248.806 € Oran: %0,25

⁶¹Tabloda yer alan bilgilerin derlendiği kaynaklar için bkz. IPU Parline, [German Bundestag: About parliament](#); ECPRD, [Parliamentary Factsheets-Germany: Deutscher Bundestag](#) (Sınırlı Erişim); Deutscher Bundestag, [Sitzverteilung des 21. Deutschen Bundestages](#); Deutscher Bundestag, [Abgeordneten-Statistik: Der neue Bundestag in Zahlen](#), 24.02.2025; Bundesministerium der Finanzen-Bundeshaushalt, [Entdecken Sie den Bundeshaushalt interaktiv \(Bundeshaushalt:2025\)](#)

⁶²Literatürde; CDU/CSU "Hristiyan Demokrat Birlik/Hristiyan Sosyal Birlik" veya "Birlik Partileri", SPD "Sosyal Demokratlar" ve GRÜNE "Yeşiller" olarak da ifade edilmektedir. Çalışmada kolaylık olması açısından kısaltmaların kullanılmasının yanında GRÜNE ve Die Linke parti kısaltmaları yerine sırasıyla Yeşiller ve Sol Parti ifadeleri kullanılmaktadır. Bu partilerin haricinde mevcut yasama döneminde Federal Meclise giremeyen liberal geleneğe sahip Hür Demokrat Parti (FDP) Almanya siyasetinde öne çıkan diğer bir partidir.

Alman Federal Meclisi (*Deutscher Bundestag*) Anayasanın 3'üncü Kısımında düzenlenmektedir. Anayasaya göre demokratik bir devlet olan Almanya'da halk, seçtiği temsilciler aracılığıyla egemenliği kullanır (m.20) ve anayasal organlar içerisinde halk tarafından dört yıllık görev süresi için doğrudan seçilerek göreve gelen yegâne kurum Federal Meclistir (m.38). Federal düzeyde bu şekilde doğrudan demokratik meşrulaştırma, Federal Meclisi diğer federal organlardan ayırmaktadır. Anayasanın parlamenter hükûmet sistemi içinde Federal Meclise atfettiği merkezi konum, sadece doğrudan halk tarafından seçilmesinde değil, aynı zamanda geniş kapsamlı yetkilerinde de kendini göstermektedir.⁶³ Federal Meclisin temel görev ve yetkileri arasında Federal Konseyin de katılımıyla tüm Almanya'da geçerli kanunları görüşerek kabul etmek, Federal Hükûmetin faaliyetlerini denetlemek, Şansölyeyi (*Bundeskanzler*) seçmek ve bütçe hakkı çerçevesinde Federal Hükûmetin sunduğu bütçe kanunu önerisini görüşerek kabul etmek bulunmaktadır. Ayrıca Federal Meclis, Şansölyenin seçimi haricinde Cumhurbaşkanı seçiminde rol almakta ve Anayasa Mahkemesi hâkimlerinin yarısının, Federal Sayıştay Başkanı ve Başkanvekili ile Federal Veri Koruma ve Bilgi Özgürlüğü Görevlisi gibi üst düzey mevkilerdeki görevlilerin seçimini de gerçekleştirmektedir. Bunların dışında Federal Meclisin, iletişim fonksiyonu kapsamında, kamuoyunun ilgi gösterdiği muhtelif konuları, başta genel kurul ve farklı türdeki komisyonlar olmak üzere çeşitli platformlarda ele almak şeklinde işlevi de bulunmaktadır. Bu platformlarda farklı çözüm önerileri ve geleceğe yönelik perspektifler çeşitli açılardan tartışılır.⁶⁴

Federal Meclis kendi başkanını, başkanvekillerini ve kâtip üyeleri seçer (Any. m.40). Federal Meclis, toplantıların bitiş ve tekrar başlama zamanını (çalışma takvimi) kararlaştırır ancak Federal Meclis Başkanı daha erken toplantıya çağırma hakkına da sahiptir. Ayrıca Federal Meclis Başkanı Federal Meclisi, üyelerinin üçte birinin, Cumhurbaşkanı'nın veya Şansölye'nin talebi üzerine toplantıya çağırma zorundadır (Any. m.39).

⁶³Sydow G., Wittreck F., Alman ve Avrupa Anayasa Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025, s.137

⁶⁴Deutscher Bundestag, [Der Bundestag](#), 23.05.2024; Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.10-12; Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020, s.3

Federal Meclis seçimlerinin denetimi hususunda Federal Meclis yetkilidir. Federal Meclis ayrıca bir milletvekilinin üyeliğinin düşüp düşmediği hakkında da karar verir. Ancak, Federal Meclisin seçimlerin denetimi ve üyeliğin düşmesi üzerine verdiği kararlara karşı yargı yolu açık olup bu hususta Federal Anayasa Mahkemesine başvurulabilir (Any. m.41).

Federal Meclis çalışmalarının önemli bir bölümü Genel Kurul öncesinde kanun önerileri üzerinde bir uzlaşma sağlanmaya çalışıldığı parti grupları, çalışma grupları ve çalışma kurulları ile komisyonlar tarafından gerçekleştirilir. Bu sayede konular Genel Kurul gündemine gelmeden önce, içerikleri ile ilgili bir mutabakat sağlanmış, oydaşma gerçekleştirilmiş olmaktadır.⁶⁵

Anayasaya göre dört komisyonun kurulması zorunludur: AB İşleri Komisyonu (m.45), Dışişleri Komisyonu (m.45a), Savunma Komisyonu (m.45a) ve Dilekçe Komisyonu (m.45c).

Federal Meclisin görüşmeleri kamuya açıktır ancak üyelerinin onda birinin veya Federal Hükûmetin verdiği önerge doğrultusunda üçte iki çoğunlukla görüşmelerin kapalı gerçekleştirilmesi hakkında karar alabilir (Any. m.42). Genel Kurulda üç loca ziyaretçiler, iki loca ise basın ve medya için ayrılmıştır. Ayrıca internet sayfası üzerinden birleşimler, kamuya açık komisyon toplantıları ve dinleme toplantılarının tamamı canlı olarak yayımlanmaktadır.⁶⁶

Anayasada her ne kadar milletvekillerinin, seçmenlerin veya mensubu oldukları partilerin emir ve talimatları ile bağlı olmadığı belirtilse de (m.38/1) uygulamada, siyasi hedeflere ulaşabilmek için birlikte hareket etme gereği önem kazanmaktadır. Dolayısıyla parti grubu disiplini ağır basmakta ve genellikle milletvekilleri ait oldukları parti grubunun çoğunluk kararına uygun şekilde hareket etmektedirler. Ama partiler kimi zaman milletvekillerini serbest bırakarak vicdanları doğrultusunda oy vermelerine imkân tanıyabilmektedir.⁶⁷

Federal Meclise tanınan çağırma hakkı (*Zitierrecht*) kapsamında Genel Kurul ve komisyonlar Federal Hükûmetin herhangi bir üyesinin toplantılarında hazır bulunmasını talep edebilir (Any. m.43/1). Federal Konsey

⁶⁵Deutscher Bundestag, [Der Bundestag](#), 23.05.2024

⁶⁶Rauer G. (Redaktion), [Das Plenum des Deutschen Bundestages](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Mai 2025, s.1

⁶⁷Deutscher Bundestag, [Der Bundestag](#), 23.05.2024

ve Federal Hükûmet üyeleri ile bu üyelerin temsilcileri Genel Kurul ve komisyonların tüm toplantılarına katılabilir ve talep ettikleri takdirde her zaman söz alabilir (Any. m.43/2).

Parlamentar hukûmet sistemi gereği Hükûmet, parlamento içerisinde çıktığı için parlamento çoğunluğu ile bu çoğunluğun destek verdiği Hükûmet arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla Hükûmet üyelerinin çoğunluğu aynı zamanda Federal Meclis üyesidir. Özellikle iki büyük partinin koalisyonu (CDU ve SPD) neticesinde Hükûmetin büyük ölçüde Federal Meclisi domine ettiği yasama dönemlerinde yasama süreci büyük ölçüde Hükûmet tarafından başlatılmaktadır. Bu durum, Federal Meclisin zaman zaman yalnızca bir onay makamı olarak görülmesine yol açabilmektedir. Bununla birlikte zaman zaman Federal Meclis üyelerinin karmaşık yasama konularını inceleyip değerlendirmek için çok kısa sürelerle sahip olduğu da düşünülürse Federal Meclisin temel görevlerini yerine getirirken zorluklarla karşılaştığını söylemek mümkündür.⁶⁸

Alman Federal Meclisinin 21'inci Yasama Dönemi (2025-) üyelerini belirleyen son genel seçimler 23 Şubat 2025 tarihinde gerçekleştirilmiştir. 630 üyeli Federal Mecliste beş parti grubu (*Fraktion*) yer almaktadır: CDU/CSU, SPD, Yeşiller, AfD ve Sol Parti. Yeni oluşan Parlamento içerisinde CDU/CSU ve SPD'nin oluşturduğu Koalisyon Hükûmeti, Şansölye Friedrich Merz önderliğinde görevini sürdürmektedir.

3.2. Federal Konsey

Tablo 4: Federal Konseye İlişkin Genel Bilgiler⁶⁹

Üye Sayısı	Eyalet Hükûmetleri tarafından atanan toplam 69 üye
Parlamento Dönemi	Kesintisiz
Erkek Üye Sayısı / Kadın Üye Sayısı / Kadın Üye Oranı (2024)	45 / 24 / %34,8
İhtisas Komisyonu Sayısı	16
Toplam Bütçe Giderlerinde Federal Konsey Bütçesi ve Oranı (1/1.000) (2025)	Toplam Bütçe: 502.546.135 € Federal Konsey Bütçesi: 38.523 € Oran: %0,01

⁶⁸Deutscher Bundestag, [Der Bundestag](#), 23.05.2024

⁶⁹ECPRD, [Parliamentary Factsheets-Germany: Bundesrat](#) (Sınırlı Erişim); Bundesministerium der Finanzen, [Entdecken Sie den Bundeshaushalt interaktiv \(Bundeshaushalt:2025\)](#), IPU Parline, [Germany:Federal Council](#); Bundesrat, [Angebote des Besucherdienstes](#)

Eyaletler Meclisi olarak da adlandırılan Federal Konsey (*Bundesrat*), Anayasanın 4'üncü Kısımında düzenlenmektedir. Buna göre Federal Konsey, eyalet Hükûmetlerinin⁷⁰ atadığı ve görevden aldığı üyelerden oluşur. Her eyaletin oy sayısı kadar üye gönderebildiği Federal Konseyde her eyalet en az üç, iki milyondan fazla nüfusu olan eyaletler dört, altı milyondan fazla nüfusu olan eyaletler beş, yedi milyondan fazla nüfusu olan eyaletler ise altı oya sahiptir. Federal Konseyde eyaletler oylarını kendi içlerinde aynı yönde olacak şekilde ve sadece hazır bulunan asli veya yedek üyeleri aracılığıyla kullanabilir (m.51).

Federal Konsey, Başkanını bir yıllık görev süresi için seçer. Normal hâllerde Başkan, Federal Konseyi toplantıya davet eder; en az iki eyaletin temsilcisinin veya Federal Hükûmetin talebi hâlinde toplantıya davet etmesi zorunludur.⁷¹ Kararlarını salt çoğunlukla alan Federal Konseyin görüşmeleri kamuya açıktır; ancak kapalı toplantı kararı alma hakkı da vardır (Any. m.52; İçt. m.17/1).

Federal Hükûmet üyelerinin, Federal Konsey Genel Kurulu ve komisyonlarının görüşmelerine katılma hakkı ve davet edildiklerinde de katılma yükümlülüğü vardır. Federal Hükûmet üyelerine talep ettikleri takdirde her zaman söz verilir. Ayrıca Federal Konsey, Federal Hükûmet tarafından yürütülen işler hakkında bilgilendirilir (Any. m.53).

Federal Konsey özelinde bir yasama dönemi yoktur; atanarak görev başına gelen üyelerin görev süresi, temsil edilen eyaletin Hükûmetine bağlıdır. Ayrıca parti grupları bulunmayıp sadece duruma göre gerekli yeterli çoğunluğu sağlayabilmek için eyaletler arası iş birliğine gidilebilmektedir.⁷² Eyalet parlamentolarının seçim dönemlerinin farklı olması ve eyaletlerdeki yasama dönemlerinin farklı uzunlukları sebebiyle Federal Meclisin bir yasama dönemi içinde Federal Konseydeki güç dağılımı değişiklik gösterebilmektedir.⁷³ Federal Mecliste var olan iktidar-muhalefet dengesi Federal Konseyde söz konusu değilse Federal Meclis ile iş birliği

⁷⁰Eyaletlerde gerçekleştirilen eyalet parlamentosu seçimleri sonrası eyalet parlamentolarında çoğunluğu oluşturan parti/partiler eyalet Hükûmetini kurar. Konu hakkında bkz. Bundesrat-Besucherdienst, Veranstaltungen, Öffentlichkeitsarbeit, [Der Bundesrat: 16 Länder Ein Ergebnis](#), Berlin, 2. überarbeitete Auflage, 2025, s.20

⁷¹ECPRD, [Special Sessions during Parliamentary Recess \(Parlamento Ara Tatillerinde Özel Oturumlar\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:878, 26/11/2007

⁷²IPU Parlaine, [Germany: Federal Council: About parliament](#)

⁷³Dışişleri Bakanlığı ile iş birliği içinde Fazit Communication GmbH (yay.), [İşte Almanya](#), Merzig-Almanya, Ekim 2022, s.28-29

için baskı söz konusu olabilmekte ve bu durum muhalefeti odak noktası hâline getirebilmektedir.⁷⁴

Federal Konsey yapılanmasında doğrudan parti gruplarından söz etmek mümkün olmamakla birlikte, doktrinde Federal Konseyin görev ve yetkilerinin eyaletlerin çıkarları ile sınırlanamayacağı ve eyaletlerin genel siyasi anlayış çerçevesinde de hareket edebileceğine vurgu yapılmaktadır. Bu noktada özellikle Anayasanın 21'inci maddesinde siyasi partilerin, halkın siyasi iradesinin oluşumunda oynadıkları role dikkat çekilerek partilerin siyasi karar almalarında Federal Konseyin herhangi bir şekilde hariç tutulmamasına vurgu yapılmaktadır.⁷⁵

Federal Konsey federal düzeyde yasama sürecine eşlik ederken aynı zamanda eyalet Hükûmeti üyelerinden oluşması nedeniyle de eyaletler düzeyinde yürütme gücünü temsil etmektedir. Kendi eyaletlerinde federal düzeyde kabul edilen kanunların da uygulayıcısı olan eyaletler, Federal Konsey aracılığıyla bu kanunların oluşmasına katılır ve bu yolla kendi çıkarlarını savunma imkânı bulur.⁷⁶ Bir başka açıdan Federal Konsey öncelikli olarak eyaletlerin çıkarlarını federal düzeyde korurken diğer yandan bu çıkarları ulusal çıkarlarla uyumlulaştırmaya gayret göstermek zorundadır.⁷⁷

Anayasa koyucu, Almanya'nın ikinci meclisini oluştururken temelde iki ana tartışma konusu yaşanmıştır. Bunlar, üyelerin görevlendirilmesi ile görev ve yetkilerinin kapsamıdır. Üyelerin görevlendirilmesi ile ilgili iki model üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki "senato modeli" olarak adlandırılan ve eyaletlerdeki halkın, temsilcilerini doğrudan seçtiği bir yöntem, diğeri ise temsilcilerin ilgili eyalet Hükûmetleri tarafından atanması idi. İkinci yöntem üzerinde uzlaşma sağlanarak Federal Konseyin eyalet Hükûmetlerinin üyelerinden oluşması ve eyaletlerin nüfusuna göre bir oy sayısı ile derecelendirilmesi öngörülmüştür. Görev ve yetkiler bakımından ise bir kesim, Federal Meclis ile eşit yetkilere sahip olmasını, diğer

⁷⁴Bu duruma örnek olarak, Kuzey Ren-Vestfalya Eyalet Seçimi (2005) sonrasında Federal Konseyde ciddi bir muhalefet çoğunluğunun ortaya çıktığını gören iktidardaki SPD'li Schröder'in güvenoyu isteminde bulunarak devamında Cumhurbaşkanı kararıyla erken seçimin önünü açabilmek amacıyla güvenoyunu kendi isteğiyle başarısızlıkla sonuçlandırması şeklindeki siyasi gelişmeler verilebilir. Konu hakkında bkz. Mannewitz T, Rudzio W, The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.211, 224

⁷⁵Deutscher Bundestag, [Der Bundesrat](#), 01.05.2019

⁷⁶Bundesrat-Besucherdienst, Veranstaltungen, Öffentlichkeitsarbeit, [Der Bundesrat: 16 Länder Ein Ergebnis](#), Berlin, 2. überarbeitete Auflage, 2025, s.15

⁷⁷Reuter K, [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Presse und Kommunikation, Berlin, 2020, s.56

bir kesim Federal Meclisin belli çoğunluklarla aşabileceği bir itiraz veya veto hakkı öngörmekteydi. Bu konuda, Federal Konseyin yasama sürecine katılımında kendisine inisiyatif hakkının tanındığı ve eyaletlerin çıkarlarını etkilemesi yönünden (Anayasanın ilgili yerlerinde Federal Konseyin onayına tabi olduğu belirtilen) belli yasama konularının kabulünde Federal Konseyin onayının gerektiği, diğer yasama konularının kabulünde ise Federal Konseyin itirazına rağmen Federal Meclisin belli çoğunluklarla itirazı aşabileceği bir mekanizma öngörülmüştür.⁷⁸

Federal Mecliste açık bir şekilde varlığını hissettiren parti siyaseti anlayışının Federal Konseyde olmayıp ikinci meclisin dengeleyici bir yasama organı olması, kurucu meclis niteliğindeki Anayasa Konseyinde var olan düşünceydi. Dolayısıyla Federal Meclis ve Federal Konseyin farklı siyasi çoğunluklara sahip olması üzerinde bir tartışma gerçekleştirilmemiştir. Ancak, 1969 yılında Willy Brandt önderliğinde sosyal demokrat-liberal Hükûmetin (SPD-FDP) kurulmasının ardından muhafazakâr CDU lideri Kurt Georg Kiesinger, Federal Konseyi muhalefetin önemli bir enstrümanı olarak gördüğünü ifade etmiştir. O zamandan bu yana birçok iktidar partisi, muhalefette olan partileri, Federal Konseyi bir “ablukaya alma aracı” olarak kullandıklarını dile getirmiştir. Bu duruma Alman siyasi tarihinden iki örnek vermek gerekirse; 1990’lı yıllarda CDU önderliğindeki Kohl Hükûmeti kapsamlı bir vergi reformu planlamaktayken SPD’nin baskın olduğu Federal Konseyin direnişi nedeniyle bu girişimin başarısızlığa uğraması ve 2000’li yılların başında SPD’nin başını çektiği Schröder Hükûmetinin planladığı Göç Kanunu ya da Ayrımcılıkla Mücadele Kanunu gibi reform projelerinin Federal Konseyi domine eden muhafazakâr CDU/CSU kontrolündeki eyaletler tarafından ya tamamıyla düşürülmesi ya da kısıtlı olarak kabul edilmesi gösterilebilir.⁷⁹

Bu örneklerden de görüleceği üzere Federal Konsey, yetkileri itibarıyla Federal Meclis çoğunluğuna dayanan Federal Hükûmetin hareket alanını önemli ölçüde kısıtlama imkânına sahip olduğu için Hükûmetler Federal Meclis çoğunluğuna benzer şekilde Federal Konsey çoğunluğuna da büyük önem vermektedir. Dolayısıyla eyalet parlamentosu seçimleri ve sonrası koalisyon oluşumları federal düzeyde siyasi öneme sahiptir.⁸⁰

⁷⁸Deutscher Bundestag, [Der Bundesrat](#), 01.05.2019

⁷⁹Deutscher Bundestag, [Der Bundesrat](#), 01.05.2019

⁸⁰Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.279

Diğer taraftan her ne kadar Federal Meclis ve Federal Konsey çoğunlukları farklı partilerden oluşuyor olsa ve muhalefet Federal Mecliste başaramadığını Federal Konseyde başarmaya çalışsa da partilerin geliştirdikleri siyaset ve kutuplaşma Federal Konseyde kalıcılık arz etmemektedir. Bu durumda, eyaletleri federasyona karşı birleştiren doğal bir rekabetin varlığının yanında parti sınırlarından bağımsız olarak gelişen eyalet düzeyinde ve bölgesel düzeyde çıkarların devreye girerek partilerin siyasi tutumlarını gevşetmelerine yol açtığını söylemek mümkündür.⁸¹

Bununla birlikte Federal Konseyde üç tür eyalet grubundan söz etmek mümkündür: Sadece Federal Hükûmet koalisyonunda yer alan partilerin yönettiği eyaletler (iktidar eyaletleri), sadece muhalefet partileri tarafından yönetilen eyaletler (muhalefet eyaletleri) ve son olarak Federal Hükûmetteki iktidar ve muhalefet partileri tarafından birlikte yönetilen Hükûmetlerin yer aldığı eyaletler (karma eyaletler). Genellikle bu karma eyaletlerin kullandıkları oy, çıkan kararlarda belirleyici rol oynamaktadır. Özellikle son yıllarda Federal Konsey yapısında bu tür karma eyaletlerin sayısının artması Federal Konseyin onayını gerektiren tartışmalı kanunlarda bu eyaletlerin çekimser kalmasına yol açmaktadır. Çekimser tercihin hayır oyu gibi sonuç doğurması ilgili düzenlemenin kabul edilmesine önemli bir engel oluşturmaktadır.⁸²

Federal Konsey üyeleri tamamıyla eyalet Hükûmetlerinin talimatlarına bağlıdır; diğer bir ifadeyle bir çeşit emredici vekâlet söz konusudur. Dünya parlamentolarında ikinci meclislere bakıldığında tüm üyelerinin eyalet Hükûmetlerinin içinden geldiği ve eyalet Hükûmetlerinin talimatları ile bağlı olan temsilcilerden oluşan bir başka ikinci meclis örneği görülmektedir. Dolayısıyla Federal Konsey bileşimi bu açıdan yegâne örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸³

Yasama süreci çerçevesinde federal devlette yaşanan tikanıklıkları aşmak üzere Federal Konseyde köklü bir reform yapılması üzerine siyaset, ekonomi ve akademi çevrelerinden görüşler ortaya konulmasına karşın günümüze değin esaslı bir değişikliğe gidilmemiştir.⁸⁴

⁸¹Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.60

⁸²Mannewitz T., Rudzio W., *The Political System of Germany*, Springer, Wiesbaden, 2023, s.279

⁸³Mannewitz T., Rudzio W., *The Political System of Germany*, Springer, Wiesbaden, 2023, s.273

⁸⁴Deutscher Bundestag, [Der Bundesrat](#), 01.05.2019

3.3. Cumhurbaşkanı

Federal Kongre Tarafından Seçimi

Anayasanın 5'inci Kısımında düzenlenen Cumhurbaşkanı (*Bundespräsident*), bir tür seçiciler kurulu olarak da nitelendirebileceğimiz Federal Kongre (*Bundesversammlung*) tarafından seçilir. Cumhurbaşkanı, Federal Meclis seçimlerinde seçme hakkına sahip olan ve 40 yaşını doldurmuş Alman vatandaşları arasından seçilir. Görev süresi beş yıl olan Cumhurbaşkanı, Federal Kongre tarafından görüşmesiz olarak seçilir ve art arda tekrar seçimi yalnızca bir kez mümkündür (m.54/1-2). Konunun ayrıntıları bir federal yasayla düzenlenir (m.54/7).⁸⁵ Federal Kongreye özel ayrı bir içtüzük bulunmadığı için Federal Meclis İchtüzüğü kıyasen uygulanmaktadır.⁸⁶

Federal Kongre, Federal Meclis üyelerinden ve Federal Meclis üye sayısı kadar eyalet parlamentolarının nispi seçim sistemine göre seçecekleri üyelerden oluşur. Tek görevi Cumhurbaşkanı'yı seçmek olan Almanya'nın en büyük parlamenter meclisi olarak nitelendirebileceğimiz Federal Kongre,⁸⁷ Federal Meclis Başkanı tarafından toplantıya çağrılır; en geç Cumhurbaşkanı'nın görev süresinin sona ermesinden 30 gün önce ve görevin daha erken sona ermesi hâlinde de bu tarihten başlayarak en geç 30 gün sonra toplanır (Any. m.54/3-4). Federal Meclis Başkanı'nın başkanlık yaptığı Federal Kongreye eyalet parlamentoları tarafından seçilerek gönderilen üye sayısı, eyaletlerin nüfusu oranında belirlenmekte olup seçilecek üyelerin eyalet parlamentosu üyesi olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak eyalet parlamentoları tarafından seçilen üyelerin çoğu yine eyalet parlamentosu üyesi olmakta ve az sayıda da olsa yerel siyasetçiler ile farklı alanlardan (sporcular veya sanatçılar gibi) kişiler de seçilebilmektedir.⁸⁸

Anayasa, cumhurbaşkanlığı ile bağdaşmayan görevleri saymaktadır. Buna göre Cumhurbaşkanı federal düzeyde ve eyaletler düzeyinde Hükûmet veya yasama organı üyesi olamaz. Ayrıca hiçbir ücretli görevi, mesleği

⁸⁵Anayasanın bu hükmü doğrultusunda 1959 tarihli "Cumhurbaşkanının Federal Kongre tarafından Seçimi Hakkında Kanun" kabul edilmiştir. İlgili kanun için bkz. Gesetze im Internet, [Gesetz über die Wahl des Bundespräsidenten durch die Bundesversammlung](#), 25.04.1959

⁸⁶Bundesministerium des Innern und für Heimat, [Wahl des Bundespräsidenten](#)

⁸⁷Deutscher Bundestag, [Die Wahl des Bundespräsidenten](#), 13.02.2022

⁸⁸Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.95; Deutscher Bundestag, [Die Wahl des Bundespräsidenten](#), 13.02.2022; Deutscher Bundestag, [Der Bundespräsident](#), 01.05.2019

veya işi icra edemez ve kâr amacı güden bir işletmenin yönetimine ve denetimine katılamaz (m.55).

Cumhurbaşkanı seçimi gizli ve görüşmesiz yapılır. Seçimlerde Federal Kongre üyelerinin çoğunluğunun oyunu⁸⁹ alan aday seçilir; ilk iki turda hiçbir aday bu çoğunluğu sağlayamazsa üçüncü turda en çok oyu alan aday seçilmiş olur (Any. m.54). İkinci ve üçüncü turda yeni adaylar önerilebilmektedir.⁹⁰

En son 13 Şubat 2022 tarihinde gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimi ilk turda kullanılan 1.437 oyun 1.045'ini alarak ikinci kez Frank-Walter Steinmeier kazanmıştır.⁹¹ Almanya'da günümüze kadar görev yapmış cumhurbaşkanları ile seçilmeden önce üyesi oldukları siyasi partiler ve cumhurbaşkanlığından önceki görevleri tabloda sunulmuştur.

⁸⁹Anayasanın 121'inci maddesine göre Federal Meclis ve Federal Kongre üyelerinin çoğunluğu kavramıyla yasal üye sayılarının çoğunluğu ifade edilmektedir.

⁹⁰Deutscher Bundestag, [Die Wahl des Bundespräsidenten](#), 13.02.2022

⁹¹Deutscher Bundestag, [Frank-Walter Steinmeier als Bundespräsident wiedergewählt](#), 13.02.2022

Tablo 5: Almanya Federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı⁹²

Adı-Soyadı	Görevde Bulunduğu Yıllar	Üyesi Olduğu Siyasi Parti ⁹³	Önceki Görevi
Theodor Heuss	1949-1959	FDP	(Anayasayı hazırlayan) Parlamenter Konsey üyesi; parti başkanı
Heinrich Lübke	1959-1969	CDU	Federal Tarım Bakanı
Gustav Heinemann	1969-1974	SPD	Federal Adalet Bakanı
Walter Scheel	1974-1979	FDP	Federal Dışişleri Bakanı
Karl Carstens	1979-1984	CDU	Federal Meclis Başkanı
Richard von Weizsäcker	1984-1994	CDU	Berlin Eyalet Başbakanı
Roman Herzog	1994-1999	CDU	Federal Anayasa Mahkemesi Başkanı
Johannes Rau	1999-2004	SPD	Kuzey Ren-Vestfalya Eyalet Başbakanı
Horst Köhler	2004-2010	CDU	Uluslararası Para Fonu Başkanı
Christian Wulff	2010-2012	CDU	Aşağı Saksonya Eyalet Başbakanı
Joachim Gauck	2012-2017	Bağımsız	“Gegen Vergessen - Für Demokratie e. V.” Derneği Başkanı
Frank-Walter Steinmeier	2017-	SPD	Federal Dışişleri Bakanı

⁹²Der Bundespräsident, [Ehemalige Bundespräsidenten](#); Deutscher Bundestag, [1.-17. Bundesversammlung \(1949-2022\) Ergebnisse der Bundespräsidentenwahl](#), Mai 2022; Grotz, F., Schroeder, W. [Bundesregierung und Bundespräsident: die duale Exekutive](#). (Sınırlı Erişim), Das politische System der Bundesrepublik Deutschland, Springer VS, Wiesbaden, 2021

⁹³Hukuki olarak parti üyeliklerini sonlandırma zorunluluğu olmamakla birlikte prensip olarak seçilen tüm cumhurbaşkanları parti üyeliğini sonlandırmaktadır. Konu hakkında bkz. Der Bundespräsident, [Antworten auf die häufigsten Fragen: Ist der Bundespräsident Mitglied einer Partei?](#)

Görevleri

Resmî bir protokol sıralaması bulunmayan Almanya’da Cumhurbaşkanının devletin başı sıfatıyla birinci sırada yer aldığı kabul edilir. Devlet başkanı olarak ülkeyi içeride ve dışarıda temsil eder. Uluslararası hukuk açısından Almanya’yı temsil eden Cumhurbaşkanı, yabancı ülkelerle yapılan antlaşmaları imzalar,⁹⁴ Alman diplomatik temsilcilerini onaylar ve Almanya’ya gönderilen yabancı büyükelçileri kabul eder (Any. m.59/1). Dış politikanın içeriğinden Hükûmet sorumlu olmakla beraber Cumhurbaşkanı da kendi inisiyatifleriyle belli bir bölgeye ya da konuya ağırlık vererek kendi önceliklerini belirleyebilmektedir.⁹⁵

Cumhurbaşkanı dış politikanın yanında iç politikada da Hükûmete göre sembolik sayılabilecek çok az yetkiye sahiptir. Weimar Cumhuriyeti Dönemi’nde Cumhurbaşkanıya tanınan, Şansölyeyi Parlamentonun doğrudan katılımı olmadan atama ve Parlamentoyu fesih, olağanüstü hâl kararları ve temel hakları askıya alma yönünde tanınan haklar sebebiyle yaşanan kötü tecrübeler makamın sembolik yetkilere sahip olmasında etkili olmuştur. Anayasayı hazırlayan kurucu meclis niteliğindeki Parlamenter Konsey bundan dolayı Cumhurbaşkanlığı makamını, uzun süren müzakerelerin sonrasında özellikle bir nevi noter makamı olarak belirleyerek temsilî görevler ile donatmıştır. Bununla birlikte parlamenter hükûmet sisteminin kriz anlarında siyasi kararların alınması bakımından birtakım yetkiler de verilmiştir.⁹⁶ Diğer bir ifadeyle, Cumhurbaşkanının pozisyonu özellikle diğer anayasal organların bir şekilde başarısızlığı veya zayıflığı söz konusu olduğunda önemli hâle gelmektedir. Bunun dışında özellikle belirgin parlamento çoğunluklarının ortaya çıktığı dönemlerde Cumhurbaşkanının fonksiyonu “devlet noterliği” veya “tasdik makamı” şeklinde görülmektedir.⁹⁷

Anayasa, Cumhurbaşkanıya barış veya savunma (savaş) hâlinde herhangi bir şekilde silahlı kuvvetler üzerinde bir emir ve komuta yetkisi tanımamaktadır. Silahlı kuvvetler üzerinde emir ve komuta yetkisi barış zamanında Federal Savunma Bakanında iken (m.65a) savunma (savaş) hâlinde bu yetki Şansölyeye aittir (m.115b).

⁹⁴Anayasaya göre Federasyonun siyasi ilişkilerini düzenleyen veya federal yasama konularına ilişkin antlaşmalar, federal yasamada yetkili organların, federal bir kanunla onayını veya iştirakini gerektirir. İdari antlaşmalar söz konusu olduğunda federal idareye ilişkin hükümler kıyasen uygulanır (m.59/2).

⁹⁵Deutscher Bundestag, [Der Bundespräsident](#), 01.05.2019

⁹⁶Deutscher Bundestag, [Der Bundespräsident](#), 01.05.2019

⁹⁷Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.294

Cumhurbaşkanının önemli görevlerinden bir diğeri çeşitli makamlara yaptığı atamalardır ancak atanacak kişilerin seçimini kendisi yapmamaktadır. Anayasaya göre bunlar arasında Şansölyenin (m.63), federal bakanların (m.64/1), federal hâkimlerin, federal memurların, subay ve astsubayların atanması (m.60/1) örnek olarak gösterilebilir. Ancak Anayasa, 60'ıncı maddenin 1'inci fıkrasında sayılan kişilerin atanması ile özel af yetkisi hususunda Cumhurbaşkanının yetkilerini başka makamlara da devredebileceğini öngörmektedir (m.60/3). Cumhurbaşkanının atama haricinde yetkili olduğu bir başka konu ise yasama sürecinde Federal Meclis ve Federal Konsey tarafından kabul edilen kanunları imzalayarak Federal Resmî Gazete'de yayımlamaktır. Fakat burada tartışmalı olan Cumhurbaşkanının şekil ve içerik olarak uygun bulmadığı kanunları imzalamaktan imtina edip edemeyeceği hususudur. Cumhurbaşkanının kanunu imzalamaması siyasi nedenlerle değil yerleşik görüşe göre ancak yasama sürecinin usule uygunluğu ve kanun içeriğinin anayasaya uygunluğu nedenleriyle olabilir.⁹⁸ Şimdiye kadar sekiz defa Cumhurbaşkanı bir kanunun yürürlüğe girmesini uygun bulmayıp yasama sürecini sonlandırmışlardır (mutlak veto). Bu duruma örnek olarak en son 2006 yılında Cumhurbaşkanı Horst Köhler'in, Alman Uçuş Güvenliği Kuruluşunun Özelleştirilmesine İlişkin Kanunu özelleştirme için anayasal gerekliliklerin yerine getirilmediği gerekçesiyle ve yaklaşık altı hafta sonra da Tüketici Bilgilendirme Kanununu federalizm reformuna atıfta bulunarak imzalamaması gösterilebilir. Ancak istisnai olarak karşılaşılan kanunu imzalamaktan çekinme durumu Cumhurbaşkanının fonksiyonu üzerinde şekillendirici bir etki oluşturmamaktadır.⁹⁹

Anayasa, Cumhurbaşkanının karar ve işlemlerinin (kanunların imzalanması, kamu görevlilerinin atanması ve özel af kararı gibi) geçerli olabilmesi için Şansölye ve ilgili bakanların karşı imzasını şart koşmakla birlikte bunun istisnalarını da saymaktadır. Buna göre karşı imza kuralı, Şansölyenin atanması ve görevden alınması, 63'üncü madde uyarınca Federal Meclisin feshi (Cumhurbaşkanının Federal Meclise önerdiği Şansölye adayının salt çoğunlukla Federal Meclis tarafından seçilmemesi ve takip eden 14 gün içinde de Federal Meclisin kendi içinden salt çoğun-

⁹⁸Cumhurbaşkanının kanunu imzalamaktan imtina edip edemeyeceği hususu anayasa hukuku literatüründe önemli bir tartışma konusu olmakla beraber ağırlıklı görüş Cumhurbaşkanının hem şekli hem de maddi denetim yetkisi bulunduğu yönündedir. Konu hakkında bkz. Konfitin B., Schwagmeier J., [Der Bundespräsident](#), Wissenschaftliche Dienste-Aktueller Begriff, 27.01.2022, s.2

⁹⁹Deutscher Bundestag, [Der Bundespräsident](#), 01.05.2019; Mannewitz T., Rudzio W., *The Political System of Germany*, Springer, Wiesbaden, 2023, s.297

lukla bir Şansölye seçememesi hâlinde ilgili adayı atamak yerine Federal Meclisi fesih kararı) ve 69'uncu madde uyarınca gerçekleştirilen talepler (Cumhurbaşkanının, Şansölyeden ve Şansölye veya Cumhurbaşkanının bir bakandan talebi üzerine kendilerine bir halef atanıncaya kadar görevlerine devam etmeleri hususu) için geçerli değildir (m.58).

Devletin “etkin” olmasa da “şerefli” bir parçası¹⁰⁰ olan Cumhurbaşkanının toplumsal duyarlılıklar ve ihtiyaçlar bağlamında önemli bir etki alanı da kamuoyuna yönelik gerçekleştirdiği konuşmalardır. Örneğin, cumhurbaşkanlığı görevine seçilmeden önce anayasa hukuku alanında akademisyen olan Roman Herzog'un cumhurbaşkanlığının uyarı ve ikaz etme ile teşvik edici fonksiyonlarını vurgulaması, 1985 yılında Cumhurbaşkanı Richard von Weizsäcker'in II. Dünya Savaşı'nda Almanların teslim olduğu gün olan 8 Mayıs 1945'i “kurtuluş günü” olarak nitelendirmesinin nasyonal sosyalist geçmişle hesaplaşmada bir milat olması ve 2010 yılında Cumhurbaşkanı Christian Wulff'un Almanya'nın birleşmesinin 20. yıl dönümü münasebetiyle gerçekleştirdiği konuşmada İslam dininin de Almanya'nın bir parçası olduğunu belirterek göç tartışmalarına yeni bir boyut getirmesi, Cumhurbaşkanlığı makamı hakkında kamuoyunda yankı uyandıran demeçler arasında gösterilebilir.¹⁰¹

Cumhurbaşkanına Anayasa ile tanınan yetkilerin yanı sıra bir dizi yasal düzenleme ile de yetkiler verilmiştir. Buna örnek olarak Federal Seçim Kanununun 16'ncı maddesi ile genel seçim gününün tespiti gösterilebilir. Cumhurbaşkanının ayrıca devlet sembollerinin belirlenmesi ve federal nişanların verilmesi gibi yazılı olmayan birtakım yetkileri de bulunmaktadır.¹⁰²

2010'da Horst Köhler ve 2012'de Christian Wulff'un farklı nedenlerle cumhurbaşkanlığı görevinden kendi istekleriyle istifa etmeleri, makamın varlığı konusunda çeşitli tartışmalara yol açsa da Joachim Gauck ile birlikte makam tekrar prestij kazanmıştır. Son Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier'in 2018 yılında CDU/CSU, FDP ile Yeşiller arasındaki koalisyon görüşmelerinin başarısızlığa uğraması sonrası Hükûmetin kurulmasında yaşanan krizde yol gösterici bir rol üstlenerek CDU/CSU ile SPD arasında koalisyon Hükûmetinin kurulmasına katkıda bulunması, cumhurbaşkan-

¹⁰⁰Roskin M.G., Çağdaş Devlet Sistemleri: Siyaset, Coğrafya, Kültür, Adres Yayınları, Ankara, 2009, s.219

¹⁰¹Deutscher Bundestag, [Der Bundespräsident](#), 01.05.2019

¹⁰²Konfitin B., Schwagmeier J., [Der Bundespräsident](#), Wissenschaftliche Dienste-Aktueller Begriff, 27.01.2022, s.2

larının kişisel inisiyatif olarak arabuluculuk fonksiyonu üstlendiklerinin bir göstergesidir.¹⁰³

Cumhurbaşkanlarının görev süresi kendi istekleri haricinde bir dava ile de sonra erebilir. Federal Meclis ve Federal Konsey, Anayasayı veya başka bir federal kanunu kasti olarak ihlal ettiği gerekçesiyle Cumhurbaşkanına karşı Federal Anayasa Mahkemesinde dava açabilir. Önerge, Federal Meclis üyelerinin en az dörtte biri veya Federal Konsey oylarının dörtte bir oyuna karşılık gelen üye tarafından verilmelidir; dava açılabilmesi için Federal Meclis üyelerinin üçte ikisinin çoğunluğu veya Federal Konsey oylarının üçte ikisine karşılık gelen üyenin kabulü gereklidir. Federal Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanının suçlu olduğunu tespit ederek görevden alabilir (Any. m.61). Ancak şimdiye kadar bu şekilde bir dava süreci yaşanmamıştır.¹⁰⁴

3.4. Federal Hükûmet

Federal Hükûmet (*Bundesregierung*), Anayasanın 6'ncı Kısımında düzenlenmektedir. Buna göre Hükûmet, Şansölye ve federal bakanlardan meydana gelir (m.62).

Federal Meclis seçimlerinden sonra yeni seçilen Federal Meclis toplandığında önceki Şansölyenin görevi teorik olarak sona ermektedir. Ancak yeni Hükûmetin kurulmasının¹⁰⁵ gecikmesi hâlinde yeni seçilen Federal

¹⁰³Deutscher Bundestag, [Der Bundespräsident](#), 01.05.2019

¹⁰⁴Konfitin B., Schwagmeier J., [Der Bundespräsident](#), Wissenschaftliche Dienste-Aktueller Begriff, 27.01.2022, s.1

¹⁰⁵Seçim gecesi sonuçlar belli olduğu andan sonra Hükûmeti kurma süreci kısaca şu şekilde işlemektedir: İlk olarak, siyasi partiler hangi siyasi partiler ile koalisyon oluşturabileceklerini ve bunun sonucunda nasıl Hükûmet kurabileceklerini muhakeme ederler. Sonrasında gerçekleştirilen koalisyon görüşmeleri ile bir koalisyon protokolü ortaya konulur. Bu süreç 70'li yıllardan itibaren yaklaşık 3-4 hafta sürmektedir. Siyasi partiler kabul edilen koalisyon protokolünü onaylamak üzere kendi ilgili kurullarına sunar. SPD'nin 2013 ve 2017 yıllarında hayata geçirdiği şekilde parti kurulu kararı yerine parti üyelerinin kararının istendiği durumda bu süreç uzamaktadır. 2021 yılında kurulan üçlü koalisyonda ise süreç dokuz haftaya kadar uzamıştır. Müzakereler süresince Cumhurbaşkanı görüşmelerin seyri hakkında ilgili tarafların ileri gelenleri ile temas hâlinde olup görüşmelerin sonunda resmî olarak bilgilendirilir. Çünkü Anayasanın 63'üncü maddesi uyarınca Federal Meclise, Şansölye seçilmek üzere aday önerme hakkı Cumhurbaşkanına aittir. Anayasa ve İçtüzüğe göre Federal Mecliste Şansölyenin seçimi, görüşmesiz olarak gizli oyla yapılır ve salt çoğunluk aranır. Seçilen Şansölye, Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve Federal Mecliste yemin ettikten sonra göreve başlar. Genellikle aynı gün içinde, daha önceki koalisyon görüşmelerinde kararlaştırılan kabine üyeleri atanmak üzere Cumhurbaşkanına önerilir. Şansölyenin önerisi ile Cumhurbaşkanınca bakanların atanması da gerçekleştirildikten sonra kabine üyeleri Federal Mecliste yemin ederek göreve başlar. Son olarak teamüllere göre Şansölye bir sonraki birleşimde Hükûmet programının ana hatlarını ortaya koyar. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Decker F., [Bundestagswahl 2021](#), 37/2021, Juni 2021, Bundeszentrale für politische Bildung, s.9; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.29-31

Meclis yeni bir Şansölye seçene kadar eski Hükûmet, Cumhurbaşkanının talebi üzerine (Any. m.69/3) işgüder Hükûmet olarak görevine devam eder. Genellikle yeni Hükûmetin kurulması genel seçimlerden sonra ortalama beş-altı hafta sürse de bazen bu süre iki ayı geçmekte olup bu şekilde eski Hükûmete geçici bir süre görev verilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu ara çözüm ile siyasi istikrarsızlığın ve devlet idaresinin hareket kabiliyetinin sekteye uğramasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.¹⁰⁶

Şansölyenin seçimi temel olarak Anayasanın 63 ve İçtüzüğün 4'üncü maddeleri ile düzenlenmiştir. Şansölye, Cumhurbaşkanının önerisi üzerine görüşmesiz olarak Federal Meclis tarafından gizli oyla seçilir. Federal Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunu alan kişi seçilmiş olur; seçilen kişi Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Şansölye adayının seçilememesi hâlinde Federal Meclis, oylamadan itibaren 14 gün içinde üye tam sayısının salt çoğunluğu ile Şansölye seçebilir. Bu süre zarfında bir seçim gerçekleştirilmezse derhâl yeni bir oylama yapılır ve bu oylamada en çok oyu alan kişi seçilir. Seçilen kişi üye tam sayısının salt çoğunluğunu kazanmış ise Cumhurbaşkanı bu kişiyi yedi gün içinde atamak zorundadır; seçilen kişi bu çoğunluğu sağlayamazsa Cumhurbaşkanı yedi gün içinde bu kişiyi ya atar ya da Federal Meclisi fesheder. Son iki durumda Şansölye adayı, Federal Meclis üyelerinin dörtte biri veya Federal Meclis üyelerinin en az dörtte birini oluşturan bir parti grubunun imzası ile önerilir. Ayrıca 14 gün içinde bir seçim gerçekleştirilmediği takdirde derhâl yapılacak yeni oylamada hiçbir aday önerisi gerekli imza sayısına ulaşamazsa, bir aday önerisi bir parti grubu tarafından ya da Federal Meclis üyelerinin yüzde beşi tarafından imzalanmadıkça, Federal Meclisin her üyesi bir aday önerisinde bulunabilir.¹⁰⁷ Almanya siyasi tarihinde 6 Mayıs 2025 tarihinde ikinci turda Şansölye seçilen Friedrich Merz hariç olmak üzere tüm Şansölyeler ilk turda seçilmiştir. Diğer bir ifadeyle günümüze dek Şansölyenin seçilememesi hâlinde Anayasanın öngördüğü prosedür uygulanmamıştır.¹⁰⁸

¹⁰⁶Deutscher Bundestag, [Die Bundesregierung](#), 01.05.2019

¹⁰⁷Deutscher Bundestag, [Die Bundesregierung](#), 01.05.2019; Mannewitz T, Rudzio W., *The Political System of Germany*, Springer, Wiesbaden, 2023, s.222

¹⁰⁸Deutscher Bundestag, [Friedrich Merz mit 325 Stimmen zum Bundeskanzler gewählt](#), 06.05.2025

Federal bakanlar, Şansölyenin önerisi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından göreve atanır ve görevden alınır (Any. m.64/1). Federal Meclisin elinde bakanların atanması ve görevden alınmasında etkili bir araç bulunmamaktadır. Anayasa ayrıca Şansölyenin, bakanlardan birini Şansölye yardımcısı olarak atamasını kayıt altına almıştır (m.69/1). Bakanlıkların teşkilatlanması da Hükûmetin yetkisindedir (Any. m.65,86). Bakanlıkların sayısı ve yapısı ile bakan olarak atanacak kişiler koalisyon ortakları arasında müzakere edilerek gerçekleştirilir. Bundan dolayı her Hükûmette belli görevler bir bakanlıktan diğer bakanlığa devredilebilmektedir. Örneğin 2013 yılında SPD'nin ısrarıyla tüketicilerin korunması ile ilgili konular CSU yönetimindeki Federal Tarım Bakanlığından SPD liderliğindeki Federal Adalet Bakanlığına devredilmiştir.¹⁰⁹

Federal Meclis üyesi olmayan Hükûmet üyeleri temelde “olağan” ve “duruma bağlı” şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulabilir. Federal Meclis üyesi olmayan olağan üyeler, ilgili bakanlığın çalışma alanında uzmanlığı bulunan veya üst düzey kamu personeli iken duruma bağlı üyeler, genellikle sürpriz bakan veya Hükûmet değişiklikleri sebebiyle kısa süreli olarak kabineye katılan siyasetçilerdir. 1949-2025 arası siyasi yaşama bakıldığında toplam 60 bakanın Federal Meclis üyesi olmadığı görülmektedir. Ayrıca Şansölye de bir Hükûmet üyesi olarak Federal Meclis dışından seçilebilmekle beraber Şansölyelerin genellikle aynı zamanda Federal Meclis üyeliği de bulunmaktadır. Almanya siyasi tarihinde Federal Meclis üyeliği bulunmayan yegâne Şansölye, 1966-1969 yılları arasında görev yapan Kurt Georg Kiesinger olmuştur.¹¹⁰

Almanya çoğu zaman “Şansölye demokrasisi” anlamına gelen “*Kanzlerdemokratie*” olarak nitelendirilir; bunun altında Anayasanın Şansölyeyi güçlü yetkiler ile donatması yatmaktadır. Şansölye, Hükûmetin iç ve dış politikasının şekillenmesinde ve planlanmasında doğrudan yetkilidir. Ancak uygulamada Şansölye, koalisyon ortağı ile koordineli olarak hareket eder. Aksi takdirde Parlamentoda var olan çoğunluğunu kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilir. Şansölyenin belirlediği çizgi doğrultusunda

¹⁰⁹Deutscher Bundestag, [Die Bundesregierung](#), 01.05.2019

¹¹⁰Deutscher Bundestag, [Regierungsmitglieder ohne Bundestagsmandat](#), 07.11.2024; Schindler, P (Hrsg.), [Datenhandbuch zur Geschichte des Deutschen Bundestages-1949 bis 1999](#), Eine Veröffentlichung der Wissenschaftlichen Dienste des Deutschen Bundestages, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999, s.1148

her federal bakan kendi bakanlığını bağımsız olarak ve kendi sorumluluğu altında yönetir. Ancak Şansölyenin bakanlara genel olarak talimat verme yetkisi bulunmaktadır.¹¹¹ Federal bakanlar arasındaki anlaşmazlıklarda karar merci Hükûmettir. Şansölye, Hükûmet tarafından kabul edilen ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanan bir içtüzük doğrultusunda çalışmalarını yürütür (Any. m.65).¹¹² Federal Hükûmetin yapısı bu çerçevede doktrinde üç temel prensip ile açıklanmaktadır:

- Şansölye Prensibi: Hükûmet içinde Şansölyenin güçlü konumunu vurgulayan bu prensip özellikle Hükûmetin oluşumu ve yönlendirilmesi ile organizasyonunda kendini göstermektedir. Şansölye, Federal Meclis tarafından seçilerek görevlendirilen yegâne Kabine üyesidir (Any. m.63'e göre veya Any. m.67'ye göre yapıcı güvensizlik oyuyla); bakanlar ise Şansölyenin önerisi üzerine Cumhurbaşkanınca atanır (Ay m.64). Şansölye siyasetin ana hatlarını saptar ve genel siyasetin sorumluluğunu taşır (Any. m.65); bu husus aynı zamanda kabinenin çoğunluk kararıyla bir Hükûmet politikası dayatamayacağı anlamına da gelmektedir. Şansölye ayrıca Federal Hükûmet İçtüzüğüne göre federal bakanlıkların sayısını ve iş dağılımını belirler.
- Kabine Prensibi: Hükûmeti oluşturan üyelerin eşit yetki ve sorumluluklarına vurgu yapan bu prensip temel olarak dışa karşı kolektif yetkiler ve Hükûmet içinde kolektif yetkiler olarak ikili bir ayrıma tabi tutulabilir. İlkine örnek olarak yasama inisiyatifi hakkının tek başına Şansölyede değil Hükûmetin bütününde olması (Any. m.76), bakanlıkların ayrı ayrı yönetmelik çıkarabileceği gibi Federal Hükûmetin de yönetmelik çıkarabilmesi (Any. m.80), Federal Konseyin onayıyla genel idari düzenlemeler çıkarabilmesi (Any. m.93/1) ve Hükûmetin önerdiği bütçe planında giderleri artıran veya gelirleri azaltan kanunlarda Hükûmetin onayının aranması (m.113/1); ikincisine örnek olarak ise bakanlar arasındaki görüş ayrılıklarının Hükûmet tarafından karara bağlanması (Any. m.65) gösterilebilir.

¹¹¹Deutscher Bundestag, [Die Bundesregierung](#), 01.05.2019; Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg, [Verfassungsorgane in Deutschland](#), Oktober 2023

¹¹²Federal Hükûmet İçtüzüğü, Şansölye ve bakanların konumu ile Hükûmetin karar alma sürecine ilişkin hükümler içermektedir. Anayasada belirtilmemekle birlikte ayrıca, federal bakanlıkların teşkilatlanması, federal bakanlıklar arasında ve anayasal organlarla iş birliğinin yanı sıra kanun tasarılarının ele alınması ile ilgili çeşitli hükümler içeren Federal Bakanlıklar Ortak İçtüzüğü bulunmaktadır. Konu hakkında bkz. Digitale Verwaltung 2020, [Grundlagen für Gesetzesinitiativen der Bundesregierung](#), (14.05.2025 tarihli Wayback Machine arşivi)

- Yetki Alanı (Departmanlaşma) Prensibi: Şansölyenin talimatları doğrultusunda bakanların kendi yetki alanlarında bağımsız olarak çalışmaları ve sorumluluğu üstlenmeleridir (Any. m.65). Bu prensip bir anlamda Şansölyenin bakanların yerine bir bakanlığa müdahale edemeyeceği anlamına gelmektedir.¹¹³

Şansölye, seçildikten sonra ancak yapıcı güvensizlik oylaması yoluyla Federal Meclis üyelerinin çoğunun onaylayacağı bir başka Şansölye adayının seçilmesi sonucunda görevden alınabilir (Any. m.67/1). Alman demokratik düzeninin anayasal istikrar unsurlarından önemli bir bileşen olarak karşımıza çıkan bu mekanizma, İspanya ve Belçika ile Doğu Bloğu'ndan ayrılan bazı ülkelerde de anayasal sisteme dâhil edilmiştir. Yapıcı güvensizlik oylaması ile Weimar Cumhuriyeti'nde yaşanan muhalefet partilerinin bir araya gelerek Şansölyeyi görevden uzaklaştırmalarına karşın bir halef bulmak için yeterli oya ulaşamamaları durumundan kaçınılmış olunmaktadır.¹¹⁴ İktidara göre güvensizlik önergesi yeni bir Şansölye adayı içermeli ve Federal Meclis üyelerinin dörtte biri veya üyelerin en az dörtte birini oluşturan bir parti grubu tarafından imzalanmalıdır. Verilen önerge ile seçim arasında 48 saat süre olmalıdır. Yasama döneminin başında gerçekleştirilen Şansölyenin seçiminde olduğu gibi gizli oylama prosedürü işletilir ve aday Federal Meclis üyelerinin salt çoğunluğunun oyunu alırsa yeni Şansölye olarak seçilir (m.97). Bu uygulamanın devreye girmesi Şansölyenin, koalisyon Hükûmetinin taraflarca feshedilmesi ya da dağılması veya Meclisteki oy çoğunluğunu kaybetmesi durumlarında söz konusu olmaktadır. Federal Meclis tarihinde ancak iki defa yapıcı güvensizlik oylaması yapılmıştır: 1972 yılında Şansölye adayı Rainer Barzel'in (CDU/CSU) Şansölye Willy Brandt'ı (SPD) devirme hamlesi (249 oy gerekirken 247'de kalarak) başarısızlıkla sonuçlanmış iken 1982 yılında Helmut Kohl (CDU/CSU), Şansölye Helmut Schmidt'in (SPD) yerine (256 oy alarak) seçilmeyi başarmıştır.¹¹⁵

¹¹³Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.245-252

¹¹⁴McCormick, J., Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri, Felix Kitap, Ankara, Eylül 2020, s.158

¹¹⁵Deutscher Bundestag, [Die Bundesregierung](#), 01.05.2019; Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020, s.11; Lang R., Wißmann O., Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.77-78

Bazı zamanlar Şansölyeye olan destek siyasi dengeler itibarıyla istikrarsızlık gösterebilir. Bu durumda Şansölye, yürüttüğü politikanın destek görüp görmediğini öğrenmek için Federal Mecliste kendi inisiyatifiyle güvenoyu isteminde bulunabilir (Any. m.68/1; İçt. m.98/1). Şansölyenin Federal Meclisten geçirmek istediği bir kanuni düzenlemeyi güvenoyu önergesi ile birleştirebilmesi mümkündür. Önerge ile oylama arasında 48 saat ara olmalıdır (Any. m.68/2). Şansölye seçimindeki gizli oylamanın aksine açık bir şekilde işletilen süreç açık oylama ile sonuçlandırılır. Federal Meclis, Şansölyeye salt çoğunluk ile onay vermez ise Anayasa ve İçtüzüğe göre Şansölyenin önerisi üzerine Cumhurbaşkanı Federal Meclisi 21 gün içerisinde feshedebilmektedir. Böylece güven oylamasıyla seçim dönemi sona ermeden erken seçimin önü açılabilir. Ancak Federal Meclis üyeleri bu süre zarfında üyelerinin dörtte birinin vereceği önerge doğrultusunda Federal Mecliste salt çoğunlukla yeni bir Şansölye seçerlerse Meclisin feshinin önü kapanır (Any. m.68/1; İçt. m.98/2).¹¹⁶ Şansölyenin güvenoyu sağlayamaması, yasama dönemi sona ermeden önce erken seçimin önünü açmak için bir yöntem olarak da kullanılabilen ve bu doğrultuda olağan durumda salt çoğunluğu sağlayan Hükûmetler tarafından iradi olarak da tercih edilebilmektedir. Dolayısıyla Hükûmeti oluşturan parti grupları Şansölye aleyhine bilerek oy kullanabilmektedir.¹¹⁷ Şimdiye kadar güvenoyu istemine altı defa başvurulmuştur. 1982 ve 2002 yıllarında sırasıyla Helmut Schmidt ve Gerhard Schröder, Federal Meclisten güvenoyu almışlardır. 1972, 1982, 2005 ve 2024 yıllarında sırasıyla Willy Brandt, Helmut Kohl, Gerhard Schröder ve Olaf Scholz ise güvenoyu alamamış olup erken seçimlerin önü açılmıştır.¹¹⁸

Anayasanın 68'inci maddesi çerçevesinde güvenoyu alamayan bir Hükûmet, Cumhurbaşkanının takdiri doğrultusunda azınlık Hükûmeti olarak göreve devam edebilir. Bu durumda Anayasa, "yasama zorunluluğu hâli" adı verilen özel bir prosedür ile Hükûmetin Federal Meclisi devre dışı bırakarak kanun çıkarabilmesine olanak tanımaktadır. Buna göre 68'inci madde çerçevesinde güvenoyu alamayan ve Federal Meclisi

¹¹⁶Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020, s.11; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.78-79

¹¹⁷Rauer G., [Fakten zum Deutschen Bundestag: Aufgaben, Organe, Bauten](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Juli 2025, s.11

¹¹⁸Die Bundesregierung, [Was ist die Vertrauensfrage?](#), 27.12.2024

sin de feshedilmediği bir durumda Cumhurbaşkanı, Federal Hükûmetin talebi ve Federal Konseyin onayıyla Hükûmet tarafından ivedi olarak nitelendirilmiş olunmasına rağmen Federal Meclis tarafından reddedilen bir kanun önerisi hakkında yasama zorunluluğu hâli ilan edebilir. Bu hüküm, Şansölyenin kanun önerisini 68'inci maddede öngörülen güvenoyu istemi önergesiyle birleştirmesi hâlinde de geçerlidir (m.81/1). Yasama zorunluluğu hâli ilanına rağmen Federal Meclis kanun önerisini yeniden reddeder veya Hükûmetin benimsemeyeceği bir içerikle kabul ederse kanun, Federal Konseyin onayı hâlinde kabul edilmiş sayılır. Bu hüküm, kanun önerisinin Federal Meclise yeniden gönderilmesinden itibaren dört hafta içinde kabul edilmemesi hâlinde de uygulanır (m.81/2). Ancak Anayasa bir Şansölyenin görevi süresince Federal Meclis tarafından reddedilen diğer kanun önerilerinin de ilk yasama zorunluluğu hâlinin ilanından itibaren altı aylık bir süre içinde çıkarılabileceğini ve bu süre geçtikten sonra aynı Şansölyenin görev döneminde yeni bir yasama zorunluluğu hâli ilan edilemeyeceğini kayıt altına almaktadır (m.81/3). Anayasa son olarak bu yasama prosedürü ile Anayasanın değiştirilemeyeceğini, tamamıyla veya kısmen yürürlükten kaldırılamayacağını ve askıya alınamayacağını hüküm altına almaktadır (m.81/4). Anayasa bu şekilde yasama sürecinde yaşanabilecek olası tikanıklığa ilişkin düzenleme öngörmekle birlikte günümüze değin bu yönde bir prosedür hayata geçirilmemiştir.¹¹⁹

Almanya siyasi tarihinde 1966 ve 1982 yıllarında koalisyon Hükûmetlerinden FDP'li bakanların ayrılması nedeniyle çok kısa süreli olarak azınlık Hükûmetleri görev yapmıştır. 2024 yılının sonlarına doğru yine FDP'li bakanların Koalisyon Hükûmetinden ayrılması nedeniyle azınlık Hükûmeti durumuna düşen Scholz Hükûmeti 2024 yılının sonlarına doğru Federal Meclisten güvenoyu isteminde bulunmuş ve beraberinde 23 Şubat 2025 tarihinde gerçekleştirilecek olan bir erken genel seçimin önünü açmıştır.¹²⁰

¹¹⁹Jesse E., [Bundespräsident](#), Handwörterbuch des politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland, Andersen, Uwe/Wichard Woyke (Hg.), 8., aktual. Aufl., Springer VS, Heidelberg, 2021

¹²⁰Deutscher Bundestag, [Regieren ohne Mehrheit im Parlament](#), 08.11.2024; Wahlen D., Gottesbüren A., [Vertrauensfrage und vorzeitige Neuwahlen](#), Wissenschaftliche Dienste - Aktueller Begriff, 14.November 2024, s.2

Şansölyenin gücünü sınırlayan temelde üç unsur bulunmaktadır: 1957-1961 arası hariç koalisyon Hükûmetlerinin oluşması nedeniyle koalisyon ortakları ile beraber hareket etme zorunluluğu; federal yönetim sebebiyle eyalet yönetimleri ve yerel liderlerle sıklıkla görüşerek politikaların hayata geçirilebilmesi için müzakere gerekliliği; Anayasa Mahkemesi ve temel olarak bağımsız hareket eden Federal Merkez Bankası gibi birtakım kurumların özerkliğinin getirdiği sınırlamalar çerçevesinde çalışma koşulları.¹²¹

Anayasada Hükûmet içerisindeki siyasi önemine rağmen Şansölye Ofisi olarak da nitelendirebileceğimiz Federal Başbakanlıktan (*Bundeskanzleramt*) bahsedilmemektedir. Federal Başbakanlık tüm Hükûmet politikalarının merkezi olarak planlandığı ve koordine edildiği birimdir. Bu sebeple bir yönüyle Hükûmetin; federal bakanlıklar, Parlamento, eyaletler ve sivil toplum ile irtibat noktası olarak da görülmektedir. Ayrıca, yeni kanun ve politika önerileri için federal bürokrasiye yardımcı önemli bir birimdir. Ofiste en güçlü makam Federal Başbakanlık Müsteşarı olup genellikle federal kabinenin bir üyesi olarak kabine toplantılarını düzenlemek,¹²² istihbarat teşkilatlarını gözetim ve Şansölye ile bakanlar arasında aracılık yapmak gibi fonksiyonlara sahiptir. Federal Başbakanlığın günümüzde bir “süper kurum” olarak değerlendirilmesinin altında 1949’dan günümüze yetkilerinde genişlemeye gidilmesinin sonucunda kilit öneme sahip belli görev ve yetkileri bünyesinde barındırması görülmektedir. Örneğin, kültür ve medya ile göç, mülteciler ve entegrasyon alanları Federal Başbakanlığın uhdesindedir. Ayrıca kurum bünyesinde bir devlet bakanı da federasyon-eyalet ilişkilerinden sorumludur. Bunun haricinde, 2018 yılından itibaren dijitalleşmeden sorumlu bir devlet bakanı daha görevlendirilmiştir.¹²³ Ofis, Şansölyenin görevlerine yardımcı olurken kendi içerisinde federal bakanlıkların görev dağılımına paralel bir şekilde “ayna ofisler” olarak nitelendirilen birimler vasıtasıyla bakanlıklar arası çalışmaların takibi konusunda da bir bütünlük oluşturmaya çalışmaktadır. Son

¹²¹McCormick, J., Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri, Felix Kitap, Ankara, Eylül 2020, s.160

¹²²Kabine, Şansölye ve federal bakanlardan oluşmakla birlikte uygulamada Federal Başbakanlık Müsteşarı ve Federal Basın Ofisi Başkanı ile zaman zaman parti gruplarının bazı üyelerinin de kabine toplantılarına katıldıkları görülmektedir. Konu hakkında bkz. Mannewitz T, Rudzio W, The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.251

¹²³Deutscher Bundestag, [Die Bundesregierung](#), 01.05.2019; McCormick, J., Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri, Felix Kitap, Ankara, Eylül 2020, s.160

olarak, bakanlık müsteşarlarının düzenli olarak bir araya gelmesi sağlanarak bilgi akışı sağlanmaktadır.¹²⁴

Almanya siyasi hayatında III. Adenauer Hükûmeti (1957-1961) ile 1966 ve 1982 yılları içinde kısa bir zaman aralığı hariç tüm Hükûmetlerin koalisyon Hükûmeti şeklinde oluştuğu görülmektedir.¹²⁵ Gerçekleşen koalisyon bileşimleri şu şekilde kategorize edilebilir:

- **Büyük Koalisyon:** Birbirine yakın sandalye sayısına sahip iki büyük parti grubunun (CDU/CSU ve SPD), Federal Meclis salt çoğunluğunun çok üzerinde bir sandalyeye karşılık gelecek şekilde koalisyon yapması durumunda ortaya çıkmaktadır. Örneğin, 16'ncı Yasama Döneminde (2005-2009) ve 18'inci Yasama Döneminde (2013-2017) üçte iki çoğunluk sağlamış olan Hükûmetler büyük koalisyon olarak nitelendirilmektedir. Her iki büyük parti grubu 19'uncu Yasama Döneminde de (2017-2021) koalisyon gerçekleştirmesine rağmen salt çoğunluğun biraz üzerinde bir sandalyeye ancak ulaşabilmiştir.
- **Küçük Koalisyon:** En sık karşımıza çıkan koalisyon Hükûmeti bileşimi olan bu durumda CDU/CSU ve SPD parti grupları, daha az temsil gücüne sahip bir veya birden çok parti grubu ile koalisyon yapmaktadır.
- **Azınlık Hükûmeti:** Federal Meclis salt çoğunluğunu sağlayamayan koalisyon Hükûmetleridir. Şimdiye kadar dört kez kısa süreli olarak hayata geçirilmiştir (1966 ve 1982'de Hükûmet değişikliği, 1972 yılı ve 2024 yılı sonunda Federal Meclisin erken feshi nedeniyle).¹²⁶

Görüldüğü üzere genellikle koalisyon Hükûmetlerinin karşımıza çıktığı Almanya'da anayasal ve yasal düzenlemelerde karşılaşılmayan ve gayriresmî olarak faaliyet gösteren "koalisyon komisyonu" bulunmaktadır. Politika oluşturmada önemli bir yere sahip olan bu komisyonda

¹²⁴Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.247

¹²⁵1960 yılında III. Adenauer Hükûmetinde yer alan Alman Partisine bağlı bakanların CDU'ya geçmeleri ile 1961 yılında gerçekleştirilen seçimlere kadar tek parti hükûmeti görev yapmıştır. 1966 ve 1982 yıllarında ise FDP'nin koalisyondan ayrılmasıyla sadece birkaç hafta gibi çok kısa süreli olarak sırasıyla CDU ve SPD tek parti hükûmeti olarak görev yapmıştır. Konu hakkında bkz. Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.244; Schindler, P (Hrsg.), [Datenhandbuch zur Geschichte des Deutschen Bundestages-1949 bis 1999](#), Eine Veröffentlichung der Wissenschaftlichen Dienste des Deutschen Bundestages, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999, s.1034-1035, 1448,1450,1456

¹²⁶Deutscher Bundestag, [Koalitionen und Opposition im Bundestag](#), 06.12.2021; Deutscher Bundestag, [Minderheitsregierung auf Bundesebene](#), Wissenschaftliche Dienste-Ausarbeitung, 19.12.2017, s.3

koalisyon ortakları arasındaki siyasi açıdan tartışmalı konular ve temel ihtilaflar müzakere edilerek karara bağlanır. Aldığı kararlar tavsiye niteliğinde olan komisyon genellikle her bir koalisyon ortağının iki veya üç önde gelen temsilcisinden oluşur.¹²⁷

¹²⁷Aldığı kararlar kabine ve Federal Meclis grupları için tavsiye niteliğinde olsa da koalisyon komisyonu, fiili olarak 1960'lı yıllardan itibaren kademeli bir şekilde karar merkezi hâline gelmiştir. Merkezî konumunun derecesi değişiklik göstermekte olup örneğin Kiesinger Hükûmeti (1966-1969) zamanında daha ön planda iken I. Schröder Hükûmeti (1998-2002) zamanında nispeten sınırlı bir etkiye sahip olmuştur. Hükûmet, parti grupları ve parti teşkilatları düzeyinde önde gelen temsilcilerin yer aldığı bu komisyona 1998 yılından itibaren koalisyon protokollerinde de yer verilmeye başlanmıştır. Çeşitli koalisyon protokollerinde koalisyon komisyonunun amacı genellikle, koalisyon ortakları arasında mutabakata varılması gereken temel öneme sahip konuları görüşme ve anlaşmazlık durumlarında bir uzlaşmaya ulaşılmasını sağlama şeklinde ifade edilmektedir. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Schubert K., Klein M., [Koalitionsausschuss](#), Das Politiklexikon, Dietz, 7., aktual. u. erw. Aufl, Bonn, 2020; Ismayr W., Fleck A., Der Deutsche Bundestag, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012, s.134; Schmidt M.G., Koalitionssausschuss, Wörterbuch zur Politik, Alfred Kröner Verlag, 2. vollständig überarbeitete und erweiterte Auflage, Stuttgart, 2004, s.358-359.

Tablo 6: Almanya Federal Cumhuriyeti Şansölyeleri¹²⁸

Adı-Soyadı / Partisi	Hükûmetler / Görev Yılları	Görevden Ayrılma Nedeni
Konrad Adenauer (CDU)	I. Adenauer Hükûmeti 1949-1953 II. Adenauer Hükûmeti 1953-1957 III. Adenauer Hükûmeti 1957-1961 IV. Adenauer Hükûmeti 1961-1962 V. Adenauer Hükûmeti 1962-1963	Koalisyon ortağı tarafından görevden ayrılma talebi sonrası istifa
Ludwig Erhard (CDU)	I. Erhard Hükûmeti 1963-1965 II. Erhard Hükûmeti 1965-1966	Kendi parti grubu tarafından görevden ayrılma talebi sonucu istifa
Kurt Georg Kiesinger (CDU)	Kiesinger Hükûmeti 1966-1969	Seçim yenilgisi/Yeni koalisyon
Willy Brandt (SPD)	I. Brandt Hükûmeti 1969-1972 II. Brandt Hükûmeti 1972-1974	Casusluk skandalı (<i>Guillaume-Affäre</i>) sonrası istifa
Helmut Schmidt (SPD)	I. Schmidt Hükûmeti 1974-1976 II. Schmidt Hükûmeti 1976-1980 III. Schmidt Hükûmeti 1980-1982	Federal Meclis tarafından yapıcı güvensizlik oyu ile görevden alınma
Helmut Kohl (CDU)	I. Kohl Hükûmeti 1982-1983 II. Kohl Hükûmeti 1983-1987 III. Kohl Hükûmeti 1987-1991 IV. Kohl Hükûmeti 1991-1994 V. Kohl Hükûmeti 1994-1998	Seçim yenilgisi/Yeni koalisyon
Gerhard Schröder (SPD)	I. Schröder Hükûmeti 1998-2002 II. Schröder Hükûmeti 2002-2005	Seçim yenilgisi/Yeni koalisyon
Angela Merkel (CDU)	I. Merkel Hükûmeti 2005-2009 II. Merkel Hükûmeti 2009-2013 III. Merkel Hükûmeti 2013-2018 IV. Merkel Hükûmeti 2018-2021	Adaylıktan feragat
Olaf Scholz (SPD)	Scholz Hükûmeti 2021-2025	Seçim yenilgisi/Yeni koalisyon
Friedrich Merz (CDU)	Merz Hükûmeti 2025-	

¹²⁸Die Bundesregierung, [Bundeskanzler seit 1949](#), Mai 2025; Decker F., [Die Deutsche Demokratie](#), bpb-Schriftenreihe Band 10962 (epub), Bonn, 11.01.2023

3.5. Federal Anayasa Mahkemesi

Federal Anayasa Mahkemesi (*Bundesverfassungsgericht*) Alman yargı sisteminde ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Anayasa koyucu, Anayasanın yargı yetkisi başlığında Anayasa Mahkemesine öncelikli olarak yer vermiş olup (m.92) yeni demokratik temel düzenin garantörü olarak gördükleri kurumu Alman tarihinde ve uluslararası karşılaştırmalarda benzeri olmayacak yetkilerle donatmıştır.¹²⁹

Federal Anayasa Mahkemesi, diğer tüm anayasal organlar karşısında özerk ve bağımsızdır. 16 üyeden oluşan Mahkemenin üyelerinin yarısı Federal Meclis, diğer yarısı ise Federal Konsey tarafından seçilir (Any. m.93/1-2). Her iki organ tarafından gerçekleştirilen seçimlerde üçte iki nitelikli çoğunluk şartı bulunmaktadır. Federal Anayasa Mahkemesi Kanununa göre Federal Mecliste seçimler görüşmesiz olarak gizli oyla gerçekleştirilir. Seçilebilmek için gereken üçte iki çoğunluk şartı, en az üye tam sayısının salt çoğunluğunu sağlamak kaydıyla verilen oyların üçte ikisi anlamına gelmektedir. Federal Konsey için üçte iki çoğunluk şartı ise üye tam sayısının üçte ikisidir (m.6/1, m.7).¹³⁰ Üyelerin görev süresi 12 yıldır ve görev en fazla üyenin 68 yaşını doldurduğu ayın sonuna kadar sürer. Görev süresi dolan üyeler halefleri atanana kadar görevlerini sürdürürler. Üyelerin yeniden seçilmeleri mümkün değildir (Any.m.93/3).¹³¹ Mahkeme, her birinin birer başkanı olan kendi içerisinde uzmanlaşmış sekizer üyeli iki senatoya bölünmüştür. Bu senatolardan birincisi temel olarak sivil hakların korunması, ikincisi ise federasyon ile eyalet ya da eyaletler arasındaki hukuki çatışmaların söz konusu olduğu davalarla ilgilenmektedir. Bu açıdan birinci senato “temel haklar senatosu” ikinci senato da “devlet hukuku senatosu” şeklinde nitelendirilmektedir.¹³² Federal Anayasa Mahkemesi Kanununa göre Federal Meclis ve Federal Kon-

¹²⁹Deutscher Bundestag, [Die Rechtsprechung](#), 01.05.2019

¹³⁰Gesetze im Internet, [Gesetz über das Bundesverfassungsgericht](#), 11.08.1993

¹³¹Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Bundesverfassungsgericht, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.29-31

¹³²Her senatonun kendine ait tanımlanmış sorumluluk alanları vardır ancak her zaman “Federal Anayasa Mahkemesi” olarak karar verir. Hangi senatonun davayı ele alacağı hususu Anayasa Mahkemesi Kanunu ve Mahkeme üyelerinin tamamının bir araya gelerek oluşturduğu genel kurul tarafından alınan bir kararla belirlenmektedir. İstisnai olarak, bir senatonun diğer senatonun hukuki görüşünden ayrılmak istemesi hâlinde genel kurul karar almaktadır. Konu hakkında bkz. Bundesverfassungsgericht, [Verfassungsorgan & Gericht](#)

sey, Mahkeme Başkanı ve Başkan Yardımcısını değişimli olarak seçer; ilk seçimde Mahkeme Başkanı Federal Meclis, Başkan Yardımcısını ise Federal Konsey seçer. Başkan Yardımcısı olarak seçilecek Mahkeme üyesi, Mahkeme Başkanının yer aldığı senatoda görevli olmamalıdır (m.9/1-2). Mahkemenin seçilen tüm üyelerinin atamasını Cumhurbaşkanı gerçekleştirir (m.10). Günümüzde birinci senatonun başkanlığını Mahkeme Başkanı, ikinci senatonun başkanlığını Mahkeme Başkan Yardımcısı üstlenmektedir. Her bir senatoda yer alan en az üç üye yüksek federal mahkeme tecrübesine sahip olmalıdır. Ayrıca her bir üye görevlerini yerine getirirken hukuk alanında uzman dört kişi tarafından desteklenmektedir.¹³³

Senato düzeyinde toplanan Mahkemenin toplantı ve karar yeter sayısı Federal Anayasa Mahkemesi Kanununun 15'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre her bir senato için toplantı yeter sayısı en az altı üyenin hazır bulunmasıdır. Bir davanın görüşülmesine başladıktan sonra diğer üyeler davaya katılamazlar. Kanunda belirtilen belli konularda davalı aleyhine karar verilebilmesi için her durumda senato üyelerinin üçte iki çoğunluğu aranmaktadır. Diğer davalar, bu kanunda aksi öngörülmedikçe sürece iştirak eden senato üyelerinin çoğunluğuyla karara bağlanır. Oyların eşitliği hâlinde Mahkeme, Anayasa veya diğer federal kanunların ihlal edildiği yönünde karar verememektedir.

Federal Anayasa Mahkemesinin görevlerine; diğer devlet organları arasındaki uyumsuzlukları karara bağlama (Any. m.94/1), Anayasaya uygun olmayan yargı kararlarını bozma, Hükûmet tedbirlerini ve kanunları iptal etme (Any. m.100) ve siyasi partileri anayasaya aykırı bularak duruma göre siyasi partilere yasak getirme veya siyasi partileri devlet yardımından mahrum bırakma¹³⁴ (Any. m.21/2-4) örnek olarak gösterilebilir. Mahkeme 1949'dan günümüze iki defa siyasi parti yasağı kararı almıştır.

¹³³Bundesverfassungsgericht, [Aufgaben & Organisation](#); McCormick, J., Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri, Felix Kitap, Ankara, Eylül 2020, s.163

¹³⁴2017 yılında Anayasanın 21'inci maddesinin 3'üncü fıkrasının yeniden düzenlenmesi sonucunda Anayasa Mahkemesi partilere yasak getirmek yerine belli koşullara göre siyasi partileri devlet yardımından mahrum bırakabilmektedir. Bu kararın alınması hâlinde partilere sağlanan vergi avantajları ve bağışlar da iptal edilir. Hakkında karar verilen parti haricinde bu partiyle ilişkili yedek partileri de kapsayan bu karar altı yıllık bir süre için alınır ve başvuru sahipleri yasağın altı yıl daha uzatılması için başvuruda bulunabilirler. Anayasa Mahkemesi, 2017 yılında aşırı sağcı Nasyonal Demokrat Parti (NPD) hakkında verdiği kararda olduğu gibi, mevcut özgür demokratik temel düzeni ortadan kaldırmayı hedefleyen bir siyasi anlayışa sahip olduğunu tespit ettiği partiyi anayasaya aykırı bulmakla birlikte partinin siyasi hedeflerini hayata geçirme konusunda emareleri yetersiz bularak partiye yasak getiremeyebilir. Konu hakkında bkz. Bundesverfassungsgericht, [Parteiverbotsverfahren](#)

Ayrıca Mahkeme, Federal Meclis veya Federal Konseyin başvurusu üzerine Anayasayı veya bir federal kanunu kasten ihlal ettiği gerekçesiyle Cumhurbaşkanını görevinden uzaklaştırabilir. Bu başvuru için öncelikle Federal Meclis üyelerinin en az dörtte biri veya Federal Konseyin dörtte birine karşılık gelen üye tarafından bir önerge verilmelidir; dava açılması için Federal Meclis üyelerinin üçte ikisinin çoğunluğu veya Federal Konsey üyelerinin üçte ikisinin onayı gereklidir (m.61/2). Ayrıca federal bir hâkimin görevi sırasında veya dışında, Anayasanın temel ilkelerine veya bir eyaletin anayasal düzenine aykırı hareket etmesi hâlinde, Federal Meclisin başvurusu üzerine üçte iki çoğunlukla ilgili hâkimin başka bir göreve atanmasına veya emekliye sevk edilmesine karar verebilir. Kasıtlı bir ihlal hâlinde hâkimin azline karar verilebilir (Any. m.98/2). Ancak bu iki hususta bir dava günümüze değin Mahkemeye taşınmamıştır.¹³⁵

Tüm mahkemeler kendi yetki alanları çerçevesinde Hükûmetin işlemlerinin ve mevzuatın Anayasaya uygunluğunu inceleme yetki ve sorumluluğuna sahip olmakla birlikte sadece Federal Anayasa Mahkemesi yasal düzenlemelerin Anayasaya aykırı olduğuna hükmedebilir. Diğer mahkemeler bir kanunu Anayasaya aykırı bulduklarında ise yargılamayı askıya almalı ve bu sorunu Federal Anayasa Mahkemesine taşımalıdır.¹³⁶

Federal Anayasa Mahkemesinin kararları, Federasyon ve eyaletlerin anayasal organlarının yanı sıra tüm mahkemeler ve makamlar için de bağlayıcıdır. Federal bir kanun, hangi durumlarda kararlarının kanun hükmünde olduğunu belirler (Any.m.94/4). Örneğin Federal Anayasa Mahkemesi Kanununa göre bir hukuk normunun Anayasaya uygunluğu ile ilgili kararlar kanun hükmündedir (m.31/2). Bu kararlar Resmi Gazete’de yayımlanır.¹³⁷

Federal Anayasa Mahkemesi özellikle temel haklar konusunda geliştirdiği içtihatlarla büyük bir saygınlık kazanmıştır. Anayasa şikâyeti mekanizması ile temel hakların korunması hakkında herkes Mahkemeye başvurabilmektedir (Any. m.93/1, 4a). Her yıl binlerce vatandaşın kullandığı bu hak nedeniyle Mahkeme bir yandan da “vatandaş mahkemesi” olarak nitelendirilmektedir.¹³⁸

¹³⁵Deutscher Bundestag, [Die Rechtsprechung](#), 01.05.2019

¹³⁶Barkin K., [Germany: Government and society](#), Britannica

¹³⁷Bundesverfassungsgericht, [Wirkung der Entscheidungen](#)

¹³⁸Deutscher Bundestag, [Die Rechtsprechung](#), 01.05.2019

4. PARLAMENTONUN YAPISI

4.1. Alman Federal Meclisi

4.1.1. Oluşumu

Dört yıl süren yasama dönemi, genel seçimlerden en geç 30 gün sonra yapılacak ilk oturumda Federal Meclisin toplanmasıyla başlar. Diğer bir ifadeyle, ilk oturumun başlaması ile birlikte önceki yasama dönemi sona ermiş olur. Federal Meclisin belli şartlar hâlinde feshi hariç olmak üzere bir sonraki seçim, yasama döneminin başlangıcından itibaren en erken 46, en geç 48 ay sonra yapılır. Fesih hâlinde ise 60 gün içinde seçimler gerçekleştirilir (Any. m.39; İkt. m.1/1).

Federal Meclisin seçimler sonrasında ilk kez toplanması “kurucu birleşim” olarak da nitelendirilmekte olup en kıdemli üyenin birleşime başkanlık edeceği bu toplantıda¹³⁹ kıdemli başkan öncelikle geçici kâtip üyeleri atar (İkt. m.1/2-3). Sonrasında Federal Meclis İçtüzüğü kabul edilir. İçtüzük genellikle önemli değişikliklerin bir önceki yasama dönemi sonlarına doğru gerçekleştirildiği hâli ile yeni dönemin başında aynen kabul edilir.¹⁴⁰ İçtüzüğün kabulünün ardından üyelerin adlarının okunması ve Meclisin toplantı yeter sayısının tespit edilmesiyle birlikte Federal Meclis Başkanının seçimi gerçekleştirilir. Bu seçimde, 1920'lere kadar uzanan parlamenter teamüller çerçevesinde en güçlü parti grubunun gösterdiği aday başkan olarak seçilmektedir. Seçilen Başkan parlamento teamüllerine göre kısa bir konuşma gerçekleştirir. Bu konuşmayı Başkanlık Divanı üyeleri olan başkanvekillerinin seçimi izler (Any. m.40/1; İkt. m.1/4).¹⁴¹

Anayasaya göre Federal Meclis kendi içtüzüğünü yapar (m.40). İçtüzük ile genel olarak, parlamenter süreçlerin işleyişine dair ayrıntılar, teşkilatlanmaya ilişkin ayrıntılar ve üyeler ile parlamento kurumlarının hakları

¹³⁹2017 yılına kadar kurucu birleşimi en yaşlı üyenin yönetmesi kuralı bulunmakta iken bu yılda yapılan İçtüzük değişikliği ile en uzun süre görev yapmış, diğer bir ifadeyle en kıdemli milletvekilinin kendi isteği de bulunması kaydıyla bu görevi üstlenmesi kuralı getirilmiştir. İçtüzük ayrıca, kıdem bakımından birden fazla kişinin eşitliği hâlinde yaşa bakılacağını kayıt altına almıştır (m.1/2). Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Älterpräsidenten](#), 01.04.2025, s.1

¹⁴⁰Bu şekilde uygulamada yeni yasama döneminin ilk gelen kağıdı da İçtüzüğün kabulü hakkındaki önerge olmaktadır. Konu hakkında bkz. Ismayr W., Fleck A., Der Deutsche Bundestag, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012, s.141; Deutscher Bundestag, [Weitergeltung von Geschäftsordnungsrecht](#), 24.03.2025

¹⁴¹Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.25-26

ve görevleri saptanır. 1952 yılında Anayasa Mahkemesinin tespit ettiği üzere İçtüzük yalnızca ilgili dönemi kapsar; her yasama döneminde yeniden oluşturulmalıdır. Uygulamada Federal Meclis kurucu birleşiminde genellikle bir önceki yasama döneminin İçtüzüğü kabul edilerek kullanılmaya devam edilmekle birlikte genel içeriğe istisnalar getirilebilir veya tamamen yeni bir İçtüzük de kabul edilebilir. Her ne kadar 1951, 1970 ve 1980 yıllarında kabul edilen İçtüzükler arasında esaslı bir ayrım olduğu görülse de yasama dönemleri arasında İçtüzük metinleri büyük ölçüde korunmaktadır. Yürürlükteki 2025 yılında kabul edilen İçtüzük ise 1980 yılında kabul edilen İçtüzükten itibaren en kapsamlı değişiklik¹⁴² olarak görülmektedir.¹⁴³ Bu doğrultuda parlamento uygulamalarına ve mevcut ihtiyaçlara uygun bir şekilde revize edilen İçtüzük 16 Ekim 2025'te kabul edilmiş ve 1 Kasım 2025'te yürürlüğe girmiştir.¹⁴⁴

Burada ayrıca süreksizlik (*Diskontinuität*) olarak ifade edilen ilkedен de bahsetmek gerekmektedir. Buna göre Federal Meclis çalışmalarında genel itibarıyla süreksizlik ilkesi geçerlidir. Bu ilke, yeni seçilen üyelerin bir araya gelmesi ile eski üyelerin görevlerinin sona ermesi (kişisel süreksizlik), komisyon gibi organların yeniden oluşturulması (organizasyonel süreksizlik) ve Federal Meclis tarafından kabul edilmemiş tüm kanun önerilerinin düşmesi, diğer bir ifadeyle tekrar sunulması gerektiği (maddi süreksizlik) anlamına gelmektedir. Ancak Parlamenteoya sunulmuş dilekçeler ve karar alınmasını gerektirmeyen konular (AB ile ilgili konular vb.) bu ilkedен etkilennemekte, bir sonraki yasama dönemine aktarılmaktadır (İçt. m.125).¹⁴⁵

21'inci Yasama Dönemi üyelerini belirleyen son genel seçimler 23 Şubat 2025 tarihinde yapılmış olup kurucu birleşim 25 Mart 2025 tarihinde gerçekleşmiştir. Federal Meclis bu dönemde 630 üyeden meydana gelmiştir.¹⁴⁶

¹⁴²Müller V., [Der Bundestag gibt sich neue Regeln](#), Das Parlament, 17.10.2025

¹⁴³İçtüzük değişikliğine ilişkin önerge sahipleri olan koalisyonu oluşturan parti grupları (CDU/CSU ve SPD), İçtüzüğün esasen 1980 yılına dayandığını ve o dönemde getirilen düzenlemelerin önemli bir kısmının artık parlamento uygulamalarına uymadığını hatta bunlara aykırı hükümlerin de yer aldığı ifade etmiştir. Önergede İçtüzük reformu ile parlamentonun bir müzakere ve yasa yapım yeri olarak güçlendirileceği de vurgulanmıştır. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Bundestag beschließt Neufassung seiner Geschäftsordnung](#), 16.10.2025

¹⁴⁴Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Geschäftsordnung, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.47; Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

¹⁴⁵Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Diskontinuität, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.37

¹⁴⁶Deutscher Bundestag, [Bundestag wählt Julia Klöckner zur neuen Parlamentspräsidentin](#), 25.03.2025

Federal Meclis, çalışmalarını 1999 yılından beri 19. yüzyılın sonlarına doğru inşa edilen ve eski dönemlerde de yasama organı olarak faaliyet gösteren Berlin'deki Reichstag Binasında sürdürmektedir.¹⁴⁷

4.1.2. Seçim Sistemi

Federal Meclis seçimlerine dair temel düzenlemeler Anayasa, Federal Seçim Kanunu, Federal Seçim Yönetmeliği, Seçimlerin Denetimi Kanunu ve Federal Anayasa Mahkemesinin ilgili kararlarıdır. Ayrıca Siyasi Partiler Kanunu, Seçim İstatistikleri Kanunu, Medeni Kanun ve Ceza Kanunlarının ilgili hükümleri de federal seçimlerin gerçekleştirilmesinde uygulanır.¹⁴⁸

Anayasa, tümüyle halkın olan egemenliğin, yine halk tarafından seçimler ve oylamalar aracılığıyla kullanılacağını belirtmektedir (m.20/2). Oylamalar şeklinde ifade edilen kavram ile genellikle eyalet ve yerel idarelerde uygulanan halk oylaması benzeri uygulamalar kastedilmektedir. Federasyon düzeyinde bu uygulama yalnızca eyaletlerin yeniden düzenlenmesi hususunda karşımıza çıkmaktadır (m.29).¹⁴⁹

Federal Meclis üyeleri genel, doğrudan, serbest, eşit ve gizli oylamayla dört yıllığına seçilirler (Any. m.38,39). Almanya'daki temsili parlamenter demokrasinin göstergesi olan bu beş temel ilke kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Genel oy ilkesi ile cinsiyet, gelir veya meslekten bağımsız olarak 18 yaşını tamamlamış her vatandaşın oy kullanma hakkı kastedilmektedir. Yurt dışında yaşayan Almanların oy kullanmasında ise 14 yaşından sonra en az üç ay Almanya'da ikamet etmiş olma ve bu ikametın üzerinden 25 yıldan daha uzun bir süre geçmiş olmaması şartı aranmaktadır.
- Doğrudan oy ilkesi ile seçmenlerin, milletvekillerini herhangi bir aracı mekanizma olmadan seçmeleri ifade edilmektedir.
- Serbest oy ilkesi ile seçmenlerin herhangi bir baskı veya etki altında kalmadan karar vermesi vurgulanmaktadır. Bu ilke aynı zamanda oy vermeye zorlama olamayacağı ve her seçmenin seçimlere katılmakta özgür olduğu anlamına da gelmektedir.

¹⁴⁷Deutscher Bundestag, [Häufig gestellte Fragen: Arbeit des Deutschen Bundestages](#)

¹⁴⁸OSCE, [Federal Republic Of Germany Elections-26 September 2021: ODIHR Election Expert Team Final Report](#), Warsaw, 16.03.2022, s.4

¹⁴⁹Decker F, [Bundestagswahl 2021](#), 37/2021, Juni 2021, Bundeszentrale für politische Bildung, s.3

- Eşit oy ilkesi ile seçmenlerin kullandığı oyların aynı değere sahip olduğuna diğer bir ifadeyle her seçmenin aynı oy hakkına sahip olmasına vurgu yapılmaktadır.
- Son olarak gizli oy ilkesi ile seçmenlerin oy pusulası üzerinde tercihlerini ortaya koyarken herhangi bir şekilde başkaları tarafından görülmeyecek şekilde oy verme kabinlerinde işaretleme yapmaları ifade edilmektedir. Doldurulan oy pusulasının kapalı bir şekilde oy sandığına atılması, ilgili seçmenin tercihinin bilinmemesine imkân sağlamaktadır. Almanya’da ayrıca belli şartlar çerçevesinde mektupla oy kullanmak¹⁵⁰ da mümkündür.¹⁵¹

4.1.2.1. 2023 Reformu Çerçevesinde Seçim Sistemi

2021 seçimlerinde Federal Seçim Kanunu, Federal Meclis üye sayısını 598 üye şeklinde tespit etmesine karşın seçim sisteminden kaynaklanan ek ve denkleştirici milletvekillikleri ile temel milletvekilliği koşulu dolaısıyla bu sayının 736’ya yükselmesi dünyadaki parlamentolar içerisinde Alman Federal Meclisini seçimle işbaşına gelen üye sayısının en yüksek olduğu meclis hâline getirmiştir.¹⁵² Özellikle 2012 yılında Federal Anayasa Mahkemesinin, milletvekili fazlasının ancak seçimlerin nispi temsil karakterini ortadan kaldırmadığı sürece kabul edilebileceği yönündeki kararı sonrasında, siyasi partilerin aldıkları ikinci oya karşılık gelecek şekilde temsil edilmelerini sağlamak amacıyla 2013 yılında seçim mevzuatına getirilen denkleştirici milletvekilliği uygulaması Federal Meclisin üye sayısını oldukça yükseltmiştir. 18’inci Yasama Döneminde 631, 19’uncu Yasama Döneminde 709 ve 20’nci Yasama Döneminde 736 üyeye sahip Federal Meclisin giderek artan üye sayısı hem siyaset alanında hem de kamuoyunda çeşitli tartışmalara konu olmuştur.¹⁵³

¹⁵⁰COVID-19 pandemisi zamanında gerçekleştirilen genel seçimlerde mektupla oy kullanma oranı oy kullanımları içerisinde %47,3’e ulaşmıştır; 2025 genel seçimlerinde bu oran %37’ye düşmüştür. Konu hakkında bkz. Die Bundeswahlleiterin, [Bundestagswahl 2025: Endgültiges Ergebnis](#), 14. März 2025

¹⁵¹Die Bundesregierung, [Die fünf Grundsätze des Wahlrechts](#), 03.01.2025

¹⁵²Federal Meclisin, ülke nüfusu esas alındığında kendisinden daha fazla olan ABD, Hindistan ve Japonya gibi ülkelerin birinci meclislerinden daha kalabalık bir yapıya sahip olmasının Parlamentonun performansını düşürücü bir etkiye sahip olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır. Konu hakkında bkz. Mannewitz T, Rudzio W., *The Political System of Germany*, Springer, Wiesbaden, 2023, s.237

¹⁵³Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Verkleinerung des Bundestages/Wahlrechtsreform 2023, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.88,94; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.11-13

Federal Meclisin yükselen üye sayısını düşürme konusunda ilk hamlesi 2020 yılında seçim mevzuatında gerçekleştirilen değişiklik ile denkleştirici milletvekilliği hesaplamasının üçüncü milletvekili fazlasından sonra devreye girmesi şeklinde olmuştur. 2021 seçimleri sonrası toplam üye sayısı beklenen sayının üzerinde gerçekleşince 17 Mart 2023'te Federal Mecliste koalisyon parti gruplarının oylarıyla seçim sisteminde değişikliğe gidilerek toplam üye sayısı 630 olarak sınırlandırılmış ve ikinci oyların etkisi artırılmıştır. Seçim çevresi sayısının ise eskiden olduğu gibi 299 olarak bırakıldığı Almanya'da seçim mevzuatında gerçekleştirilen reform ile hayata geçirilen önemli değişiklikler şunlardır:

- Seçim sistemi olarak karma seçim sistemi (karma üyeli orantılı sistem) korunmuştur. Kişiselleştirilmiş nispi sistem (*Personalisiertes Verhältniswahlrecht*) olarak da nitelendirilen Alman seçim sisteminde seçmenlerin yine iki oy hakkı bulunmaktadır. Seçmenler birinci oylarla bir (dar) seçim çevresi adayı ve ikinci oylarla parti eyalet listesi için oy kullanacaklardır. Birinci oylarla çoğunluk ilkesine göre ilgili seçim çevresinde en fazla oyu alan aday aşağıda anlatılacak olan "ikinci oy güvencesi"ni sağlaması hâlinde seçilmektedir. Seçmenlerin parti listesine verdikleri ikinci oylar ise seçim sonucunun tek belirleyicisi olup artık bir partinin kazandığı sandalyeler ek ve denkleştirici milletvekilliği ile artamayacaktır.
- Oyların sandalyelere dönüştürülmesinde ilk olarak, yüzde beş barajını aşan veya bu barajın istisnasını teşkil eden yüzde beşin altında oy almakla birlikte birinci oylarla üç seçim çevresini kazanma kuralını (temel vekillik/Grundmandatsklausel) sağlayan partiler arasında bir partinin ikinci oy oranına göre ülke çapında kaç sandalye kazandığı tespit edilir (üst düzey dağıtım/Oberverteilung). Sonrasında ilgili partinin sandalyeleri bu partinin eyalet listeleri arasında dağıtılır. Bu dağıtımda ilgili partinin eyaletteki oy oranı esas alınır (alt düzey dağıtım/Unterverteilung).
- Eğer bir parti herhangi bir eyalette, ikinci oylarla elde ettiği oy oranına karşılık gelen sandalye sayısından daha fazla sandalyeyi ilgili eyalette yer alan seçim çevrelerinden birinci oylarla elde etmişse artık bu sandalyeler doğrudan Federal Mecliste fazlalık (ek) milletvekilliği olarak değerlendirilmeyecektir ve dolayısıyla bu fazlalığı denkleştirme zorunluluğu da ortadan kalkacaktır. Bunun yerine ilgili

partinin eyalette kazandığı toplam sandalye sırası içerisinde sandalyeler yukarıdan aşağıya birinci oylarla elde edilen sandalyelerden başlayarak doldurulur. Şayet eyalette ikinci oy ile kazanılan sandalye sayısı, birinci oylarla kazanılan sandalyeleri karşılayamazsa, diğer bir ifadeyle parti eyalette ikinci oylara nispeten daha fazla birinci oylarla sandalye kazanmışsa en düşük oy oranına sahip seçim çevresi birincileri sandalye kazanamazlar. Birinci oylarla en fazla oy alanın seçilebilmesini parti listesine verilen ikinci oylara bağlayan ve ikinci oy güvencesi olarak ifade edebileceğimiz “Zweitstimmendeckung” şeklinde kavramsallaştırılan bu revizyon, seçim reformunun en tartışmalı konularından biri olan herhangi bir seçim çevresinin Federal Mecliste temsil edilememesi sonucunu doğurma ihtimali taşımaktadır. Bu yeni düzenlemenin tek istisnası ise bağımsız adaylara ilişkindir; bu adaylar seçim bölgesindeki birinci oyların nispi çoğunluğuna dayanarak doğrudan bir sandalye kazanırlar. Son olarak bu koşullar altında eyalet düzeyinde, birinci oylarla seçilen adaylara sandalye tahsisinin ardından ilgili partinin hak kazandığı geriye kalan sandalyeler eyalet listeleri üzerinden doldurulur.

- 299 seçim çevresi korunarak yasal üye sayısı 598’den 630’a çıkarılmıştır.
- Üç seçim çevresinde doğrudan sandalye kazanan partinin ülke genelinde aldığı oylarda yüzde beş seçim barajından muaf olmasına ilişkin temel vekillik kuralı seçim reformu çerçevesinde kaldırılmış ancak bu değişiklik Federal Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Mahkeme, mevcut düzenlemeler ışığında yüzde beş seçim barajının Anayasaya aykırı olduğunu ifade etmekle birlikte yasa koyucu tarafından yeni bir düzenleme yapılana kadar seçim barajının, temel vekillik kuralının sistemde kalması koşulu ile devam etmesine karar vermiştir. Güney Schleswig Seçmenler Birliği (SSW) gibi ulusal azınlıkları temsil eden partilerin bu barajdan muaf tutulması kuralı ise devam etmektedir.¹⁵⁴

¹⁵⁴Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.12-13; Bundeszentrale für politische Bildung, [FAQ: Wahlrechtsreform zur Verkleinerung des Bundestages](#), Deutscher Bundestag, [Das geltende Wahlrecht nach der Reform 2023](#), 27.12.2024; Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Das Wahlrecht zur Bundestagswahl](#), Dezember 2024; Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Verkleinerung des Bundestages/Wahlrechtsreform, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.88,94; Die Bundeswahlleiterin, [Bundestagswahl 2021: Endgültiges Ergebnis](#), 15.10.2021

2025 yılında gerçekleştirilen seçimler neticesinde seçim çevrelerinde birinci olmalarına karşın ikinci oy güvencesi nedeniyle Federal Meclise seçilemeyen milletvekili diğer bir ifadeyle Federal Mecliste temsil edilemeyen seçim çevresi sayısı 23 olmuştur.¹⁵⁵

Son olarak seçim reformu, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı tarafından, ilgili değişikliğin Avrupa Konseyi standartlarına uygun olup olmadığı yönünden görüş bildirmesi için anayasa hukuku uzmanlarından oluşan Venedik Komisyonuna da iletilmiştir. Komisyon raporunda, Venedik Komisyonu ve Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT) Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisine göre, uluslararası seçim standartlarına aykırı olmadığı sürece herhangi bir seçim sisteminin seçilebileceği vurgulanmıştır. Raporda uluslararası standartların karşılanmakla birlikte partiler arasında geniş ölçekli bir uzlaşmanın söz konusu olmadığına da altı çizilmiştir.¹⁵⁶

4.1.3. Görevleri

Federal Meclisin temel görevlerini yasama, denetim, çeşitli kurul ve organlara ilişkin seçim ve atamalar, AB işlerine katılım ve uluslararası parlamenter organizasyonlar içerisindeki faaliyetler şeklinde özetlemek mümkündür. Federal Meclis ayrıca federal bütçenin kabulünde (bütçe hakkı) ve silahlı kuvvetlerin yurt dışında görevlendirilmesinde karar verici konumdadır.¹⁵⁷ 2005 yılında kabul edilen Parlamento Katılım Kanunu yurt dışına asker göndermede Federal Meclisin onayını şart koşturma olup bu nedenle Federal Ordu aynı zamanda Parlamento Ordusu (*Parlamentsarmee*) olarak da nitelendirilmektedir.¹⁵⁸

4.1.3.1. Yasama

Modern demokratik hukuk devletlerini şekillendiren ve düzenleyen en önemli araçlardan biri parlamentoların çıkardığı kanunlardır. Almanya Parlamentosunda kanunların ortaya çıkmasında merkezî aktör Federal

¹⁵⁵Deutscher Bundestag, [23 Erststimmensieger ziehen nicht ins Parlament ein](#), 24.02.2025

¹⁵⁶Council of Europe-Venice Commission, [Germany - Joint Opinion of the Venice Commission and OSCE/ODIHR on the amendments of the German Federal Election Act](#), Strasbourg/Warsaw, 12.06.2023, s.15; Council of Europe, Germany: [Federal Election Act "largely in conformity" with international standards, says Venice Commission](#), 12.06.2023

¹⁵⁷Deutscher Bundestag, [Funktion und Aufgabe](#)

¹⁵⁸Grotz, F., Schroeder, W., [Deutscher Bundestag: der parlamentarische Gesetzgeber](#), (Sınırlı Erişim), Das politische System der Bundesrepublik Deutschland, Springer VS, Wiesbaden, 2021

Meclis olmakla birlikte Anayasaya göre diğer anayasal organlar da belli düzeylerde yasama faaliyetine katılmaktadır.¹⁵⁹

Hangi yetkili organ tarafından yasama sürecinin başlatıldığına bakılmaksızın bir federal kanun, Anayasanın 70 ila 74'üncü maddelerinde belirtilen Federasyonun düzenleyeceği konularda olmak zorundadır. Kanunlar, Anayasanın 76 ila 81'inci maddelerinde öngörülen süreç doğrultusunda ele alınır ve Anayasanın 82'nci maddesine göre Cumhurbaşkanı tarafından imzalanır ve Resmî Gazete'de yayımlanır. Anayasa, öncelikle eyaletlerin, Anayasanın Federasyona yasama yetkisi tanımadığı sürece yasama yetkisine sahip olduğunu vurgulamaktadır (m.70). Yasama konuları bakımından ayrıca tek başına Federasyonun (m.71 ve 73) ve yarışan ya da eş zamanlı yasama olarak nitelendirebileceğimiz Federasyonun düzenlemediği diğer bir ifadeyle yasama yetkisini kullanmadığı ölçüde eyaletlerin yasama yetkisine sahip olduğu (m.72 ve 74) şeklinde bir ayırım bulunmaktadır. Dış politika ve savunma gibi bazı temel konular tek başına Federasyonun yetki alanında iken dernek ve iş hukuku gibi birtakım konular eş zamanlı yasama konuları olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁶⁰

Almanya siyasi sisteminde federal kanunların kabulünde Federal Meclis ve Federal Konsey ana aktörlerdir. Anayasa, federal kanunların Federal Meclis tarafından kabul edileceğini ve kabul edildikten sonra derhâl Federal Konseye gönderileceğini hüküm altına almıştır (m.77/1). Yasama faaliyeti içerisinde özel bir yeri olan ve zaman zaman Hükûmet programının sayılara dökülmüş hâli olarak da ifade edilen bütçe kanunu da bir kanun önerisi olarak Federal Meclise gelmekte ve her kanun önerisinde olduğu gibi Federal Meclis tarafından kabul, ret veya değiştirilerek kabul edilmekte ve Federal Konseye iletilmektedir.¹⁶¹ Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan bütçe planı ve bütçe kanunu önerileri Federal Hükûmet tarafından görüşülerek karara bağlanır ve aynı anda Federal Meclis ve Federal Konseye sunulur.¹⁶² Parlamentonun bütçe hakkını kullanımının ayrıntıları ilgili bölümde anlatılmaktadır.

¹⁵⁹Ismayr W., Fleck A., Der Deutsche Bundestag, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012, s.37

¹⁶⁰Deutscher Bundestag, [Die Gesetzgebung des Bundes](#), 01.05.2019

¹⁶¹Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.162

¹⁶²Deutscher Bundestag, [Der Bundeshaushalt](#)

1949-2017 yılları arasındaki 1-18'inci Yasama Dönemleri içinde kanun yapımında geçen toplam süreye dair yapılan bir araştırmada bir kanunun teklif edilmesinden yayımlanmasına kadar geçen süre ortalama 206 gün olarak hesaplanmıştır. Ancak aynı çalışmada 1990-2017 arası dönemde bu sürenin 175 güne düştüğü ve zaman içinde yasama sürecinin yaklaşık olarak bir aya yakın kısaldığı görülmüştür.¹⁶³

Aşağıda olağan bir kanun önerisinin teklif aşamasından yayımlanmasına kadar geçirdiği aşamalar maddeler hâlinde özetlenmektedir.¹⁶⁴

- Kanun önerileri¹⁶⁵ Federal Meclise sunulur. Kanun önerileri, Federal Meclis üyelerinin yüzde beşi veya bir parti grubu, Hükûmet veya üyelerinin çoğunluğunun kararıyla Federal Konsey (35 oy) tarafından verilebilir.¹⁶⁶
- Federal Konseyden gelen kanun önerileri Hükûmet aracılığıyla Federal Meclise iletilir. Hükûmet ilgili öneriyi Federal Meclise iletirken öneri hakkındaki kendi görüşünü de sunar. Hükûmetin kanun önerisi söz konusu olduğunda ise öneri ilk önce Federal Konsey tarafından ele alınır; Federal Konsey öneri hakkında görüş bildirir. Hükûmet, Federal Konseyin bu görüşü ile ilgili karşı görüş ortaya koyabilir ve öneriyi bu şekilde Federal Meclise sunar. Bu prosedüre istisna olarak bütçe kanunu gösterilebilir; bütçe kanunu önerileri Federal Konsey ve Federal Meclise aynı anda gönderilir. Federal Mecliste başlatılan yasama sürecinde ise ilk aşamada Hükûmet ve Federal Konsey sürece dâhil edilmez; diğer bir ifadeyle yasama süreci Federal Mecliste işlemeye devam eder.

¹⁶³İlgili çalışma için bkz. Karow S.M.A., [Das beschleunigte Parlament – Die Gesetzgebungs-dauer der 18. Wahlperiode des Deutschen Bundestags](#), Institut für Deutsches und Internationales Parteienrecht und Parteienforschung, 24. Jahrgang, MIP 2018, s.67

¹⁶⁴Konu ile ilgili Anayasa maddelerinin ve sürelerin yer aldığı özet yasama sürecinin derlendiği kaynaklar için bkz. Bundesrat-Referat Besucherdienst, Veranstaltungen, Öffentlichkeitsarbeit, [Das Gesetzgebungsverfahren des Bundes](#), Januar 2024; Deutscher Bundestag, [Weg der Gesetzgebung](#); Vermittlungsausschuss, [Geschäftsordnung des Vermittlungsausschusses](#); Vermittlungsausschuss, [Arbeitsweise](#)

¹⁶⁵Kanun önerisi sunma hakkı (*Initiativrecht*) olan organlar aynı zamanda kendi içtüzükleri doğrultusunda kanun taslağı (*Gesetzentwurf*) hazırlama hakkına da sahiptir. Yasama organının görüşmelerine esas teşkil eden yazılı kanun taslak metni ise "*Gesetzesvorlage*" olarak ifade edilmektedir. Konu hakkında bkz. Bundesrat, [Glossar: Gesetzesinitiative/Gesetzentwurf/Gesetzesvorlage](#)

¹⁶⁶2024 takvim yılı özelinde Federal Meclise sunulan kanun önerilerine baktığımızda toplam 237 kanun önerisinin Federal Meclise sunulduğu görülmektedir. 136 öneri ile Hükûmet en fazla kanun önerisi sunmuş iken bunu Federal Meclis 88 ve Federal Konsey 13 öneri ile takip etmiştir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [83 Gesetze an 63 Sitzungstagen verabschiedet](#), 25.04.2025

- Kanun önerileri Federal Mecliste öncelikle Federal Meclis Başkanlığına iletilir, Federal Meclis idari teşkilatı tarafından kaydedilir ve basılır. Federal Meclis gelen kâğıdı¹⁶⁷ olarak tüm üyelere, Federal Konseye ve bakanlıklara dağıtılır.
- Federal Mecliste kanun önerileri üç okuma/görüşme hâlinde ele alınır. İlk okumadan sonra öneri genellikle ilgili ihtisas komisyonuna havale edilir. Komisyon aşamasından sonra Genel Kurulda kanun önerisine ilişkin ikinci okuma gerçekleştirilir. Bu aşamayı genellikle hemen ardından gelen üçüncü okuma ve nihayetinde son oylama takip eder. Bu aşamada artık Federal Meclis kanun önerisini ya kabul eder ya da reddeder.
- Federal Meclis tarafından kabul edilen tüm kanunlar Federal Konseye görüşülmek üzere gönderilir. Federal Konsey metin üzerinde herhangi bir değişiklik yapamamaktadır ancak Federal Konsey tarafından görüşülecek kanunun “onaya tabi kanun” mu yoksa “itiraza tabi kanun” mu olduğu önem taşımaktadır. Bir kanunun onaya tabi kanun olup olmadığı Anayasada açık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu şekilde onaya tabi kanun olarak belirlenmeyen tüm kanunlar itiraza tabi kanunlar olarak kategorize edilir. Federal Konseyin, onaya tabi bir kanunu onaylamaması hâlinde Federal Meclisin bunu aşma imkânı bulunmamakta iken itiraza tabi kanunu kabul etmemesi hâlinde Federal Meclisin uygun çoğunluklar ile bunu aşabilmesi ve kanunun kabul edilmesini sağlaması mümkündür.
- Federal Meclis ve Federal Konsey herhangi bir kanun üzerinde anlaşamazsa Uzlaşma Komisyonu devreye girebilmektedir. Federal Konseyin ve Federal Meclisin 16’şar üyesinden oluşan Uzlaşma Komisyo-

¹⁶⁷Federal Meclis tarafından ele alınacak tüm konular “gelen kâğıtlar” olarak nitelendirilir ve bunlar Federal Mecliste öncelikle Parlamento sekreteryası tarafından kontrol edilir, geldiği sırayla numaralandırılır ve baskıya hazırlanır. Birkaç istisna haricinde tüm gelen kâğıtlar basılır ve Federal Meclis ve Federal Konsey üyeleri ile tüm federal bakanlıklara dağıtılır. Uzunlukları birkaç sayfadan yıllık bütçe örneğinde olduğu gibi üç bin sayfaya kadar ulaşabilen bu dokümanlar örneğin 2017-2021 yıllarını kapsayan 19’uncu Yasama Döneminde toplam 30 bin sayfayı geçmiştir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Dokumente und Informationsmaterialien FAQ: Was ist eine Drucksache?](#); Deutscher Bundestag, [Drucksachen](#), 16.07.2021

nunun¹⁶⁸ kurulması, itiraza tabi bir kanuna itiraz edilmek istenmesi hâlinde zorunlu olarak Federal Konsey tarafından talep edilmektedir. Uzlaşma Komisyonu, onaya tabi bir kanuna Federal Konseyin onay vermemesi hâlinde Federal Meclis ve Hükûmet tarafından da talep edilebilmektedir. Onaya tabi bir kanunu ayrıca Federal Konsey de onaylamamak ve dolayısıyla süreci sonlandırmak yerine doğrudan Uzlaşma Komisyonuna götürebilir.

- Uzlaşma Komisyonuna başvuruda temel itibarıyla kanun önerisinde bir değişiklik veya ek hüküm konulması söz konusudur; başvuru, düzenlemenin münferit hükümleriyle sınırlıdır. Ancak Federal Konsey kanun önerisinin tamamıyla değiştirilmesi gerektiğini ya da bu kanun önerisine tamamen karşı olduğunu ifade edebilir. Uzlaşma Komisyonu, kanunda herhangi bir değişiklik yapılmasını önerirse bu önerinin Federal Meclis tarafından onaylanması gerekir. Federal Konsey daha sonra bu değişiklik kararını yeniden ele alır. Uzlaşma Komisyonu kanunda değişiklik önermez ise kanun sadece Federal Konseye gönderilir. Federal Konsey bu aşamada kanun önerisi onaya tabi ise ya onaylayarak kanunu kabul eder ya da onay vermeyerek yasama sürecini sonlandırır. İtiraza tabi kanun söz konusu ise ve Uzlaşma Komisyonu kanunda değişiklik önermezse düzenleme Federal Konseyin önüne tekrar gelir. Federal Konsey ya kanunu kabul eder ya da itiraz hakkını kullanır. İtiraza tabi kanun hakkında Uzlaşma Komisyonu değişiklik önerirse düzenleme öncelikle Federal Meclise gider ve Federal Meclis bu öneriyi ya kabul eder ya da reddeder. Federal Meclis tarafından kabul edilen itiraza tabi kanun Federal Konseye gönderilir ve burada da değiştirilmiş kanun ya kabul edilir ya da kanuna itiraz edilir. Federal Konseyin bu itiraz hakkını Federal Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğuyla aşabilir. Federal Konseyin itiraz kararı üçte iki çoğunluk ile alınmış ise Federal Mecliste de bu itirazın aşılabilmesi için üçte iki çoğunluk gereklidir.

¹⁶⁸Uzlaşma Komisyonunun çalışma usulüne kısaca değinilecek olursa, 13 maddelik kendi içtüzüğüne sahip olan ve Federal Konsey Binasında kendisine ayrılan salonda faaliyet yürüten Komisyonun başkanlığının üç ayda bir her iki Meclis temsilcileri arasında değiştiği, toplantılarının gizli olduğu, kararın niteliğine göre (görüşmenin ertelenmesi veya bir kanun önerisi hakkında anlaşmaya varılması üzerinde bir önerge) farklı toplantı yeter sayılarının öngörüldüğü, kararlarını salt çoğunlukla aldığı, toplantı tutanaklarının en erken dört yıl sonra kamuya açılabilirdiği ve böylece bağlı oldukları eyalet Hükûmetlerinin talimatları veya geldikleri parti grubunun baskısı altında olmadan karar almalarının sağlandığı görülmektedir. Konu hakkında bkz. Lang R, Wißmann O, *So arbeitet der Deutsche Bundestag (Ausgabe 2025/26)*, Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.154-160; Vermittlungsausschuss, [Geschäftsordnung des Vermittlungsausschusses](#); Vermittlungsausschuss, [Arbeitsweise](#)

- Yasama sürecinde kanunun kabulü; Federal Konseyin onaya tabi kanunu onaylaması, itiraza tabi kanun hakkında Uzlaşma Komisyonu sürecini başlatmaması veya diğer bir ifadeyle kanuna itiraz etmeyecek kabulü, Uzlaşma Komisyonu süreci sonrasında itiraza tabi kanun hakkında itirazda bulunmaması (kabul etmesi) veya Federal Meclisin itiraza tabi kanuna Federal Konseyin itirazını uygun çoğunlukla aşması hâlinde gerçekleşir.
- Yasama sürecinde kanunun reddi; onaya tabi kanunun (Uzlaşma Komisyonu prosedürü dâhil olmak üzere) Federal Konsey tarafından onaylanmaması veya Federal Meclisin, Federal Konsey tarafından itiraza tabi bir kanuna itirazı hâlinde bu itirazı uygun çoğunlukla aşmaması durumunda gerçekleşir.
- Federal Meclis ve Federal Konsey tarafından kabul edilen veya uzlaşma süreci başarı ile tamamlanan bir kanun Şansölye ve ilgili bir veya birden fazla bakan tarafından imzalanarak (karşı-imza) kabul edilmesi üzerine Cumhurbaşkanına gönderilir. Cumhurbaşkanı, kabul edilen kanunun Anayasaya şekli ve maddi açılarından uygun olup olmadığını inceler.¹⁶⁹ Bu incelemede Anayasaya aykırılık olmadığını saptayan Cumhurbaşkanı kanunu imzalayarak onaylar ve kanun Resmî Gazete’de yayımlanarak kanun koyucunun öngördüğü şekilde yürürlüğe girer. Eğer kanunda bir yürürlük tarihi belirtilmemişse kanunun yürürlük tarihi Resmî Gazete’de yayımlanmasından 14 gün sonradır.

Karar Önergeleri

Federal Meclis, İçtüzüğü’nün 75/2-c maddesi uyarınca kanun önerileri, bilgilendirmeler, Hükûmet açıklamaları, büyük sorular, Avrupa Parlamentosu kararları, AB belgeleri, istikrar önlemleri, yönetmelikler ve mutabık kalınan tartışmalar hakkındaki karar önergelerini (*Entschließungsanträge*) de görüşür. Federal Meclis bu imkân doğrultusunda belli bir siyasi konu hakkında görüşünü ortaya koymaktadır. Karar önergeleri özellikle Hükûmeti belli bir konuda hareket etmeye yöneltme amacıyla çoğunlukla

¹⁶⁹Cumhurbaşkanı yasal düzenlemenin Anayasaya aykırı olduğunu düşünüyorsa yasayı imzalamaktan imtina edebilir ve böylece yasama süreci sonlanmış olur; diğer bir ifadeyle yasa yürürlüğe giremez. Ancak böyle bir durumda Federal Meclis ve Federal Konsey yasal düzenlemenin Anayasaya uygun olduğunu ve dolayısıyla Cumhurbaşkanının ret kararının hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek Federal Anayasa Mahkemesinde organ davası açabilir (Any. m.93/1/). Konu hakkında bkz. Digitale Verwaltung 2020, [Verfassungsrechtliche Rahmenbedingungen der Gesetzgebung des Bundes](#), (13.04.2025 tarihli Wayback Machine arşivi)

muhalefet grupları tarafından kullanılmaktadır.¹⁷⁰ İçtüzüğe göre ele alınan konu ile ilgili görüşleri, önerileri, tavsiyeleri veya talepleri içeren karar önergeleri (m.88/1) yasal olarak bağlayıcı olmamakla birlikte siyasi öneme sahiptir. Karar önergeleri bir parti grubu veya üyelerin yüzde beşi tarafından imzalanmalıdır. Ele alınan konu ile ilgili görüş ve öneriler ile tavsiye veya talepleri içeren karar önergeleri ilgili konu üzerindeki son oylamadan sonra veya son oylama mümkün değilse görüşmenin sona ermesinden sonra oylanır. Bütçe planının bölümlerine ilişkin karar önergeleri ise üçüncü görüşme sırasında oylanabilir. Bu önergeler ayrıca bir komisyona havale edilebilir. Ayrıca, İçtüzüğün 75'inci maddesinin 1'inci fıkrası çerçevesinde Federal Meclis gündemine görüşülecek konu (müstakil konular) olarak sunulmuş hususlarla ilgili karar önergeleri, önerge sahipleri itiraz etmediği sürece havale edilebilir; bir parti grubunun veya hazır bulunan Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin talebi üzerine oylama bir sonraki birleşim gününe ertelenir (İçt.m.88).¹⁷¹

4.1.3.2. Denetim

Halkın doğrudan seçilmiş temsilcilerinden oluşan Federal Meclisin yasama fonksiyonunun yanı sıra diğer önemli bir görevi Hükûmetin denetimidir. Ağırlıklı olarak muhalefette yer alan partiler tarafından kullanılan denetim mekanizmasının¹⁷² etki alanı Hükûmetin yanı sıra geniş anlamda idare ve Parlamentoda Hükûmeti oluşturan çoğunluk ile ilişkilendirilebilir. Parlamenter denetim ile temel olarak Hükûmet politikaları konusunda bilgi almanın yanı sıra Hükûmetin politikasındaki açıkların ortaya çıkarılması, beraberinde eleştirilerin ortaya konularak kamuoyunun aydınlatılması veya kamuoyunda yankı uyandırılması amaçlanmaktadır. Diğer taraftan daha düşük yoğunluklu olarak Hükûmetin ve Federal Mecliste çoğunluğu oluşturan partilerin muhalefete karşı denetim mekanizmasını kullanması da mümkündür. Bu durumda iktidar parti grupları muhalefetin veya muhalefet parti gruplarının iktidarda olduğu eyalet Hükûmetle-

¹⁷⁰2024 takvim yılı özelinde verilen karar önergesi sayısı 52 olup en fazla önergeyi muhalefette yer alan CDU/CSU parti grubu sunmuştur. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [83. Gesetz an 63. Sitzungstagen verabschiedet](#), 25.04.2025

¹⁷¹Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Entschließungsantrag, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.38

¹⁷²Somut örnek vermek gerekirse, son üç yasama dönemine bakıldığında denetim araçlarından büyük ve küçük soruların yüzde 95'in üzerinde ve sözlü ve yazılı soruların da yüzde 90'ın üzerinde muhalefet parti grupları tarafından verildiği görülmektedir. Konu hakkında bkz. Mannewitz T., Rudzio W., *The Political System of Germany*, Springer, Wiesbaden, 2023, s.226

rinin zayıf noktalarını ortaya koymayı ve Hükûmetin başarılarını vurgulamayı amaçlamaktadır.¹⁷³

Federal Meclisin denetim görevini yerine getirebilmesi amacıyla sahip olduğu bir dizi denetim aracını iki büyük başlıkta toplamak mümkündür: Komisyon ve kurullar aracılığıyla denetim ile bunların dışında kalan çeşitli denetim araçları.¹⁷⁴

Komisyon ve Kurullar Aracılığıyla Denetim

Milletvekilleri Genel Kurulda, Hükûmetin çalışmaları hakkında bilgi alma ve kendi düşüncelerini ortaya koyma haricinde farklı düzeylerde Hükûmeti denetlerken birtakım komisyon ve kurulları kullanır. Bunlar arasında ihtisas komisyonları ve denetim kurulları ile araştırma ve inceleme komisyonları öne çıkmaktadır. Çoğunluğu bir bakanlığa karşılık gelecek şekilde kurulan ihtisas komisyonları denetim fonksiyonunu bir yandan yasama sürecine katılım yoluyla dolaylı bir şekilde, diğer yandan ilgili olduğu bakanlık temsilcilerinden¹⁷⁵ gündemdeki kanun tasarıları hakkında rapor talep etme ve Genel Kurul tarafından yetkilendirilmeden dahi bakanlıklara tavsiyelerde bulunma yöntemiyle doğrudan yerine getirir.¹⁷⁶

¹⁷³Ismayr W., Fleck A., Der Deutsche Bundestag, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012, s.39

¹⁷⁴Deutscher Bundestag, [Kontrolle der Regierung](#)

¹⁷⁵Federal Meclisin her ne kadar komisyonlara gelen bakanlık yetkililerinden çeşitli konularda bilgi alma imkânı olsa da kendi içerisinde bilgi üretmesine veya sağlamasına ilişkin olarak Hükûmetten bağımsız bilgiye ulaşma yolunda önemli adımlar 1970'lerin başında Büyük Koalisyon zamanında atılmıştır. Parlamentonun kendi içerisinde bilgi edinme açısından öne çıkan üç araç şu şekilde özetlenebilir: 1) Üyelerin bilgi edinmesi amacıyla 1971 yılında kurulan ve günümüzde yaklaşık 100 personeli bulunan Araştırma Servisi. Bir araştırmaya göre milletvekili bürolarının yaklaşık yüzde 80'i bu bilgi servisinden hizmet almaktadır. Üyeler bu hizmetin yanı sıra kütüphane, basın dokümantasyonu ve arşiv gibi birimlerden de bilgi temin etmektedir. 2) Federal Mecliste temsil edilen her parti grubunun grup başkanları tarafından seçilen ve maaşları devlet tarafından ödenen parlamenter danışmanları bulunmaktadır. Örneğin 19'uncu Yasama Döneminde bu şekilde 1.159 personel istihdam edilmiştir. 3) Üyeler, maaşları devlet tarafından ödenen kendi yardımcı personelinin de istihdam edilmektedir. Son dönemlerde bu şekilde 5.000'in üzerinde çalışan personel bulunmaktadır. Bu personelin yarısından biraz azı seçim çevresinde, geriye kalanı ise danışman (*research assistant*) olarak görev yapmaktadır. Konu hakkında bkz. Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.217; Ismayr W., Fleck A., Der Deutsche Bundestag, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012, s.72-73

¹⁷⁶Deutscher Bundestag, [Gremien zur Kontrolle](#)

Denetim Kurulları

Parlamentar denetimin önemli bir ayağını da Hükûmet faaliyetlerinin belli alanlarını denetlemekle görevli daimî kurullar oluşturmaktadır. Bunların başında, 2009 yılında yapılan anayasa değişikliği ile Anayasanın 45d maddesine dâhil edilerek anayasal statüye kavuşan Parlamentar Denetim Kurulu gelmektedir. Parlamentar Denetim Kurulu, Federasyonun istihbarat faaliyetlerini izler. Üç ayda bir düzenli şekilde toplanmakla birlikte uygulamada daha sık toplanan Kurul, yasama döneminin ortasında ve sonunda Federal Meclise rapor sunar. Kurul ayrıca Anayasanın 10'uncu maddesinde G-10 Komisyonu olarak adlandırılan ve mektup, posta ve telekomünikasyon gizliliğine ilişkin kısıtlamaları izleyen bir komisyon atar. Parlamento üyesi olmayan beş üyeli bu Komisyona bir aylık tüm izleme faaliyetleri, incelenmesi ve onaylanması için sunulur. İstihbarat servislerinin yapısal denetimini genişletmek amacıyla 2017 yılında ayrıca Parlamentar Kontrol Kurulu Daimî Yetkilisi makamı ihdas edilmiştir. Yetkili, beş yıllık süre için seçilir ve bir kez daha seçilebilir. Denetim kurullarına başka örnek olarak Gümrük Kriminal Dairesinin çalışmalarını izleyen kurul ile organize suçlarla mücadele için alınan önlemleri izleyen kurul gösterilebilir.¹⁷⁷

Araştırma Komisyonu

Anayasaya göre Federal Meclis, kendiliğinden veya üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine zorunlu olarak, açık toplantılar ile gerekli delilleri toplamakla görevli bir araştırma komisyonu kurar. Komisyon toplantıları esasen kamuya açıktır ancak toplantıların gizli yapılmasına karar verilebilir.¹⁷⁸ Mahkemelerin ve idari makamların adli ve idari yardımla yükümlü olduğu araştırma komisyonlarının aldıkları kararlar mahkemelerde görüşülmez (m.44). Komisyon; Hükûmet, Federal Meclis veya idaredaki

¹⁷⁷Deutscher Bundestag, [Gremien zur Kontrolle](#); Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.51-52; Deutscher Bundestag, [G10-Kommission: Mitglieder](#)

¹⁷⁸Federal Meclis, nitelikli azınlık oyu olarak da nitelendirebileceğimiz toplam üye sayısının dörtte birinin önergesi doğrultusunda araştırma komisyonu kurmak zorundadır. Ancak, dörtte birinden daha az üyenin (İçtüzük hükümlerine göre en az bir parti grubu veya toplam üye sayısının yüzde beşi) verdiği önergenin Federal Meclis üyelerinin çoğunluğuyla kabulü ile de araştırma komisyonu kurulabilir. Ayrıca, 18'inci Yasama Döneminde muhalefette yer alan parti gruplarının toplam oy oranı Federal Meclisin dörtte birine ulaşmadığı için ilgili yasama dönemine özel olmak üzere nitelikli azınlık önergesi olarak adlandırılan araştırma komisyonunun kurulmasının zorunlu olduğu durum için (muhalefette yer alan parti gruplarının ulaşabileceği) 120 üye, yeter sayı olarak kabul edilmiştir. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Stamm F., [Rechte der parlamentarischen Minderheiten im Deutschen Bundestag](#), Wissenschaftliche Dienste-Infobrief, 2022, s.11-12

siyasi ve bürokratik suistimalleri araştırmak ve açığa kavuşturmak ile görevlidir. Komisyon bu görevlerini yerine getirirken delil toplama, tanık ve uzmanları dinleme ya da sorgulama, dosya sunumu (bilgilendirme) talep etme, mahkemelerden ve idari makamlardan resmî yardım talep etme gibi birtakım haklarla donatılmıştır.¹⁷⁹ Komisyon yerinde inceleme de yapabilmekte olup çalışmaları sonucunda hazırlanan rapor oy birliği ile kabul edilmek zorunda değildir; karşı görüş yazıları da bulunabilir. Federal Meclis üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine kurulması zorunlu olduğu için bir azınlık hakkı olarak da nitelendirebileceğimiz araştırma komisyonları¹⁸⁰ muhalefetin etkili bir aracı olduğundan raporlarda genellikle karşı oy yazısı bulunmaktadır.¹⁸¹ Araştırma faaliyetinin seyri, tespit edilen olgular ve ele alınan konuya ilişkin sonuçların yer aldığı rapor Meclis Başkanına sunulur ve rapor hakkında Genel Kurulda görüşme açılır. Rapor ayrıca Federal Meclis gelen kâğıtlarında yer alır ve kamuoyuna açıktır.¹⁸² Araştırma komisyonunun oluşumu, üyeleri, başkan ve başkanvekili, toplantı ve karar yeter sayısı ve rapor hazırlaması gibi çalışmalarına ilişkin birtakım ayrıntılar 2001 tarihli Araştırma Komisyonu Kanununda düzenlenmiştir.¹⁸³

Araştırma komisyonları genellikle ülke çapında yankı uyandıran skandallar ve yolsuzluk gibi konularda kurulmaktadır. Araştırma komisyonlarının ele aldığı konu aynı zamanda yargı organı tarafından da soruşturuluyor veya ilgililer hakkında dava açılmışsa özellikle suçlanan kişilerin komisyon önünde tanık olarak ifade vermeyi reddetme hakları, konunun aydınlatılmasında bir engel olarak bulunmaktadır. Bu denetim aracı kamuoyunu etkilemek açısından önemli olmakla birlikte komisyonun ağırlıklı olarak iktidar gruplarından oluşması komisyonun etkisiz olduğu imajı uyandırmaktadır.¹⁸⁴

Ayrıca silahlı kuvvetler üzerinde etkin bir parlamento denetimi yapılabilmesi amacıyla Anayasa, Savunma Komisyonuna her zaman kendiliğinden araştırma komisyonu kurma yetkisi vermektedir (m.45a/2).

¹⁷⁹Deutscher Bundestag, [Gremien zur Kontrolle](#)

¹⁸⁰Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

¹⁸¹Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.50-51

¹⁸²Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.26

¹⁸³Araştırma Komisyonu Kanunu için bkz. Gesetze im Internet, [Untersuchungsausschussgesetz - PUAG](#), 19.06.2001

¹⁸⁴Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.227

İnceleme Komisyonu

Federal Meclis, kapsamlı ve önemli konulara ilişkin kararların hazırlanması için bir inceleme komisyonu kurabilir. Üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine bu komisyonu kurmakla yükümlüdür (İçt.m.56/1). Milletvekilleri ile Federal Meclis dışından gelen uzmanlardan oluşan komisyon, Federal Meclise üzerinde çalıştığı konu hakkındaki raporunu ve tavsiyelerini sunar. Genellikle ele alınan konular yasal düzenleme ya da kontrol gerektiren önemli bir meselenin analizi ve yorumlanması şeklindedir.¹⁸⁵

İnceleme komisyonları, ihtisas komisyonlarından farklı olarak eşit sayıda milletvekili ve parlamento dışı uzmandan oluşur. İnceleme komisyonuna parlamento içinden üyeler parti grupları tarafından seçilir ve her parti grubu en az bir üye ile temsil edilmek zorundadır. Uzmanlar ise parti grupları tarafından temsil güçlerine göre atanır.¹⁸⁶ İhtüzük bu uzmanların toplam sayısının dokuzu geçemeyeceğini kayıt altına almaktadır (m.56/2). Her ne kadar inceleme komisyonlarına uzmanların siyasiler tarafından seçimi bağımsızlıklarına nispeten gölge düşürse de bilimsel uzmanlığın komisyona dâhil edilmesi önem arz etmektedir.¹⁸⁷

İnceleme komisyonları çalışmalarını, sadece durum tespitinin değil aynı zamanda gelecekteki yansımalarının da ortaya konulduğu ve yasama organına sunulmak üzere öneri ve tavsiyeler içeren bir rapor ile tamamlar.¹⁸⁸ İhtüzük bu raporun yasama döneminin sonuna kadar Federal Meclisin üzerinde görüşme gerçekleştirebileceği bir süre içinde sunulmasını şart koşmaktadır. İnceleme komisyonu, nihai raporun sunulamaması hâlinde Federal Meclisin, inceleme komisyonunun çalışmalarına devam etmesi veya çalışmalarını sonlandırması hakkında karar vereceği bir ara rapor sunar (İçt.m.56/3).

¹⁸⁵Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.48-49; Rauer G., [Fakten zum Deutschen Bundestag: Aufgaben, Organe, Bauten](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Juli 2025, s.29

¹⁸⁶Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.49

¹⁸⁷Mannewitz T., Rudzio W., *The Political System of Germany*, Springer, Wiesbaden, 2023, s.215

¹⁸⁸Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.49

Diğer Denetim Araçları

Komisyon ve kurullar haricindeki denetim araçları olarak İçtüzük çerçevesinde; büyük soru ve küçük sorular (m.100-104), yazılı ve soru saati/sözlü soru (m.105; “Soru Saati ve Yazılı Sorulara İlişkin Yönerge” başlıklı İlişik 2’nci Belge), güncel saat (m.106/1; “Genel ve Güncel Konularla İlgili Görüşmeler için Yönerge” başlıklı İçtüzük İlişik 3’üncü Belge), Hükûmet sorgusu (m.106/2; “Hükûmet Sorgusuna İlişkin Yönerge” başlıklı İçtüzük İlişik 4’üncü Belge) ve Teknoloji Değerlendirme Ofisi (m.56a) karşımıza çıkmaktadır.¹⁸⁹ Bu mekanizmalar, denetim başlığı altında kapsamlı bir şekilde açıklanmaktadır.

4.1.3.3. Kurul, Organ ve Makamlara Atamalar

Federal Meclisin mevzuat çerçevesinde çeşitli kurul, organ ve makamlara yönelik olarak gerçekleştirdiği atamalar veya seçimleri dört başlık altında toplamak mümkündür: Parlamenter makamlar ve kurullar, yüksek federal organlar ve diğer resmî makam ve kurullar, parlamento harici kurullara parlamentonun katılımı ve uluslararası parlamenter organizasyonlar.¹⁹⁰

Parlamento üyesi olma şartının bulunduğu parlamenter makamlar ve kurullara atamalar içerisinde ilk başta Meclis Başkanı, başkanvekilleri ve kâtip üyeler sayılabilir. Ayrıca Federal Anayasa Mahkemesi üyelerini Federal Meclise önermekle görevli Seçim Komisyonu ve Parlamenter Denetim Kurulu üyelerinin seçimi bu kapsamda yer almaktadır.¹⁹¹ Federal Meclis üyelerinden teşekkül edebileceği gibi kısmen Federal Meclis üyesi de içerebilen yüksek federal organlar ve diğer resmî makam ve kurullara atamalar arasında Şansölyenin ve Uzlaşma Komisyonu üyelerinin seçimi gösterilebilir.¹⁹² Federal Meclis üyesi olma zorunluluğu bulunmayan parlamento harici kurullara parlamentonun katılımı konusunda örnek olarak G10 Komisyonu üyelerinin seçimi verilebilir.¹⁹³ Federal Meclisin üye olma zorunluluğu bulunan uluslararası parlamenter organizasyonlara seçimlerde ise örneğin Almanya’nın Avrupa Konseyi temsilcilerinin ve Parlamentolar Arası Birlik üyelerinin seçimi yer almaktadır.¹⁹⁴

¹⁸⁹Deutscher Bundestag, [Instrumente der Kontrolle](#)

¹⁹⁰Deutscher Bundestag, [Wahlen im Deutschen Bundestag](#)

¹⁹¹Deutscher Bundestag, [Parlamentarische Ämter und Gremien](#), 31.03.2022

¹⁹²Deutscher Bundestag, [Oberste Bundesorgane und andere staatliche Ämter und Gremien](#), 31.03.2022

¹⁹³Deutscher Bundestag, [Außerparlamentarische Gremien mit parlamentarischer Beteiligung](#), 31.03.2022

¹⁹⁴Deutscher Bundestag, [Internationale interparlamentarische Versammlungen](#), 31.03.2022

4.1.3.4. Avrupa Politikası ve AB İşlerine Katılım

Almanya, hâlihazırda 27 üyesi bulunan AB'nin kurucu üyelerinden olup Federal Meclis AB işlerine katılım yönünde birtakım görev ve yetkilere sahiptir. Federal Meclis üyeleri, komisyonlarda ve Genel Kurulda, Hükûmetin Avrupa politikası üzerinde parlamenter denetim uygulamaktadır. Bu doğrultuda Anayasanın 23'üncü maddesinin 2'nci fıkrasına göre Federal Meclis, Hükûmet tarafından kapsamlı bir şekilde mümkün olan en kısa zamanda sürekli ve kural olarak yazılı bir şekilde bilgilendirilmelidir. Üyeler ayrıca AB ile ilgili yasal düzenleme girişimleri ve genel AB politikası konularında görüş bildirebilirler.¹⁹⁵

Anayasanın 23'üncü maddesi doğrultusunda Federal Meclis, AB ile ilgili konularda Federasyonun siyasi görüşünün belirlenmesine katılır. Bu bağlamda Parlamentonun mevcut hakları Lizbon Antlaşmasına eşlik eden kanunlarda belirtilmiştir. Bunlar İş Birliği Kanunu olarak da kısaltılan Federal Hükûmet ve Alman Federal Meclisinin AB İşlerinde İş Birliği Kanunu ile AB İşlerinde Entegrasyon Sorumluluğunun Federal Meclis ve Federal Konsey Tarafından Yerine Getirilmesine İlişkin Kanundur. Bu yasal düzenlemeler Federal Meclise kapsamlı bir şekilde bilgilendirme ve katılım hakları sağlamaktadır. Bu düzenlemelerden ilki Federal Hükûmetin AB konularında bilgilendirme yükümlülükleri ve Federal Meclisin, Federal Hükûmete karşı görüş bildirmek suretiyle katılımına ve diğeri ise AB birincil hukukunda olağan onay prosedürlerine tabi olmayan değişiklikler ve Lizbon Antlaşmasının AB'nin yetkilerinin genişletilmesini öngördüğü durumlarda Federal Meclisin katılımına ilişkin hususları içermektedir.¹⁹⁶

Anayasanın 23'üncü maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca Hükûmet, AB düzeyinde yasama kararlarına katılmadan önce Federal Meclisin görüşünü alır. Hükûmet, müzakerelerde Federal Meclisin açıklamalarını dikkate almak zorundadır. Eğer Parlamentonun görüşü uygulanabilir değil ise Hükûmet çekincesini belirterek bu konuda Federal Meclisi bir raporla bilgilendirmeli ve AB düzeyinde nihai karar alınmadan önce Federal Meclis ile uzlaşmaya çalışmalıdır. Hükûmet, önemli dış politika ve entegrasyon politikaları açısından Federal Meclisin görüşünden ayrılabilir; nihai kararın alınmasından sonra Hükûmet, Federal Meclisin görüşünün uygulanıp uygulanmadığı konusunda Parlamentoyu derhâl yazılı olarak bilgilendirir.¹⁹⁷

¹⁹⁵Deutscher Bundestag, [Europapolitik im Deutschen Bundestag](#)

¹⁹⁶Deutscher Bundestag, [Mitwirkungsrechte des Deutschen Bundestages](#)

¹⁹⁷Deutscher Bundestag, [Mitwirkungsrechte des Deutschen Bundestages](#)

Alman Federal Meclisi bunların dışında ayrıca, Avrupa İstikrar Mekanizması Çerçevesinde Garantilerin Üstlenilmesine İlişkin Kanun ve Avrupa İstikrar Mekanizmasına Mali Katılım Kanunu temelinde katılım ve denetim haklarını kullanmaktadır.¹⁹⁸

Federal Meclis içerisinde, Hükûmet tarafından kendisine iletilen AB ile ilgili her proje, ilgili konudan sorumlu ihtisas komisyonuna esas komisyon sıfatı ile havale edilir; ayrıca tali komisyonlar da görevlendirilebilir. İhtisas komisyonları arasında yer alan AB İşleri Komisyonu, esas komisyon olarak AB'ye dair temel meseleler, AB'nin kurumsal ve birincil hukukunun gelişimi, genişleme politikası ve disiplinler arası AB projelerinden sorumludur.¹⁹⁹

AB'yle ilgili konuların komisyon görüşmeleri çoğunlukla açık bir şekilde kabul ile bazen de Genel Kurulun kararlaştırması üzerine bir tavsiye kararı ile sona erer. Genel Kurulda ilgili konu üzerinde görüşme yapılabilmekle birlikte görüşmesiz de karar alınabilmektedir. Genel Kurul, esas komisyonun tavsiye kararına dayanan ve Hükûmetin AB Konseyinde gerçekleştirilecek görüşmelerde dikkate alması gereken bir görüş kabul eder. Bunun haricinde, AB İşleri Komisyonu, Genel Kurul tarafından yetkilendirilmesi veya kendisine talimat verilmesi hâlinde Genel Kurul yerine doğrudan Hükûmetin dikkate alması gereken bir görüş iletebilir. Bu şekilde gerçekleştirilen tavsiye kararları, yazılı raporları ile birlikte Federal Meclis gelen kâğıdı olarak yayımlanır. Son olarak komisyonlar, AB ile ilgili konularda bazen Anayasanın 23'üncü maddesi uyarınca resmî görüş bildirmekten kaçınarak sadece yetkili bakana görüş bildirirler. Komisyonlarda oylama yapılmaksızın Komisyonun genel bakış açısını ortaya koyan bu görüşün yukarıda bahsedilen resmî görüşler kadar siyasi bir gücü bulunmamaktadır sadece Hükûmeti bir yönlendirme işlevi görmektedir.²⁰⁰

Avrupa düzeyinde parlamentoların iş birliği de söz konusudur. Bu kapsamda Avrupa Parlamentosu; karar, basılı doküman ve Genel Kurul tutanaklarını üye ülke parlamentolarına iletir. Federal Meclis AB İşleri Komisyonu üyeleri arasında oy hakkı olmamasına karşın, konuşma hakkına sahip üyeler olarak diğer bir ifadeyle istişari üye sıfatıyla Avrupa Parlamentosunun Alman üyeleri de yer alır. Bu üyeler Avrupa Parlamentosundaki yasama

¹⁹⁸Deutscher Bundestag, [Mitwirkungsrechte des Deutschen Bundestages](#)

¹⁹⁹Deutscher Bundestag, [Europa in den Ausschüssen](#)

²⁰⁰Deutscher Bundestag, [Europa in den Ausschüssen](#)

ile ilgili konularda Komisyonu doğrudan bilgilendirirler. Bunun haricinde, Avrupa Parlamentosunun girişimiyle son yıllarda üye ülke parlamento ve komisyonları Brüksel’de çeşitli şekillerde AB düzeyindeki meseleleri görüşmek üzere bir araya gelmektedir. Son olarak, AB üye devletleri parlamentoları ile Avrupa Parlamentosunun başkanları her yıl Avrupa Parlamento Başkanları Konferansında bir araya gelerek tecrübelerini paylaşmakta ve AB ile ilgili konularda parlamento çalışmalarını desteklemek üzere ortak faaliyetler gerçekleştirmektedir. Buna benzer bir görüş alışverişi ayrıca altı ayda bir üye ülke parlamentoları AB İşleri Komisyonları ile Avrupa Parlamentosunun bir araya geldiği AB Parlamentoları Topluluk ve AB İşleri Komisyonları Konferansında gerçekleşmektedir.²⁰¹

Federal Meclisin Avrupa meseleleri ile ilgili olarak hazırlıklı bir şekilde faaliyet gösterebilmesi ve AB’nin fiili başkenti Brüksel’deki gelişmelerden zamanında haberdar olabilmesi için 2007 yılından beri Brüksel’de, Federal Meclis ile AB arasında doğrudan bağlantı kuran irtibat bürosu faaliyet göstermektedir.²⁰²

4.1.3.5. Uluslararası Parlamenter Meclislerde/Uluslararası Komisyonlarda Gerçekleştirilen Faaliyetler

Anayasanın 59’uncu maddesinin 1’inci fıkrası uyarınca dış politikanın oluşması temel olarak yürütme erkinin yetki alanına girmektedir. Federasyon, uluslararası hukuk çerçevesinde Cumhurbaşkanı tarafından temsil edilmektedir. Bununla birlikte Federal Meclisin de dış politikada rolü bulunmaktadır. Bu kapsamda Anayasanın 45’inci maddesinin 1’inci fıkrası uyarınca kurulan Dışişleri Komisyonu belirtilebilir. Diğer yandan Anayasanın 59’uncu maddesinin 2’nci fıkrası uyarınca Federasyonun siyasi ilişkilerini düzenleyen veya federal yasama konularını ilgilendiren antlaşmalar, Federal Meclis ve Federal Konseyin federal bir yasa ile onayını veya iştirakini öngörmektedir.²⁰³

Parlamenter hükûmet sistemlerinde parlamentoların ülke dış politikasına katılımı genelde hükûmetin icraatlarını denetlemekten ibarettir. Ancak giderek artan bir şekilde parlamentolar dış politikada ön hazırlık ve inisiyatif rolü de üstlenmektedir. Bu duruma örnek olarak Federal Meclis

²⁰¹Deutscher Bundestag, [Zusammenarbeit der Parlamente in Europa](#)

²⁰²Deutscher Bundestag, [Verbindungsbüro Brüssel](#)

²⁰³Deutscher Bundestag, [Internationale parlamentarische Versammlungen](#)

üyelerinin uluslararası parlamenter meclislerde siyasi olarak aktif rol oynamaları gösterilebilir. Genellikle uluslararası bir teşkilatın faaliyetlerine eşlik eden ve katılımcı ülkelerin ulusal parlamento üyelerinin yer aldığı bu tür uluslararası parlamenter meclisler arasında şunlar sayılabilir:²⁰⁴

- Parlamentolar Arası Birlik (PAB),
- Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM),
- Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi (AGİTPA),
- NATO Parlamenter Asamblesi (NATOPA),
- Baltık Denizi Parlamenter Konferansı (BDPK),
- Karadeniz Ekonomik İş Birliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA),
- Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGB) ve Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) Parlamentolar Arası Konferansı,
- AB İçinde İstikrar, Ekonomik Koordinasyon ve Yönetişime İlişkin Parlamentolar Arası Konferansı,
- Akdeniz için Birlik Parlamenter Asamblesi (AİBPA).

Parlamenter diplomasi faaliyetleri kapsamında Federal Meclis Başkanı, ulusal parlamentoların başkanlarının katıldığı konferanslarda bilgi ve deneyim alışverişinde bulunmak ve belli konuları görüşmek üzere diğer ülke parlamento başkanları ile bir araya gelmektedirler. Bu konferanslar arasında şunlar sayılabilir:

- AB Üye Devletleri Parlamento Başkanları Konferansı,
- G7 Parlamento Başkanları Konferansı,
- Avrupa Konseyi Üye Devletleri Parlamento Başkanları Konferansı,
- Dünya Parlamento Başkanları Konferansı.²⁰⁵

Yukarıda zikredilen uluslararası düzeydeki parlamenter platformların ortak amacı hükümetler arası düzeydeki gelişmeler ile ulusal parlamentolar ya da bu parlamentoların temsil ettiği vatandaşlar arasında bir parlamenter bağ kurmaktır. Uluslararası parlamenter organizasyonların yerine getirdikleri parlamenter fonksiyonlar şu şekildedir:

²⁰⁴Deutscher Bundestag, [Internationale parlamentarische Versammlungen](#)

²⁰⁵Deutscher Bundestag, [Die Konferenzen der Präsidentinnen und Präsidenten der Parlamente](#)

- Şeffaflık sağlama,
- Her iki yönde bilgi alışverişi,
- Ulusal parlamentoların denetim fonksiyonunu destekleme,
- Ulusal sınırları aşan bölgesel ve küresel konular üzerine tartışmalar için forum oluşturma,
- Parlamenter çalışma usullerine uluslararası bir boyut getirme,
- Yeni politika alanlarına ilişkin fikirler sunma veya iş birliğine öncülük etme.²⁰⁶

Alman Federal Meclisi, uluslararası parlamenter meclislere katılacak delegasyonlarına yardımcı olmak üzere sekreteryaya hizmeti verir. Bu sekreteryalar, toplantılara hazırlık ve toplantı faaliyetlerinin sorunsuz yürütülmesi bağlamında organizasyon, içerik, protokol ve tercümanlık gibi hizmetler sağlar. Sekreteryalar ayrıca Federal Meclisin daveti üzerine Almanya'da gerçekleşen uluslararası parlamenter meclis toplantılarını da organize etmektedir.²⁰⁷

Parlamentolar arası dostluk grupları ise Federal Meclisin uluslararası ilişkilerinin parlamento düzeyinde yürütülmesine katkıda bulunarak ilgili ülke milletvekillerinin sürekli ve kişisel bir diyalog ortamı oluşturmasını sağlar. Günümüzde Federal Meclis yaklaşık 47 farklı dostluk grubunda (iki veya çok taraflı) yer almaktadır. Milletvekilleri arasında bilgi ve görüş alışverişi sağlayan bu gruplar ayrıca Hükûmetin dış politikasının Parlamento tarafından desteklenmesinde de özel bir rol oynamaktadır. Her yasama döneminin başında dostluk gruplarının sayısı ve yapısı Kıdemliler Kurulu tarafından belirlenir. Dostluk grubu başkanlıklarının dağılımında parti gruplarının temsil gücü dikkate alınır. Son olarak, milletvekilleri en fazla üç dostluk grubuna üye olabilirler.²⁰⁸

²⁰⁶Deutscher Bundestag, [Internationale parlamentarische Versammlungen](#)

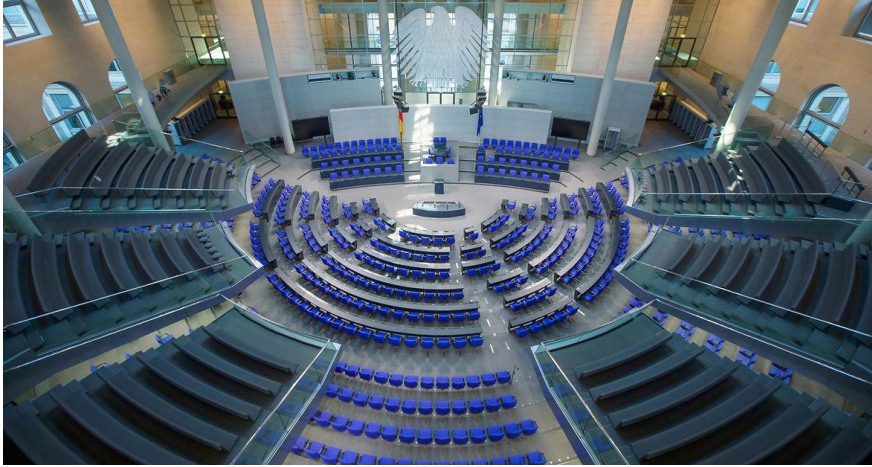
²⁰⁷Deutscher Bundestag, [Internationale parlamentarische Versammlungen](#)

²⁰⁸Deutscher Bundestag, [Weltweit vernetzt - die Parlamentariengruppen](#)

4.1.4. Genel Kurul

4.1.4.1. Genel Kurulun Görünümü

Görsel 1: Alman Federal Meclisi Genel Kurulu

Kaynak: © [Deutscher Bundestag](#) / Julia Nowak / JUNOPHOTO

Reichstag Binasının²⁰⁹ kalbi olarak nitelendirebileceğimiz Federal Meclisin toplantılarını gerçekleştirdiği Genel Kurul 1.200 metrekarelik alana ve 24 metrelik yüksekliğe sahiptir.²¹⁰ Başkanlık kürsüsünde Başkanın sağında ve solunda birer kâtip üye bulunur; arkalarında görüşmelerde içtüzüğe dair konularda yardımcı olmak üzere Meclis idari teşkilatından birkaç personel ve bu personelin gerisinde Genel Kurul hizmetlerine yardımcı olmak üzere iki kavas yer almaktadır. Başkanlık kürsüsü ile milletvekili sandalyeleri arasında Başkana yakın olan bölümde konuşmacı kürsüsü ve kürsünün önünde de stenografların bulunduğu bir yer bulunmaktadır. Son olarak, başkanlık kürsüsüne göre Başkanın sağındaki sandalyeler Federal Hükûmet üyelerine Başkanın solundaki sandalyeler ise Federal Konsey üyeleri ile Savunma Ombudsmanına ayrılmıştır.²¹¹ Ayrıca Genel Kurulun sağında ve solunda görüşmeleri kayda alan birer kamera ile görüşülen konu (görüşülen gündem

²⁰⁹Reichstag Binası 1894 yılında, 10 yıllık yapım süreci sonrasında hizmete açılmıştır. Konu hakkında bkz. Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020, s.42

²¹⁰Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020, s.38

²¹¹Rauer G. (Redaktion), [Das Plenum des Deutschen Bundestages](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Mai 2025, s.2

maddesi ve bir sonraki gündem maddesi) ve konuşmacıların sırası gibi bilgilerin yer aldığı birer büyük ekran vardır. Son olarak, Genel Kurul salonunda milletvekili sandalyeleri ve başkanlık kürsüsünün yer aldığı zemin katı haricinde üst katta toplam beş loca yer almaktadır. Bu localardan üçü ziyaretçilere ve geriye kalan ikisi basın ve medya mensuplarına ayrılmıştır.²¹²

4.1.4.2. Genel Kurulun Temel İşleyişi

Parlamento çalışmaları ağırlıklı olarak parti grupları ve komisyonlar merkezli olarak gerçekleşse de çalışmaların karara bağlandığı yer Genel Kuruldur. Yılda 20-23 birleşim haftası, bir yıl öncesinden planlanır ve Kıdemliler Kurulu tarafından kararlaştırılır. Planlamada birbirini takip eden iki birleşim haftasını, toplantı gerçekleştirilmeyen iki haftanın takibi öngörülse de resmî tatiller ve önemli siyasi gelişmeler gibi durumlar sebebiyle plandan sapmalar gerçekleşebilmektedir. Son yasama dönemlerinde bu doğrultuda bir takvim yılında yaklaşık olarak 22 birleşim haftası gerçekleştirilmiştir.²¹³ Yasama dönemleri itibarıyla birleşim başına çalışma süresi ve toplam birleşim sayısına bakıldığında 18'inci Yasama Döneminde (2013-2017) bir birleşimin ortalama 7 saat 27 dakika sürdüğü ve toplam 245 birleşim gerçekleştirildiği, 19'uncu Yasama Döneminde (2017-2021) ise bir birleşimin ortalama 8 saat 53 dakika sürdüğü ve toplam 239 birleşim gerçekleştirildiği görülmektedir.²¹⁴ Saat ortalamasını yükselten asıl birleşim günü, akşamın ilerleyen saatlerine kadar süren ve toplamda 12 saati aşan perşembe günü birleşimleridir.²¹⁵

İçtüzük, Federal Meclisin her birleşiminin tarihi ve gündeminin, Federal Meclis önceden karar almamışsa veya 21'inci maddenin 1'inci fıkrasına göre Başkan tek başına belirlememişse Kıdemliler Kurulunda kararlaştırılacağını belirtmektedir (m.20/1). İçtüzüğün 21'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre ise Başkanın, Federal Meclisin kendisine bu konuda yetki vermesi veya Federal Meclisin toplantı yeter sayısının bulunmaması haricinde bir nedenle karar alamaması hâlinde toplantı tarih ve gündemini belirleyeceği ifade edilmektedir.

²¹²Rauer G. (Redaktion), [Das Plenum des Deutschen Bundestages](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Mai 2025, s.1-2

²¹³Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.54; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.35

²¹⁴Deutscher Bundestag, [Plenarsitzungsstatistik](#), 31.03.2022

²¹⁵Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.55

Kıdemliler Kurulunda bir sonraki birleşim haftası için Genel Kurul gündemi, diğer bir ifadeyle Genel Kurulda hangi kanun önerisi, önergeler, bütçelik sorular ve Hükümet açıklamaları gibi görüşülecek gündem konuları kararlaştırılır. Bu karar verilirken gündemdeki bir maddenin görüşülüp görüşülmeyeceği, görüşülecek ise tartışmanın ne kadar süreceği ve nasıl bir süreç izleneceği de kararlaştırılır. Bahsedilen ayrıntılar genellikle Kıdemliler Kurulu toplantısından önce grup başkanvekilleri arasında gerçekleştirilen toplantıda hazırlanır.²¹⁶ Genel Kurulda gündeme yeni maddelerin eklenmesi ise konu üzerinde genel bir mutabakatın bulunması ve grup düzeyinde bir güce sahip üyelerin (üye tam sayısının yüzde beşi) buna itiraz etmemesi hâlinde mümkündür.²¹⁷ Parlamentonun günlük işleyişinde, Kıdemliler Kurulunda daha önceden haftalık Genel Kurul planı veya gündem hakkında alınmış bir karar hakkında ani bir değişiklik ihtiyacı ortaya çıktığında parti grupları arası ivedi bir şekilde görüşme gerçekleştirilerek ortak bir karar alınmaya çalışılır. Burada herhangi bir usul söz konusu olmayıp, örneğin telefon görüşmesi ile de bu karar alınabilmektedir.²¹⁸

Kıdemliler Kurulunun gündeme ilişkin kararı aslında Genel Kurula yönelik tavsiyelerdir. Dolayısıyla, uygulamada nadiren karşılaşılmakla beraber bir üye, en geç birleşim öncesindeki gün içinde saat 18.00'a kadar Başkana iletilmiş olması kaydıyla bir birleşimin ilk gündem maddesi görüşülmeden önce gündemde değişiklik yapılmasını isteyebilir (İçt.m.20/2). Daha sonra Genel Kurul bu konuda karar verir. Gündem değişikliğine ilişkin çekişmeli oylamalara pek rastlanmamaktadır. Böylece gündem oluşturulduktan sonra birleşimin ilk gündem maddesi açılır; bundan sonra bir parti grubu itiraz etse dahi görüşülmek üzere başka bir konu gündeme alınamaz.²¹⁹ İçtüzük, gündemin Federal Meclis, Federal Konsey ve Federal Hükümet üyelerine bildirileceğini ve gündemin, itiraz olmaması hâlinde ilk maddesinin görüşülmeye başlanması ile kabul edilmiş sayılacağını vurgulamaktadır (m.20/2).

²¹⁶Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.35

²¹⁷Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

²¹⁸Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Interfraktionelle Vereinbarung, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.57

²¹⁹Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.35-36; Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.31

Genel Kurul gündemi ve tarihi, Kıdemliler Kurulunda veya Federal Mecliste belirlenmesinin haricinde üçüncü bir seçenek olarak Federal Meclisin kendisine yetki vermesi hâlinde veya toplantı yeter sayısının bulunmaması dışında bir nedenle karar alamaması hâlinde Meclis Başkanı tarafından da tespit edilebilir. Meclis Başkanı kendi inisiyatifiyle Genel Kurul tarihini belirler veya gündeme ek maddeler koyarsa ilk birleşimde bunun onaylanması gerekir. Bunların haricinde Meclis Başkanı, üyelerinin üçte birinin, Şansölyenin ya da Cumhurbaşkanının talep etmesi hâlinde Federal Meclisi toplantıya çağırarakla yükümlüdür (Any. m.39/3; İçt. m.21).²²⁰

Genel Kurul gündemi çerçevesinde ele alınacak konular hakkında görüşmenin süresi ve görüşülecek bir konuya ilişkin konuşma süresinin dağılımı, Kıdemliler Kurulunun uzlaşmasıyla veya Federal Meclisin kararıyla belirlenir. Kıdemliler Kurulunda bununla ilgili bir uzlaşma sağlanamazsa veya Federal Meclis başka bir karar almazsa, karar Başkan tarafından verilir. Bu durumda görüşme 60 dakikadan uzun sürmemeli ve konuşma sürelerinin dağılımı parti gruplarının güç oranlarına göre belirlenmelidir (İçt.m.35/1). İttüzük ayrıca Federal Hükûmet veya Federal Konsey üyeleri ya da bunların temsilcilerinden birinin üzerinde uzlaşmış veya kararlaştırılmış konuşma süresi dağılımının dışında 20 dakikadan fazla söz alması hâlinde, farklı bir görüş sunmak isteyen parti grubunun kendi sözcülerinden birisi için benzer bir konuşma süresi talep edebileceğini kayıt altına almaktadır (m.35/2). Bir üye kendisine ayrılan konuşma süresini aştığında Başkan ona bir kez ihtar da bulunduktan sonra konuşmayı sonlandırır (İçt. m.35/3). Aynı maddede konuşma sürelerinin tespitinde bağımsız üyelere de yer verilmektedir. Parti grubuna mensup olmayan bağımsız Federal Meclis üyelerine tanınacak konuşma süresine Başkan, her bir durum için, görüşülecek konunun niteliğini, görüşmenin toplam süresini, diğer bağımsız üyelerin benzer siyasi hedeflerini ve en küçük parti grubu veya grubuna tanınan konuşma süresini dikkate alarak karar verir (İçt. m.35/4).

Görüşmeler için belirlenen süre Kıdemliler Kurulunda parti grupları arası anlaşma neticesinde parti gruplarına tahsis edilir. Genel Kurulda konuşma süreleri konusunda parti gruplarının temsil gücü dikkate alınır. Parti grupları kendilerine tahsis edilen süre kapsamında söz alacak üyeleri kendi içerisinde belirler. Görüşmelerde ele alınacak konular için yasama döneminin başında Berlin Saati (*Berliner Stunde*) olarak da adlandırılır.

²²⁰Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

lan yöntem doğrultusunda belli bir süre ölçüt alınarak bu süre üzerinden parti gruplarına konuşma süreleri tahsis edilir. Süre paylaşımında başta temsil gücü olmak üzere önerge sahibi olan belli parti gruplarına ilave konuşmacı gibi kıstaslar da dikkate alınabilmektedir. 21. Yasama Döneminde beş parti grubu için toplam 60 dakika konuşma süresi çerçevesinde CDU/CSU Parti Grubuna 20, AfD Parti Grubuna 14, SPD Parti Grubuna 12, Yeşiller Parti Grubuna 8 ve Sol Parti Grubuna 6 dakikalık sabit süre tanınmıştır. Hükûmet ve Federal Konsey üyelerinin konuşma süreleri, ilgili siyasi grupların konuşma sürelerine dâhil edilmektedir. Ayrıca, İçtüzüğe dair usul tartışması söz konusu olduğunda parti grubu başına üç dakika süre tanınmıştır. Güncel saat kapsamında her bir parti grubuna ayrılan konuşma süreleri ayrıca tespit edilmiştir. Güncel saat uygulamasında Sol Parti grubu önerge sahibi ise ilave 5 dakika konuşma süresine sahip olup ayrıca Hükûmet ve Federal Konsey üyelerinin konuşma süreleri, ilgili siyasi grupların konuşma sürelerine dâhil edilmemektedir.²²¹

Parti grubu çizgisinden farklı bir görüş dile getirmek isteyen ve dolayısıyla parti grubu tarafından konuşmacı olarak belirlenmeyen bir üyeye de anayasal olarak güvence altına alınan konuşma hakları göz önünde tutularak ek konuşmacı olarak söz verilir ve bağımsız üyelere tanınan süre burada da geçerlidir. İçtüzüğe göre konuşmacıların sırasını Meclis Başkanı belirler ancak pratikte grup başkanvekilleri (*Parlamentarische Geschäftsführer*) başkanlık kürsüsüne kendi grubundaki hangi vekilin ne kadar süre söz alacağını bildirir. Uygulama, gündemdeki bir maddenin ele alınması için tespit edilen toplam süre üzerinde anlaşmaya varıldıktan sonra bu sürenin parti grupları arasında güçleri oranında dağıtılması şeklindedir. Anayasaya göre Hükûmet ve Federal Konsey üyeleri ile temsilcilerine tanınan ayrıcalık ile bu kişilerin her zaman söz hakları vardır (Any. m.43/2).²²²

Genel Kurul birleşimlerine başkanlık eden Başkan oturumu açar, yönetir ve kapatır. Birleşim sona ermeden önce Kıdemliler Kurulunda varılan

²²¹Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.69-70; 60 dakika olarak belirlenen ölçüt haricindeki farklı süreler için parti gruplarına tahsis edilen süreler ile güncel saat görüşmelerine ilişkin özel olarak belirlenen konuşma süreleri için bkz. Deutscher Bundestag, [Regelungen zur Debattendauer](#), 01.09.2025

²²²Federal Konseyin sıklıkla kullandığı bu hak Anayasada, Federal Meclis üyelerinin de Federal Konseyde dinlenilmesi şeklinde düzenlenmemiş olmasına karşın, 53'üncü madde çerçevesinde Hükûmete tanınmıştır. Dolayısıyla Hükûmet üyelerinin Federal Konseyde her zaman söz alma hakları vardır. Konu hakkında bkz. Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.19

uzlaşmaya veya Federal Meclisin kararına uygun olarak bir sonraki birleşimin tarihini ilan eder (İçt. m.22). Birleşimin ertelenmesi ise ancak Başkanın önerisi veya bir parti grubunun ya da hazır bulunan Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin istemi üzerine Federal Meclisin bu yönde karar vermesi ile mümkündür (İçt. m.26).

Genel Kurulda görüşülecek gündem maddelerinin sırası ve görüşülme süresi kural olarak Kıdemliler Kurulunda kararlaştırılır ve Genel Kurul tarafından onaylanır. Kıdemliler Kurulunda bir uzlaşma olmaması hâlinde Genel Kurulda gerekirse kısa bir usul tartışması gerçekleştirildikten sonra karara bağlanır. Her yasama döneminde mümkün olmamakla birlikte, parti grupları arası mutabakat neticesinde temel bir şema çerçevesinde Genel Kurul gündem sırası, görüşme şekilleri ve aşağıda açıklanacak olan ana görüşme konularının dağılımı tespit edilir.²²³

İçtüzüğe göre gündemin kabul edilmesinden sonra bir parti grubu veya oturumda hazır bulunan Federal Meclis üyelerinin yüzde beşi tarafından itiraz edilmemişse ya da İçtüzük gündem dışı görüşmeye izin veriyorsa başka görüşme konuları da ele alınabilir. Ayrıca Federal Meclis, İçtüzük aksi bir hüküm öngörmemişse görüşülecek bir konuyu her zaman gündemden çıkarabilir (m.20/3). Bunun haricinde, Federal Meclis üyeleri tarafından verilen konular, önerge sahibinin talebi üzerine bir sonraki oturum gündemine alınmalı ve gelen kâğıdın dağıtılmasından itibaren en az üç hafta geçmiş ise görüşülmelidir (m.20/4).

Genel Kurul görüşmeleri ilke olarak kamuya açıktır (Any. m.42/1; İçt. m.19) ve bu görüşmeler parlamento televizyonundan canlı ve kesintisiz olarak yayımlanır²²⁴ ancak üye sayısının onda biri veya Hükûmetin önergesi üzerine üye sayısının üçte ikisinin onayı ile toplantı kamuya kapalı

²²³Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.69-70

²²⁴Ayrıca 2021 yılından beri Genel Kurul görüşmelerinin tamamının yanı sıra çoğu kamuya açık komisyon toplantıları ve diğer bazı etkinlikler çerçevesinde gerçekleştirilen oturumlara ilişkin canlı yayınlarda Almanca olarak alt yazı hizmeti de verilmektedir. Bu şekilde yılda yaklaşık 1.000 saatten fazla canlı yayında alt yazı hizmeti verilen Federal Mecliste bu opsiyon basit bir şekilde izleyicilerin açabilecekleri veya kapatabilecekleri bir şekilde sunulmaktadır. Eş zamanlı alt yazı uygulaması, konuşmadan metne otomatik bir şekilde aktarım yöntemiyle sağlanmakta olup canlı yayın esnasında bu şekilde oluşturulan alt yazılar harici bir hizmet sağlayıcının görevlendirdiği uzman bir çevirmen ekibi tarafından elle düzeltilmektedir. Karmaşık teknik süreç nedeniyle Genel Kurul birleşimi ile canlı yayın arasında 2-3 dakika gibi kısa bir zaman farkı bulunmaktadır. Daha sonra bu alt yazılar Genel Kurul tutanakları ile karşılaştırılarak son hâli verilmekte ve düzeltilmiş alt yazılı canlı yayın videoları internet sayfasında ilgili yere yüklenmektedir. Konu hakkında bkz. [Deutscher Bundestag, Live-Übertragungen und Videos mit Untertiteln](#).

olarak gerçekleştirebilir (Any. m.42/1)1. Federal Meclis şimdiye dek bu yönde bir karar almamıştır.²²⁵

İçtüzüğe göre Federal Meclis toplantı yeter sayısı üye tam sayısının yarısından fazlasının Genel Kurulda hazır bulunması şeklindedir. Genel kural olarak toplantı yeter sayısının var olduğu kabul edilir; sadece bir oylama başlamadan önce bir parti grubu ya da toplantıda hazır bulunanların yüzde beşinin toplantı yeter sayısından şüphe duyması ve başkanlık kürsüsü tarafından da toplantı yeter sayısı oybirliği ile onaylanmaması ya da başkanlık kürsüsünün parti gruplarıyla mutabık olarak toplantı yeter sayısı konusunda şüphe duyması hâlinde toplantı yeter sayısı aranır. Bu durumda ilgili oylamayla birlikte, bir parti grubu tarafından açık oylama talep edilmedikçe bölünme oylaması²²⁶ ile toplantı yeter sayısı tespit edilir. Bu süreçte açık oylamaya ilişkin hükümler uygulanmaz. Çekimser ve geçersiz oylar toplantı yeter sayısının tespitinde hesaba katılır. Birleşime başkanlık eden Başkan, oylamayı kısa bir süre için erteleyebilir. Toplantı yeter sayısının bulunmadığı tespit edildiğinde, birleşimi yöneten Başkan toplantıyı derhâl kapatır (m.45/1-3).²²⁷ Aynı maddeye göre toplantı yeter sayısı sağlamadığı için toplantının kapatılması durumunda Başkan aynı gün aynı gündemle başka bir birleşim çağrısında bulunabilir. Başkan bu gündem içerisinde, bir parti grubu veya mevcut üyelerin yüzde beşi itiraz etmedikçe sonuçlandırılmamış oylama veya seçimin tekrarı için bir zaman belirleyebilir veya bu konuları gündemden çıkarabilir (m.45/4). Federal Meclis ayrıca, toplantı yeter sayısının bulunmamasını izleyen birleşimin başında, toplantı yeter sayısının yokluğu nedeniyle müzakeresi tamamlanmamış veya düşmüş olan görüşme konularını, İçtüzüğün gündeme ilişkin 20'nci maddesinde öngörülen süreye uyulmaksızın, son görüşme konusu olarak müzakere edilmek üzere gündeme almaya karar verebilir (m.45/5).

Başkan, gündeme alınan görüşülecek her konu hakkında görüşme açar (İçt. m.23). Üyeler ancak Başkanın söz vermesi hâlinde konuşabilir; Başkan da konuşmacı olarak görüşmeye katılmak isterse bu süre zarfında

²²⁵Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Plenum, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.76

²²⁶Bölünme oylaması hakkında bilgi için "4.1.4.6. Oylamalar" başlığına bakınız.

²²⁷Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Beschlussfähigkeit, Grundgesetz, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.16

başkanlık kürsüsünü terk eder.²²⁸ Konu hakkında konuşmak isteyen veya başka bir şekilde söz almak isteyen Federal Meclis üyeleri, kural olarak konuşmacı listesini tutan kâtip üyeye konuşma taleplerini bildirmekle yükümlüdür (İçt. m.27).

Genel Kurul, çalışmaları sırasında İçtüzükten sapmak isterse bu hususta mevcut üyeler üçte iki çoğunlukla karara varmalıdır (İçt.m.126).²²⁹ Ayrıca birleşimlerde oturumu yöneten Başkanın somut bir konu ile ilgili olarak İçtüzüğü yorumlama yetkisi vardır; bu yorum yetkisi diğer zamanlarda Seçim, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonuna aittir. Eğer geliştirilen yoruma dair esaslı bir şüphe mevcutsa Federal Meclis kararı alınabilir (İçt.m.127).²³⁰

Başkana, konuşmacılara söz verme hususunda İçtüzük yol göstermektedir. Buna göre Başkan, konuşmacıların sırasını belirler. Başkan bu sırayı belirlerken, siyasi partilerin farklı görüşlerini, tartışılan konunun lehindeki ve aleyhindeki görüşleri ve parti gruplarının nispi güçlerini dikkate alarak müzakerelerin düzgün ve uygun bir şekilde yürütülmesini sağlamayı göz önünde bulundurur; özellikle bir parti grubunun bir başka üyesinin konuşmasından önce, diğer tüm parti gruplarına söz verilmiş olmalı ve Federal Hükûmetin bir üyesinin veya onun görevlendirdiği bir temsilcinin konuşmasından sonra farklı bir görüş söz almalıdır (m.28/1).

Ancak İçtüzüğe göre, bir konunun birinci görüşmesindeki konuşmalar sırasında, ilk konuşmacı, öneriyi sunan parti grubunun veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin mensubu olmalıdır. Bu durum, Hükûmetin ve Federal Konseyin sunduğu teklifler için de geçerlidir. Komisyonların tavsiye kararlarının müzakerelerinde ise ilk konuşmacı Hükûmetin üyesi veya temsilcisi olmamalıdır (m.28/2).

²²⁸Bununla birlikte Federal Meclis Başkanı tartışmalı siyasi konularda bu hakkını nadiren kullanır. Federal Meclis Başkanlığı görevini üstlenen üyeler ayrıca partiye bağlılıklarını devam ettirdikleri gibi parti grup yönetiminde de önemli bir yere sahiptirler. Bunun haricinde, seçilmiş milletvekilleri olarak seçim bölgelerine de hizmet etmeye devam ederler ve partilerinin karar organlarında görev alabilirler. Konu hakkında bkz. Marschall, S., *Der Deutsche Bundestag: Wie parlamentarische Demokratie funktioniert*, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Januar 2026, s.55-56

²²⁹Bu maddenin hayata geçirildiği önemli gelişmelerden biri çalışmada Şansölyenin seçimi bölümünde anlatılan Friedrich Merz'in diğer Şansölyelerin aksine ancak ikinci turda seçilmesinde ikinci tur seçimin aynı gün gerçekleştirilmesi olmuştur. Çünkü İçtüzüğün 75'inci maddesinin 5'inci fıkrası bu yönde bir önerenin gelen kağıtlarda yayımlanıp dağıtılmasından sonra en erken üçüncü gün müzakerelerine başlanabileceğini kayıt altına almaktadır. Seçimin aynı gün gerçekleştirilebilmesi amacıyla parti grupları aralarında anlaşarak İçtüzüğün 126'ncı maddesini işletmiştir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, *Friedrich Merz mit 325 Stimmen zum Bundeskanzler gewählt*, 06.05.2025

²³⁰Deutscher Bundestag, *Erläuterungen zur Geschäftsordnung*

İçtüzük, Genel Kurul görüşmelerinde söz alan üyelerin kural olarak serbest hitapla konuşacaklarını ve bu sırada notlar kullanabileceklerini kayıt altına almaktadır. Ana görüşmelerin dışında, söz alanlar, konuşmalarını Başkanın onayıyla yazılı olarak tutanağa geçirebilirler. Konuşma metinlerinin kapsamı kendilerine tahsis edilen konuşma sürelerine göre belirlenmelidir. Federal Meclisin düzenine veya saygınlığına aykırılık hâlinde, İçtüzüğün konuya ve düzene davet ile Genel Kuruldan uzaklaştırılmaya ilişkin hükümleri yazılı konuşmalara kıyasen uygulanır. Ayrıca 2025 yılında getirilen önemli bir değişiklik ile İçtüzük, müzakere veya tartışma kültürüne de bir kıstas getirmektedir. Buna göre, konuşma ve müzakereye yönelik diğer tüm katkılar, Federal Meclis üyeleri ile parti gruplarına yönelik karşılıklı saygı ve hürmet çerçevesinde gerçekleştirilmelidir (m.33/3). İçtüzük ayrıca söz alma ile ilgili olarak söz alan üyelerin konuşmalarını salon mikrofonlarından veya kürsüden gerçekleştireceklerini vurgulamaktadır (m.34).

İçtüzük, kürsüde bir üye konuşurken üyelerin araya girerek söz almasına da fırsat tanımaktadır. Genel Kurul görüşmelerini daha canlı kılan bu uygulama ile bir konu hakkındaki görüşmeler sırasında, Başkan konuşmacının rızasıyla kısa ve öz olmak kaydıyla ara sorular (*Zwischenfragen*) veya ara açıklamalar (*Zwischenbemerkungen*) için söz verebilir. Federal Meclis üyeleri bu amaçla salon mikrofonları üzerinden söz talebinde bulunurlar (m.27a/1). Bir söz almanın ardından, Başkan bir Federal Meclis üyesine en fazla iki dakikalık bir kısa açıklama (*Kurzintervention*) için söz verebilir. Eğer üye hâlen bir söz alma için kayıtlıysa, Başkan kendisini bu söz almaya da yönlendirebilir. Konuşmacı, bir kısa açıklamaya kısaca yeniden cevap verebilir. Kendi şahsına yönelik ifadelerin reddi veya kendi ifadelerinin düzeltilmesi söz konusu olduğunda, iki dakika söz verilir. Bu gerekçe, söz talebinde bulunurken Başkana önceden bildirilmelidir (m.27a/2).²³¹ 2025 İçtüzük değişikliği ile bu uygulama artık Federal Meclisin denetim araçlarından biri olan güncel saat görüşmesinde de işletilebilmektedir.

²³¹Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Zwischenfrage/ Kurzintervention, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.60,97; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.73-74

Başkan, oylama öncesinde veya sonrasında, Federal Meclis üyelerine, en fazla üç dakika süreyle, nihai oylama hakkında sözlü açıklama yapma izni verebilir. Her Federal Meclis üyesi, Genel Kurul tutanağına eklenecek şekilde, konuyla ilgili yazılı bir açıklama yapabilir. Bu sözlü veya yazılı açıklamaya oylamaya katılmama yönündeki beyan da dâhildir (m.31). Genellikle siyasi parti grup tüzükleri, grubun çizgisinden sapmak diğer bir ifadeyle oylamada farklı yönde oy hakkını kullanmak isteyen milletvekillerinin önceden parti grup yönetimine başvurarak bir “açıklama” yapmalarını öngörür. İçtüzük 31’inci maddesi de sözlü veya yazılı açıklama ile üyelere, kullanacakları oyları gerekçelendirme ve bu gerekçelerin tutanaklara geçirilmesi fırsatı sunmaktadır.²³²

Başkan, kararlaştırılan veya kabul edilen gündemlerin dışında, acil nitelikteki meseleler veya kişisel konularla ilgili açıklamalar için, ilgili gündem maddesine geçilmeden önce veya bir görüşmenin bitiminden, kesilmesinden veya ertelenmesinden sonra, kendi takdirine bağlı olarak söz verir. Konu önceden kendisine bildirilmelidir. Açıklama üç dakikadan uzun sürmemelidir (İçt. m.32). Gündemdeki bir maddeye atıfta bulunulmaması gereken ve üyelere kişisel bir açıklama yapma fırsatı veren bu uygulama nadiren kullanılmaktadır.²³³

Genel Kurul birleşimleri esnasında Başkan, görüşülmekte olan konu veya gündemle ilgili olması kaydıyla usule ilişkin bir önerge üzerine söz hakkı isteyen üyelere öncelik tanır. Başkan, yerine getirilmesi gereken usul önergelerinde (talep niteliğindeki önergelerde) söz verilmesini önerge sahibiyle ve diğer önergelerde her bir parti grubundan bir konuşmacıyla sınırlandırabilir. Bir Federal Meclis üyesi usul önergesi üzerinde konuşmak veya böyle bir önergeyi şahsen vermek istemeksizin bir usul meselesini ileri sürerse Başkan inisiyatif kullanarak söz verebilir. Usul üzerine en fazla üç dakika söz alınabilir (İçt. m.29).

Federal Meclis Genel Kurul akışında, önemli konulardaki görüşmelere kamuoyunun ilgisini çekmek amacıyla “ana görüşmeler” (*Kernzeitdebat-*

²³²Marschall, S., [Der Deutsche Bundestag: Wie parlamentarische Demokratie funktioniert](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Januar 2026, s.47; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.147

²³³Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.74-75

ten) olarak adlandırılan bir çalışma yöntemi bulunmaktadır. Birleşim haftasının en önemli konularının görüşüldüğü ve genellikle perşembe günü öğleden önce başlayan bu müzakerelerde herhangi bir komisyon toplantısı gerçekleştirilmez.²³⁴ Genellikle sabah 9'da başlayan ve saat 13.00-14.00'e kadar süren bu görüşmelerde Hükûmet açıklamaları, yurt dışına asker gönderme, inceleme komisyonu nihai raporunun görüşülmesi gibi konular ele alınmaktadır.²³⁵

Genel Kurulda ilke olarak ele alınan tüm gündem maddeleri için tartışma açılır ancak ilgili konular birleştirilebilir. Gündem maddesi üzerine söz alan başka konuşmacı kalmadığında birleşimi yöneten başkan tartışmanın kapandığını duyurur. Genel Kurul ayrıca bir parti grubu veya parti grubu gücüne sahip yüzde beş üyenin talebi üzerine, her parti grubu bir kez söz aldıktan sonra tartışmayı kapatmaya karar verebilir.²³⁶

Konuya ve Düzene Davet, Düzen İhlalinin Yaptırımı ve Birleşime Ara Verme

Birleşimi yöneten Başkan, görüşülen konudan sapan veya usul, oylama ya da gündem dışı bir açıklamayı amacı dışında kullanan konuşmacıyı konuya davet edebilir. Bir konuşmacı konuşması sırasında üç kez konuya davet edilmişse, birleşimi yöneten Başkan kendisinin sözünü kesmeli ve görüşülecek aynı konu hakkında kendisine yeniden söz hakkı vermemelidir (İçt.m.36/1).

Birleşimi yöneten Başkan, Federal Meclis üyelerinin düzeni veya Federal Meclisin saygınlığını ihlal etmeleri hâlinde, isimlerini belirterek onları düzene davet edebilir. Düzen çağrısı ve buna neden olan husus, sonrasında ele alınamaz. Bir Federal Meclis üyesi bir birleşim sırasında üç kez düzene davet edilmişse, birleşimi yöneten Başkan kendisini birleşim süresince Genel Kurul salonundan çıkarır (İçt.m.36/2). Düzene davet yaptırımı münferit hâllerde, düzenin veya Federal Meclisin saygınlığının ihlalini izleyen üçüncü birleşim gününün sonuna kadar sonradan da uygulanabilir (İçt.m.36/3).

²³⁴Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Kernzeitdebatten, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.58

²³⁵Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.55

²³⁶Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

Bir Federal Meclis üyesi, üç birleşim haftası içinde yukarıda açıklanan İçtüzüğün 36'ncı maddesinin 2 veya 3'üncü fıkraları uyarınca üç kez düzene davet edilmişse, birleşimi yöneten Başkan üçüncü düzen çağrısını verirken aynı anda söz konusu üyeye bir para cezası verir (İçt.m.37/1). Bu hükümden bağımsız olarak, birleşimi yöneten Başkan, Federal Meclisin düzenini veya saygınlığını azımsanmayacak ölçüde ihlal eden bir Federal Meclis üyesine karşı bir düzene davet yapılmamış olsa dahi para cezası verebilir (İçt.m.37/2). İçtüzüğün 37'nci maddesinin 1 ve 2'nci fıkraları uyarınca uygulanacak para cezasının miktarı 2.000 avrodur. Tekrar eden her durumda para cezası 4.000 avroya çıkarılır (İçt.m.37/3). Düzene davet ihlalinin yaptırım hükümleri Milletvekili Kanununun 44e/1-2 hükümlerinde de yer almaktadır.

Başkan, Federal Meclisin düzenini veya Federal Meclisin saygınlığını ağır bir şekilde ihlal etmesi hâlinde Federal Meclis üyesini, kendisini düzene davet etmeden veya kendisine bir para cezası vermeden de Genel Kuruldan çıkarabilir. Başkan, birleşimin bitimine kadar ilgili üyenin kaç birleşim günü uzaklaştırıldığını açıklamak zorundadır. Bir Federal Meclis üyesi 30 birleşim gününe kadar uzaklaştırılabilir. Birleşimi yöneten Başkan, gerekçesi bulunan özel hâllerde, uzaklaştırılan üyeye gizli ve açık oylamalara katılma imkânı tanıyabilir. Uzaklaştırma kararı verilen üye Genel Kurul salonunu derhâl terk etmelidir. Bu talebe uymazsa, birleşimi yöneten Başkan, bu davranışının uzaklaştırma süresinin uzatılmasına neden olacağını belirtir. İlgili üye bu bildirimle rağmen yine de çağrıya uymazsa, birleşimi yöneten Başkan birleşime ara verir ve uzaklaştırma kararının uygulanmasını sağlar. Toplantı yeniden açıldıktan sonra, toplantıyı yöneten Başkan, uzaklaştırma süresinin ne kadar daha uzatılacağına karar verir (İçt.38/1,3). İlgili üye, Federal Meclis veya komisyonlarının toplantılarına hukuka aykırı olarak katılmaya teşebbüs ederse, birleşime ara verme ve uzaklaştırma kararının uygulanmasına ilişkin 3. fıkra hükmü kıyasen uygulanır; uzaklaştırma süresi boyunca komisyon toplantılarına katılamaz. Bu süre zarfında mazeretsiz sayılır ve yoklama listesine adını yazdıramaz (İçt.38/4,5).

İlgili Federal Meclis üyesi, düzene davet çağrısı (İçtüzük madde 36), para cezası (İçtüzük madde 37) ve birleşimden uzaklaştırmaya (İçtüzük madde 38) ilişkin olarak bir sonraki birleşim gününe kadar yazılı olarak gerekçeli itirazda bulunabilir. İtiraz, birleşime başkanlık eden Başkan ta-

rafından kabul edilerek işlem geri alınmadıkça en geç bir sonraki birleşimin gündemine alınır. Federal Meclis görüşmesiz karar verir. İtirazın, kararı erteleme etkisi yoktur (İçt.39).

Yukarıda açıklanan, üyelere karşı düzene davet ve diğer yaptırım uygulamaları dışında Genel Kurul görüşmelerini engelleyecek nitelikte huzursuzluk ortaya çıkması hâlinde Başkanın birleşime belli bir süre ara verme veya birleşimi sonlandırma yetkisi de bulunmaktadır. Başkanın kendi sözünü dinletmemesi hâlinde kürsüyü terk etmesi de birleşime ara verilmesi anlamına gelir. Başkan, birleşime devam edilmesi için Genel Kurul toplantısını tekrar açar (İçt. m.40).

Ayrıca İçtüzükte düzenlenmemiş olmakla beraber birleşimi yöneten Başkan parlamenter adaba aykırı bir ifadeyi kınayabilir. Bu kınama eylemi kurumsal teamül niteliğindedir.²³⁷

Bunların haricinde, Federal Meclis üyesi olmayıp toplantıya katılan kişiler ile ziyaretçiler Başkanın düzen tedbirleri yetkisine tabi olup localarda alkış yapan veya hoşnutsuzluk gösteren ya da düzeni ve nezaketi ihlal eden kişi, birleşime başkanlık eden Başkanın talimatıyla derhâl dışarı çıkarılabilir; birleşime başkanlık eden Başkan, rahatsız edici bir kargaşa nedeniyle locaları boşalttırabilir (İçt.m.41).

Federal Meclis tarihine bakıldığında 1. (1949-1953) ve 11. (1987-1990) Yasama Dönemlerinde ikiye kez ve en son 14'üncü Yasama Döneminde (1998-2002) bir kez olmak üzere toplam beş kez görüşmelerin düzeni kapsamında birleşime ara verildiği görülmektedir. Birleşimi sonlandırma hadisesi ise şimdiye kadar hiç yaşanmamıştır.²³⁸

4.1.4.3. Genel Kurul Tutanakları

Federal Meclis görüşmeleri stenograflar tarafından kayıt altına alınır; oluşturulan tutanak metinleri her bir milletvekiline gönderilir (İçt. m.116). Genel Kurul tutanağı (*Plenarprotokoll*) olarak ifade edilen bu tutanaklar, Genel Kurulda dile getirilen tüm ifadeleri kayıt altına almakta olup basılmadan ve dolayısıyla kesinleşmesinden önce milletvekillerine bu metinleri kontrol etme ve düzeltme imkânı verilir. İçtüzüğe göre üye

²³⁷Deutscher Bundestag, [Ordnungsmaßnahmen](#), 18.03.2025; Ismayr W., Fleck A., Der Deutsche Bundestag, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012, s.151

²³⁸Deutscher Bundestag, [Ordnungsmaßnahmen](#), 18.03.2025; Schindler, P (Hrsg.), [Datenhandbuch zur Geschichte des Deutschen Bundestages-1949 bis 1999](#), Eine Veröffentlichung der Wissenschaftlichen Dienste des Deutschen Bundestages, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999, s.1992

tarafından incelenen metin iki saat içinde Tutanak Hizmetleri Birimine geri verilmelidir; metin süresi içinde geri verilmezse baskıya gönderilir. Metin, konuşmacı tarafından incelenmeden önce, Başkan dışında ancak konuşmacının onayıyla incelemek üzere verilebilir (m.117). Ancak bu düzeltme, konuşmaların özgün hâlini bozamaz; diğer bir ifadeyle konuşmanın bütünü ya da ayrıntılarında bir değişiklik yapılamaz. Şayet konuşmacı ile Tutanak Hizmetleri Birimi arasında bir anlaşmazlık ortaya çıkarsa bu konuda kararı oturumu yöneten Başkan verir. Başkan bu kararı verirken kayıt altına alındıktan sonra arşivlerde saklanan ses kayıtları gibi her türlü delile başvurabilir (İçt. m.118). Tutanak metinlerinde ayrıca Genel Kurul sıralarından müdahale edenlerin de sözleri stenografların duyabildiği ölçüde kayıt altına alınır ve bu kayıtlar ancak konuşmacı ve Meclis Başkanının onayıyla silinebilir. Tutanağa geçirilen bir araya girme, Başkan ve ilgili tarafların onayıyla silinmediği sürece Genel Kurul tutanağının bir parçası hâline gelir (İçt. m.119).²³⁹

Meclis Başkanı ayrıca, kabul edilen kanunlar da dâhil olmak üzere Genel Kurulda alınan kararların resmî tutanaklarını (*Amtliches Protokoll*) düzenler. Bu tutanağın milletvekillerine dağıtılmasından sonra milletvekillerinden hızlı bir şekilde reddedilmesi mümkün olmayan itirazların gelmesi hâlinde Meclis Başkanı konu hakkında oylama gerçekleştirir.²⁴⁰ Karar tutanağı olarak da ifade edilen bu resmî tutanak üyelere dağıtılır ve bir sonraki birleşim günü dağıtılacak olan karar tutanağına değin bir itirazda bulunulmaması hâlinde onaylanmış sayılır (İçt. m.120).²⁴¹ Ayrıca, Kıdemliler Kurulu veya parti grupları arası anlaşma neticesinde, gündeme ilişkin bir madde hakkında görüşme gerçekleştirme yerine yazılı olarak tutanağa doğrudan geçirmek suretiyle katkı yapılması da mümkündür.²⁴² Bu şekilde üzerinde görüşme yapılmaksızın tutanağa kayıt işlemine daha çok zamanın kısıtlı ve Genel Kurul gündeminin yoğun olduğu vakitlerde başvurulmaktadır.²⁴³

²³⁹Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

²⁴⁰Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

²⁴¹Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Amtliches Protokoll, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.7

²⁴²Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Zu Protokoll, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.95

²⁴³Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.71-73

4.1.4.4. Görüşmelerde Ele Alınan Konular ve Kararlaştırılmış Görüşme

İçtüzüğün 75'inci maddesi Federal Meclis gündeminde görüşülecek konuları müstakil konular ve sadece ilgili oldukları gündem maddesine bağlı konular olarak iki kategoriye ayırmıştır. Müstakil konulara başta kanun önerileri olmak üzere uzlaşma komisyonunun tavsiye kararları, önergeler ve Federal Meclisi bilgilendirmek üzere sunulan raporlar ve belgeler; bağlı konulara ise komisyonların tavsiye kararları ve raporları ile değişiklik önerileri örnek olarak verilebilir. Ancak uygulamada, anayasal hak olarak tanınan ve İçtüzüğün 75'inci maddesinde zikredilmeyen Hükûmet açıklaması (Any. m.43/2) gibi hususlar da bir görüşme maddesi olarak ele alınır.²⁴⁴

Federal Meclis gündemine üyeler tarafından sunulan yukarıda sayılan konular, İçtüzük aksini öngörmedikçe veya aksine izin vermedikçe bir parti grubu veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşi tarafından imzalanmalıdır. Ayrıca, kanun önerileri zorunlu, önergeler isteğe bağlı olarak kısa bir gerekçe ile birlikte sunulur. Yürürlükteki kanunlara değişiklik getiren kanun önerilerine, öneriyi yürürlükteki kanunla karşılaştıran bir özet eklenir (İçt. m.76).

Kural olarak bir konunun görüşülmesine en erken gelen kâğıtların dağıtılmasından sonra üçüncü gün başlanabilir. Bu süre, üyelere görüşmeye hazırlanmak için bir zaman tanımakla beraber hazır bulunan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla bu sürede değişikliğe gidilebilir.²⁴⁵

Bir kanuna bağlı olarak çıkarılan yönetmelikler de Federal Meclise sunulur. Federal Meclisin onayını gerektiren veya Federal Meclisin belli bir süreliğine kaldırılmasını talep edebileceği Federal Hükûmet yönetmelikleri Başkan tarafından Kıdemliler Kuruluna danışılarak doğrudan yetkili komisyonlara havale edilir. Esas komisyonlardan gelen rapor ve varsa ilgili komisyonun tavsiye kararı gündeme alınır (İçt. m.92).²⁴⁶

²⁴⁴Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.75

²⁴⁵Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.75

²⁴⁶Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.80

İçtüzük Genel Kurulda ele alınacak konuların Federal Meclis üyelerine, Federal Konsey üyelerine ve federal bakanlıklara kural olarak elektronik yolla dağıtılacağını fakat kâğıt formunda dağıtımına da izin verildiğini belirtmektedir. Ayrıca Federal Meclisi bilgilendirmeye yönelik belgeler (raporlar, bildiriler, programlar, uzman görüşleri vb.) söz konusu olduğunda Başkan, Kıdemliler Kuruluna danışarak yasal hükümlere veya Federal Meclisin kararlarına dayanmadığı sürece bunları kısmen veya tamamen dağıtmaktan imtina edebilir (İçt. m.77).

Federal Meclis Genel Kurulunda ayrıca 10'uncu Yasama Döneminden itibaren kararlaştırılmış görüşme (*Vereinbarte Debatte*) olarak adlandırılan bir müzakere usulü öngörülmüştür. Bu durumda, İçtüzüğün 75'inci maddesi çerçevesinde görüşülecek bir konu veya Hükûmet açıklaması olmaksızın özel bir gündem dolayısıyla görüşme gerçekleştirilmektedir. Bu görüşme şeklinin hukuki dayanağı Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonunun verdiği 1985 tarihli kararın Federal Meclis tarafından kabulüne dayanmaktadır. Örnek vermek gerekirse 19'uncu Yasama Döneminde 38 kararlaştırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde gerçekleştirilen görüşmelere esas teşkil eden konulara örnek olarak ise uluslararası kadın günü, pandemi krizi ile mücadele, Almanya'nın birleşmesinin 30. yılı ve Anayasanın 70. yılı gösterilebilir.²⁴⁷

4.1.4.5. Oturumu Yöneten Başkan ve Kürsü Yönetimi

Federal Meclis Başkanı Genel Kurul oturumlarını yönetme görevini başkanvekilleri ile birlikte yerine getirir. Bu görev genel olarak iki saatte bir dönüşümlü olarak gerçekleştirilir. Kürsüde oturumu yöneten Başkana iki kâtip üye destek verir. Oturumu yöneten Başkan ve kâtip üyeler birlikte kürsü yönetimi olarak adlandırılır. Oturumu yöneten Başkanın görevleri arasında oturumu açma ve kapama, gündem maddelerini belirtme, söz verme, seçim ve oylamaları yönetme ve kâtip üyelerle birlikte sonuçları açıklamaya bulunmaktadır. Ayrıca söz alan üyelerin sürelerinin kontrolü ve sürenin sonuna doğru konuşmacıyı sürenin sonuna geldiği konusunda uyarma ve gerekirse sözünü bitirmeden kesme gibi hakları bulunmaktadır. Başkanın sağında ve solunda oturan kâtip üyelerden biri iktidarı oluşturan parti gruplarından diğeri de muhalefet gruplarından. Kâtip üyelerin, söz taleplerini kabul etme, söz alanların listesini ve oylama sonuçlarını duyurma

²⁴⁷Deutscher Bundestag, [Vereinbarte Debatten](#), 31.03.2022

gibi görevleri bulunmaktadır. Kâtip üyeler yasama döneminin başında parti gruplarının temsil gücüne göre kendi parti gruplarıncı aday gösterilirler ve yasama döneminin ilk oturumunda Genel Kurul tarafından seçilirler. 21'inci Yasama Döneminde bu görevi 64 üye yerine getirmektedir.²⁴⁸

4.1.4.6. Oylamalar

Federal Mecliste gerçekleştirilen oylamalarda Başkan, ele alınan konunun kabul edilip edilmediğini üyelere “evet” veya “hayır” şeklinde cevaplanabilecek şekilde sorar (İçt.m.46). Bir parti grubu veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşi, üyeler tarafından sunulan bir önerge üzerinde oylamaya geçilmeden önce, önerge sahibi buna itiraz etmez ise oylama konusunun bölünmesini yazılı olarak talep edebilir. Oylamadan hemen önce, talep edilmesi hâlinde oylamaya sunulan husus okunur (İçt.m.47).

Görsel 2: Olağan Oylama Usulü (El Kaldırma)

Kaynak: © [Deutscher Bundestag](#) / Hans-Günther Oed

²⁴⁸Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.24; Deutscher Bundestag, [Schriftführerinnen und Schriftführer des 21. Deutschen Bundestages](#)

Genel Kurulda olağan oylama el kaldırma (işaret oyu) şeklindedir. Bir kanun önerisinin üçüncü okuması sonrası gerçekleştirilen son oylama ise ayağa kalkarak veya oturarak gerçekleştirilir (İçt. m.48/1). Uygulamada ayağa kalkma ile oylama evet, hayır ve çekimser oylar için ayrı ayrı gerçekleştirilir. Bu durumlarda başkanlık kürsüsü oylama sonucu konusunda mutabık ise başkaca bir işlem yapılmaz ve oturumu yöneten Başkan derhâl sonucu açıklar. Kâtip üyelerden biri oylama sonucu hakkında mutabık değilse tekrar bir oylama gerçekleştirilir ve yine mutabık olunmaması hâlinde aşağıda açıklanacak olan bölünme oylaması gerçekleştirilir.²⁴⁹

İsmen oylama olarak ifade edilebilen açık oylama ise İçtüzüğü'nün 52'nci maddesinde düzenlenmektedir. Genellikle siyaseten tartışmalı konularda bir parti grubunun veya hazır bulunan üyelerin yüzde beşinin talebi üzerine gerçekleştirilir. Kâtip üyeler, üzerinde oy kullananın adı ile "Evet", "Hayır" veya "Çekimser" ibarelerini taşıyan oylama kartlarını sandıklarda toplar.²⁵⁰ Toplama işlemi bittikten sonra, oturuma başkanlık eden Başkan oylamanın kapandığını ilan eder ve kâtip üyeler tarafından oyların sayılmasının ardından sonucu açıklar.²⁵¹ Federal Meclis internet sayfasında üyelerin oy tercihleri yayımlanır. Kartlar renklerine göre tasnif edilir; mavi kartlar evet, kırmızı kartlar hayır ve beyaz kartlar çekimser oy olarak kabul edilir.²⁵² Siyaseten önemli konularda gerçekleştirilen bu oylama türü bir yasama döneminde yaklaşık olarak 100'den fazla uygulanmaktadır.²⁵³ Zaman zaman aynı gündem maddesi üzerinde birden fazla öner-

²⁴⁹Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.60; Rauer G. (Redaktion), [Das Plenum des Deutschen Bundestages](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Mai 2025, s.1

²⁵⁰20. Yasama Döneminde Hükümeti oluşturan parti gruplarının Federal Mecliste dijitalleşmeyi ön plana alarak açık oylamayı elektronik bir oylama sistemi üzerinden gerçekleştirme yönünde niyetleri olduğu basına yansımıştır. Ancak bu dönüşüm özellikle oylamaların güvenliği, lojistik organizasyon ve kötüye kullanım gibi endişeler nedeniyle şimdilik rafa kaldırılmış görünmektedir. SPD Parti Grubu 2023 yılında yayımladığı bir tutum belgesinde, Federal Meclis içerisinde dijital dönüşümün parlamenter işleyiş için büyük fırsatlar sunduğunu ve yurt içi ve dışında birçok parlamentoda (eyalet düzeyi ve ulusal parlamentolar) hâlihazırda elektronik oylama sistemlerinin kullanıldığını ifade etmiştir. Konu hakkında bkz. Mendgen A., Decker M, [Digitale Abstimmung im Bundestag kommt wohl nicht mehr](#), Redaktionsnetzwerk Deutschland, 07.05.2024

²⁵¹Açık oylama sonuçları pdf ve excel formatlarında internet sayfasında yayımlanmaktadır. Açık oylama yapılan konular için bkz. Deutscher Bundestag, [Namenslisten der Abstimmungen \(PDF und XLSX-Listen\)](#)

²⁵²Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Namentliche Abstimmung, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.66

²⁵³Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.60

ge olması ve her birinin açık oylamaya tabi olması hâlinde parti grupları aralarında anlaşarak oy kartı yerine oy pusulası kullanımı ile her bir önerge için ayrı ayrı oylama yapılmasının önüne geçilerek zamandan tasarruf edilebilmektedir. Örneğin, 2009-2013 yıllarını kapsayan 17'nci Yasama Döneminde beş defa ve 2013-2017 yıllarını kapsayan 18'inci Yasama Döneminde bir defa bu yola başvurulmuştur.²⁵⁴

İçtüzüğe göre açık oylamanın mümkün olmadığı hâller şunlardır (m.53):

- Bir komisyonun toplam üye sayısının tespiti,
- Sürelerin kısaltılması,
- Birleşim süresi ve gündem,
- Birleşimin ertelenmesi,
- Müzakerenin ertelenmesi ile görüşme açılmasına veya görüşmenin sona erdirilmesine ilişkin bir önerge,
- Oylamaya ilişkin sorunun parçalara bölünmesi,
- Bir komisyona havale,
- Düzen tedbirlerine karşı itiraz,
- Gizli seçimlerin yapılması,
- Sadece İçtüzükte düzenlenen usule ilişkin diğer öneriler.

Federal Mecliste gerçekleştirilen bir oylama sonucu üzerinde başkanlık kürsüsünde anlaşma sağlanamazsa bir kontrol gerçekleştirilir; anlaşmazlık hâlen devam ediyorsa bölünme oylaması usulü doğrultusunda sayılır. Buna göre; Genel Kurul salonunu terk eden üyeler, üzerinde “evet”, “hayır” ve “çekimser” yazılı kapılardan, kapı girişlerinde yer alan kâtip üyeler tarafından yüksek sesle sayılarak Genel Kurul salonuna giriş yaparlar. Birleşimi yöneten Başkan sayımın bitirilmesi için bir işaret verir. Bundan sonra salona giren üyeler sayılmaz. Birleşimi yöneten Başkan ve kürsüde görevli kâtip üyeler oylarını açık bir şekilde kullanırlar. Birleşimi yöneten Başkan oylama sonucunu ilan eder (İçt.m.51). Bu yöntem ayrıca oylama öncesinde toplantı yeter sayısı konusunda şüpheye düşülmesi nedeniyle bir parti grubunun veya mevcut üyelerin yüzde beşinin talebiyle ve başkanlık kürsüsünün yeter sayı konusunda mutabık olmaması hâlinde de

²⁵⁴Deutscher Bundestag, [Stimmzettel statt Stimmkarten](#)

uygulanır. 1874 yılı İmparatorluk Meclisinden beri kullanılan bu yönteme verilen isim olan ve “koyun sıçraması” anlamına gelen “*Hammelsprung*” terimi ise İçtüzükte doğrudan yer almamaktadır.²⁵⁵

Federal Meclisin gerçekleştirdiği seçimler el kaldırarak veya oy pusulalarının verilmesi suretiyle yapılır. Bir federal kanunda veya İçtüzükte Federal Meclis tarafından gizli oy pusulalarıyla seçim yapılması öngörülmüşse ya da bir parti grubunun veya üyelerinin yüzde beşinin başvurusu üzerine Federal Meclis böyle bir seçim yapılmasına karar verirse, seçim gizli yapılır (İçt.m.49/1). Seçim gizli ise, oy pusulaları oy kabinine girilmeden önce dağıtılır. Oy pusulası oy kabininde işaretlenir, orada bir seçim zarfına konur ve ardından bu seçim için öngörülen sandıklara atılır. Oy kabininde fotoğraf çekilemez veya video kaydı yapılamaz. Gizli bir seçime katılımın kanıtı bir seçim kartının verilmesi yoluyla sağlanır. Seçimlerle ilgili görüşme Anayasa veya federal kanun ile yasaklanmadığı sürece, yalnızca Federal Meclisin bir kararı üzerine yapılır (İçt.m.49/2,4). Teamülen, Federal Meclis Başkanı ve Şansölye seçimlerinde oy kullanacak üyelerin isimleri teker teker kâtip üyeler tarafından okunarak üyeler oy vermeye çağrılır.²⁵⁶

İçtüzük, ele aldığı konu hakkında komisyonun bir tavsiye kararının bulunmaması hâlinde önergeler hakkında özel bir oylama süreci işletileceğini belirtmektedir. Buna göre; Federal Meclis, esas komisyonun konu hakkında belirli bir tavsiye kararında bulunmadığı durumda, karar verilmek üzere alternatif olarak önünde bulunan birden fazla önergeyi görüşüyorsa, aksi kararlaştırılmadığı sürece, oylamaların sırası önergenin içerik bakımından kapsamına göre belirlenir; en geniş kapsamlı önergeden başlanır. Mevcut hukukî durumu değiştirmeyi amaçlayan bir önergenin kapsamı belirlenirken hukukî değişikliklerin boyutuna bakılır. Bu ölçütlere göre sıra belirsiz ise sıra önergelerin sunulma zamanına göre belirlenir. Bir önerge gerekli çoğunluğu aldığında, diğer önergeler üzerindeki oylama kendiliğinden düşer (m.50/1). Bu durumda aynı konu hakkındaki birden fazla önerge hak-

²⁵⁵Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Hammelsprung, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.54; Rauer G. (Redaktion), [Das Plenum des Deutschen Bundestages](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Mai 2025, s.1; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.82

²⁵⁶Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Geheime Wahl, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.46-47; Rauer G. (Redaktion), [Das Plenum des Deutschen Bundestages](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Mai 2025, s.1; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.82-83

kında Federal Meclis oylamayı oy pusulalarıyla da yapabilir ve ilk turda bütün önergeler oy pusulasında yer alır. Bu turda her Federal Meclis üyesinin bir oyu vardır ve bir önerge, diğer tüm evet ve hayır oylarının toplamından daha fazla evet oyu almışsa, kabul edilmiş sayılır. Aksi hâlde, birinci turda en az evet oyunu alan önerge çıkarılarak ikinci tura geçilir. Turlar, yalnızca bir önerge kalana kadar aynı şekilde tekrarlanır (m.50/2). 1 ve 2'nci fıkrada açıklanan usuller, son oylamadan önce uygulanır (m.50/3).

Oylamalarda gerekli çoğunluklar

Salt Çoğunluk: Üye tam sayısının yarısından bir fazlasının gerektiği bu çoğunluk şekli Federal Meclis Başkanı ve başkanvekilleri, Şansölye ve Savunma Ombudsmanının seçimi ile Şansölyenin güvenoyu istemi ve yapıcı güvensizlik oyu için gereklidir. 21'inci Yasama Dönemi 630 üyeli Parlamentoda salt çoğunluk yeter sayısı 316'dır.²⁵⁷ Salt çoğunluk aynı zamanda Şansölye çoğunluğu (*Kanzlermehrheit*) şeklinde de nitelendirilmektedir.²⁵⁸

Basit Çoğunluk: Tüm geçerli oyların içinde evet oyunun hayır oyundan fazla olması anlamına gelir; çekimser oylar dikkate alınmaz. Teorik olarak Federal Meclis iki evet oyuna karşı bir hayır oyu ile ne kadar çekimser oy olursa olsun karar alabilir.²⁵⁹ Anayasa ve İçtüzük; Federal Meclisin, Anayasada, federal bir kanunda veya İçtüzükte aksi belirtilmedikçe verilen oyların çoğunluğu ile karar alabileceğini kayıt altına almıştır. Oyların eşitliği oylamaya sunulan hususun reddedildiği anlamına gelir. Çekimser ve geçersiz oylar toplantı yeter sayısının tespitinde hesaba katılır, bunun dışında basit çoğunluğun belirlenmesinde dikkate alınmaz (Any. m.42/2; İçt. m.48/2).

Nitelikli Çoğunluk

- Üye Tam Sayısının Üçte İkisi: Üye tam sayısının üçte ikisi örneğin Federal Meclisin anayasa değişikliği için karar almasında uygulanır. 21'inci Yasama Dönemi 630 üyeli Parlamentoda üye tam sayısının üçte ikisi 420'dir.²⁶⁰

²⁵⁷Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Mehrheit: absolute, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.62

²⁵⁸Deutscher Bundestag, [Parlamentsbegriffe: Kanzlermehrheit](#)

²⁵⁹Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Mehrheit: einfache, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.63

²⁶⁰Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Mehrheit/qualifizierte Mehrheit: Zweidrittelmehrheit der Mitglieder des Bundestages, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.63

- **Verilen Oyların Üçte İkisi:** Çekimser oylar hesaba katılmaksızın verilen oyların üçte ikisi ile karar alma durumu örneğin Federal Konseyin, Federal Meclis tarafından kabul edilen itiraza tabi bir kanunu üçte iki ile geri çevirdiği bir yasal düzenlemeyi tekrar kabul edebilmesi için gerekli orandır. Ayrıca belirli hâllerde İchtüzükten sapma ve görüşme sürelerini dikkate almama hususlarında da bu oran gereklidir. Ancak bu nitelikli çoğunluk türünde ayrıca üye tam sayısının yarısından bir fazlası yani salt çoğunluk koşulu da aranır.²⁶¹

4.1.4.7. Haftalık Çalışma Takvimi

Federal Meclisin hangi haftalarda toplanacağı veya toplanmayacağı çalışma takviminde belirtilir. Çalışma haftalarını Kıdemliler Kurulu tespit eder ve milletvekillerine duyurur.²⁶²

Parlamentoda birleşim haftalarının seyri temel olarak önceden bellidir. Pazartesi günü, seçim çevrelerinden gelen milletvekilleri, milletvekili yardımcı personeli olan danışman ve sekreterleri ile birlikte içinde bulundukları hafta içinde gerçekleştirecekleri aktiviteleri planlar ve öncelik verecekleri konuları tespit ederler. Aynı günün öğleden sonrasında parti gruplarının yönetim kurulları ve bazı parti grubu alt kurulları toplanır. Salı günü, öğleden önce parti çalışma grupları ve kurullarının; öğleden sonra gündemdeki konuları görüşmek üzere parti gruplarının toplantıları gerçekleştirilir. Genellikle çarşamba günleri yapılan komisyon toplantılarına hazırlık amacıyla parti gruplarının çalışma grupları toplantılar gerçekleştirir. Tüm parti gruplarından üyelerin yer aldığı ihtisas komisyonlarında gruplar, önerilen düzenleme ile ilgili görüşlerini sunar, bir uzlaşma sağlanmaya çalışılır. Çarşamba günü ise komisyonların yanı sıra Başkanlık Divanı da toplanır. Çarşamba öğleden sonra Genel Kurul genel olarak denetim görevi çerçevesinde hükümet sorgusu, soru saati ve gerekli görürse güncel saat uygulamalarını gerçekleştirir. Görüşme ve oylamalar ise ekseriyetle perşembe tüm gün ve cuma günleri öğleden sonraya kadar toplanan Genel Kurulda aksi kararlaştırılmadıkça kamuya açık bir şekilde ya-

²⁶¹Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Mehrheit/qualifizierte Mehrheit: Zweidrittelmehrheit der abgegebenen Stimmen, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.63

²⁶²Kırmızı renk ile Federal Meclis, yeşil renk ile Federal Konsey ve mavi renk ile Avrupa Parlamentosu birleşimlerinin işlendiği 2026 yılı çalışma takvimi için bkz. Deutscher Bundestag, [Parlamentstermine 2026](#), Juli 2025

pılır.²⁶³ Perşembe öğleden sonra ayrıca Kıdemliler Kurulu toplanır. Bütçe görüşmeleri sırasında olduğu gibi özel durumlarda belirtilen takvimden sapmalar olabilmektedir. Oturumun olmadığı haftalarda ise milletvekilleri ağırlıklı olarak kendi seçim çevrelerinde çalışmalarını sürdürürler.²⁶⁴

4.2. Federal Konsey

4.2.1. Oluşumu

Eyaletler Meclisi olarak da nitelendirebileceğimiz Federal Konsey kısaca “eyalet Hükûmetlerinin parlamentosu”dur. Çünkü ancak eyalet Hükûmetinde yer alan üyeler, Federal Konsey üyesi olabilir (Any. m.51/1). Diğer taraftan bu kural eyaletler içerisinde muhalefette yer alanların Federal Konseyde doğrudan temsil edilmediği anlamına gelmektedir.²⁶⁵

Anayasaya göre Federal Konseyde her eyaletin en az üç oyu (diğer bir ifadeyle temsilcisi) vardır. İki milyondan fazla nüfusu olan eyaletlerin “dört”, altı milyondan fazla olan eyaletlerin “beş” ve yedi milyondan fazla olan eyaletlerin ise “altı” oyu vardır (m.51/2). Eyaletlerin nüfuslarına göre kademelendirilmiş oy ağırlıkları ile demokratik bir şekilde Federal Konseyde temsili amaçlanmaktadır.²⁶⁶ Bu şekilde Federal Konseyin toplam 69 oyu, diğer bir ifadeyle üyesi vardır. Çünkü her eyalet ancak sahip olduğu oy sayısı kadar üye atayabilir (m.51/3). Bu durumda Federal Konsey kararlarında salt çoğunluk 35 oya ve bazı durumlar için gerekli olan üçte iki nitelikli çoğunluk ise 46 oya karşılık gelmektedir.²⁶⁷

²⁶³Federal Meclis Genel Kurulunun olağan toplantı günleri çarşamba-perşembe-cuma olmakla birlikte başta olağanüstü toplantılar olmak üzere bütçe ve anayasa değişikliğine ilişkin görüşmeler gibi durumlarda haftanın diğer günlerinde de Federal Meclis toplanabilmektedir. Federal Meclisin toplantı günlerinin yer aldığı resmî tutanak ve olağanüstü toplantılara ilişkin olarak bkz. Deutscher Bundestag, [Amtliche Protokolle](#); Deutscher Bundestag, [Sondersitzungen \(nach Art. 39 Abs. 3 GG\)](#), 28.02.2022

²⁶⁴Rauer G., [Fakten zum Deutschen Bundestag: Aufgaben, Organe, Bauten](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Juli 2025, s.19; Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Sitzungswoche, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.83; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.66

²⁶⁵Bundesrat, [Zusammensetzung des Bundesrates](#), 27.04.2023

²⁶⁶Örneğin Kuzey Ren-Vestfalya Eyaletinin, Saarland Eyaletinden 18 kat fazla nüfusa sahip olmasına karşın sadece iki katı üyeye sahip olması ilk bakışta adaletsiz gibi görünse de Anayasa orta bir yol bulmaya çalışmıştır. Buna göre bir yandan her eyaletin tek başına önemi ortaya konulurken diğer yandan nüfusun da bir derece etkili olması garanti altına alınmıştır. Böylece büyük eyaletlerin küçük eyaletlere kolaylıkla baskın olmasının engellenmesi ve büyük eyaletlerin olası bir anayasa değişikliği hususunda küçük eyaletlerin karşısında engelleyici bir oy sayısına sahip olması da sağlanmıştır. Konu hakkında bkz. Sonne, S., [Stichwort Bundesstaat: Föderalismus in Deutschland verständlich erklärt](#), Bundesrat-Presse und Kommunikation, 8. Auflage, Berlin, 2021, s.23

²⁶⁷Bundesrat, [Zusammensetzung des Bundesrates](#), 27.04.2023

Eyaletler yalnızca sahip oldukları oy kadar asli üye atayabilmekle birlikte uygulamada eyalet Hükûmeti diğer üyelerini de yedek üye olarak atayabildiği için tüm eyalet Hükûmeti Federal Konsey çalışmalarına katılabilmektedir. Yedek üyeler de asli üyeler ile aynı haklara sahip oldukları için Federal Konseyin “eyalet Hükûmetlerinin parlamentosu” olması niteliği anlam kazanmaktadır. Bu şekilde günümüz itibarıyla pratikte üye sayısı asli ve yedek üyeler ile birlikte 170’in üzerindedir.²⁶⁸

Federal Konsey üyeleri eyaletlerin Başbakanı ve bakanlarından oluşmakla beraber kent devletleri olarak da nitelendirilen Berlin, Bremen ve Hamburg’da bu üyeler belediye başkanı ve senatörlerdir. Ayrıca eyalet Hükûmetinde oy hakkı bulunan müsteşarlar da Konsey üyesi olabilir.²⁶⁹

Anayasaya göre Federal Konsey üye tam sayısının salt çoğunluğuyla karar verir (m.52/3). İçtüzüğe göre Federal Konseyin toplantı yeter sayısı ise temsil edilen oy sayısının, diğer bir ifadeyle üye tam sayısının salt çoğunluğudur (m.28/1). Toplantı yeter sayısı sağlanamazsa başkan toplantıyı erteler ve bir sonraki birleşimin tarihini ilan eder (m.28/2).

Bir eyalet parlamentosu seçiminden sonra ilgili eyalette yeni bir Hükûmetin kurulması hâlinde eyalet Hükûmeti Federal Konseye yeni üyeler atamak zorundadır. Yeni Hükûmet, ilgili eyalet parlamentosunda yemin ettikten sonra bu atamayı gerçekleştirir ve Federal Konseyde değişiklik gerçekleştirilmiş olur.²⁷⁰

²⁶⁸Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Presse und Kommunikation, Berlin, 2020, s.16; Federal Konsey üye listesi için bkz. Bundesrat, [Mitglieder des Bundesrates](#)

²⁶⁹Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Presse und Kommunikation, Berlin, 2020, s.19

²⁷⁰Bundesrat, [Zusammensetzung des Bundesrates](#), 27.04.2023

Tablo 7: Federal Konseyin Bileşimi (18 Mart 2026 tarihi itibarıyla)²⁷¹

Eyalet	Oy Sayısı	Nüfus (milyon)	(Koalisyon) Hükûmeti
Baden-Württemberg	6	11,25	Yeşiller-CDU
Bavyera	6	13,22	CSU-Hür Seçmenler
Aşağı Saksonya	6	8,01	SPD-Yeşiller
Kuzey Ren-Vestfalya	6	18,03	CDU-Yeşiller
Hessen	5	6,28	CDU-SPD
Berlin	4	3,68	CDU-SPD
Brandenburg	4	2,56	SPD-CDU
Renanya-Palatina	4	4,13	SPD-Yeşiller-FDP
Saksonya	4	4,05	CDU-SPD
Saksonya-Anhalt	4	2,14	CDU-SPD-FDP
Schleswig-Holstein	4	2,96	CDU-Yeşiller
Tübingiya	4	2,10	CDU-Sahra Wagenknecht İttifakı-SPD
Bremen	3	0,70	SPD-Yeşiller-Sol Parti
Hamburg	3	1,86	SPD-Yeşiller
Mecklenburg Vorpommern	3	1,58	SPD-Sol Parti
Saarland	3	1,01	SPD

Üyeler, eyalet Hükûmetleri tarafından belirlendiği için Federal Konseye özgü bir seçim söz konusu değildir; başka bir ifadeyle eyaletten eyalete değişen parlamento seçimleri sonrasında Federal Konsey yeniden şekillenmektedir. Seçmenler öncelikle eyalet seçimlerinde eyalet parlamentosunun bileşimini ve eyaleti kimin yöneteceğini verdikleri oylar ile tespit ederler; dolayısıyla Federal Konseye gönderilecek üyeleri dolaylı olarak seçmiş olurlar. Federal Konseye özgü bir seçim söz konusu olmasa da bu şekilde gerçekleştirilen eyalet seçimleri ile Federal Konseyin demokratik meşruiyeti sağlanmış olur.²⁷² İçtüzük, Federal Konseyin çalışma yılının her yıl 1 Kasımda başlayıp takip eden yılın 31 Ekiminde sona erdiğini kayıt altına almıştır (m.3).

²⁷¹Bundesrat, [Zusammensetzung des Bundesrates](#), 27.04.2023; Bundesrat, [Die Länder im Bundesrat](#)

²⁷²Bundesrat, [Zusammensetzung des Bundesrates](#), 27.04.2023

Federal Mecliste muhalefette kalan veya temsil edilmeyen partiler, eyalet yönetimlerindeki temsil kabiliyetleri doğrultusunda federal siyasetin belirlenmesine Federal Konsey aracılığıyla etki edebilirler; zira birçok federal kanun Federal Konseyin onayını gerektirmektedir.²⁷³

Anayasaya göre Federal Konseyin Genel Kurul ve komisyon toplantılarına Federal Hükûmet üyelerinin kendiliğinden katılma hakları bulunmakta ve talep hâlinde zorunlu olarak katılmaları ve dinlenilmeleri gerekmektedir (m.53). İçtüzüğe göre Federal Konseyin toplantılarına ayrıca Uzlaşma Komisyonu raportörü ve Federasyonun müsteşarları da katılabilir; diğer kişilerin katılımlarında Meclis Başkanının izni gerekmektedir. Ayrıca Federal Konsey ve Federal Hükûmetin üyelerine ve diğer katılan kişilere yardımcı olmak üzere eyaletlerin ve Federasyonun temsilcileri çağrılabilir (m.18).

Görsel 3: Federal Konsey Binası

Kaynak: © [Bundesrat](#)

Federal Konsey, çalışmalarını Berlin’de 1904 yılında hizmete açılan eski Prusya Lordlar Kamarasında²⁷⁴ yürütmektedir.²⁷⁵

²⁷³Dışişleri Bakanlığı ile iş birliği içinde Fazit Communication GmbH (yay.), [İşte Almanya](#), Merzig-Almanya, Ekim 2022, s.28-29

²⁷⁴Başkent Berlin’in merkezinde bulunan Federal Konsey, Federal Meclis ve Federal Başbakanlığa yürüme mesafesindedir. Konu hakkında bkz. Bundesrat, [Das Gebäude des Bundesrates](#); Bundesrat, [Geschichte des Bundesrates](#)

²⁷⁵Bundesrat, [Sekretariat des Bundesrates](#)

4.2.2. Görevleri

4.2.2.1. Yasama

Anayasada Federasyona tanınmayan yasama yetkileri konusunda eyaletlerin yasama yetkisine sahip olduğu belirtilmektedir (m.70/1). Eğitim, kültür, polis ve kamu düzeni hukuku gibi kısıtlı birkaç alan doğrudan eyaletlerin sorumluluğunda olup yalnızca bu alanlarda eyalet parlamentoları kendi kanunlarını çıkarabilmektedir. Dolayısıyla kanunların büyük çoğunluğu Federasyonu ilgilendirmekte olup Federal Meclisin yanı sıra Federal Konseyin de bu sürece katılımı özel bir önem taşımaktadır (Any. m.50). Federal Konseyin katılımı olmaksızın hiçbir kanun yürürlüğe girememekle beraber bu kanunlardan onaya tabi kanun (*Zustimmungsgesetz*) olarak nitelendirilenler ancak Federal Konseyin onayı ile yürürlüğe girebilirken itiraza tabi kanun (*Einspruchsgesetz*) olarak nitelendirilenlere ise Federal Konsey sadece itirazda bulunabilmektedir. Anayasanın muhtelif yerlerinde ancak Federal Konseyin onayı ile yürürlüğe girebilecek yasama konuları yer almaktadır.²⁷⁶ Onaya tabi kanunlar Anayasada temel olarak üç başlık altında yer almaktadır: Anayasayı değiştiren kanunlar, eyaletlerin maliyesi üzerinde belli bir etkisi olan kanunlar ve uygulanması eyaletlerin teşkilatlanma ve idari egemenliğine müdahale eden kanunlar. Anayasada açıkça onaya tabi olmayan konulara ilişkin düzenlemeler itiraza tabi kanun olarak değerlendirilir.²⁷⁷

Federal Konseyin, Federal Meclis ve Federal Hükûmetin yanında yasama inisiyatifli diğer bir ifadeyle kanun önerisi sunma hakkı vardır (Any. m.76/1). Böyle bir durumda Federal Konseyin kabul ettiği bir kanun önerisi önce Hükûmete iletilir, Hükûmet altı hafta içinde -özel hâllerde üç ya da dokuz hafta içinde- bir açıklama ile birlikte öneriyi Federal Meclise gönderir.

Vurgulanması gereken diğer bir nokta Federal Konseyin bir kanun önerisini bir bütün olarak onaylayabileceği ya da reddedebileceğidir; diğer bir ifadeyle kısmi ret mümkün değildir. Ayrıca Federal Meclis, sadece bazı hükümleri nedeniyle onay gerektiren bir kanunu, onay gerektiren ve onay gerektirmeyen yani itiraza tabi kanun olarak ikiye ayırabilmektedir. Federal Anayasa Mahkemesi, yasamanın takdir yetkisini ölçüt olarak kanunda bu şekilde bir bölme uygulamasını uygun bulmuştur.²⁷⁸

²⁷⁶Bundesrat, [Gesetzgebung](#)

²⁷⁷Bundesrat, [Zustimmungs- und Einspruchsgesetze](#)

²⁷⁸Bundesrat, [Zustimmungs- und Einspruchsgesetze](#)

İstatistiki olarak 1949-2021 yıllarını kapsayan 1-19'uncu yasama dönemleri tümüyle dikkate alındığında yasamaya ilişkin olarak dikkat çeken birkaç nokta şu şekildedir:

- Yasama inisiyatifi noktasında Federal Hükûmet başı çekmektedir (yüzde 74). Diğer yasama inisiyatifinde bulunabilen Federal Meclis ve Federal Konsey için bu oranlar sırasıyla yüzde 15 ve yüzde 11'dir.
- Yürürlüğe giren kanunların yüzde 51'i itiraza tabi ve yüzde 49'u onaya tabi kanundur. 2000'li yıllarda gerçekleştirilen federalizm reformu çerçevesinde onaya tabi kanunlara ilişkin konular azaltılmış olup 2006-2021 yılları arasını kapsayan verilere göre itiraza tabi kanunların oranı yüzde 62'ye yükselmiş ve onaya tabi kanunların oranı yüzde 38'e düşmüştür.²⁷⁹

Kanun önerilerinin çoğu Hükûmetten geldiği ve bunlar öncelikle Federal Konseye incelemesi üzere havale edildiği için Federal Konsey, kanun yapımının henüz başında çoğu kanun önerisi hakkında bilgi sahibi olmakta ve bu öneriler üzerinde erken aşamada değişiklik, ilave veya çıkarma önerilerinde bulunabilmektedir. Her ne kadar Federal Konseyin kanun önerisi hakkındaki bu ilk görüşü Federal Meclis için bağlayıcı olmasa da milletvekillerinin, eyaletlerin tutumundan haberdar olması önemlidir. Böylece milletvekilleri alacakları kararlarda eyaletlerin bakış açısını da göz önünde bulundurmakta olup ayrıca kanun önerisinin nihai oylamasında nasıl bir tutum sergileneceği hususunda da bir ön değerlendirmede bulunabilirler.²⁸⁰

Federal Konsey, yasama inisiyatifinin dışında parlamento kararı da (*Entschließung*) alabilir. Bu yöntem, genellikle Hükûmete yönelik olarak belli sorunlara dikkat çekmek, Federal Konseyin bir konu hakkındaki görüşünü ortaya koymak veya Hükûmeti bir konuda yasama prosedürünü başlatması için harekete geçirme mahiyeti taşımaktadır. Ancak alınan bu kararların hukuki bağlayıcılığı bulunmamaktadır.²⁸¹

²⁷⁹Bundesrat, [Statistik](#)

²⁸⁰Bundesrat-Besucherdienst, Veranstaltungen, Öffentlichkeitsarbeit, [Der Bundesrat: 16 Länder Ein Ergebnis](#), Berlin, 2. überarbeitete Auflage, 2025, s.28-29

²⁸¹Bundesrat, [Gesetzgebung](#)

4.2.2.2. Avrupa ile İlgili İşlere Katılım

Federal Konseyin AB içerisinde sahip olduğu haklar, kapsamlı bir şekilde bilgi edinme hakkından, eyaletlerin çıkarlarını etkileyen tüm AB mevzuat önerileri hakkında görüş bildirmeye ve AB Konseyine temsilci göndermeye kadar uzanan geniş bir yelpazeye sahiptir. Avrupa ile ilgili işlere katılımı altı madde hâlinde özetlemek mümkündür:²⁸²

- Anayasa ve Çeşitli Yasal Düzenlemeler ile Verilen Haklar: Federal Konseyin görev ve yetkileri esasen Anayasanın 50'nci maddesi ile düzenlense de Anayasanın 23'üncü maddesi AB işleri ile ilgili olarak Federal Konseyin katılımına doğrudan vurgu yapmaktadır. Maastricht Antlaşmasının kabulünden sonra 1992 yılında Anayasada düzenlenen ve "Avrupa maddesi" olarak da bilinen 23'üncü madde Federal Meclis ve Federal Konsey aracılığıyla eyaletlerin AB ile ilgili konulara katılımını öngörmektedir. Ayrıca federasyon ile eyaletlerin AB ile ilgili işlerde iş birliğini düzenleyen çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlar arasında Anayasanın 23'üncü maddesinin 2'nci ve 4 ila 7'nci fıkraları, AB İşlerinde Entegrasyon Sorumluluğunun Federal Meclis ve Federal Konsey Tarafından Yerine Getirilmesine İlişkin Kanun ve AB İşlerinde Federasyon ve Eyaletlerin İş Birliğine İlişkin Kanun örnek olarak gösterilebilir.
- Federal Hükûmetin Bilgi Verme Yükümlülüğü: Hükûmetin yaptığı bilgilendirmeler temelde eyaletleri ilgilendiren tüm yasal düzenlemelerle ilgilidir. Bu bilgilendirmeler, AB organları ile Almanya temsilciliği aracılığıyla AB organlarının toplantıları ve kararlarıyla ilgili belgeleri, raporları ve Hükûmetin AB organları nezdinde girişimleri ve açıklamaları ile ilgili belge ve bilgileri içerir. Bu şekilde yılda yaklaşık 22 bin belge ulaşmakta olup bunların içerisinde yaklaşık 500'ünün üzerinde görüşme yapılabilme imkânı vardır ancak bunlardan yaklaşık 160'ı komisyonlar ve Genel Kurulda görüşülmektedir.
- Eyaletlerin Karar Alma Sürecine Federal Konseyin Katılımı: Federal mevzuata kapsamlı olarak katılım sağlayan Federal Konseyin Avrupa ile ilgili konulara katılımı da tamdır. Bir AB yasal düzenlemesi tek başına veya yarışan yasama konusu olarak Federasyonu ilgilendirmekle beraber eyaletlerin çıkarlarını da etkiliyorsa Federal Hükû-

²⁸²Bundesrat, [Mitwirkung in Europäischen Angelegenheiten](#)

met pozisyonunu belirlerken Federal Konseyin görüşünü de dikkate alır. Eğer yasal düzenleme esasen eyaletlerin yasama yetkileri veya eyaletlerin idari teşkilatlarının oluşumunu veya idari usullerini etkiliyorsa burada Federal Konseyin görüşü belirleyicidir. Diğer bir ifadeyle Almanya'nın müzakere pozisyonunda burada belirleyici organ Federal Konseydir. Bunların haricinde Federal Konsey ayrıca görüşlerini doğrudan AB Komisyonuna da gönderebilir; bu uygulama yılda yaklaşık 60 defa gerçekleştirilmektedir.

- Federal Konseyin Dış Temsile Katılımı: Hükûmet, AB Konseyi ve AB Komisyonunun ilgili danışma organlarında müzakereleri gerçekleştirmekle esasen sorumlu olmakla birlikte talep ederse eyaletlerin çıkarlarını etkileyen hususların olduğu bazı durumlarda eyalet temsilcilerini müzakerelere dâhil edebilir. AB düzeyindeki düzenleme eyaletlerin eğitim, kültür, radyo ve televizyon gibi tek başına yasama yetkisine sahip oldukları alanları ilgilendiriyorsa müzakerelerin yürütülmesi Federal Konsey tarafından atanan bir eyalet temsilcisine devredilir.
- Yetki İkamesi İlkesinin Federal Konsey Aracılığıyla Denetimi: Lizbon Antlaşmasına göre ulusal parlamentolar veya parlamentoların ilgili meclisleri yetki ikamesi ilkesine uyulup uyulmadığını denetlemek zorundadır. Bu doğrultuda örneğin yasama sürecinin başında önleyici bir mekanizma olarak yetki ikamesi davasını ulusal parlamentolar veya bu parlamentoların meclisleri, bir yasal düzenleme önerisinin iletilmesinden itibaren sekiz hafta içinde kullanabilirler. Bu yönde bir şikâyet ulusal parlamentoların üçte birine veya özgürlük, güvenlik veya adaleti ilgilendiren bir konu olduğunda dörtte birine ulaşırsa yasal düzenleme önerisi yeniden gözden geçirilmelidir. Ulusal parlamentoların yarısına ulaşan bu tür bir yetki ikamesi davasında AB Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Konseye sunulmak üzere bir görüş hazırlamalıdır. Avrupa Parlamentosu veya Konsey yetki ikamesi ilkesinin ihlal edildiğine karar verirse yasal düzenlemeye dair süreç sonlanır.
- Parlamentolar Arası İlişkiler: Federal Konseyin görevleri arasında yer alan uluslararası faaliyetler, AB üye devletlerinin önde geldiği geniş bir parlamentolar arası ilişkiler ağı içerisinde yürütülmektedir. Federal Konseyin uluslararası faaliyetlerinin detaylarına ayrı bir başlık altında yer verilmiştir.

4.2.2.3. Yönetmelikler ve Genel İdari Düzenlemelerin Onaylanması

Yasaların uygulanmasına yönelik bağlayıcı düzenlemeler olan yönetmelikler Federal Hükûmet veya bakanlıklar tarafından çıkarılır ve genellikle Federal Konseyin onayına tabidir. Konunun ayrıntıları Anayasada açıklanmaktadır (Any. m.80/2). Uygulamada genellikle Federal Konsey yönetmeliklerde değişiklikler öngörmekte ve ancak bu değişikliklerin düzenlemeye yansıtılması hâlinde yönetmelik yürürlüğe girebilmektedir. Federal Konsey ayrıca onayını gerektiren bir yönetmeliği çıkarmak üzere Federal Hükûmete teklif götürebilir (Any. m.80/3).²⁸³

Yönetmelikler gibi genel idari işlemler de eyaletlerin yetkilerini etkilemesi hâlinde Federal Konseyin onayına tabidir (Any. m.84/2). Bu duruma örnek olarak karayolu trafiğindeki idari suçlar için “ihtar cezası puanları” ve sürücü belgelerinin alınmasına dair “ceza puanları”nın Federal Konseyin onayı ile yürürlüğe girmesi gösterilebilir.²⁸⁴

4.2.2.4. Hâkimlerin Seçimi ile Atama ve Aday Göstermeye İlişkin Görevler

Anayasaya göre Federal Anayasa Mahkemesi üyelerinin yarısını Federal Konsey seçer (m.94/1). Bunun dışında Federal Konseyin, çeşitli makamların ve idari kurulların danışma ve uzmanlık kurullarına atama hakkı bulunmaktadır. Buna örnek olarak federal başsavcı ve federal savcıların Federal Konseyin onayı ile atanması gösterilebilir. Federal Konseyin aday gösterme yetkisi bakımından ise Deutsche Welle ve Deutschlandfunk Yayın Konseyleri ile Telekomünikasyon ve Posta Düzenleyici Kurulunun Danışma Kurulu üyelikleri örnek olarak gösterilebilir.²⁸⁵

Federal Konsey İçtüzüğü, Federal Konseyin kamu veya özel hukuk tüzel kişiliğine sahip organlara, Federal Hükûmetin danışma kurullarına, idari kurullara veya buna benzer kurumlara üye ataması hâlinde Federal Konsey ve komisyonlarının bu üyelerden faaliyetleri hakkında rapor vermelerini isteyebileceğini kayıt altına almaktadır (m.13).

²⁸³Bundesrat, [Mitwirkung an der Verwaltung des Bundes](#)

²⁸⁴Bundesrat, [Mitwirkung an der Verwaltung des Bundes](#)

²⁸⁵Bundesrat, [Richterwahl, Ernennungs- und Nominierungsrechte](#)

4.2.2.5. Olağanüstü Hâllerde Görev ve Yetkiler/Ortak Komisyon

Bir doğal afet ya da bir eyaletin varlığına ya da özgür demokratik temel düzenine yönelik dâhilî bir tehlike söz konusu olduğunda Federal Konsey denetim ve savunma haklarına sahiptir. Federal Konsey, bu tehlikenin sona erdiği kanaatine varırsa silahlı kuvvetlerin veya polis güçlerinin görevlendirilmesine Federal Hükûmet tarafından son verilmesini talep edebilir (Any. m.91/2).²⁸⁶

Ülke dışından gelen bir tehdit durumunu nitelendiren bir olağanüstü hâl şekli olarak “savunma hâli” ise ancak Federal Konseyin onayı ile ilan edilebilir (Any. m.115a/1). Federal Konsey, Federal Meclisin savunma hâlini sona erdirmeye kararı vermesini talep edebilir ve Federal Meclis ile birlikte savunma hâlinin sona erdiğini ilan edebilir. Ayrıca savunma hâlinde Federal Meclis artık toplanamaz ya da zamanında bir araya gelemese Federal Meclis ve Federal Konseyin yerine hareket edecek Ortak Komisyon (*Gemeinsamer Ausschuss*) adlı bir organ bulunmaktadır. “Acil durum parlamentosu” olarak nitelendirebileceğimiz²⁸⁷ Ortak Komisyona ilişkin hususlar Anayasanın 53a, 115a ve 115e maddelerinde yer almaktadır.²⁸⁸ Anayasaya göre Ortak Komisyonun, üçte ikisi Federal Meclis ve üçte biri Federal Konsey üyelerinden oluşur. 48 üyesi bulunan Ortak Komisyonun 16’sı Federal Konsey üyesidir. Federal Meclisten gelen üyeler parti gruplarının temsili oranında belirlenir. Federal Meclis üyeleri, Hükûmet üyesi olamaz ve her eyalet kendi seçtiği Federal Konseyin bir üyesi ile temsil edilir. Federal Hükûmet, Ortak Komisyona ulusal savunma programları hakkında bilgi vermek zorundadır (m.53a). Barış zamanında zorunlu olan bu bilgilendirmeye Ortak Komisyonun savunma hâli için hazırlıklı olması amaçlanmaktadır.²⁸⁹ Son olarak, sırasıyla Anayasanın 53a maddesinin 1’inci fıkrası doğrultusunda Ortak Komisyonun oluşumu ve işleyişi²⁹⁰ ve Anayasanın 115d maddesinin 2’nci fıkrası doğrultusunda savunma hâlinde yasama sürecine ilişkin olarak 1969 tarihinde kabul edilen birer İçtüzük²⁹¹ bulunmaktadır.

²⁸⁶Bundesrat, [Rolle des Bundesrates im Ausnahmezustand](#)

²⁸⁷Sydow G., Wittreck F., Alman ve Avrupa Anayasa Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025, s.247

²⁸⁸Bundesrat, [Rolle des Bundesrates im Ausnahmezustand](#)

²⁸⁹Deutscher Bundestag, [Gemeinsamer Ausschuss](#), 01.05.2019

²⁹⁰Deutscher Bundestag, [Geschäftsordnung für den Gemeinsamen Ausschuss](#)

²⁹¹Deutscher Bundestag, [Geschäftsordnung für das Verfahren nach Artikel 115d des Grundgesetzes](#)

4.2.2.6. Uluslararası Faaliyetler

Federal Konsey, Anayasada kendisine verilen ülke içi görev ve yetkilerin yanı sıra uluslararası düzeyde de çok sayıda görev ve sorumluluk üstlenmektedir. Bunlar temel olarak diğer parlamentolarla ilişkiler ile AB organlarına, uluslararası konferanslara ve Avrupa içerisindeki çeşitli iletişim ağlarına katılımı içermektedir. Bu organizasyonlar kısaca şu şekildedir:

- AB Kurullarında Temsil: AB Konseyinin bakanlar düzeyindeki toplantılarında Federal Hükûmet mevzuat uyarınca görüşülen konunun temel olarak eyaletlerin tek başına yasama yetkisinin olduğu eğitim, kültür ve radyo-televizyon yayını ile ilgili olması hâlinde görüşmelerin yürütülmesini bakan düzeyindeki bir eyalet temsilcisine devreder. Eyaletlerin tek başına yetkili olduğu diğer konularda Federal Hükûmet görüşmeleri eyaletlere danışılarak yürütülür. Bu durumda eyalet temsilcileri AB Konseyi toplantısında açıklama yapma hakkına sahiptir. Federal Konsey muhtelif konu başlıkları için AB Konseyinde yetkili temsilcilerini atar.²⁹²
- Meclis Başkanları Konferansları: Hem Avrupa Konseyi Üye Devletleri Parlamento Başkanları Konferansında hem de AB Üye Devletleri ve Avrupa Parlamentosu Parlamento Başkanları Konferansında temsil hakkı bulunmaktadır.²⁹³
- Avrupa Senatorları Birliği (SENATEUROPE): Fransa Senatosunun inisiyatifiyle 2000 yılında kurulan ve Avrupa devletlerinin ikinci meclislerinden oluşan Birliğin amacı, üyeleri arasındaki ilişkileri ve parlamenter demokrasi içerisinde çift meclis sistemini teşvik etmektir.²⁹⁴
- AB Parlamentoları Avrupa İşleri Komisyonları Konferansı (COSAC): 1989'da kurulan Konferans ilk kurulduğu zamanlarda AB işleri ile ilgili komisyonlar arası görüş ve bilgi alışverişi sağlayan ve üyelere karşılıklı deneyim imkânı sunan gayriresmî bir platform iken Lizbon ve Amsterdam Antlaşmaları ile resmî bir kimliğe kavuşmuştur. Federal Konsey, COSAC toplantılarında ilke olarak AB İşleri Komisyonu Başkanı ya da Komisyonun bir veya iki üyesi ile temsil edilir.²⁹⁵

²⁹²Bundesrat, [Vertretung des Bundesrates in Gremien der Europäischen Union](#), 23.06.2020

²⁹³Bundesrat, [Parlamentspräsidentenkonferenzen](#)

²⁹⁴Bundesrat, [Vereinigung der Senate Europas](#)

²⁹⁵Bundesrat, [Konferenz der Ausschüsse für Unionsangelegenheiten der Parlamente der Europäischen Union](#)

- Avrupa Parlamentoları ve AB Dönem Başkanlığı Etkinlikleri: Avrupa Parlamentosu düzenli bir şekilde parlamentolar arası komisyon toplantılarına ve güncel Avrupa politikasına ilişkin dinleme toplantılarına davetler düzenlemektedir. AB Ekonomik ve Mali Yönetişimi Parlamentolar Arası Konferansı ve EUROPOL Ortak Parlamenter Denetim Kurulu buna örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca AB Dönem Başkanlığını üstlenen ülke; ortak komisyon toplantıları, komisyon başkanları toplantıları ve güncel konulara dair parlamentolar arası konferanslar düzenlemektedir. 2020 yılının ikinci yarısında AB dönemi başkanlığını üstlenen Almanya’da Federal Hükûmet ve Federal Meclisin yanı sıra Federal Konsey de sorumluluk üstlenmiştir.²⁹⁶
- NATO Parlamenter Asamblesi (NATOPA): 1955 yılından beri faaliyet gösteren Asamblede Alman delegasyonu 18 üyeden oluşmaktadır; bunlardan 12’si Federal Meclis ve 6’sı Federal Konsey üyesidir.²⁹⁷
- Parlamento Genel Sekreterleri Birliği (ASGP): Parlamentolar Arası Birliğin (IPU) danışma organlarından biri olan Birliğin amacı parlamento idari teşkilatlarının başında bulunan kişiler arasında karşılıklı deneyim, görüş ve bilgi alışverişi sunmaktır. Federal Konsey, IPU üyesi olmamasına karşın Parlamento Genel Sekreterleri Birliği üyeliği aynı zamanda IPU üyeliği gerektirmemektedir.²⁹⁸
- Avrupa Parlamento Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi (ECPRD): 1977 yılında faaliyet göstermeye başlayan ECPRD, parlamentolar arasında bilgi ve belge alışverişinde bulunmayı sağlayan uluslararası bir iş birliği ağıdır.²⁹⁹
- Dostluk Grupları: Federal Konseyin günümüzde aktif olan iki dostluk grubu vardır. Fransa ve Polonya Senatoları ile dostluk grupları bulunan Federal Konsey, 2022 yılında Rusya ile olan dostluk grubunu sonlandırmıştır.³⁰⁰

²⁹⁶Bundesrat, [Die deutsche EU-Ratspräsidentschaft](#), 21.12.2020

²⁹⁷Bundesrat, [Parlamentarische Versammlung der NATO](#)

²⁹⁸Bundesrat, [Vereinigung der Generalsekretäre der Parlamente](#)

²⁹⁹Bundesrat, [Europäisches Zentrum für Parlamentarische Wissenschaft und Dokumentation](#)

³⁰⁰Bundesrat, [Interparlamentarische Zusammenarbeit](#); Bundesrat, [Deutsch-Russische Freundschaftsgruppe](#)

4.2.3. Genel Kurul

Öncelikle Genel Kurul şemasına bakılacak olursa oturumu yöneten Başkanın bir yanında kâtip üye diğer yanında ise Federal Konsey Genel Sekreterinin yer aldığı görülmektedir. Başkanlık kürsüsü ile üyelerin oturduğu yer arasında kürsünün hemen önünde başkanın gözünden sağ tarafta Federal Hükûmet temsilcileri ve sol tarafta Federal Konsey personeli için ayrılan yerler bulunmaktadır. Başkana yakın olan bölümde ayrıca konuşmacı kürsüsü ve onun önünde de stenograflar için ayrılan kısım yer almaktadır. Başkanın gözünden Genel Kurulda üyeler sağdan sola alfabetik şekilde bölümlenen eyalet sıralarında oturmakta ve salon katının yukarısında sağ ve sol tarafta basın mensupları ve karşısında ziyaretçiler için ayrılmış localar karşımıza çıkmaktadır.³⁰¹

Görsel 4: Federal Konsey Genel Kurulu

Kaynak: © [Bundesrat](#) / Sascha Radke

³⁰¹Bundesrat, [Die Plenarsitzungen](#)

Yaklaşık 500 metrekare büyüklüğe sahip olan ve Genel Kurul katında 165,³⁰² localarda 118 oturma yeri bulunan Federal Konsey Genel Kurulu³⁰³ düzenli bir şekilde 3-4 hafta ara ile ve yalnızca cuma günleri toplanır. Genel Kurul birleşim takvimi bir yıl önceden, Federal Meclisin birleşim takvimi dikkate alınarak hazırlanır. Sabah saat 09.30'da başlayan Genel Kurul görüşmeleri ilke olarak kamuya açıktır ve canlı olarak yayımlanır.³⁰⁴ Ancak görüşmelerin gizli yapılması yönünde karar alınabilir (Any. 52/3). Görüşme gündeminde yaklaşık 50 ila 80 madde bulunmakla beraber bir ya da iki madde birleşimin odak noktasını oluşturur ve detaylı bir şekilde bu maddeler tartışılır. Diğer gündem maddelerinde söz alanlar ekseriyetle kendi eyalet Hükûmetlerinin kararlarını açıklar veya bu kararları gerekçelendirir. Uygulamada, söz alarak açıklama yapmak yerine bu açıklama metinleri tuta-naklara kaydettirilerek süreç hızlandırılır. Zamanı iyi kullanabilmek amacıyla tek tek oylamaya sunulması gereken gündem maddeleri mümkün olduğu sürece birleştirilerek oylanır. Bu hızlandırma yöntemleri sayesinde haftada bir toplanan Federal Konsey birleşimi yaklaşık 3-4 saatte sona ermektedir.³⁰⁵

İçtüzük ayrıca Federal Konseye sadece bilgi verilmesi şeklinde basitleştirilmiş usul öngörmektedir. Buna göre Federal Konseye sadece bilgi vermek amacıyla gönderilen konularda, yetkili komisyonların Federal Konseyin konuyu kayda geçirmesi veya konu hakkında itirazda bulunmaması yönündeki tavsiyeleri, bir sonraki birleşimden önce hiçbir eyalet konunun Federal Konseyde görüşülmesini talep etmediği sürece, Federal Konseyin görüşü olarak kabul edilir (m.35).

Federal Konsey üyeleri daha önce eyalet kabinelerinde belirlenen görüşlere uygun olarak hızlı ve sistematik bir şekilde oy kullanmaktadır. Görüşmelerin genellikle sakin bir ortamda gerçekleştiği Genel Kurulda ele alınan

³⁰²Genel Kurul salonu zemin katında 16 eyalet için ayrı sıralar yer almaktadır; parlamentoların çoğunda karşılaşılan parti gruplarına göre bir oturma düzeni burada bulunmamaktadır. Konu hakkında bkz. Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.24

³⁰³Bundesrat, [Bundesratsgebäude](#)

³⁰⁴Genel Kurul oturumları Parlamento kurumsal internet sayfasında canlı olarak yayımlanmaktadır; yayında durdurma ve geriye alma ile alt yazı ve Alman işaret dili uygulamaları gibi inisiyatifler de bulunmaktadır. Konu hakkında bkz. Bundesrat, [Informationsangebote des Bundesrates zu den Plenarsitzungen](#)

³⁰⁵Bundesrat, [Die Plenarsitzungen](#); Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.31

konulara ilişkin alınan kararlar aynı gün içinde başta Hükûmet olmak üzere yetkili organlara iletilir ve sonrasında tutanak basılarak dağıtılır.³⁰⁶

İçtüzüğe göre Genel Kurulda görüşülecek konular öncelikle taslak gündemde bir araya getirilir. Taslak gündem, görüşülecek konular ve komisyonların rapor ve tavsiye kararları, mümkün olan en kısa zamanda eyalet temsilciliklerine gönderilir ve toplantının yeri, zamanı ve taslak gündem ayrıca Federal Hükûmete bildirilir (m.15/3-4). Yılda yaklaşık 10-11 defa bir araya gelen Federal Konseyin³⁰⁷ Genel Kurul oturumları komisyonlar tarafından hazırlanır. Bir kanun önerisi üzerinden örneklendirmek gerekirse Federal Hükûmet veya Federal Meclis tarafından gönderilen bir kanun önerisi, Anayasada belirtilen üç veya altı haftalık görüşme süresi dikkate alınarak Federal Konseye iletilir. Federal Konseye gelen konular derhâl komisyonlara gönderilir, basılır ve üyelere dağıtılır. Mümkünse komisyonlar görüşmelerini Genel Kurul birleşiminden iki hafta önce tamamlar. Böylece Genel Kurul gündeminin ilk taslak metni birleşimden iki buçuk hafta önce yayımlanır. Genel Kurul birleşiminden 10 gün önce ise ilgili tüm basılı belgeler ve komisyon tavsiyeleri ilişkilendirilmiş bir şekilde kesin gündem maddelerini içeren bir gündem yayımlanır. Bundan sonra da Genel Kurul oturumuna kadar gündemde değişiklik yapılması mümkündür ancak bunun için Genel Kurul kararı gereklidir. Genel Kurul birleşim tutanaklarına, birleşimden sonraki hafta internet sayfası üzerinden ulaşılabilir.³⁰⁸

İçtüzükte Genel Kurul birleşimindeki görüşmeler ile ilgili dikkat çeken bazı hususlar şu şekildedir:

- Federal Konsey aksine karar vermedikçe, söz alan üyelerin görüşülen gündem maddesi hakkında konuşma süresi ilke olarak beş dakika olup azami süre olan 15 dakika aşılamaz. Ancak başkan, görüşülen konunun veya görüşmelerin seyrinin gerektirmesi hâlinde konuşma sürelerini uzatabilir (m.22a).
- Başkan, söz alan konuşmacıları, görüşülen konu dışına çıkmaları hâlinde konuya davet edebilir (m.22b). Bir konuşmacının tespit edilen

³⁰⁶Bundesrat, [Die Plenarsitzungen](#); Bundesrat-Besucherdienst, Veranstaltungen, Öffentlichkeitsarbeit, [Der Bundesrat: 16 Länder Ein Ergebnis](#), Berlin, 2. überarbeitete Auflage, 2025, s.36

³⁰⁷Planlanan 2025 birleşim tarihleri için bkz. Bundesrat, [Tagesordnungen und Termine](#)

³⁰⁸Bundesrat, [Termine der Plenarsitzungen](#), 11.05.2023; Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.31

azami konuşma süresini aşması hâlinde Başkan iki kez ihtardan sonra üyenin konuşmasını sonlandırabilir (m.22d/1).

- Genel Kurulda bir karışıklık çıkması hâlinde Başkan birleşime ara verebilir. Başkan sesini duyuramazsa kürsüyü terk eder. Başkanın bu davranışı birleşime yarım saat ara verildiği anlamına gelir (m.22g).
- Konuşmacılar, konuşmalarını ilke olarak konuşmacı kürsüsünden gerçekleştirirler, konuşmalarında yanlarındaki notlardan istifade edebilirler (m.24).
- Başkan bir birleşimde söz almak isterse söz aldığı süre boyunca başkanlık görevini devreder (m.21).
- Başkan, Federal Konseyin düzenini veya saygınlığını ihlal eden bir Federal Konsey üyesini, adını belirterek düzene davet edebilir. Bu davet bir sonraki birleşimde de yapılabilir (m.22c).
- Federal Konseyin bir üyesi, bir konuşma sırasında üç kez konuya veya düzene davet edilmişse ve üçüncü kez konuya veya düzene davet edilmesinin sonuçları ikinci uyarıda belirtilmişse Başkan, üyenin söz hakkını geri alır. Düzenin veya Federal Konseyin saygınlığının ağır bir şekilde ihlali hâlinde Başkan, üyenin söz hakkını derhâl geri alabilir (m.22d/2-3).
- Federal Konsey üyesi olmaksızın toplantıya katılanlar ve ziyaretçiler, Başkanın düzen sağlama yetkisine tabidirler (m.22/1).
- Her eyalet, Federal Konseye önerge sunma hakkına sahiptir; Başkanlık Divanı da Federal Konseyin iç meseleleri hakkında önergeler sunabilir (m.26/1-2).
- Federal Konseyin kararları birleşim sonunda geçerlilik kazanır. Görüşmeleri tamamlanmış konular bir eyaletin itirazı hâlinde tekrar görüşülemez ve oylanamaz (m.32).
- Genel Kurul toplantılarının tamamı tutanaklara kaydedilir. Federal Konsey kamuya kapalı bir toplantının tutanak altına alınmamasına karar verebilir. Tutanağın yayımlanmasından iki hafta sonra Başkana itiraz edilmediği takdirde tutanak onaylanmış sayılır. Başkanın itirazı kabul etmemesi hâlinde karar Federal Konsey tarafından verilir (m.34).

Federal Konsey Genel Kurul Gündemine Bir Kanun Önerisinin Geliş Süreci

- Federal Konsey kanun önerisinin gelmesi ve komisyonlarda görüşme:

Federal Hükûmet veya Federal Meclis tarafından gönderilen kanun önerileri gecikmeksizin ilgili komisyonlara havale edilir. Mümkün ise geldiği gün basılır ve üyelere iletilir. Genel Kurul oturumundan iki hafta önce komisyonların görüşmelerini tamamlaması gerektiği için Hükûmetten gelen kanun önerilerinde üç hafta, Federal Meclisten gelen kanun önerilerinde bir haftadan daha az zamanı vardır. Kısa olarak görülebilecek bu görüşme süresine ilişkin dezavantaj, üyelerin ve eyalet bakanlıklarının konu ile ilgili birim amirlerinin, daha önceden çeşitli kaynaklardan kanun önerisi ile ilgili bilgi edinmeleri ile telafi edilmeye çalışılmaktadır. Daha komisyon toplantısı öncesinde eyaletlerin ilgili bakanlıkları kanun önerisi ile ilgili bir tutum geliştirmeye çalışırlar; konunun siyasi olması hâlinde eyalet Hükûmeti de konu ile yakından ilgilenir. Komisyonlarda gerçekleştirilen yoğun görüşmeler sonrasında Genel Kurul için tavsiyeler ortaya çıkar. Konu ile ilgili görevlendirilen esas komisyon, eyalet Hükûmetlerince alınacak kararlara temel teşkil edecek bir basılı tavsiye kararı oluşturur.³⁰⁹

- Eyalet Hükûmetleri tarafından oylama:

Eyalet Hükûmetleri kural olarak Federal Konseyin gündeminde yer alan tüm işler ve tavsiyeleri ele alır. Ancak uygulamada eyaletlerin kamu personellerinden müteşekkil ilgili kurullarında bunlar öncelikle ele alınır ve sadece önemli görülen veya ihtilaflı konular eyaletlerin kabine görüşmesinde karara bağlanır. Eyalet kabinesi, Federal Konseyde yer alan üyelerinin, Federal Konseyde ele alınacak her bir iş için talimatlarla bağlı olup olmadıklarını, gerekirse hangi yönde oy kullanacaklarını ve konu ile ilgili hangi ek önergelerin verileceğini kararlaştırır.³¹⁰

- Birleşim öncesi ön görüşme:

Genel Kurul birleşiminden iki gün önce toplantıda ele alınacak konular kabinelerin gerçekleştirdikleri görüşmeler ışığında, eyaletlerin Federal Konsey yetkilileri ve Federal Konsey Sekreteryası ile Daimî Danışma Kurulu üst düzey yetkilileri arasında tekrar müzakere edilir. Bu aşamada eyalet-

³⁰⁹Bundesrat, [Die Vorbereitung der Plenarsitzung](#)

³¹⁰Bundesrat, [Die Vorbereitung der Plenarsitzung](#)

ler arasında kendi pozisyonlarına müttefik bulma yönünde temaslar başlar. Bu görüşmeler sonrasında Genel Kurul birleşiminden hemen önce Federal Konseyin bazı üyeleri kısa ve gizli bir ön toplantı daha gerçekleştirirler.³¹¹

Genel Kurulda Gündemin Oluşturulması

Gündem hazırlıkları, her Genel Kurul birleşiminde hangi işlerin görüşüleceğine ve oylanacağına dair toplantının seyrini belirleyen esas belge olarak bir önceki Genel Kurul birleşiminden hemen sonra başlar ve ancak ilgili birleşimin başında Genel Kurul kararıyla kesinleşir. Yaklaşık 3-4 haftada bir toplanan gelen Genel Kurulda her birleşim sonrası Federal Konsey idari teşkilatı bir sonraki birleşim gündemi için hazırlıklara başlar ve yaklaşık üç hafta öncesinde taslağı hazır hâle getirir. Federal Konseyin muhtelif birimlerinde yapılan ön görüşmeler neticesinde gündemin gözden geçirilmiş bir taslağı hazırlanarak eyaletlerin Federasyon temsilciliklerine ve Federal Başbakanlığa iletilir. Bu taslak metin aynı zamanda Federal Konseyin internet sayfasında da kamuoyu ile paylaşılır. Bu arada gerçekleşen komisyon görüşmelerini takiben birleşim tarihinden 10 gün önce gündeme son hâli verilerek yine Federal Konseyin internet sayfası üzerinden paylaşılır. Bundan sonra eyaletlerin verdikleri önergeler gündemin sonunda “ekler” olarak yer alır. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta da eyaletlerin birleşime en çok altı gün kala Genel Kurulda görüşülecek tüm dokümanları diğer eyaletlere iletmesi gerekliliğidir. Birleşimden önceki altı gün içinde gelen önergeler yine gündeme alınmakla birlikte diğer ülkelerin bu altı gün kuralı doğrultusunda itiraz etme hakkı bulunmaktadır. Böyle bir itiraz hâlinde ilgili önerge gündemden çıkarılır ve ancak bir sonraki birleşimde ele alınabilir.³¹²

Genellikle belli bir düzenin yer aldığı gündemdeki işler şu başlıklar altında sırasıyla ele alınır:

- Federal Hükûmete sorular,
- Seçimler (Federal Konsey organlarına veya Federal Anayasa Mahkemesi hâkimliği için),
- Uzlaşma Komisyonundan gelen işler,
- Federal Meclisin kabul ettiği kanunlar,

³¹¹Bundesrat, [Die Vorbereitung der Plenarsitzung](#)

³¹²Bundesrat, [Wie entsteht eine Tagesordnung des Bundesrates?](#)

- Eyaletlerin bir kanun, yönetmelik ve karar hakkında verdikleri öner-
geler,
- Federal Hükûmetin kanun önerileri,
- Federal Hükûmet raporları,
- AB ile ilgili kanuni düzenlemeler,
- Yönetmelikler,
- Genel idari işlemler,
- Gelen diğer işler (komisyonlara gerçekleştirilen atama ve Federal
Anayasa Mahkemesinde görülmekte olan davalar gibi).³¹³

İçtüzüğe göre Federal Konseyin bileşiminde meydana gelen değişiklik-
ler gündemin başlangıcında Başkan tarafından duyurulur ve görüşmelere
geçilmeden önce gündem bir kararla kabul edilir (m.23/1-2). Ayrıca, bir
eyaletin itiraz etmesi hâlinde gündemde yer almayan konular görüşüle-
mez ve karara bağlanamaz (m.23/5). Ancak, tartışmalı olan veya üzerinde
önemli ölçüde toplumsal görüş ayrılığı olduğu düşünülen konular genel-
likle birleşimin başına alınarak yukarıdaki sıralamadan farklı bir gündem
seyri de izlenebilmektedir. Ayrıca federal bütçe de her zaman birleşimde
gündemin en başına alınır. Aynı şekilde bir eyalet Başbakanı bir gündem
maddesi hakkında konuşma yapmak isterse bu konu gündem sıralama-
sında öne alınabilir. Birleşimden bir gün önce yayımlanan gündemdeki iş-
lerin sıralaması Federal Konsey Başkanına görüşülecek işleri hangi sırayla
ele alacağı yönünde rehberlik etmektedir.³¹⁴

Yılda yaklaşık 11 kez toplandığı için Genel Kurul gündeminde ele alın-
cak konu başlığı nispeten yüksektir. Olağan zamanlarda bir Genel Kurul bir-
leşiminde ortalama 50-60 konu ve yaz tatiline girmeden önce ve yaz tatili
sonrası ilk birleşimde yaklaşık 100 konu gündemde yer almaktadır. Bu ka-
dar çok sayıda madde üzerindeki görüşmelerde zamandan tasarruf etmek
amacıyla üzerinde ihtilaf olmayan gündem maddeleri “yeşil liste” olarak
birleştirilir. Bu yeşil listeyi Genel Kurul toplu olarak oylar ve böylece gün-
demin yarısı veya bazen daha fazlası tek bir oylama ile tamamlanmış olur.³¹⁵

³¹³Bundesrat, [Wie entsteht eine Tagesordnung des Bundesrates?](#)

³¹⁴Bundesrat, [Wie entsteht eine Tagesordnung des Bundesrates?](#)

³¹⁵Bundesrat, [Wie entsteht eine Tagesordnung des Bundesrates?](#)

Gündeme alınan tüm işler genel olarak komisyonların nihai müzakerelerini tamamladığı ve sürece katılan tüm komisyonların tavsiye kararlarını içeren konulardır. Ancak komisyonlar tarafından görüşülmeyen konular da gündeme dâhil edilebilmektedir. Bunlar arasında Federal Konsey organlarına veya Federal Anayasa Mahkemesi hâkimlerine ilişkin yapılan seçimler ve Uzlaşma Komisyonundan geri dönen kanuni düzenlemeler bulunmaktadır.³¹⁶

Son olarak, Genel Kurulun gerçekleştiği haftayı takip eden hafta içinde bir sonraki Genel Kurul toplantısına hazırlık amacıyla komisyon görüşmelerinin başladığını söylemek mümkündür.³¹⁷

4.2.3.1. Oylamalar

Anayasaya göre her eyalet oylarını tek yönde kullanabilir (m.51/3). Bu nedenle Genel Kurulda gerçekleştirilecek bir oylamadan önce eyalet Hükûmetleri hangi yönde oy kullanacaklarını kendi aralarında kararlaştırmalıdır. Genellikle eyalet Hükûmetlerinin koalisyonlardan oluştuğu düşünülürse bu husus aşırı zorlu bir süreci beraberinde getirebilmektedir. Tek tek Federal Konsey üyelerinin değil eyaletlerin iradesinin ortaya konulduğu bu düzenlemede oylamada kullanılacak oyun yönüne sadece eyalet Hükûmetleri karar verebilir. Diğer bir ifadeyle tek başına eyalet Başbakanı veya eyalet parlamentosunun böyle bir yönlendirme yetkisi bulunmamaktadır. Ancak eyalet Hükûmetlerinin de parlamentoya karşı sorumlu olduğu düşünüldüğünde Federal Konseydeki tutumları nedeniyle eyalet parlamentoları tarafından hesap sorulacağını da göz ardı etmemeleri gerekmektedir.³¹⁸

Her bir eyaletin kullanacağı oy aynı yönde olmak zorunda olduğu için eyalet temsilcileri arasından bir kişi eyaletin oylarını kullanmak üzere genellikle Federal Konsey birleşimi öncesinde ya da mevcut Genel Kurul oturumu sırasında eyalet Hükûmeti tarafından belirlenir. Oylama lideri (*Stimmführer*) olarak da nitelendirilen bu kişi eyaletin tüm oylarını diğer üyeler salonda hazır olsun ya da olmasın tek başına kullanır.³¹⁹

³¹⁶Bundesrat, [Wie entsteht eine Tagesordnung des Bundesrates?](#)

³¹⁷Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.32

³¹⁸Bundesrat, [Die Stimmabgabe](#)

³¹⁹Bundesrat, [Die Stimmabgabe](#)

Yukarıda da bahsedildiği üzere eyalet Hükûmetlerinin aldığı karar yönünde Federal Konsey üyeleri oy kullansa da uygulamada, bazı durumlarda bir eyalet Hükûmeti, diğer eyaletlerle bir uzlaşma yakalamak, uzlaşma imkânını elinde tutabilmek ya da ancak kabine toplantısı sonrası ortaya çıkan yeni koşulları dikkate alabilmek amacıyla oylama liderine takdir yetkisi de tanıyabilmektedir.³²⁰

Federal Anayasa Mahkemesi 2002 yılında, bir eyaletin oylarının aynı yönde verilmesi üzerine aldığı kararda oylama liderinin kullandığı oya aynı eyaletin bir başka Federal Konsey üyesinin her zaman itiraz edebileceğini ve bu durumda da ortaya çıkan tutarsızlık hâlinde o ülkenin oyunun geçersiz sayılacağına hükmetmiştir. Diğer bir ifadeyle bölünmüş eyalet iradesi Federal Konsey oylamasında dikkate alınmamaktadır. Eyalet üyelerinin farklı oy kullanarak eyaletin oylarını geçersiz kılması Federal Konseyin karar alması için gerekli salt çoğunluğa ulaşmasını zorlaştıracığı için veto etkisi oluşturduğunu da söylemek mümkündür. Diğer yandan eyalet üyeleri içerisinde bir ihtilaf söz konusu olmadığı müddetçe Meclis Başkanı, bireysel olarak bir Federal Konsey üyesinin kullandığı oyu eyaletin tüm oyu olarak kabul eder.³²¹

Federal Konsey oylamalarında Başkan sadece görüşülen konuya dair kabul eden eyaletlerin sayısına, sahip oldukları ağırlıklı oyları dikkate alarak bakar. Oylamada evet oyları (kabul edenler) için oy lideri elini kaldırır; hayır (kabul etmeyenler) oyları için el kaldırma işlemi gerçekleştirilmez. Çekimser kalmak teorik açıdan mümkün olmakla birlikte pratik olarak çekimser oylar hayır oyu ile aynı etkiye sahiptir. Anayasaya göre kararlar en az salt çoğunlukla (m.52/3) ve anayasa değişikliği söz konusu ise toplam oyların üçte iki çoğunluğuyla (m.79/2) alınabilir. Bu çoğunluklar sırasıyla 35 ve 46 oya karşılık gelmektedir.³²²

İçtüzüğe göre Federal Konseyde oylama ilke olarak el kaldırma (işaret oyu) şeklindedir; bir eyaletin talebi hâlinde oylama eyaletlerin isimlerinin alfabetik sırayla okunması suretiyle gerçekleştirilir (m.29/1). Başkan, komisyonların tavsiye kararları hakkında, bir oylama talep edilmemiş ve

³²⁰Bundesrat, [Die Stimmabgabe](#)

³²¹Bundesrat, [Die Stimmabgabe](#); Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.19

³²²Bundesrat-Besucherdienst, Veranstaltungen, Öffentlichkeitsarbeit, [Der Bundesrat: 16 Länder Ein Ergebnis](#), Berlin, 2. überarbeitete Auflage, 2025, s.37

birbiriyle çelişen tavsiye, önerge ve söz alma talepleri yoksa Federal Konseyin, komisyonların tavsiye kararı doğrultusunda karar verdiğini tespit edebilir; ayrıca görüşülmekte olan birden fazla konuyu bir arada oylatabilir (m.29/2). Başkan bunların haricinde, gündemdeki bir konunun ya da gündemdeki önergelerin oylanmasını en geç toplantının sonuna kadar erteleyebilir; en az iki eyaletin talep etmesi hâlinde bu şekilde oylamanın ertelenmesi zorunludur (m.29/3).

Her birleşimde çok sayıda oylama yapılması gerekliliği dolayısıyla Federal Konsey Başkanı genellikle sadece lehte oyları tespit ederek çoğunluk ve azınlık durumunu belirler. Anayasa değişikliği ve diğer bazı önemli konularda oylama, eyaletlerin isimlerinin alfabetik olarak okunması ile evet veya hayır şeklinde seslenmeleri doğrultusunda gerçekleştirilir. Bu durumda oy verme davranışları tutanağa kaydedilir. Salt çoğunluk gerektiren olağan oylamalar tutanaklara kaydedilmemektedir ancak eyaletler çevrimiçi olarak hangi yönde oy kullandıklarını yayımlamaktadır. Ayrıca Federal Konsey İçtüzüğüne göre gizli oylama mümkün değildir.³²³

³²³Bundesrat, [Die Stimmabgabe](#)

5. PARLAMENTO ÜYELİĞİ

5.1. Alman Federal Meclisi

Parlamento üyeliğine dair temel hususlar Anayasa ve Milletvekili Kanunu ile düzenlenmiş olup İttüzük bu konuda sadece tamamlayıcı hükümler içermektedir. Üyelikle ilgili düzenlemelerin merkezinde Anayasanın 38'inci maddesi yer almaktadır. Buna göre milletvekilleri tüm halkın temsilcisidir, emir ve talimatlara bağlı değildir ve vicdanlarına göre karar verirler. İttüzük ise Federal Meclis üyelerinin görevlerini tanımlarken bu hususu Federal Meclis çalışmalarına katılma yükümlülüğü ile sınırlamaktadır (m.13). Anayasanın 38'inci maddesi gereği İttüzük daha sıkı kurallar belirleyememektedir.³²⁴

5.1.1. Seçilme Yeterliliği, Üyeliğin Başlaması ve Davranış Kuralları

Milletvekili seçilebilmek için Federal Seçim Kanununa göre; Alman vatandaşı olmak³²⁵ ve 18 yaşını tamamlamak gerekmektedir (m.15/1).³²⁶ Ayrıca seçme hakkından ya da mahkeme kararıyla kamu veya siyasi görevi üstlenme ehliyetinden mahrum olmamak gerekmektedir (m.13).

Milletvekili sıfatının kazanılması hususu Federal Seçim Kanununun 8'inci kısmında düzenlenmektedir. Buna göre, seçilen bir aday Federal Seçim Kurulu tarafından seçim çevresi sonuçlarının kesin olarak belirlenmesinden sonra Federal Meclisin seçimden sonraki ilk birleşiminin açılışında Federal Meclis üyeliğini kazanır. Üyelik hakkını kazanmaya ilişkin ret kararı ilk oturumdan önce yazılı olarak Eyalet Seçim Kuruluna bildirilmelidir. Kosullu bir bildirim ret olarak kabul edilir ve bildirim geri alınamaz (m.45/1).

Seçilen üyeler için milletvekili yemini veya görev andı bulunmamaktadır. Anayasaya göre yemin sadece Cumhurbaşkanı (m.56) ile Şansölye ve bakanlar için (m.64/2) söz konusudur. İlgili yemin metni Anayasanın 56'ncı maddesinde yer almaktadır.³²⁷

³²⁴Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

³²⁵Anayasanın ilgili hükmüne göre Alman; aksine yasal düzenleme olmadıkça, Alman vatandaşlığına sahip olanlar veya Alman soyundan olup 31 Aralık 1937 tarihindeki Alman İmparatorluğu sınırları içinde kabul edilmiş olan mülteci veya sürgün edilenler ile bunların eşi veya soyundan olan kişilerdir.

³²⁶Gesetze im Internet, [Bundeswahlgesetz](#), 23.07.1993

³²⁷Maddeye göre dinî tasdik olmaksızın da edilebilecek yemin metni şu şekildedir: "Gücümü Alman halkının esenliğine adayacağıma, onun refahını artıracığıma, ona gelebilecek zararları önleyeceğime, Anayasayı ve federal yasaları koruyup onları savunacağıma, görevlerimi titizlikle yerine getireceğime ve herkese karşı adaletli davranacağıma ant içerim. Tanrı bana yardımcı olsun!"

5.1.2. Üyelikle Bağdaşmayan İşler

Milletvekilliği görevi ile bağdaşmayan işler tek bir yasal düzenlemede sayılmamaktadır. Başta Anayasa olmak üzere çeşitli düzenlemeler milletvekilliği ile bağdaşmayan görevleri içermektedir.³²⁸ Üyelikle bağdaşmayan görevler şu şekilde sayılabilir:³²⁹

- Cumhurbaşkanlığı,
- Federal Konsey üyeliği,
- Eyalet Hükûmeti üyeliği,
- Anayasanın 53a maddesi uyarınca Ortak Komisyon üyesi olan milletvekilleri için Federal Hükûmet üyeliği,
- Savunma Ombudsmanlığı,
- Federal Veri Koruma Görevliliği,
- Eski Alman Demokratik Cumhuriyeti Devlet Güvenlik Teşkilatı Kayıtları Federal Görevliliği,
- Devlet memurluğu,
- Sözleşmeli kamu görevliliği,
- Federal Sayıştay görevliliği,
- Seçimle belli bir süre için iş başına gelen kamu görevliliği,
- Federal Anayasa Mahkemesi üyeliği,
- Hâkimlik,
- Profesörlük ve öğretim görevliliği,
- Profesyonel askerlik ve geçici süreli gönüllü askerlik,
- Alman Ekonomi Uzmanları Konseyi üyeliği.

Burada bahsedilmesi gereken hususlardan biri Federal Meclis üyesinin aynı zamanda Federal Hükûmet üyesi olabilmesidir ve bu kuvvetler arası çakışma anayasal kavram olarak “parlamente hükûmet” şeklinde tanımlanmaktadır.³³⁰

³²⁸Schindler, P (Hrsg.), [Datenhandbuch zur Geschichte des Deutschen Bundestages-1949 bis 1999](#), Eine Veröffentlichung der Wissenschaftlichen Dienste des Deutschen Bundestages, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999, s.434-440

³²⁹Deutscher Bundestag, [Inkompatibilitäten](#), 11.11.2013

³³⁰Schindler, P (Hrsg.), [Datenhandbuch zur Geschichte des Deutschen Bundestages-1949 bis 1999](#), Eine Veröffentlichung der Wissenschaftlichen Dienste des Deutschen Bundestages, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999, s.434

Milletvekilleri, Parlamento faaliyetleri ile bağlantılı temelde ikili bir görevi yerine getirmeye çalışırlar. Bir yandan parlamento yasama ve denetim faaliyetleri kapsamında binlerce dokümanla ilgilenirlerken diğer yandan seçildikleri eyalet veya seçim çevresinde yerel parti teşkilatı üyeleri, vatan-daşlar ve gazeteciler ile iletişim hâlinde dirler.³³¹ Bunun dışında bazı üyeler mesleki faaliyetlerini de sürdürmeye devam edebilir. Bu mesleki faaliyetler avukatlık veya çiftçilik gibi serbest çalışma veya meslek olabileceği gibi birtakım işletme ve kuruluşlar bünyesindeki görevler de olabilmektedir.³³²

Milletvekili Kanununa göre Federal Meclis üyelerinin faaliyetlerinin merkezinde yasama görevi bulunmaktadır (m.44a). Bununla birlikte üyeler mesleki ve diğer nitelikteki faaliyetlerine devam edebilirler. Böylece milletvekilleri görev sonrası için mesleki geleceklerini güvence altına alırlar. Bununla birlikte devlet memuru, hâkim, asker veya kamu hukukuna göre çalışan diğer personelin milletvekilliği boyunca görevleri otomatikman askıya alınır. Üyeliğin sonra ermesinden sonra bu kişiler eski görevlerine tekrar dönebilirler.³³³ 17'nci Yasama Dönemi özelinde üyelerin mesleki faaliyetlerine ilişkin bir istatistiki tabloya göre çalışmalarının merkezinde bulunmasa da toplam üye sayısının yüzde 29,6'sının (184 üye) aktif bir şekilde mesleğini icra ettiğini ortaya koymaktadır. Bu icra edilen meslekler içerisinde öne çıkan, toplam üye sayısının yaklaşık onda birine tekabül eden sayıda üyenin gerçekleştirdiği avukatlıktır.³³⁴ Her bir faaliyet için, aylık 1.000 avroyu aşması veya bu tutara ulaşmıyorsa takvim yılı içinde toplam 3.000 avroyu aşması hâlinde, elde edilen gelirlerin de bildirilmesi gerekmektedir. Bildirilen bu gelirler yayınlanmaktadır.³³⁵

Milletvekili Kanunu ayrıca üyenin görevini yerine getirmek için yasal olarak öngörülenler dışında herhangi bir bağış veya başka bir maddi çıkar sağlayamayacağını belirtmektedir. Diğer bazı hususların yanı sıra özellikle bağışta bulunanın çıkarlarının Federal Meclis nezdinde temsil edilmesi ve

³³¹Her ne kadar yaklaşık olarak üyelerin yarısı seçim çevrelerinden gelse de tüm üyeler farklı nedenlerle bir seçim çevresiyle ilişkili olup bir değerlendirmeye göre aşağı yukarı yasama faaliyetlerinin yüzde 40'ını seçim çevrelerinde gerçekleştirmektedir. Konu hakkında bkz. Schüttemeyer S.S., [Parlamentarische Demokratie: Der Deutsche Bundestag und seine Akteure](#), bpb-Informationen zur politischen Bildung/izpb, Nr.341, 3-4/2019, s.44

³³²Mannewitz T, Rudzio W, The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.212

³³³Lang R, Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.16-17

³³⁴Ismayr W, Fleck A., Der Deutsche Bundestag, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012, s.58-59

³³⁵Deutscher Bundestag, [Tätigkeiten und Einkünfte neben dem Mandat](#)

savunulması beklentisiyle yapılan para veya parasal değeri olan menfaatlerin kabul edilemeyeceğinin altı çizilmektedir (m.44a/2). Ayrıca, Federal Meclis veya Federal Hükûmet aleyhine üçüncü şahısların çıkarlarının ücretli olarak temsil edilmesine ve görevin yerine getirilmesiyle doğrudan ilgili olan ücretli danışmanlık faaliyetlerine izin verilmemektedir (m.44a/3).

Milletvekili Kanunu üyeliğın bitimi sonrası için de sorumluluk yüklemektedir. Buna göre Federal Meclis üyeleri görevlerinin sona ermesinden sonra da bir kanun veya Federal Meclis İctüzüğü hükümleri uyarınca gizlilik gerektiren konularda³³⁶ izin almadan mahkeme önünde veya mahkeme dışında açıklama yapamaz veya beyanatta bulunamazlar. Bu konuda izni Federal Meclis Başkanı verir; gizli tutulması gereken konuların ortaya konulmasında Federal Meclis dışındaki organlar da görev almışlar ise izin ancak ilgili organlarla mutabakat hâlinde verilebilir. Açıklama veya beyanatın Federasyonun veya bir eyaletin çıkarlarına zarar vereceğinin veya kamu görevlerinin yerine getirilmesini ciddi şekilde tehlikeye düşüreceğinin veya önemli ölçüde engelleyeceğinin düşünüldüğü hâllerde izin talebi reddedilir (m.44d).

Milletvekilliği görevinin yanı sıra gerçekleştirilen yan faaliyetler Alman Federal Meclisi Üyeleri için Davranış Kuralları çerçevesinde şeffaf hâle getirilerek halkın, milletvekillerinin yan faaliyetleri hakkında her an bilgi sahibi olabilmeleri sağlanmaktadır. Milletvekillerinin olası çıkar bağlantıları ve ekonomik bağılıklarının ifşasına dair hükümler de içeren bu Davranış Kuralları 2020 yılına kadar İctüzüğe ilişik bir belge iken bu yıldan itibaren Milletvekili Kanununa dâhil edilerek daha sıkı bir düzenleme hâline getirilmiştir.³³⁷

Milletvekili Kanununun 11'inci kısmı milletvekillerinin davranış kurallarına ayrılmıştır. Buna göre üyeler, Federal Meclis Başkanına, başta meslekleri ve yönetim ile denetim kurulları veya diğer kurullardaki üyelikleri olmak üzere ücretli danışmanlık ve yan faaliyetler, sermaye veya şahıs şirketlerindeki hissedarlıkları ve maddi değeri olan bağışlar gibi hususları bildirmekle yükümlüdür. Düzenleme ayrıca belli faaliyetlerin, bağışların ve yardımların kabul edilememesi yönünde yasaklar da içermektedir.

³³⁶Federal Meclis faaliyetlerinde başta gizlilik dereceleri ve bunların kapsamı olmak üzere gizlilik gerektiren konular ile ilgili ayrıntılı hususlar Federal Meclis Bilgi Güvenliği Kuralları olarak İctüzük İlişik Belge 1'de düzenlenmiştir.

³³⁷Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.16

Milletvekilinin bildirim yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda birtakım yaptırımlar öngörülmüştür. Bunlar arasında milletvekilinin ikaz edilmesi, Başkanlık Divanının bu ihlal tespitini yapması hâlinde Federal Meclis gelen kâğıtlarda yayımlanması ve idari para cezası bunlar arasındadır. Bilgilerin çoğu Davranış Kurallarına uygun bir şekilde Federal Meclis internet sitesinde ve Federal Meclis Resmî El Kitabında³³⁸ yayımlanmaktadır ve sürekli olarak güncellenmektedir.³³⁹ Bunların haricinde 2022 yılında Kıdemliler Kurulu, Milletvekili Kanununun sırasıyla 10 ve 11'inci kısımlarına karşılık gelen, üyelerin bağımsızlığı ve üyeler için davranış kuralları hakkında detaylı hususlar içeren "Uygulama Hükümleri" belgesini çıkarmıştır.³⁴⁰

5.1.2.1. Çifte Üyelik Uygulamaları

Alman Federal Meclisi üyelerinin günümüze değin Federal Meclis dışında görev alabildikleri organları üç başlık altında açıklamak mümkündür:

- Eyalet Hükûmetleri: Anayasada eşzamanlı olarak Federal Meclis üyeliği ile eyalet Hükûmeti üyeliğinin izin verilmemesine ilişkin bir hüküm bulunmadığı için 1949 sonrası ilk zamanlarda çok sayıda eyalet bakanının Federal Meclise seçilmesi ve kısa süreli de olsa çifte görev üstlenmeleri hukuki tartışmalara yol açmıştır. Federal Konsey İçtüzüğü'nün 2'nci maddesinde 1966 yılında yapılan değişiklikle birlikte Federal Konsey üyelerinin aynı zamanda Federal Meclis üyesi olamayacakları kayıt altına alınmıştır. Bir Federal Konsey üyesi Federal Meclise seçilirse makul bir süre içinde Federal Konsey Başkanına iki görevden hangisinden istifa edeceğini bildirmek zorundadır. Uygulamaya bakıldığında 20'nci Yasama Döneminde bu yönde bir çifte üyelik söz konusu olmamıştır. 19'uncu Yasama Döneminde ise ilk önce Federal Meclis üyesi olan üç üyenin eyalet Hükûmetine seçildikten sonra yaklaşık iki hafta içinde Federal Meclis üyeliğinden istifa ettiği görülmektedir.³⁴¹

³³⁸2'nci Yasama Döneminden itibaren yayımlanan bu kitapçıkta Parlamentonun çeşitli yönlerine ilişkin temel bilgiler bulunmaktadır. Bunlar arasında Federal Meclis seçim sonuçları, Federal Meclisin yapısı ve idari teşkilatı ile milletvekillerinin öz geçmişleri ve bildirmekle yükümlü oldukları bilgiler yer almaktadır. 19'uncu Yasama Döneminin sonunda kitabın basımına son verilmiş olup 20'nci Yasama Dönemi itibarıyla sadece internet sayfası üzerinden çeşitli başlıklar altında bu bilgiler sunulmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. Deutscher Bundestag, [Amtliches Handbuch](#)

³³⁹Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.16-17; Deutscher Bundestag, [Verhaltensregeln](#)

³⁴⁰İlgili düzenleme için bkz. Deutscher Bundestag, [Ausführungsbestimmungen zu den Vorschriften des Zehnten und Elften Abschnitts des Abgeordnetengesetzes](#), 12.05.2022

³⁴¹Deutscher Bundestag, [Doppelmitgliedschaft Bundestag – Landesregierung](#), 31.03.2022, s.1,8-9

- Eyalet Parlamentoları: Federal Meclis üyeliği ile bir eyalet parlamentosu üyeliği 4'üncü Yasama döneminden itibaren istisnai olarak karışımıza çıkmaktadır. 19'uncu Yasama Döneminde kısa süreli olarak her iki görevi dört üye üstlenmiş iken 20'nci Yasama Döneminde bu şekilde bir çifte görev üstlenen üye bulunmamaktadır.³⁴²
- Avrupa Parlamentosu: 1979 yılına kadar Federal Meclis üyeliği Avrupa Parlamentosuna delege olarak atanabilmek için ön koşuldu. 1979'da getirilen Avrupa Parlamentosu üyelerinin doğrudan seçimi ile çifte üyelik sorunu ortaya çıkmıştır. Örnek vermek gerekirse 12'nci Yasama Döneminde belli süreler ile altı üye çifte görev üstlenmiştir. Bu durum üzerine Avrupa Parlamentosu, 1988 yılında aldığı bir karar ile üye devletlere çifte üyeliği yasaklaması yönünde çağrıda bulunmuştur. Üye devletlerde bu sorun farklı şekillerde ele alınmış olup Almanya'da bu yönde çifte görev yasağı 13'üncü Yasama Dönemi başlangıcında (1994) uygulanmaya başlanmakla birlikte mevzuata işlenmesi 2004 yılında gerçekleşmiştir.³⁴³

5.1.3. Üyeliğin Kaybedilmesi Hâlleri

Anayasaya göre bir milletvekilinin üyelik sıfatını kaybedip kaybetmediğine Federal Meclis karar verir ve bu karara karşı Federal Anayasa Mahkemesinde dava açmak mümkündür (m.41). Federal Seçim Kanununun³⁴⁴ 46'ncı maddesi Federal Meclis üyeliğinin kaybını düzenlemektedir. Buna göre üyeliğin ölüm nedeniyle kaybı haricinde beş nedenle üyelik sona ermektedir. Bunlar;

- Üyeliğin kazanılmasının geçersiz olması,
- Seçim sonuçlarının yeniden belirlenmesi,
- Daimî seçilme yeterliliğine ilişkin koşullardan birinin ortadan kalkması (üyelik ile bağdaşmayan bir görevi üstlenme vb.),
- İstifa,
- Milletvekilinin üyesi olduğu partinin veya parti alt teşkilatının Anayasanın 21'inci maddesinin 2'nci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca Federal Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı bulunması ve yasaklanmasıdır.

³⁴²Deutscher Bundestag, [Doppelmitgliedschaft Bundestag – Landtag](#), 31.03.2022, s.1

³⁴³Deutscher Bundestag, [Doppelmitgliedschaft Bundestag – Europäisches Parlament](#), 25.01.2018

³⁴⁴Gesetze im Internet, [Bundeswahlgesetz](#), 23.07.1993

Uygulamada üyelik kaybının ağırlıklı olarak başta milletvekilliği ile bağdaşmayan bir görevin üstlenilmesi olmak üzere kişisel veya mesleki sebeplerle gerçekleştiği görülmektedir.³⁴⁵

5.1.4. Boşalan Üyeliklerin Doldurulması

Federal Seçim Kanununun 48'inci maddesi boşalan üyeliklerin doldurulmasını düzenlemektedir. Liste sırası yöntemi olarak nitelendirebileceğimiz bu düzenlemeye göre bir Federal Meclis üyeliği herhangi bir sebeple sona ererse bu sandalye, üyeliği sona eren kişinin seçimlerde aday olduğu partinin eyalet listesindeki sıraya göre doldurulur. Parti eyalet listesi sırası üzerinden halef olarak gelebilecek başka kimse yoksa üyelik boş kalır. Dar bölgeden seçilen bağımsız bir milletvekilinin üyeliğinin sona ermesi hâlinde üyelik yine boş kalır.³⁴⁶

İçtüzük, boşalan üyelik dolduruluncaya kadar, söz konusu üyenin önceden mensup olduğu parti grubunun gücüne dâhil edilmeye devam edileceğini ifade etmektedir (m.11).

5.1.5. Yasama Sorumsuzluğu ve Dokunulmazlığı

Anayasa milletvekillerine yasama sorumsuzluğu (m.46/1) ve yasama dokunulmazlığı (m.46/2-4) sağlamaktadır. Anayasanın söz konusu maddelerdeki hükümlerini; Federal Meclis İçtüzüğü'nün dokunulmazlığa ilişkin 107'nci maddesi, Federal Meclis Üyelerinin Dokunulmazlığının Kaldırılmasına İlişkin Federal Meclis Kararı ve Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonunun (1.Komisyon)³⁴⁷ dokunulmazlık konularında kabul ettiği ilkeler tamamlamaktadır. Son iki düzenleme her yasama döneminin başında ya Genel Kurul ya da Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonu tarafından kabul edilir ve İçtüzük İlişik Belge 5 olarak birlikte yayımlanır.³⁴⁸

³⁴⁵Deutscher Bundestag, [Vorzeitige Beendigung der Mitgliedschaft](#), 31.08.2025

³⁴⁶Deutscher Bundestag, [Tod eines Abgeordneten](#); Gesetze im Internet, [Bundeswahlgesetz](#), 23.07.1993

³⁴⁷1.Komisyon hakkında bilgi ihtisas komisyonları başlığında bulunmaktadır.

³⁴⁸Deutscher Bundestag, [Immunitätsrecht: Erläuterungen für die Mitglieder des Deutschen Bundestages](#), 10.Januar 2022, s.1

Yasama Sorumsuzluğu

Anayasaya göre bir milletvekili, Federal Mecliste ya da Federal Meclis komisyonlarında verdiği oydan veya yaptığı bir açıklamadan dolayı hiçbir zaman adli yönden veya disiplin yönünden kovuşturmaya tabi tutulamaz veya Federal Meclis dışında başka bir şekilde hesap vermeye çağrılmaz. Bu hüküm, iftira niteliğindeki hakaretler³⁴⁹ için geçerli değildir (m.46/1). Yasama sorumsuzluğu üyelik bitimi sonrasında da devam eder. Federal Meclis, yasama dokunulmazlığının aksine yasama sorumsuzluğunu herhangi bir şekilde kaldıramamaktadır ancak açıklamaları ile Parlamento düzenini ihlal eden üyeler Meclis Başkanının disiplin önlemlerine tabi tutulabilirler. Yasama sorumsuzluğunun istisnasını oluşturan iftira niteliğindeki hakaretler hakkında cezai kovuşturma için de Federal Meclisin yasama dokunulmazlığını kaldırması gerekmektedir.³⁵⁰

Federal Anayasa Mahkemesi içtihadı doğrultusunda yasama sorumsuzluğunun kapsamı, üyeleri koruma amacı göz önünde bulundurularak geniş bir şekilde yorumlanmaktadır. Mekânsal açıdan ise bu sorumsuzluğun koruma kapsamına Federal Mecliste veya komisyonlardan birinde yapılan açıklamalar girmektedir. Federal Meclis dışında örneğin parti veya seçim etkinliklerinde, resmî gezilerde, basın, radyo ve televizyon röportajları ve sosyal medya gibi yerlerde yapılan açıklamalar koruma kapsamına girmektedir. Ayrıca milletvekilinin kamuya açık bir Federal Meclis veya komisyon toplantısında ifade ettiği beyanların daha sonra yazılı veya sözlü olarak birebir aktarılması diğer bir ifadeyle gerçeğe uygun şekilde verilmesi (sosyal medya ya da SMS yoluyla) herhangi bir sorumluluğa yol açmamaktadır. Bu durum Anayasada, Federal Meclis ve komisyonlarının kamuya açık oturumları hakkında gerçeğe uygun olarak yapılan haberlerin her türlü sorumluluktan muaf olduğu şeklinde ifade edilmektedir (m.42/3).³⁵¹

³⁴⁹Alman Ceza Kanununun "hakaret" başlığını taşıyan ve hakaret ile ilişkili birtakım suçları düzenleyen 14'üncü kısmı içerisinde iftira suçu da yer almaktadır. Buna göre, başka bir kişi hakkında, gerçeğe aykırı olduğu bilindiği halde bir iddiada bulunulması veya böyle bir iddianın yayılması ve bu iddianın, ilgili kişiyi aşağılamaya, kamuoyunda küçük düşürmeye veya itibarını zedelemeye elverişli olması hâlinde iftira suçu oluşur (m.187). Bu bağlamda suçun temel unsurunu oluşturan söz konusu iddianın gerçeğe aykırı olduğunun kanıtlanabilir olması gerekmektedir. Konu hakkında bkz. *Gesetze im Internet, Strafgesetzbuch*, 07.11.2024; Deutscher Bundestag, [Indemnität von Abgeordneten des Deutschen Bundestages und des Europäischen Parlaments](#), Wissenschaftliche Dienste-Sachstand, 27.01.2022, s.4

³⁵⁰Deutscher Bundestag, [Indemnität und Immunität, Zeugnisverweigerung](#), 26.06.2025, s.1

³⁵¹Deutscher Bundestag, [Indemnität von Abgeordneten des Deutschen Bundestages und des Europäischen Parlaments](#), Wissenschaftliche Dienste-Sachstand, 27.01.2022, s.3-4

Yasama Dokunulmazlığı

Anayasaya göre bir milletvekili suçüstü hâlinde veya ertesi gün tutuklanmış olmadıkça cezayı gerektiren bir fiilden dolayı ancak Federal Meclisin izniyle hesap vermeye çağrılabilir veya tutuklanabilir. Bunun haricinde bir milletvekilinin kişisel özgürlüğünün her türlü sınırlandırılması veya temel haklarını kaybettirilmesine ilişkin 18'inci madde uyarınca aleyhinde bir işlem yapılabilmesi için de Federal Meclisin izni gerekir (46/3). Bir milletvekili aleyhine her türlü ceza davası ile 18'inci madde uyarınca yürütülen her tür işlem, tutuklama ve kişisel özgürlüğün diğer her türlü kısıtlanması, Federal Meclisin talebi üzerine ertelenir (m.46/2-4).

Üyelere sağlanan yasama dokunulmazlığı hakkı öncelikli olarak Federal Meclisin çalışma ve işlevsel kapasitesini korumayı amaçlamaktadır. Bu hak, üyelerin mahkeme önünde cezalandırılma bakımından muaf olduğu anlamına gelmemekte olup sadece görev süresi boyunca bir koruma sağlamaktadır. Ayrıca Federal Meclis tarafından dokunulmazlığın kaldırılması ya da kaldırılmaması yönünde verilen karar ilgili üyenin suçlu veya suçsuz olduğu anlamına gelmemektedir.³⁵²

İçtüzük uyarınca savcılık tarafından Federal Meclis Başkanına yöneltilen dokunulmazlık ile ilgili konular doğrudan Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonuna havale edilir. Bu komisyon Federal Meclis üyelerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması taleplerinin ele alınmasına dair temel ilkeleri tespit eder (İçtüzük İlişik Belge 5) ve bu temel ilkeleri, her bir vakada Federal Meclisin alacağı karara ilişkin tavsiye kararlarında esas alır. Bir tavsiye kararı üzerindeki müzakere süreye bağlı değildir. Komisyonun talebi üzerine tavsiye kararı derhâl gündeme alınır ve görüşülür. Tavsiye kararı henüz dağıtılmamışsa okunur. Konu hakkında görüşme gerçekleştirilmez (m.107).

Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonu bir üyenin dokunulmazlığının kaldırılıp kaldırılmayacağını incelerken suç veya kaba-hat iddiasını incelemeyi; bu savcılık veya mahkemenin görevidir. Komisyon sadece cezai kovuşturmanın siyasi gerekçelere dayanıp dayanmadığı gibi hususları ele alır. 1973 yılında kabul edilen Federal Meclis Üyelerinin Dokunulmazlığının Kaldırılmasına İlişkin Alman Federal Meclis Kararı (İçtü-

³⁵²Deutscher Bundestag, [Indemnität und Immunität, Zeugnisverweigerung](#), 26.06.2025, s.1

zük İlişik Belge 5) doğrultusunda cezai kovuşturmanın başlatılması diğer bir ifadeyle hazırlık soruşturması hakkında genel bir izin söz konusu olup tek tek üyeler üzerinde izne gerek yoktur. Uygulamada her yasama döneminde Federal Meclis, siyasi nitelikli bir hakaret olmadığı sürece hazırlık soruşturmasına izin veren kararları kabul etmektedir. Savcılık, hazırlık soruşturması öncesinde Başkanı durumdan haberdar eder; uygun gerekçelerin varlığı hâlinde belirli davalarda Federal Meclis soruşturma açılmasını engelleyebilir. Ayrıca arama, suçlama veya tutuklama için her zaman Komisyonun önerisi üzerine Federal Meclis tarafından açık bir şekilde izin verilmesi gerekir. Bu izin siyasi nitelikli bir hakaret söz konusu olmadığı sürece genellikle verilmektedir. Bunun haricinde Federal Meclis, kamuya açık bir toplantısında verilen bir önerge doğrultusunda cezai kovuşturma izni (özellikle aleyhine dava açılabilmesi için) verebilir. Ancak yukarıda zikredilen Anayasanın 46'ncı maddesinin 4'üncü fıkrası doğrultusunda Federal Meclis, dokunulmazlığı kaldırılan bir üyeye tekrar dokunulmazlık güvencesi sağlayabilir. Uygulamada 17'nci Yasama Döneminde 9, 18'inci Yasama Döneminde 12, 19'uncu Yasama Döneminde 26 ve 20'nci Yasama Döneminde 77 dokunulmazlık vakasının ele alındığı görülmektedir. Son dönem üzerinden örneklendirmek gerekirse 77 dokunulmazlık vakasının 76'sında dokunulmazlığın kaldırılmasına izin verilmiştir.³⁵³

Yasama dokunulmazlığı ile bağlantılı diğer bir düzenleme de üyelerin tanıklıktan çekinme hakkı olarak özetleyebileceğimiz hususa ilişkin Anayasanın 47'nci maddesidir. Buna göre milletvekilleri milletvekili sıfatıyla kendilerine bilgi veren ya da bu sıfatla kendilerinin bilgi verdiği kişiler ve verilen bilgiler hakkında tanıklıktan çekinme hakkına sahiptir. Tanıklıktan çekinme hakkı kapsamında konu ile ilgili belgelere de el konulamaz.

5.1.6. Milletvekilliği Devamsızlığı

İçtüzüğe göre milletvekilleri Federal Meclis çalışmalarına katılmakla yükümlüdür. Her oturum gününde Federal Meclis üyelerinin kayıt yaptırmak zorunda olduğu bir yoklama listesi sunulur. Kayıt yaptırmamanın ve açık oylamaya katılmamanın sonuçları Milletvekili Kanununda belirtilmektedir (m.13/2).

³⁵³Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.51; Deutscher Bundestag, [Indemnität und Immunität, Zeugnisverweigerung](#), 26.06.2025, s.2-3

Görsel 5: Milletvekili Yoklama Listesi Alanı

Kaynak: © [Deutscher Bundestag](https://www.bundestag.de) / Stella von Saldern

Milletvekili Kanununa göre Meclis Başkanı, Kıdemliler Kuruluna danışarak birleşim günlerini ve her birleşim günü için düzenlenecek yoklama listesinin ne kadar süreyle asılı kalacağını tespit eder. Yoklama listesinde adı bulunmayan üyelerden doğrudan 200 avro harcama ödeneği³⁵⁴ kesilir; üye şayet izinli değilse (diğer bir ifadeyle mazereti yoksa)³⁵⁵ bu rakam 300 avro olarak uygulanır. İzinsiz olarak birleşime katılmayan bir üye hastane veya poliklinikte kaldığını ya da geçici iş göremezliğini bir sağlık raporu ile kanıtlarsa bu rakam 20 avroya indirilir (m.14/1). Ayrıca birleşim tutanaklarının sonunda bir mazereti sebebiyle birleşimlere katılamayan izinli üyelerin ismi yer alır.

Milletvekili Kanunu ayrıca açık oylamaya veya ad okuma ile gerçekleştiren bir seçime üyenin katılmaması hâlinde aylık harcama ödeneğinden 200 avro kesilmesini öngörmektedir. Başkanın üyeye izin vermiş olması, madde

³⁵⁴ Anayasaya göre milletvekillerinin bağımsızlıklarını sağlayacak uygun bir ödenek istemeye hakları vardır (m.48/3). Milletvekili ödenekleri içerisinde maaş haricinde görevin yerine getirilmesi kaynaklı masrafların karşılandığı harcama ödeneği de bulunmaktadır. 1 Temmuz 2025 itibarıyla gelir vergisine tabi 11.833,47 avro maaşın yanında vergiden muaf harcama ödeneği 2025 yılı için aylık 5.439,58 avro olarak belirlenmiştir. Bu harcama ödeneği ile esasen üyelerin seçim bölgesi ofisleri, seçim bölgesindeki ulaşım giderleri ve seçim bölgesi çalışmaları kapsamındaki harcamalar karşılanmaktadır. Ayrıca Berlin’de ikamet ettikleri ikinci konutlarının giderleri de buradan karşılanmaktadır. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Aufwandsentschädigung für die Abgeordneten des Deutschen Bundestages](https://www.bundestag.de/SharedDocs/Druckversionen/DE/12/2025/07/07_2025_Kostenpauschale.pdf), Juli 2025; Deutscher Bundestag, [Kostenpauschale](https://www.bundestag.de/SharedDocs/Druckversionen/DE/12/2025/07/07_2025_Kostenpauschale.pdf), Januar 2025

³⁵⁵ Lehmann R., [Kürschners Volkshandbuch: Deutscher Bundestag \(21. Wahlperiode\)](https://www.kuerschners-volkshandbuch.de/), 171. Auflage, NDV GmbH & Co KG, Rheinbreitbach, Januar 2026, s.34

14/1 uyarınca kesinti yapılması veya hamilelik ya da Milletvekili Kanununda belirtilen diğer birtakım özel hâllerde bu hüküm uygulanmaz (m.14/4).

Ayrıca Federal Meclis teamüllerine giren ve “*Pairing-Abkommen*” olarak ifade edilen eşleşme anlaşması uyarınca Hükûmet ve muhalefet parti grupları arasında varılan mutabakat ile hastalık veya resmî seyahatler gibi nedenlerle Genel Kurul toplantısında bulunamama durumlarında temsil oranlarının korunması için aynı sayıda üyenin karşıt parti grubundan Genel Kurula katılmaması talep edilebilir. Örneğin Hükûmeti oluşturan parti grubundan beş üye bahsedilen sebeplerle toplantıya katılamayacaksa muhalefet parti grubu aynı sayıda üyenin Genel Kurula katılmamasını sağlar. Bir çeşit prensip anlaşması olan bu eşleşme uygulamasıyla Federal Mecliste rastgele çoğunlukların oluşmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Her ne kadar parti grupları, kendi üyelerine Genel Kurul toplantısına katılıp katılmama yönünde talimat veremezlerse de bu konuda yerleşik teamüller doğrultusunda parti grup başkanvekilleri karşılıklı olarak anlaşmaya varmaktadır.³⁵⁶

5.2. Federal Konsey

5.2.1. Üye Seçilme Yeterliliği, Üyeliğin Başlaması, Yemin

Anayasaya göre Federal Konsey eyalet Hükûmetlerinin kendi içinden atadığı ve görevden aldığı üyelere meydana gelir. Bu üyeler, Hükûmetlerin diğer üyeleri tarafından da temsil olunabilir (m.51/1). Bu durumda alansal eyaletlerde eyalet Başbakanları ve bakanlar ile kent eyaletlerinde belediye başkanları ve senatörler Federal Konsey üyesi olabilmektedir. Ayrıca eyalet Hükûmeti içerisinde sandalyesi ve oy hakkı bulunan müsteşarlar da Federal Konsey üyesi olabilmektedir.³⁵⁷ Federal Konsey üyeliği eyalet Hükûmeti kararı ile gerçekleşir ve Hükûmetten ayrılma veya eyalet Hükûmetinin görevden alma kararıyla otomatik olarak üyelik sona erer.³⁵⁸ Bunların bir sonucu olarak Federal Konsey üyeliğinden ayrılma ve boşalan üyeliklerin doldurulması eyalet Hükûmetlerini ilgilendiren meseleler-

³⁵⁶Schmidt M.G., *Pairing-Abkommen*, Wörterbuch zur Politik, Alfred Kröner Verlag, 2. vollständig überarbeitete und erweiterte Auflage, Stuttgart, 2004, s.507; Deutscher Bundestag, [Pairing](#); Roßmann R., [Parlament der leeren Sitze](#), Süddeutsche Zeitung, 20.03.2020

³⁵⁷Bundesrat, [Aufgaben und Status](#)

³⁵⁸Bundesrat, [Aufgaben und Status](#)

dir. Ayrıca Federal Konsey üyeleri için yasama sorumsuzluğu ve dokunulmazlıklarına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.³⁵⁹

Anayasa, yukarıda bahsedilen Federal Konsey üyelerinin eyalet Hükûmeti üyesi olan diğer üyeleri tarafından temsil olunabileceği (yedek üyelik) hükmünün yanı sıra eyalet Hükûmetlerinin diğer üye veya temsilcilerinin de Federal Konsey komisyonlarında görev alabileceğini de belirtmektedir (m.52/4). İttüzükte de Federal Konsey ve Federal Konsey komisyon üyeliğinin aynı zamanda yedek üyeleri de kapsadığı kayıt altına alınmıştır (m.46).³⁶⁰

Federal Konsey İttüzüğüne göre eyalet Hükûmetleri, Federal Konsey üyelerinin adlarını, Federal Konsey ve eyalet Hükûmeti üyeliklerine atandıkları ve üyeliklerinin sona erdiği tarihi Federal Konsey Başkanına bildirir (m.1).

Federal Konsey üyeleri birer eyalet ve federal makama sahip olmakla ikili bir görevi yerine getirmekte olup hem eyalet hem de federal siyasetçiler olarak da nitelendirilebilirler.³⁶¹

Eyalet anayasaları, eyalet Hükûmetlerinin göreve başlarken edecekleri görev yeminine ilişkin hükümler içermekle beraber Federal Konsey görevi için herhangi bir görev yemini bulunmamaktadır.

5.2.2. Üyelikle Bağdaşmayan İşler

İttüzüğe göre Federal Konsey üyeleri aynı zamanda Federal Meclis üyesi olamazlar. Federal Konsey üyesi bir kişi Federal Meclise seçilirse makul bir süre içinde hangi görevinden istifa ettiğini Federal Konsey Başkanına bildirmek zorundadır (m.2).

³⁵⁹Gözler K., [Yasama Dokunulmazlığı: Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi](#), Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C.56, S.03, 2001, s.78 ; Panizza R., Pavy E., [Handbook on the incompatibilities and immunity of the Members of the European Parliament](#), Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, European Parliament, March 2020, s.77

³⁶⁰Bu şekilde Federal Konseyin 69 asli üyesi haricinde aynı haklara sahip 100 civarında yedek üyesi bulunmaktadır. Konu hakkında bkz. Bundesrat, [35 Fragen - 35 Antworten zum Bundesrat](#)

³⁶¹Bundesrat, [Aufgaben und Status](#)

5.2.3. Üyelik Devamsızlığı

Federal Konsey üyelerinin Genel Kurul veya komisyonlara katılım zorunluluğu bulunmamaktadır.³⁶² Ancak İçtüzüğe göre Federal Konsey Genel Kurul birleşimi ve komisyon toplantıları için birleşime veya toplantıya katılan üyeleri tespit eden bir yoklama listesi oluşturulur (m.16, m.37/3). Federal Konsey faaliyetlerine katılım nedeniyle yapılacak ödemeler hakkında Federal Konseyin 1995 yılında kabul ettiği bir karar bulunmaktadır.³⁶³ Federal Konsey üyeleri eyalet düzenlemeleri doğrultusunda ücret aldıkları için hâliyle bu düzenlemede Federal Konsey faaliyetlerine katılmama hâlinde bir kesintiden de bahsedilmemektedir.

³⁶²ECPRD, [Absence of MPs \(Milletvekillerinin Görüşmelere Katılmaması\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:6022, 07/03/2025

³⁶³Bundesrat, [Bestimmungen über die Kostenerstattung für Mitglieder des Bundesrates](#)

6. PARLAMENTO ORGANLARI, MECLİS GRUPLARI VE DİĞER ÖNEMLİ KURUMLAR

6.1. Alman Federal Meclisi

6.1.1. Başkanlık Divanı

Federal Meclisin sevk ve idaresinin merkezinde yer alan Başkanlık Divanı (*Präsidium*),³⁶⁴ Federal Meclis Başkanı ve başkanvekillerinden oluşur. Başkanlık Divanı, Parlamento ile ilgili işlerin yürütülmesinde ve idareye ilişkin konularda Başkana destek olur ve önerilerde bulunur. Başkan, münferit hâllerde görevlerini başkanvekillerine devredebilir. Divan ayrıca komisyonlar ve kurulların delegasyon gezileri için delegasyonun büyüklüğünü ve delegasyonun dağılım oranını belirler. Başkanın, delegasyon gezilerine ilişkin karar alma sürecine Başkanlık Divanı katılır. Başkanlık Divanı toplantıları için gizlilik ilkesi geçerlidir (İçt.m.5).

Başkanlık Divanı her birleşim haftası düzenli şekilde³⁶⁵ toplanarak³⁶⁶ Federal Meclis idaresi ile ilgili konuları ele alır.³⁶⁷ 21'inci Yasama Döneminde Başkanlık Divanı, Meclis Başkanı ve (AfD hariç)³⁶⁸ her parti grubundan bir üye olmak üzere toplam beş üyeden oluşmaktadır.³⁶⁹

Başkanlık Divanı toplantılarına Federal Meclis Genel Sekreteri de katılır. Federal Meclis idari teşkilatının en üst idari amiri Meclis Başkanı olmakla birlikte bu görevi onun adına Genel Sekreter yerine getirmekte-

³⁶⁴Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Das Präsidium und der Ältestenrat des Deutschen Bundestages](#), September 2024, s.1

³⁶⁵6'ncı Yasama Dönemi (1969-1972) başında gerçekleştirilen İçtüzük değişikliği ile Başkanlık Divanının düzenli bir şekilde bir araya gelen organ olması sağlanmıştır. Çünkü bu değişiklik ile Federal Meclis Başkanının Parlamentoya ilişkin önemli birçok görevi Başkanlık Divanının onayına bağlanmıştır. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Präsidium](#), 16.10.2025

³⁶⁶Geride kalan son üç yasama dönemi üzerinden örneklendirmek gerekirse 18. Yasama Döneminde 80, 19. Yasama Döneminde 81 ve 20. Yasama Döneminde 72 defa toplandığı görülmektedir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Zahl der Sitzungen des Präsidiums sowie des Ältestenrates und seiner Kommissionen](#), 29.04.2025

³⁶⁷Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020, s.23

³⁶⁸AfD parti grubunun önerdiği aday 20 ve 21'inci Yasama Dönemlerinde Federal Meclis tarafından gerçekleştirilen seçim turlarında yeterli çoğunluğa ulaşamadığı için AfD parti grubu Başkanlık Divanında temsil edilememektedir. Konu hakkında bkz. Rauer G., [Fakten zum Deutschen Bundestag: Aufgaben, Organe, Bauten](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Juli 2025, s.23; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.34; Deutscher Bundestag, [Bundestag wählt Julia Klöckner zur neuen Parlamentspräsidentin](#), 25.03.2025

³⁶⁹Deutscher Bundestag, [Das Präsidium des Deutschen Bundestages](#)

dir.³⁷⁰ İdari konularda Federal Meclis Başkanının temsilcisi konumundaki Genel Sekreterin atanma kararı Başkanlık Divanında alınmakta olup atamayı Federal Meclis Başkanı yapar. Genel Sekreter; Başkanlık Divanı, Kıdemliler Kurulu ve Genel Kurul toplantılarının hazırlanmasından sorumludur. Genel Kurulda oturumu yöneten başkanın yakınında yer alarak Parlamento ve İçtüzük ile ilgili meselelerde danışmanlık da yapabilmektedir. Burada vurgulanması gereken bir husus 2008 yılı itibarıyla Federal Meclis Genel Sekreterliği makamına müsteşar statüsü verilerek Genel Sekreter, hukuken siyasi devlet memuru³⁷¹ konumuna getirilmiştir.³⁷²

Başkanlık Divanı genel olarak birleşimin olduğu haftalarda çarşamba günleri öğleden önce Parlamentonun önemli işlerini ele almak üzere bir araya gelir. Ele alınan konular, gerçekleştirilecek olan oturumlara dair koordinasyon ve organizasyon ile sınırlı olmayıp ayrıca İçtüzüğe ilişkin konular ve üyelerin davranış kurallarına uyup uymamaları ile bağlantılı olarak disiplin meseleleri, yurt dışı heyet gezilerinin onaylanması ve yabancı heyetlerin kabulü ile Federal Meclisin halkla ilişkilerine ve kamuoyu imajına dair konular da görüşülür. Uygulamada Başkanlık Divanı, kolektif bir yönetim organı olarak hukuken Federal Meclis Başkanının karar alma yetkisi kapsamındaki konular da dâhil olmak üzere önemli gördüğü tüm konuları tartışmaktadır.³⁷³ Üst düzey devlet memurları ve sözleşmeli personelin atanması veya görevlendirilmesi gibi personele ilişkin kararlar, ele alınan önemli konulara örnek olarak verilebilir.³⁷⁴

³⁷⁰Deutscher Bundestag, [Die Verwaltung des Deutschen Bundestages](#), 12.05.2025; Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Das Präsidium und der Ältestenrat des Deutschen Bundestages](#), September 2024, s.2

³⁷¹Federal Devlet Memurları Kanununun 36 ve 54'üncü maddeleri ile Eyalet Memurlarının Statü Haklarının Düzenlenmesine İlişkin Kanunun 30'uncu maddesi uyarınca kadrolu devlet memurları Hükümetin temel siyasi görüş ve amaçlarıyla uyumlu olmaları gereken bir görevde bulundukları takdirde her zaman geçici olarak emekli edilebilirler. Federal Devlet Memurları Kanununun 54'üncü maddesi, Cumhurbaşkanı tarafından geçici emekliliğe ayrılmasına karar verilebilecek siyasi makamları sıralamaktadır. Geçici emeklilik, devlet memurunun eski görevine geri dönmesi veya eski görevleriyle aynı ya da eşdeğer bir makama ait ve en azından aynı temel maaşı içeren bir başka göreve atanma hâlinde sona erer. Konu hakkında bkz. DBB Beamtenbund und Tarifunion, [Einstweiliger Ruhestand](#); Gesetze im Internet, [Bundesbeamtengesetz \(BBG\)](#), 05.02.2009

³⁷²Deutscher Bundestag, [Die Verwaltung des Deutschen Bundestages](#), 12.05.2025; Deutscher Bundestag, [Michael Schäfer wird neuer Direktor beim Deutschen Bundestag](#), 22.06.2022, s.1, Deutscher Bundestag, [Aufbau und Entwicklung der Bundestagsverwaltung](#), 14.09.2022

³⁷³Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.29; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.34

³⁷⁴Deutscher Bundestag, [Aufgaben der Präsidentin und des Präsidiums](#)

Son olarak, Başkanlık Divanı üyelerinin aynı zamanda doğrudan aşağıda anlatılacak olan Kıdemliler Kurulunun da üyesi olduklarını belirtmek gerekmektedir.

6.1.1.1. Federal Meclis Başkanı

Seçimi

Genel seçimler sonrasında İçtüzüğe göre Federal Meclis ilk birleşiminde öncelikle Anayasanın 40'ıncı maddesinde bahsedilen İçtüzüğünü kabul eder. Bunu, üyelerin adlarının okunması ve Meclisin toplantı yeter sayısının tespit edilmesiyle birlikte gerçekleştirilen Federal Meclis Başkanının (*Bundestagspräsident*) seçimi izler (m.1/4). En kıdemli üyenin geçici başkanlığında gerçekleştirilen ilk birleşimde kural olarak bir önceki dönemin İçtüzüğü, yeni İçtüzük kabul edilinceye kadar geçerli kabul edilir. Geçici Başkana, kendi atadığı kâtip üyeler yardımcı olur. Geçici Başkan, seçilen yeni Başkana seçimi kabul edip etmediğini sorar ve akabinde seçilen Başkan görevi devralarak başkanvekillerinin seçimi sürecini yönetir. Başkan ve başkanvekillerinin seçimi gizlidir. Üye tam sayısının çoğunluğunu alan aday seçimleri kazanmış olur. Yazılı olmayan kurallar sayesinde başkanlık seçimi, temsil edilen en güçlü partinin adayının seçilmesi şeklinde sorunsuz bir süreç izler. Weimar Cumhuriyeti parlamento geleneğinin devamı olan bu süreçte siyasi partiler ilk oturum öncesi görüşmeler neticesinde Başkan ve başkanvekillerini belirler. Bir yasama dönemi için seçilen Başkan görevden alınamaz. Görevden alınamama kuralı, oturumları yöneten ve diğer görevlerini yerine getiren Başkana tarafsızlık imkânı sağlar.³⁷⁵

İçtüzükte Başkanın seçimi ile ilgili 2'nci madde şu şekildedir:

(1) Federal Meclis, görüşmesiz ve gizli oyla (Madde 49) yasama dönemi süresi için Başkanı seçer. Aday gösterme hakkı yalnızca parti gruplarına aittir.

(2) İlk oylamada Federal Meclis üyelerinin çoğunluğunun oyunu alan kişi seçilmiş sayılır. İlk oylamada çoğunluk sağlanamazsa, ikinci oylama için 1'inci fıkra 2'nci cümle uyarınca yeni adaylık önerileri yapılabilir. Birinci cümle ikinci oylama için de geçerlidir. İkinci oylamada da Federal Meclis üyelerinin çoğunluğu

³⁷⁵Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.22-23

sağlanamazsa üçüncü oylamaya geçilir. Bu oylama için yeni aday önerilemez. Tek bir aday varsa, adayın seçilebilmesi için “evet” oylarının “hayır” oylarından fazla olması gerekir. Birden fazla adayın bulunduğu durumda, ikinci oylamada en fazla “evet” oyu alan iki aday son tur seçime katılır. Bu turda en fazla “evet” oyu alan kişi seçilmiş olur. Oyların eşitliği hâlinde, kıdemli başkan tarafından kura çekilir.

(3) Üçüncü oylama neticesinde seçilemeyen adaylarla yapılacak ilave oylamalar, yalnızca Kıdemliler Kurulunda varılacak bir uzlaşma üzerine mümkündür. Bu fıkradaki belirtilen sürecin başarsızlıkla sonuçlanmasından sonra yeni adaylık önerileri yapılırsa, 1 ve 2’nci fıkralardaki usul yeniden başlatılır.

Görevleri

Federal Meclis Başkanının temel görevi İçtüzük madde 7/1’de şu şekilde ifade edilmektedir:

(1) Başkan, Federal Meclisi temsil eder ve Federal Meclisin işlerini yürütür. Federal Meclisin saygınlığını ve haklarını korur, çalışmalarını destekler, görüşmeleri adil ve tarafsız bir şekilde yürütür ve Meclis düzenini sağlar.³⁷⁶ Tüm komisyonlarda istişari oy hakkına sahiptir.

İçtüzükte geçen “Başkan, Federal Meclisi temsil eder.” hükmünde ifade edilen temsilin hem anayasa hukuku açısından hem de siyaseten karşılığı bulunmaktadır. Anayasa hukuku bağlamında Başkan, Cumhurbaşkanı, Şansölye ve bakanlara yemin ettirirken ve hukuki ihtilaflarda Federal Meclisi temsil ederken Parlamento adına hareket eder. Ayrıca temsil çerçevesinde diğer yüksek federal makamlarla gerçekleştirilen yazışmalarda muhatap kişidir. Genel anlamda Federal Meclisin kararlarını hazırlar ve ilgili yerlere iletir. Siyasi bağlamda ise Başkan doğrudan demokratik meşruiyete sahip yegâne anayasal organın temsilcisidir.³⁷⁷

³⁷⁶Meclis iç düzenine ilişkin ayrıntılı hükümler İçtüzük Ek Belge 1’de yer almaktadır. Bu Belgede parlamento kampüsü ve binaları ile genel kurula erişim, ziyaretçilerin genel kurul, komisyon veya diğer kurulların toplantılarına katılımı ile görüntü ve ses kaydı alınması gibi birtakım hususlar ayrıntılı bir şekilde düzenlenmektedir.

³⁷⁷Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.23

Federal Meclis Başkanı, Federal Meclisin başı olarak başkanvekilleri ve Kıdemliler Kurulu ile birlikte Federal Meclisin işleyişini düzenler. Parlamentonun haklarını korur ve Parlamentoyu dışa karşı temsil eder. Başkan, Meclis içerisinde mülkiyet ve kolluk yetkilerine sahip olmasının (Any. m.40/2; İçt. m.7/2) yanı sıra başkanvekilleri ile birlikte Başkanlık Divanında da Federal Meclis idaresindeki personel hakkındaki önemli kararları verir (İçt. m.7/4).³⁷⁸

İçtüzüğe göre Başkan, başkanvekilleri ile istişare ederek Federal Meclis idaresi için büyük önem taşıyan sözleşmeleri imzalar; Federal Meclis bütçesi çerçevesinde yapılacak harcamaların talimatını verir (m.7/3). Meclis Başkanı idari teşkilat personelinin de en üst amiri konumundadır (m.7/4).³⁷⁹

İçtüzüğün 6'ncı kısmı, Federal Meclisin işleyişinde önemli bir yere sahip olan Genel Kurul birleşimlerinin yönetimine ilişkin olarak, Başkana çeşitli yetki ve inisiyatifler tanımaktadır. Bu yetkiler; birleşime başkanlık etme, müzakereleri açma, birleştirme, erteleme veya kapatma, birleşime ara verme, düzenin sağlanması amacıyla tedbirler alma, bu tedbirlerle bağlantılı yaptırımlar uygulama ve üyelerin Genel Kuruldan çıkarılması gibi hususları kapsamaktadır. Genel kurul çalışmaları ile ilgili olarak değinilmesi gereken önemli noktalardan biri aşağıda açıklanan Başkanlık Divanının diğer üyeleri olan başkanvekilleri ve Federal Meclis Başkanının, genel kurulu yönetirken herhangi bir oylamaya katılmalarında bir sakınca bulunmamasıdır. Ancak teamül gereği genel kurul çalışmalarında başkanlık kürsüsünü oluşturan Federal Meclis Başkanı veya başkanvekili ile kâtip üyeler, el kaldırma ve ayağa kalkarak oy kullanma şeklindeki olağan oylama usullerinde oylamaya katılmamakla beraber açık oylamalarda genellikle oylarını kullanmaktadırlar.³⁸⁰

Başkanın, kamuoyu önünde gerçekleştirdiği en önemli görevi başkanvekilleri ile değişmeli olarak Genel Kurul birleşimlerini yönetmektir. Bu doğrultuda birleşimi yöneten Başkan oturumu açar ve kapatır, gündem maddelerine geçilmesini sağlar, gündemdeki konular ile ilgili görüşmeleri açar ve kapatır, konuşmacılara söz verir ve konuşmacıların sırasını belirler. Birleşim esnasında ortaya çıkan usule ilişkin ihtilafları oturumu yöneten Baş-

³⁷⁸Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020, s.22-23

³⁷⁹Deutscher Bundestag, [Aufgaben der Präsidentin und des Präsidiums](#)

³⁸⁰Konu hakkında bkz. ECPD, [Impartiality of Speakers and Deputy Speakers \(Meclis Başkanı ve Başkanvekillerinin Tarafsızlığı\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:1441, 05.05.2010

kan karara bağlar. Görüşmelerin düzenli bir şekilde yürütülmesi amacıyla oturumu yöneten Başkan düzen sağlama yetkilerine sahiptir; görüşülen konudan sapan konuşmacılardan konuya dönmesini isteyebilir ve konuşmacı veya araya giren üyelerin düzeni ihlal eden muhtelif hareket ve söylemleri karşısında ilgili kişileri adını zikrederek düzene davet edebilir. Düzene davet ihlali ile ilgili kısımda anlatılan yaptırımları uygulayabilir. Genel Kurulda önemli veya rahatsız edici boyutta bir huzursuzluk hâlinde Başkan oturuma ara verebilir; sesini duyuramaması hâlinde koltuğunu terk ederek birleşime ara verdiğini işaret edebilir. Bunların haricinde uygun olmayan davranışları ya da gürültüleri sebebiyle ziyaretçileri salondan çıkarabilir.³⁸¹

Sadece parti gruplarını veya üyeleri ilgilendirmeyen ve Federal Meclise iletilen tüm resmî yazılar Federal Meclis Başkanına gönderilir. Başkan, Federal Meclisi hukuki ihtilaflarda temsil eder; ancak bunu kendisi değil Federal Meclis adına atanan yasal temsilciler aracılığıyla yapar. Ayrıca Siyasi Partiler Kanunu, Başkana, partilerin kısmen finanse edilmesi için kaynak yönetiminde görev de vermektedir.³⁸² Siyasi Partiler Kanununun 19a maddesinin 1'inci fıkrası, her yıl 15 Şubatta yardım almaya hak kazanmış siyasi partilere tahsis edilecek devlet yardımının miktarını belirleme görevini Federal Meclis Başkanına vermiştir.³⁸³

İçtüzük, Başkanın görevlerini yerine getirememesi hâlinde, kendisine Başkanlık Divanının başka bir üyesinin vekalet edeceğini belirtmektedir. Başkan, münferit hâller için kimin vekâlet edeceğini belirler. Münferit hâlde vekâlet, görev ifasının daha uzun süre yerine getirilememesi nedeniyle mümkün değilse, vekâlet, parti gruplarının İçtüzüğün temsil gücüne göre sıralanmasına ilişkin hükmü sırasına göre Başkanlık Divanının üyeleri tarafından yerine getirilir. Başkanlık Divanı üyeleri aynı parti grubuna mensup ise, kıdemli üye görevi üstlenir (m.7/6).

Resmî bir protokol sıralaması bulunmayan Almanya'da Meclis Başkanı teamüllere göre Cumhurbaşkanının ardından ikinci sırada yer almaktadır.³⁸⁴

³⁸¹Deutscher Bundestag, [Parteienfinanzierung](#)

³⁸²Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.32-33; Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.27

³⁸³Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.32-33

³⁸⁴Zaman içinde uygulama ile gelişen gayriresmî protokol sıralaması için bkz. Protokoll Inland der Bundesregierung, [Protokollarische Rangfragen](#)

6.1.1.2. Başkanlık Divanının Diğer Üyeleri

Seçimi

İçtüzüğe göre kurucu birleşimde Başkanın seçiminin ardından başkanvekillerinin seçimi gerçekleştirilir (m.1/4). İçtüzüğün Başkanlık Divanının diğer üyeleri ile nitelendirebileceğimiz başkanvekillerinin seçimi 2025 değişikliği ile 2a maddesinin 1 ila 3'üncü fıkraları çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir:

(1) Federal Meclis, başkanvekillerinin sayısını karara bağlar; bu karar verilirken her parti grubunun en az bir makam için dikkate alınması gerekir. Hangi makam için hangi grubun aday gösterebileceğini de Federal Meclis belirler.

(2) Başkanvekilleri, ayrı seçimlerle, görüşmesiz ve gizli oylama usullarıyla (madde 49) seçilir. İlk veya ikinci oylamada Federal Meclis üyelerinin çoğunluğunun oyunu alan kişi seçilmiş sayılır. Seçimin üçüncü oylamasında ise, “evet” oyları “hayır” oylarından fazla olan aday seçilmiş olur. Aynı adayla üçüncü oylamanın da başarısız olmasından sonra yapılacak ilave oylamalar, ancak Kıdemliler Kurulunda varılacak bir uzlaşıyla mümkündür.³⁸⁵

(3) Kurucu birleşimde 2'nci fıkra uyarınca yapılan seçim usulü başarısız olursa veya aday gösterme hakkına sahip grup bu birleşimde ilave oylamalardan vazgeçerse, sonraki tüm oylamalarda 20'nci maddenin 4'üncü fıkrası³⁸⁶ uygulanır. Yeni bir aday önerilirse, 2'nci fıkraya göre yeni bir seçim usulüne başlanır. Yeni bir adaylık önerisinin sunulmasıyla önceki seçim usulü ba-

³⁸⁵20'nci Yasama Döneminde Federal Meclise başkanvekili olarak önerdiği 15 adayın hiçbirisi yeterli oyu alamadığı için AfD'li başkanvekili bulunmamaktaydı. Sol Parti Grubunun 2023 yılının sonlarına doğru dağılması sonrasında parti grubu üyeleri görevlerini bağımsız olarak yürütmesine rağmen daha önce başkanvekili olarak görev yapan üye görevini sürdürmeye devam etmiştir. AfD Parti Grubunun, ilgili üyenin, artık bağımsız olması nedeniyle başkanvekilliği görevini sürdürmemesi gerektiğini düşünerek istifasını talep ettiği önerge, diğer tüm parti gruplarının oyuyla reddedilmiştir. Konu hakkında SPD'li bir üye Başkanlık Divanı üyelerinin bir dönem için seçildiğini ve Federal Meclis kararıyla görevden alınamayacağını ifade etmiştir. CDU'lu bir üye ise İçtüzük değişikliğine gidilerek parti grubu dağılan ve bağımsız olan Başkanlık Divanı üyelerinin görevlerinin de sona ereceğine dair bir değişiklik yapılabileceğini söylemiştir. 2025 yılında gerçekleştirilen İçtüzük değişikliği ile başkanvekillerinin görevden alınabilmelerine ilişkin prosedür hayata geçirilmiştir. Konu hakkında bkz. Weinlein A., [Petra Pau bleibt im Amt](#), Das Parlament, 15.12.2023

³⁸⁶Bu fıkraya göre Federal Meclis üyeleri tarafından verilen konular, önerge sahibinin talebi üzerine bir sonraki oturum gündemine alınmalı ve gelen kâğıdın dağıtılmasından itibaren en az üç hafta geçmiş ise görüşülmelidir.

şarısız sayılır. Üç başarısız seçimden sonra yapılacak her yeni adaylık önerisinin, Federal Meclis üyelerinin en az dörtte biri tarafından desteklenmesi gerekir.

Federal Meclis Başkanı bir yasama dönemi için seçilirken 2025 İktüzük değişikliği ile başkanvekillerinin yasama dönemi devam ederken görevden alınabilmelerine dair usul hayata geçirilmiştir. İktüzük başkanvekillerinin görevden alınmasını 2a maddesinin 4 ve 5'inci fıkralarında düzenlemiştir:

(4) Federal Meclis üyelerinin en az yarısının başvurusu üzerine bir başkanvekili görevden alınabilir. Görevden alma, Federal Meclis üyelerinin en az üçte ikisinin bu yönde oy kullanmasıyla gerçekleşir. Görevden alma oylaması, başvuru tarihinden en erken üç hafta sonra, ayrı bir seçim usulü çerçevesinde, görüşme-siz ve gizli oy pusulalarıyla (Madde 49) yapılır.

(5) Bir başkanvekilinin görevden ayrılması veya görevden alınması hâlinde, aday gösterme hakkı ilgili grupta kalır. Yerine yapılacak seçimde 2 ve 3'üncü fıkralar kıyasen uygulanır. Görevden alınmış bir başkanvekili yeniden aday gösterilemez.

20 ve 21'inci Yasama Dönemlerinde AfD Parti Grubunun önerdiği adaylar bu seçim prosedürü doğrultusunda gerçekleştirilen turlarda gerekli çoğunluğu sağlayamadığı için seçilememiş ve dolayısıyla AfD parti grubu Başkanlık Divanında temsil imkânı bulamamıştır.³⁸⁷

Federal Anayasa Mahkemesi, önüne gelen bir davada başkanvekillerinin seçimi ile ilgili olarak, bir parti grubunun üyesinin seçilememesi nedeniyle Anayasanın 38/1 hükmü bağlamında (milletvekillerinin tüm halkın temsilcisi olup kendilerine verilen temsil yetkisi ve talimatlarla bağlı olmayıp sadece vicdanlarına karşı sorumlu olmaları) Parlamentonun karar alma sürecinde resmî olarak eşit katılım hakkının ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Başkanlık Divanının seçimi hususu sadece İktüzükte düzenlenmiş olup daha ayrıntılı olarak herhangi bir şekilde düzenlenmemiştir. Anayasa Mahkemesine göre, Federal Meclisin, Anayasanın 40'ıncı maddesinin 1'inci fıkrasında öngörülen Federal Meclis Başkanı ve başkanvekillerinin seçiminde, Federal Mecliste temsil edilen tüm parti gruplarının lehine bir seçim sonucunu

³⁸⁷Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.26; Deutscher Bundestag, [Wahl des Präsidiums: Bundestag wählt Julia Klöckner zur neuen Parlamentspräsidentin](#), 25.03.2025

sağlamak için usule ilişkin önlemler alma yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Aynı kararında Anayasa Mahkemesi ayrıca aday önerme hakkının parti gruplarında olduğunu ve dolayısıyla üyelerin kendi inisiyatifleriyle aday olamayacağını da kayıt altına almıştır.³⁸⁸ Son olarak bu konuya ilişkin 2022 yılında Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonunun AfD üyeleri haricindeki üyelerinin kabulü ile getirdiği yorum Federal Meclis tarafından da kabul edilmiştir. Kabul edilen bu yorumun gerekçesinde parti gruplarının aday gösterme hakkı olmakla birlikte atama hakkına sahip olmadığı, başkanvekillerinin Federal Meclisi bir bütün olarak temsil etmesi gerektiği ve bunun da ancak başkanvekillerinin Federal Meclis üyelerinin çoğunluğu tarafından seçimiyle sağlanabileceği belirtilmiştir.³⁸⁹ Son İçtüzük değişikliği öncesi yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda başkanvekillerinin seçimi ve görevden alınması konusu yeniden düzenlenmiştir.

Görevleri

Başkanvekilleri, Başkanlık Divanının görevlerinde de açıklandığı üzere temel itibarıyla Federal Meclis Başkanına çalışmalarında yardımcı olurlar. Bu görevlerin başında ise Genel Kurul birleşimlerini yönetmek bulunmaktadır. İlke olarak iki saatte bir birleşimi yöneten Başkanın değiştiği Genel Kurulda Başkan, Genel Kurulun idaresi ve düzenine dair yetkilere sahiptir. Genel Kurul toplantılarını tarafsız bir şekilde yönetmekle sorumlu olan başkanvekilleri bu kapsamda oturumu açar ve kapatır; gündem maddelerine geçilmesine karar verir ve görüşmeler sırasında üyelerin söz almasını sağlar. Ayrıca, başta konuşma sürelerine riayet olmak üzere Genel Kurul düzeninin sağlanmasından sorumludur.³⁹⁰

6.1.2. Kâtip Üyeler ve Başkanlık Kürsüsü

Federal Meclis, Başkan ve başkanvekillerinin yanı sıra kâtip üyeleri de seçer (Any. m.40; İçt. m.3). Buna göre, toplam sayısı Federal Meclis tarafından belirlenen kâtip üyeler, parti gruplarının önerisiyle toplu bir şekilde seçilebilirler. Kâtip üyelerin sayısının ve parti grupları arasındaki dağılımının belirlenmesinde İçtüzüğün 12'nci maddesinde belirtilen parti gruplarına temsil gücüyle orantılı bir şekilde üyelik verilmesi hususu dik-

³⁸⁸Deutscher Bundestag, [Rechte der Opposition im Deutschen Bundestag](#), Wissenschaftliche DiensteDokumentation, 22.06.2022, s.5-6

³⁸⁹Deutscher Bundestag, [Wahl und Amtszeit der Vizepräsidenten des Deutschen Bundestages](#), 16.10.2025, s.2-3

³⁹⁰Deutscher Bundestag, [Aufgaben der Präsidentin und des Präsidiums](#)

kate alınır. 2025 yılı İçtüzük değişikliğiyle aynı maddede, başkanvekillerinin görevden alınmasına ilişkin hükümlerin kıyasen kâtip üyeler içinde geçerli olduğu kayıt altına alınmıştır.

Her yasama döneminde kâtip üye toplam sayısını Federal Meclis serbest bir şekilde belirlemektedir. 21'inci Yasama Döneminde 64 kâtip üye görev yapmaktadır. Kâtip üyeler her birleşim günü iki saatte bir dönüşümlü olarak bu görevi yerine getirmektedir. Önceki yasama dönemleri göz önüne alındığında her bir kâtip üyenin yaklaşık olarak her birleşim haftasında en az bir defa görev aldığını söylemek mümkündür.³⁹¹

İçtüzük başkanlık kürsüsünün Federal Meclis oturumlarında oturumu yöneten Başkan ve iki kâtip üyeden meydana geleceğini ifade etmektedir. Başkan, başkanvekilleri ile anlaşarak temsil sırasını belirler. Başkan ve başkanvekillerinin her biri aynı anda oturuma katılamaması hâlinde en fazla Federal Meclis üyeliği yapmış olan "Kıdemli Başkan" oturumu yönetir. Ayrıca, Federal Meclisin bir oturumu için yeterli sayıda seçilmiş kâtip üye hazır bulunmazsa oturumu yöneten Başkan, Federal Meclisin diğer üyelerini vekâleten atar (m.8).

Uygulamada oturumu yöneten Başkan, koalisyonu oluşturan parti gruplarından bir kâtip üye ve muhalefet gruplarından bir kâtip üye olmak üzere iki kâtip üye ile birlikte birleşimi yönetir. İçtüzüğe göre kâtip üyeler, Başkana yardımcı olurlar. Özellikle konuşmacı listelerini tutmak, adları okumak, oy pusulalarını toplamak ve saymak ile Başkanın talimatları doğrultusunda Federal Meclisin diğer işlerini yerine getirmekle görevlidirler. Kâtip üyelerin iş dağılımını Başkan yapar (m.9).³⁹²

6.1.3. Meclis Grupları

6.1.3.1. Siyasi Parti Grupları

Anayasanın 21'inci maddesi uyarınca halkın siyasi karar alma sürecine katılımı temel olarak siyasi partiler aracılığıyla gerçekleştirildiği gibi Federal Meclis içerisinde de bu fonksiyonu esasen siyasi parti grupları (*Fraktionen*) sağlamaktadır. Milletvekili Kanununun 12'nci kısmı parti gruplarına

³⁹¹Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.34; Brüßler L., [Das machen die Schriftführer im Bundestag](#), Das Parlament, 22.05.2025; Deutscher Bundestag, [Schriftführer](#)

³⁹²Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.34; Deutscher Bundestag, [Schriftführerinnen und Schriftführer des 21. Deutschen Bundestages](#)

ayrılmıştır. Kanun, parti gruplarının oluşumu, hukuki statüleri, görevleri ve teşkilatlanmaları gibi birtakım hususlarda düzenlemeler içermektedir.

Parti grupları, parlamento faaliyetlerinin çeşitli aşamalarına ilişkin olarak tek tek milletvekillerinin genel olarak sahip olmadığı belli haklar ile donatılmıştır. Parti gruplarının temel işlevi; Parlamento karar alma süreçlerinin sorunsuz ve hızlı bir şekilde işletilmesi amacıyla, konuların komisyon veya Genel Kurul gündemine gelmeden önce grup bünyesinde tartışılarak bir uzlaşmaya varılmasını sağlamak şeklinde özetlenebilir.³⁹³

Parti grupları genellikle Federal Meclis seçimlerinden sonra fakat ilk (kurucu) birleşimden önce oluşturulur. Parti grubunun adı, grup başkanının adı, üyeleri ve var ise misafir üyeleri³⁹⁴ gibi bilgiler Federal Meclis Başkanına iletilir (İçt. m.10/2).³⁹⁵

Federal Mecliste temsil edilen bir parti grubunun temsil gücü, Kıdemliler Kurulu ve komisyonların oluşumu ile komisyon başkanlıklarının tahsisinde belirleyici faktördür. Bu kriter Federal Meclis tarafından yapılacak seçimler için de geçerlidir (İçt. m.12).

Federal Mecliste temsil edilen parti grupları, ülke çapındaki siyasi girişimlerin Parlamentoda uygulamaya dönüşmesi açısından aracı birimler olarak görülebilir. Parti grupları daha etkin hareket edebilmek için ve komisyonlarda görüşülen bir konu hakkında grubun tutumunu hazırlamak üzere ekseriyetle kendi içlerinde aşağıda anlatılacak olan çalışma grupları veya kurulları oluşturmaktadır. Ayrıca milletvekillerinin kişisel danışmanları dışında parti gruplarının çalışmalarını yürüten ve koordine eden danışmanlar da bulunmaktadır.³⁹⁶

³⁹³Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.33; Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

³⁹⁴İçtüzüğe göre parti grupları, parti grubu temsil gücünün belirlenmesinde (İçtüzük m. 11) hesaba katılmayan ancak görev yeri paylaşımlarının belirlenmesinde (İçtüzük m. 12) dikkate alınacak misafir üyeler kabul edebilir (İçt. m.10/3). Eski seçim sistemi doğrultusunda Parlamenteoya birinci oylarla dar bölgeden doğrudan seçilen fakat partisi yüzde beş barajı nedeniyle giremeyen veya yasama dönemi içinde partilerinden ayrılan üyeler bir parti grubu tarafından misafir üye olarak kabul edilebilirler. Bu üyeler parti grubu temsil gücü bakımından etkisiz olsalar da çeşitli organlardaki sandalyelerin dağılımında ilgili parti grubuna katkı sağlayabilmektedirler. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

³⁹⁵Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

³⁹⁶Rauer G., [Fakten zum Deutschen Bundestag: Aufgaben, Organe, Bauten](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Juli 2025, s.24

Parti grupları bir parlamento organı değil bilakis Federal Meclisin, kendi haklarıyla donatılan özerk bir parçasıdır. Milletvekilleri Kanunu da bu doğrultuda parti gruplarının Federal Meclisin görevlerini yerine getirmesinde katkıda bulunmaları fonksiyonunun altını çizmektedir (m.55/1). Parti grupları, İçtüzük ile kendilerine yüklenen görevleri yerine getirdiklerinden faaliyetlerinin finansmanı için devletten nakdî yardım alırlar. Bu yardımlar her bir parti grubu için temel bir meblağ, her bir üye için katkı payı ve her bir muhalefet parti grubu için ek bir meblağdan oluşur.³⁹⁷

İçtüzük; parti gruplarını, Federal Meclis üyelerinin en az yüzde beşinin aynı partiye mensup olduğu, aynı parti tarafından seçim adayı olarak gösterildiği veya siyasi hedefleri bakımından aynı doğrultuda oldukları için hiçbir eyalette birbirleriyle rekabet hâlinde bulunmayan partilere mensup oldukları birlikler şeklinde tanımlamaktadır. Federal Meclis üyeleri bu hükümden farklı şekilde bir araya gelirlerse, bir parti grubu olarak tanınmaları Federal Meclisin onayına tabidir (m.10/1). 1969'da uygulanmaya başlanan bu hüküm doğrultusunda iki ayrı parti olan kardeş partiler (CDU ve CSU) Parlamentoda aynı parti grubu olarak faaliyet gösterebilmektedir. Ayrıca üyeler istediği zaman parti grubundan ayrılabilir ve başka bir parti grubuna geçmediği sürece bağımsız olarak çalışmalarını sürdürebilir.³⁹⁸ Bir parti grubu kurabilmek için toplam üye sayısının en az yüzde beşinin bir araya gelmesi kuralı doğrultusunda 630 üyeli 21'inci Yasama Döneminde 32 üye gerekmektedir. 1990 sonrasına yasama dönemleri itibarıyla bakıldığında genellikle 4 ila 6 siyasi partinin Federal Mecliste grubunun bulunduğunu söylemek mümkündür.³⁹⁹

Bir yasama dönemi içinde parti gruplarının temsil gücü değişkenlik gösterebilmektedir: Bunun nedenleri arasında üyelerin parti grubu değişikliği, parti gruplarının bölünmesi veya birleşmesi ile siyasi partinin kapatılması gibi sebeplerle milletvekilliğinin düşürülmesi yer alabilmektedir.⁴⁰⁰

³⁹⁷Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.22

³⁹⁸Nitekim, 2021 seçimlerinde AfD'den seçilen beş üye daha sonra partisinden ayrılarak bağımsız olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Konu hakkında bkz. Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Fraktionen/Fraktionsdisziplin, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.43-44; Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

³⁹⁹Deutscher Bundestag, [Fraktionen und Gruppen: Statistik](#), 29.04.2025

⁴⁰⁰Deutscher Bundestag, [Fraktionsstärke und Fraktionswechsel](#), 05.05.2025, s.1

Parlamentoda parti gruplarının güç merkezleri olmasını sağlayan ve sadece parti gruplarına ya da Federal Meclis üyelerinin yüzde beşine tanınan birtakım haklar bulunmaktadır. İktüzük, parti gruplarına tanınan hakları aynı zamanda üye tam sayısının yüzde beşine de tanımaktadır. Nadi-ren de olsa bu inisiyatif farklı parti gruplarından üyelerin birlikte hareket etmelerine imkân tanır.⁴⁰¹ Bu ayrıcalıklara; kanun önerisinde bulunma, karar önergesi verme, dilekçe sunma, güncel saat uygulaması talep etme, açık oylama talep etme, Hükûmete büyük ve küçük soru yöneltme, kanun önerilerinin son aşaması olan üçüncü görüşmelerde değişiklik önermeleri verme, bir gündem maddesinin veya birleşimin ertelenmesini ya da Genel Kurulda toplantı yeter sayısı tespiti talep etme örnek olarak verilebilir.⁴⁰²

Federal Meclis içerisinde parti gruplarının baskın olmasını sağlayan birkaç faktör şu şekildedir:

- Parti grubu içi karar alma süreci: Genel Kurulda genellikle daha önceden belirlenmiş tutumlar ortaya konulur; dolayısıyla oylama sonucu da önceden aşağı yukarı bellidir. Genel Kurul aşaması bu alınan kararların bir nevi resmîyete döküldüğü ve vatandaşlara sunulduğu platformdur.
- Genel Kurula katılımın nispeten düşük olması: Çoğunluk oranları değişmediği ya da kimse toplantı yeter sayısı istemediği sürece toplantı yeter sayısı var kabul edilir. Bu durumda kanunlar ve diğer kararlar hazır bulunanların salt çoğunluğu ile kabul edilir.
- Genel Kurulda bir konunun birinci görüşmesindeki konuşmalar sırasında, ilk konuşmacı, öneriyi sunan parti grubunun veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin mensubu olmalıdır. Ayrıca kanun önerisi ve değişiklik önergesi sunma konusunda parti grubu veya üye tam sayısının yüzde beşi koşulu bireysel olarak veya küçük gruplaşmalar çerçevesinde üyelerin Federal Meclisi kitlelemesine bir anlamda engel olmaktadır.
- Federal Meclis organlarının üye bileşiminin parti grupları tarafından belirlenmesi: İktüzük doğrultusunda veya aralarında anlaşma

⁴⁰¹Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.34

⁴⁰²Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020, s.15; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.21-22

ile parti grupları; komisyonların, Kıdemliler Kurulunun ve Başkanlık Divanının üyelerini belirler.⁴⁰³

Parti grupları, tüm üyeleri adına karar almak amacıyla kendi üyeleri arasından parti grubu yönetim kurulunu seçer. Üyeleri arasında parti grup başkanı, çalışma gruplarından sorumlu grup sorumluları, grup başkanvekilleri ve hukuk danışmanlığı gibi belli görevler üstlenen diğer kişiler yer alır. İki büyük parti grubu olarak SPD ve CDU/CSU'ya bakılırsa; SPD'de bu sayılanlara ek olarak grup hukuk işleri sorumlusu ve genişletilmiş yönetim kurulu, CDU/CSU'da birinci çalışma grup sorumlusu ve birinci grup başkanvekili ile bu kişilerin yardımcıları ve hukuk işleri sorumluları yer almaktadır.⁴⁰⁴

Parti grubu yönetim kurullarının temel fonksiyonu şu şekildedir:

- Federal Mecliste görüşülecek olan konularda grup iradesinin oluşmasını ve Federal Meclis faaliyetlerine ilişkin prosedürler için inisiyatif geliştirerek parti grubunun dışa karşı uyumlu hareket etmesini sağlar.
- Parti grubu içerisinde çalışma grubu ve çalışma kurulları oluşturarak parti gruplarının çalışmalarını planlar ve dağıtır. Ayrıca bu birimlerin ve Federal Meclis komisyonlarının üye bileşimi için önerilerde bulunur.⁴⁰⁵

Her parti grubunun iç işleyişini düzenleyen çalışma kuralları bulunmaktadır. Üyeleri parti grubu tarafından seçilen yönetim kurulları süreçlerin kontrol edilmesi ve izlenmesinden sorumludur. Parti gruplarının en üstünde parti grubunun siyasi ve örgütsel idaresinden sorumlu, parti grup toplantılarına başkanlık eden ve grubun sözcüsü olan parti grup başkanları bulunur. Ayrıca, her biri çeşitli çalışma gruplarının sorumluluk alanlarını koordine etmekten sorumlu grup sorumluları bulunmaktadır.⁴⁰⁶

Bunların haricinde parti gruplarının parlamento çalışmalarını sorunsuz olarak yerine getirmesi ile görevli grup başkanvekilleri vardır. Grup başkanvekilleri arasında en üstte birinci grup başkanvekilleri yer alır. Bu görevlilerin faaliyetleri parti grubunu aştığı için sadece grup yöneticisi olarak değil parlamento yöneticileri olarak görülmelerini de sağlar. Genel Kurul oturum gündemi ve işleyişi ile ilgili konularda bir uzlaşmaya varmak için üyesi ol-

⁴⁰³Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.218-219

⁴⁰⁴Deutscher Bundestag, [Fraktionen](#); Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.22

⁴⁰⁵Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.220

⁴⁰⁶Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.38

dukları Kıdemliler Kurulu toplantısı öncesinde bir araya gelirler. Bu toplantılarda uzlaşılan kararlar çoğunlukla Kıdemliler Kurulunda kabul görmekte ve dolayısıyla grup başkanvekillerinin görüşleri Parlamentonun işleyişini doğrudan etkilemektedir. Meclis grup başkanıyla yakın temas hâlinde çalışan grup başkanvekilleri, ayrıca önemli oylamalarda parti grubunun birlik içinde hareket etmesini sağlarlar. Son olarak grup başkanvekilleri, parti grubu içinde bulunan kurulların koordinasyonunu sağlar ve parti grubu ile komisyonlara yapılan atamalarda aktif rol üstlenir. Eski Federal Meclis başkanlarından birisi, grup başkanvekillerini “parlamento işleyişinin yönlendirici orkestra şefleri” olarak nitelendirmiştir.⁴⁰⁷

Ayrıca parti grupları, her bir komisyon için kendi üyeleri arasından bir koordinatör (*Obleute*) atar. Bu kişiler ilgili komisyondaki kendi parti grup üyelerinin parti grubunun iradesiyle tutarlı hareket etmesini ve koordinasyonunu sağlar. Bu koordinasyonun sağlanması parti grubu üyelerinin siyasi, içtüzük usulleri ve taktiksel açılardan toplantıya hazırlıklı olması gibi hususları kapsamaktadır. Komisyon başkanı ile devamlı temas hâlinde olan koordinatörler ayrıca parti grubu içerisinde ön tartışmaları yürütür, diğer parti gruplarından mevkidaşı üyelerle gündem, öncelikler ve toplantının gidişatı hakkında müzakere ederler. Birleşim haftalarında komisyonda görevli koordinatörler komisyon başkanıyla da bir araya gelerek gündemin koordinasyonu, komisyon kararlarının hazırlanması ve organizasyonel meselelere netlik kazandırılmasını sağlarlar. Diğer bir açıdan görevleri parti grubu başkanvekillerinin Genel Kurul ve Kıdemliler Kurulundaki fonksiyonlarına benzetilebilir.⁴⁰⁸

Bir parti grubuna üye olmayan milletvekillerinin hakları elbette üye olanlara göre daha sınırlıdır. Ancak bu üyelerin de içtüzük değişikliği önerisinde bulunma, yazılı ve sözlü soru yöneltme ve yasama sürecinde bir kanun önerisinin ikinci görüşmesi esnasında değişiklik önergesi sunma gibi birtakım hakları bulunmaktadır. Ayrıca komisyonlarda oy kullanma hakkı olmaksızın istişari üye olarak konuşma ve önerge sunma hakkına sahip olabilirler.⁴⁰⁹

⁴⁰⁷Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.38; Deutscher Bundestag, [Parlamentarische Geschäftsführer](#)

⁴⁰⁸Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.22, 125-126; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.10-11

⁴⁰⁹Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Fraktionslose Abgeordnete, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.45

6.1.3.2. “Siyasi Parti Grubu” Niteliği Taşımayan “Gruplar”

İçtüzüğe göre Federal Meclis üyeleri, asgari siyasi parti grubu gücüne ulaşmaksızın bir araya gelmek isterlerse, grup olarak tanınabilirler. Bu üyeler için siyasi parti gruplarına ilişkin belli İttüzük hükümleri (m.10/2-3) kıyasen uygulanır. Gruba özel olarak tanınacak haklara Federal Meclis karar verir (m.10a/1). Kıdemliler Kurulu ve komisyonların oluşumu ile komisyon başkanlıklarının düzenlenmesinde dikkate alınan siyasi parti gruplarının temsil gücüne (m.12) göre bir komisyon veya parlamenter bir kurul için bir görev yeri payının bir gruba düşmesi hâlinde, bu oluşum grup olarak tanıdır. Bu durumda grup ve üyeleri, ilgili komisyon veya kurulda bir siyasi parti grubunun ve siyasi parti grubuna mensup üyelerin haklarına sahip olurlar. Grubun diğer haklarına ilişkin kararları Federal Meclis verir (m.10a/2).

Aynı hedefe yönelen üyelerin birlikte hareket etmesi sonucu oluşabilecek böyle grupların azami kaç üyeden oluşacağı yönünde bir kural bulunmamaktadır. Şimdiye kadar ki uygulamada gruplara; Kıdemliler Kurulu ve komisyonlara üye gönderme, konuşma süreleri, danışman ve yer tahsisi gibi parti gruplarına tanınan haklar nispetinde imkânlar verilmiş olmakla birlikte Başkanlık Divanında temsil, açık oylama talebi ya da bir Hükûmet üyesini çağırma imkânı tanınmamıştır. Örnek vermek gerekirse Demokratik Sosyalizm Partisinin 13’üncü Yasama Döneminde Parlamenteoya giren 30 üyesi ve 15’inci Yasama Döneminde doğrudan birinci oylar ile seçilen iki üyesi grup olarak tanınmıştır. Bu uygulama özelinde seçim sisteminden kaynaklı olarak ülke genelinde yüzde beşi bulmadığı halde birinci oylarla doğrudan üyelik kazanarak Parlamenteoya gelen üyeler ya da yasama dönemi içinde parti gruplarından ayrılmakla birlikte üyelikleri devam eden milletvekilleri için grup kurma imkânı tanındığını söylemek mümkündür.⁴¹⁰ Son olarak 2023 yılı sonlarına doğru Sol Parti Grubunun dağılması neticesinde Şubat 2024 itibarıyla Federal Mecliste temsil imkânı bulan üyeler iki ayrı grup olarak ta-

⁴¹⁰Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Gruppe, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.53-54; Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.34; Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

nınmıştır (Sol Parti Grubu ve Sahra Wagenknecht İttifakı Grubu).⁴¹¹ Başta ihtisas komisyonları olmak üzere Federal Meclisin çeşitli organlarına diğer parti grupları gibi asil ve yedek üye atama hakkı bulunan gruplar arasında haklar bakımından tek fark, daha fazla üyeye sahip Sol Parti Grubunun yılda iki, Sahra Wagenknecht İttifakı Grubunun ise yılda bir defa güncel saat talebinde bulunabilmesidir. Ayrıca her iki grubun bir ayda verebileceği büyük veya küçük soru sayısı toplam 10 soru ile sınırlandırılmıştır.⁴¹²

6.1.3.3. Siyasi Parti Grupları İçerisinde Oluşturulan Çalışma Organları: Çalışma Grupları ve Çalışma Kurulları

Parti grupları kendi içinde oluşturduğu çalışma grupları (*Arbeitsgruppen*) aracılığıyla iş bölümü gerçekleştirmektedir. Bu alt gruplar, ihtisas komisyonlarına paralel bir şekilde oluşturulur ve her birinde ilgili komisyonların üyeleri bulunur. Nispeten küçük parti gruplarının, 20'den fazla üyeden oluşan ihtisas komisyonlarının her biri için üye tahsis edemediği durumda birkaç komisyonun uzmanlık alanları birleştirilir ve bu uzmanlık alanları parti grubu çalışma kurulları (*Arbeitskreise*) adı altındaki birimlere bölünür.⁴¹³ Çalışma grupları ile çalışma kurullarının odağında bir sonraki komisyon toplantısına hazırlanma ve Hükûmet ile diğer parti gruplarından gelen konu başlıklarına ilişkin bir tutum geliştirme çabası bulunmaktadır. İktidarı oluşturan parti grupları bünyesindeki bu türden birimlere komisyon ile bağlantılı bakanlığın parlamenter müsteşarı da düzenli olarak katılır ve Hükûmetin plan ve projeleri burada tartışılır. Diğer taraftan muhalefetteki bu türden birimler Hükûmetin kanun önerilerini analiz eder, eleştirilerini

⁴¹¹20'nci Yasama Dönemi başında altı parti grubu bulunmasına karşın 6 Aralık 2023 tarihinde Sol Partinin dağılması ile 38 üyesi bağımsız hale gelmiştir. Sol Partiden ayrılarak yeni bir oluşumda birleşen 10 üye ile geriye kalan diğer bağımsız üyelerin 2024 yılı içinde sunmaları beklenen "grup" olarak tanımla hakkındaki önergelerinin Federal Meclis tarafından kabulü hâlinde hangi haklara sahip olacağı, Genel Kurulda konuşma süreleri ve finansmanları üzerine Kidemliler Kurulunun karar vermesi gerekmiştir. Kidemliler Kurulunun tavsiye kararı doğrultusunda 2 Şubat 2024 tarihi itibarıyla iki grubun statüleri Genel Kurulun onayıyla ayrı ayrı tanınmıştır. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Abgeordnete der Fraktion Die Linke ab 6. Dezember fraktionslos](#), 06.12.2023; Deutscher Bundestag, [Rückblick auf ein turbulentes Parlamentsjahr 2023](#), 20.12.2023

⁴¹²Deutscher Bundestag, [Bundestag beschließt Gruppenstatus für Die Linke und BSW](#), 02.02.2024

⁴¹³Çalışma kurulları, küçük parti gruplarında üye sayısı göz önünde tutularak geniş bir konu kapsamına sahip ve genellikle beş ile altı arası üye olacak şekilde oluşturulmaktadır. Ayrıca AfD, 2017'de ilk kez Parlamentoya girdiğinde komisyonları temel olarak birebir yansıtacak şekilde 25 birim kurmuş olmasına karşın bunları yine çalışma kurulu olarak adlandırmıştır. Konu hakkında bkz. Schüttemeyer S.S., [Parlamentarische Demokratie: Der Deutsche Bundestag und seine Akteure](#), bpb-Informationen zur politischen Bildung/izpb, Nr.341, 3-4/2019, s.24

ortaya koyar ve bunun yanında kendi kanun önerileri ile ilgilenir.⁴¹⁴ Çalışma grupları ve kurulları ihtisas komisyonlarının yanı sıra genellikle araştırma ve inceleme komisyonları için de oluşturulmaktadır.⁴¹⁵ Ayrıca, siyasi parti grubu niteliği taşımayan ancak grup olarak tanınan birliktelikler de kendi içlerinde çalışma grubu veya çalışma kurulu oluşturabilmektedir.⁴¹⁶

Çalışma grupları, komisyondaki gelişmeler ile ilgili olarak düzenli bir şekilde parti gruplarını bilgilendirir ve parti gruplarının tutumunu komisyonda temsil eder. Çalışma gruplarının kendi içinde ilgili alanda parti grubunun politika sözcülüğünü yapan başkanları da (*Sprecher*) bulunmaktadır.⁴¹⁷ Çalışma grupları ve çalışma kurulları milletvekillerinin uzman oldukları alanlarda ayrıntılı olarak çalıştıkları ve kendi parti gruplarının siyasi karar alma süreçlerinde en etkili söz sahibi olabilecekleri oluşumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴¹⁸ Çalışma grupları ve kurullarında görevlendirmede üyelerin ya mesleki deneyimleri ya da parlamentoda birkaç yasama dönemi boyunca uzmanlaştıkları alanlar dikkate alınır.⁴¹⁹

Almanya siyasetinde önde gelen iki parti grubu üzerinden örneklendirmek gerekirse, CDU/CSU ve SPD Parti Grupları genellikle ihtisas komisyonlarının görev alanına karşılık gelen 20'şer çalışma grubu oluşturmaktadır. SPD Parti Grubunda çalışma grubu başkanı aynı zamanda ilişkili ihtisas komisyonunda sözcülük görevini üstlenirken CDU/CSU Parti Grubunda genellikle çalışma grubu başkanvekili ilişkili ihtisas komisyonunun sözcüsü olmaktadır. Parti çalışma gruplarının yöneticilerinin ihtisas komisyonlarında da görev alması, parlamento çalışmalarında parlamento

⁴¹⁴Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.36

⁴¹⁵Ismayr W., Fleck A., Der Deutsche Bundestag, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012, s.89

⁴¹⁶Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.22

⁴¹⁷Bu kişiler üyesi oldukları komisyonda da aynı sıfatla yer almakta olup siyasi parti gruplarının her bir komisyon için atadığı koordinatörler (*Obleute*) ile karıştırılmamalıdır. Bir üye ayrıca her iki görevi de eş zamanlı olarak yürütebilmektedir. Konu hakkında Federal Meclis komisyonlar sayfasına bkz. Deutscher Bundestag, [Ausschüsse](#)

⁴¹⁸Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.36

⁴¹⁹Schüttemeyer S.S., [Parlamentarische Demokratie: Der Deutsche Bundestag und seine Akteure](#), bpb-Informationen zur politischen Bildung/izpb, Nr.341, 3-4/2019, s.24

ile parti grupları arası bilgi akışını ve parti gruplarının yasama sürecine kurumsal anlamda dâhil olmalarını garanti altına almaktadır.⁴²⁰

Son olarak, parti grupları içerisinde yer alan bu organizasyonların haricinde parti gruplarının başta eyaletler temelinde olmak üzere öne çıkardıkları konular çerçevesinde de değişik oluşumlar içerisine girdikleri görülmektedir. 21. Yasama Dönemi için CDU/CSU Parti Grubu üzerinden örneklandırmek gerekirse bu oluşumlar esasen toplumsal ve eyalet grupları şeklinde iki ayrı yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasi parti grubu içerisindeki çıkar grupları olarak düşünebileceğimiz toplumsal gruplarda ortak toplumsal çıkarları ön planda tutan veya benzer hassasiyetlere sahip üyeler bir araya gelir. Toplumsal grupların merkezinde işçiler, yerel siyaset, kadınlar ve gençler gibi belli kesim veya konular yer alabilmektedir. Eyalet grupları ise federal ve eyalet politikası arasında bir köprü görevi görmektedir. Bu oluşumların haricinde kilise ve din, engelliler, iltica ve göç ile tüketicilerin korunması hakkında görevlendirilmiş dört sorumlu üye bulunmaktadır.⁴²¹

6.1.4. Kıdemliler Kurulu

Kelime anlamı itibarıyla “Yaşlılar Kurulu” anlamına gelen bir nevi danışma organı mahiyetindeki Kıdemliler Kurulu (*Ältestenrat*), Federal Meclisin en yaşlı üyelerinden ziyade deneyimli milletvekillerinden oluşur. Kurulun başkanlığını Federal Meclis Başkanı üstlenir. Parti gruplarının temsil gücüne göre oluşan Kurulda ayrıca Başkanlık Divanı üyeleri (Federal Meclis başkanvekilleri) ve parti gruplarının temsil gücüyle orantılı olarak atadığı ve içerisinde parti grubu başkanvekillerinin de yer aldığı diğer 23 üye bulunmaktadır (İçt. m.6/1). Federal Meclis içerisinde “siyasi parti grupları” haricinde tanınan “gruplar” da üyeler gönderebildiği için bu sayı dönem dönem artabilmektedir.⁴²² Bu şekilde 21’inci Yasama Dönemi itibarıyla günümüzde 28 üyesi vardır.⁴²³ Ayrıca, oturumlara Federal Hükûmetin bir temsilcisi de katılır.⁴²⁴

⁴²⁰Schüttemeyer S.S., [Parlamentarische Demokratie: Der Deutsche Bundestag und seine Akteure](#), bpb-Informationen zur politischen Bildung/izpb, Nr.341, 3-4/2019, s.24

⁴²¹CDU/CSU-Fraktion im Deutschen Bundestag, [Gruppen](#); CDU/CSU-Fraktion im Deutschen Bundestag, [Beauftragte](#)

⁴²²Deutscher Bundestag, [Ältestenrat](#), 07.01.2021, s.1

⁴²³Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Das Präsidium und der Ältestenrat des Deutschen Bundestages](#), September 2024, s.2; Deutscher Bundestag, [Ältestenrat](#)

⁴²⁴Bu yetkili ekseriyetle Federal Meclis üyeliği bulunan bir devlet bakanı olmaktadır. Konu hakkında bkz. Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.35

Kıdemliler Kurulunun toplanmasından Meclis Başkanı sorumlu olup bir parti grubu veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin talebi hâlinde Kurulu toplantıya çağırmak zorundadır (İçt. m.6/1). Kurulun toplantılarında gizlilik ilkesi geçerlidir; diğer bir ifadeyle kamuya kapalıdır (İçt.m.6/5).

Kurul, Meclis Başkanını idari konularda destekler ve Meclis Başkanı ya da Başkanlık Divanına doğrudan verilmemiş iç işleyişe ilişkin konularda karar verir. En önemli görevleri arasında Federal Meclisin çalışma planı ve Genel Kurul oturumlarının gündemi ile komisyon başkan ve başkanvekillerini belirlemek bulunmaktadır. Ayrıca Parlamente'nin saygınlığı ve hakları, İçtüzüğü'nün yorumu ile ilgili tartışmalı konularda uzlaşma faaliyetleri diğer önemli görevleri arasındadır.⁴²⁵

Kıdemliler Kurulunda, Başkanlık Divanı üyeleri ile beraber parti grupları bir konunun Genel Kurulda gündeme gelip gelmeyeceğini, gelecek ise zamanını ve ne kadar süre ile müzakere edileceğini kararlaştırır. Gündemde yer alan konuların saptanmasında söz gelimi, bir önerge hakkında tüm parti gruplarının hazırlanması için gerekli olan sürenin dikkate alınarak ilgili konunun duruma göre ileriki haftalara taşınması söz konusu olabilmektedir. Kurul ayrıca komisyonların çalışma takvimleri hakkında da kararlar alır. Genellikle Federal Meclisin birleşim haftalarında perşembe günü öğle vakti toplanan Kurulun,⁴²⁶ gerçekleştireceği toplantı öncesinde parti gruplarının birinci başkanvekilleri çarşamba öğleden sonra bir araya gelerek ortak bir tutum konusunda anlaşmaya çalışırlar. Genel Kurulda oturumu yöneten Başkan, Kıdemliler Kurulunun çalışma önerisini Genel Kurula sunar ve genellikle de bir itirazla karşılaşılmaz.⁴²⁷

⁴²⁵Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020, s.24; Rauer G., [Fakten zum Deutschen Bundestag: Aufgaben, Organe, Bauten](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Juli 2025, s. 24; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.35; Deutscher Bundestag, [Ältestenrat](#)

⁴²⁶Geride kalan son üç yasama dönemi üzerinden örneklendirmek gerekirse 18. Yasama Döneminde 75, 19. Yasama Döneminde 81 ve 20. Yasama Döneminde 71 defa toplandığı görülmektedir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Zahl der Sitzungen des Präsidiums sowie des Ältestenrates und seiner Kommissionen](#), 29.04.2025

⁴²⁷Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.30; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.35

Kıdemliler Kurulunun planlama işlevi dışında danışma işlevi de vardır. Bir oturumda Başkanın münferit bir olay hakkında çözüme kavuşturduğu usule ilişkin sorunlar özellikle İttüzük çerçevesinde uzun vadeli köklü çözüm geliştirebilmek için Kıdemliler Kurulunda da görüşülür.⁴²⁸

Genel Kurul oturumunda ortaya çıkan bir problemin Kıdemliler Kurulunda çözülebileceğini düşünen bir parti grubu Kurulun derhâl toplanmasını talep edebilir. Böyle bir durumda oturumu yöneten Başkan oturuma ara vermelidir. Kıdemliler Kurulu yukarıda sayılan planlama ve danışma işlevlerinin yanında Federal Meclisin bütçe planı, odaların tahsisi, kam-püse ve binalara ilişkin önlemler, ziyaretçi hizmetleri ve idari teşkilatın görev dağılımı gibi Federal Meclis kaynaklarının yönetilmesine ilişkin konularda hem tavsiyelerde bulunabilir hem de karar alabilir.⁴²⁹ Diğer bir ifadeyle Federal Meclisin idaresinde Başkana veya Başkanlık Divanına ait olmayan iç meseleler kolektif bir organ olarak Kıdemliler Kurulunda karara bağlanır (İçt. m.6/3).⁴³⁰

Kıdemliler Kurulunun aldığı bu kararların çoğunda çoğunluk kararı aranır ve Kurulun yukarıda sayılan konularda aldığı kararlar, Kurul tarafından atanan daimi komiteler tarafından hazırlanır. İttüzük, Kıdemliler Kurulunun, görevlerini yerine getirmek ve bu görevlerle ilgili hazırlık çalışmaları yürütmek amacıyla, Kıdemliler Kurulunun üyesi olmayan Federal Meclis üyelerinin de yer alabileceği daimî komiteler kurabileceğini kayıt altına almaktadır. Ayrıca bu komitelerin kararlarını Kıdemliler Kurulu her zaman kendisi üstlenebilir (m.6/4). 21'inci Yasama Dönemi özelinde her birine bir başkanvekilinin başkanlık ettiği beş komite bulunmaktadır.

Bunlar;

- Üyelerin Hukuki Statüsü Komitesi,
- Bina ve Mekânsal İşler Komitesi,
- Üye Yardımcı Personeli ile İlgili İşler Komitesi,

⁴²⁸Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.31

⁴²⁹Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.31; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.36-37

⁴³⁰Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.36

- Bilgi Teknolojileri ve Dijitalleşme Komitesi,
- Federal Meclis İçişleri Komitesi - İç Komite.

Bu daimî komiteler dışında Başkana Federal Meclis ve idaresini ilgilendiren bütçe konularında danışmanlık yapan Federal Meclis Bütçe Kurulu da bulunmaktadır. Toplantılara genellikle siyasi parti gruplarının birinci başkanvekilleri de davet edilir.⁴³¹

6.1.5. Komisyonlar

İçtüzükte ihtisas komisyonlarının, Federal Meclis görüşmelerine hazırlık amacıyla kurulacağı ve bu fonksiyonu sebebiyle hazırlayıcı karar organı olduğu hususunun yanı sıra Federal Meclisin belirli konularla ilgili olarak özel komisyonlar da kurabileceği belirtilmektedir (m.54/1, m.62). İçtüzük buna ek olarak komisyonlara, kendisine havale edilen konular veya bu konularla doğrudan bağlantılı hususlar hakkında Federal Meclise tavsiye kararı sunma görevi vermektedir (m.62/1). Böylece genel kurulun üzerindeki yük, alanında uzmanlaşmış komisyonlara dağıtılarak hafifletilmektedir.⁴³²

Federal Mecliste ihtisas komisyonlarının haricinde, oluşumu, görevleri ve çalışma usulleri farklılaşan bir dizi başka komisyon, komite ve kurul gibi yapılar bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:⁴³³

- Anayasanın 44'üncü maddesine göre kurulan ve hakları ile çalışma usulleri bir kanun ile düzenlenen "araştırma komisyonları",
- İçtüzüğün 56'ncı maddesinde ayrıntıları düzenlenen, Federal Meclis üyelerinin dörtte birinin talebiyle kurulması zorunlu olan ve Federal Meclisin yasama faaliyetlerine yardımcı olmak üzere kapsamlı ve önemli konularda faaliyet gösteren "inceleme komisyonları",
- 2004 yılından itibaren parlamento düzeyinde sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin faaliyet gösteren "Sürdürülebilir Kalkınma Parlamenter Danışma Kurulu",
- Federal Seçim Kanununun 55'inci maddesi uyarınca Federal Meclise verilen görev çerçevesinde 2022 yılında SPD, Yeşiller ve FDP tarafın-

⁴³¹Lang R., Wißmann O., [Soarbeit der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.36-37; Deutscher Bundestag, [Kommissionen des Ältestenrates](#), 17.09.2025

⁴³²Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.44

⁴³³İhtisas komisyonlarının yanı sıra çeşitli görev ve yetkileri bulunan diğer komisyon, komite ve kurullara dair genel ve ayrıntılı bilgi için bkz. Deutscher Bundestag, [Ausschüsse](#)

dan verilen önerge üzerine seçim mevzuatında reform ve parlamento çalışmalarının modernizasyonu ile ilgili olarak kurulan “Seçim Mevzuatı Reformu ve Parlamento Çalışmalarının Modernizasyonu Komitesi”,

- Federasyonun istihbarat servislerinin denetimi ile ilgili olarak “Parlamente Denetim Kurulu”,
- Haberleşme, Posta ve Telekomünikasyon Gizliliğine İlişkin Kanunun 10’uncu maddesi uyarınca oluşturulan “G-10 Kurulu”,
- Federal Borç Yönetimi Kanununun 3’üncü maddesi uyarınca kendisine çeşitli sorumluluk alanları verilen “Federal Finansman Kurulu”,
- Federal Anayasa Mahkemesinin toplam 16 üyesinin yarısını seçmekle görevli Federal Meclise aday önerilerini yapan “Seçim Komisyonu”,
- 2019 yılında Fransa Ulusal Meclisi ve Alman Federal Meclisi tarafından kabul edilen bir antlaşma çerçevesinde kurucu toplantısını aynı yıl içinde gerçekleştiren bir kurumsallaşmış parlamentolar arası iş birliği örneği olarak “Alman-Fransız Parlamente Asamblesi”,
- Konut dokunulmazlığına ilişkin Anayasanın 13’üncü maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca oluşturulan Kurul,
- Gümrük Soruşturma Hizmetleri Kanununun 80’inci maddesine göre 2014 yılında oluşturulan Kurul,
- Kara Para Aklama Kanununun 28a maddesi uyarınca kurulan 11 üyeli Kurul,
- Silahlı Kuvvetlerin Finansmanı ve Silahlı Kuvvetler Özel Fonu Kurulmasına İlişkin Kanunun 5’inci maddesinin 4’üncü fıkrasına göre oluşturulan “Silahlı Kuvvetler Özel Fonu Kurulu”,
- Anayasanın 53a maddesi uyarınca üyelerinin üçte ikisi Federal Meclis, üçte biri Federal Konsey tarafından meydana gelen ve bir olağanüstü hâl durumu olarak nitelendirilebileceğimiz savunma hâlinde Federal Meclisin toplanamaması durumunda aktif olan “Ortak Komisyon”,
- Anayasanın 77’nci maddesi uyarınca yasama sürecinde Federal Meclis tarafından kabul edilen bir kanunun Federal Konsey tarafından kabul edilmemesi veya kanuna itiraz edilmesi hâlinde her iki Meclis arasında aracılık fonksiyonu çerçevesinde uzlaşma amacıyla görev

yapan ve her iki Meclisten 16’şar üyenin bir araya gelmesiyle oluşan “Uzlaşma Komisyonu”.⁴³⁴

Yukarıda sayılan muhtelif komisyon ve benzeri oluşumların haricinde herhangi bir kanun önerisine özgü olmak üzere özel bir komisyon kurulmadığını da ayrıca belirtmek gerekmektedir.⁴³⁵

6.1.5.1. İhtisas Komisyonları

Anayasaya göre dört komisyonun kurulması zorunludur: Savunma Komisyonu, Dışişleri Komisyonu, AB İşleri Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu (m.45, m.45a, m.45c). Her yasama dönemi için Meclis ağırlık vereceği konulara göre kaç ihtisas komisyonu kurulacağını belirler.⁴³⁶ Bu komisyonlar siyasi partiler arası uzlaşma ve kural olarak siyasi partilerin ortak bir önergesi doğrultusunda tespit edilir. İhtisas komisyonlarının yapılması büyük ölçüde federal bakanlıkların görev dağılımını yansıtmaktadır; dolayısıyla kural olarak her federal bakanlığın karşılığı olarak bir ihtisas komisyonu oluşturulmaktadır. Bu genel kuraldan sapmalara örnek olarak, Federal İçişleri Bakanlığının görev alanına giren spor mevzusunda İçişleri Komisyonunun yanı sıra ayrıca bir Spor Komisyonu bulunabilmesi, AB İşleri Komisyonunun Dışişleri Bakanlığının yanında başka birçok bakanlıkla da ilişkili olarak faaliyet gerçekleştirmesi ve Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonunun görev alanı gereği bir federal bakanlıkla ilişkilendirilememesi gösterilebilir.⁴³⁷

21’inci Yasama Döneminde Hükûmetin denetimi açısından Hükûmetteki görev dağılımı gözetilerek Parlamentoda 24 ihtisas komisyonu kurulmuştur. Yasama dönemleri itibarıyla toplam ihtisas komisyonu sayısı

⁴³⁴Uzlaşma Komisyonu haricinde her iki Meclis üyelerinin nadiren bir araya geldiği oluşumlardan biri de iki Almanya’nın birleşmesinden sonra Anayasanın değiştirilmesine yönelik önerilerin görüşülmesi amacıyla oluşturulan ortak komisyonlardır. Bunların sonuncusu, 15. Yasama Dönemi (2002-2005) ve 16. Yasama Döneminde (2005-2009) sırasıyla federal devlet düzeninin modernizasyonu ve federasyon-eyalet mali ilişkilerine ilişkin federalizm reformlarının gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Gemeinsame Gremien bzw. Kommissionen von Bundestag und Bundesrat zur Reform des Grundgesetzes](#), 23.04.2014

⁴³⁵Siefken S.T., No paradise of policy-making: The role of parliamentary committees in the German Bundestag, Parliamentary Committees in the Policy Process, Siefken S.S., Rommetvedt H. (ed.), Routledge, Oxon, 2022, s.118

⁴³⁶Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Ausschuss, Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025, s.10

⁴³⁷Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.37-38; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.7

ve büyüklüğünün değişkenlik göstermesinde komisyonların iş yükü, milletvekillerinin en az bir komisyonda üye olması ve bir başka komisyonda da yedek üye olması koşullarının gözetilmesi gibi faktörler etkili olmaktadır.⁴³⁸ Bu dönemde ihtisas komisyonlarının üye sayısı 14-42 arasında değişiklik göstermektedir.

Son olarak iki komisyonun yapılanmasındaki özel durumlara dikkat çekilebilir: AB İşleri Komisyonunda Avrupa Parlamentosu parti grupları dikkate alınarak belli sayıda Avrupa Parlamentosu üyesi, AB İşleri Komisyonuna istişari nitelikte katılmaya yetkilidir.⁴³⁹ Federal Meclis komisyonları arasında “birinci komisyon” olarak da nitelendirilen Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonu içerisinde yer alan fakat toplantılarını ayrı bir şekilde gerçekleştiren Seçimlerin Denetimi Komisyonu bulunmaktadır. Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonu 18 üyeli iken Seçimlerin Denetimi Komisyonu dokuz üyelidir. Seçimlerin Denetimi Komisyonu üyelerinin birinci komisyona üye olma zorunlulukları bulunmamakla birlikte çoğunluğu her iki komisyonun da üyesidir. Seçimlerin Denetimi Komisyonu, Federal Meclis seçimleri ve Almanya’da yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerine karşı iki ay içinde gerçekleştirilen itirazları inceler ve sonrasında bunlara ilişkin Genel Kurula tavsiye kararı sunar. Federal Meclisin alacağı karara karşı Anayasa Mahkemesine başvuru yapılabilir.⁴⁴⁰

Son olarak, her komisyonun kendine ait bir sekreteryası olduğunu söylemek mümkündür. Komisyon sekreteralarının personel sayısı değişiklik göstermektedir.⁴⁴¹

⁴³⁸Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.44; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.11

⁴³⁹Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.42

⁴⁴⁰Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.42; Deutscher Bundestag, [Wahlprüfungsausschuss](#)

⁴⁴¹2017 tarihli bir veriye göre en az personele sahip komisyon sekreteryası dört personel ile Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonu iken Bütçe Komisyonu sekreteryasının 14 personeli bulunmaktadır. Konu hakkında bkz. ECPRD, [Standing Committees - administration, staff, procedures, documents, structure, committee meetings](#) (İhtisas Komisyonları - Yönetim, personel, usuller, dokümanlar, yapı, komisyon toplantıları) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:3456, 16/08/2017

Tablo 8: Federal Meclis İhtisas Komisyonları
(21'inci Yasama Dönemi/2025-)⁴⁴²

Komisyonun Adı	Üye Sayısı	Komisyon Başkanlığı
Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük	14	SPD
Dilekçe	26	CDU/CSU (Başkanvekili)*
Dışişleri	42	CDU/CSU
İçişleri	42	CDU/CSU (Başkanvekili)*
Spor ve Gönüllülük	14	SPD
Hukuki İşler ve Tüketicilerin Korunması	38	CDU/CSU (Başkanvekili)*
Maliye	42	CDU/CSU (Başkanvekili)*
Bütçe	42	CDU/CSU (Başkanvekili)*
Ekonomi ve Enerji	42	CDU/CSU
Sağlık	38	SPD
Tarım, Gıda ve Vatan	30	CDU/CSU
Ulaştırma	30	Yeşiller
Çalışma ve Sosyal İşler	42	Yeşiller (Başkanvekili)*
Çevre, İklim ve Doğa Koruma, Nükleer Güvenlik	38	Sol Parti
Savunma	38	CDU/CSU

⁴⁴²Tablonun derlendiği kaynaklar için bkz. Deutscher Bundestag, [Ausschüsse](#); Brüßler L., Heine C., [Das sind die 24 Ausschüsse des 21. Bundestages](#), Das Parlament, 21.05.2025; Reimer S.C., [AfD-Kandidaten bleiben ohne Mehrheit](#), Das Parlament, 21.05.2025

Komisyonun Adı	Üye Sayısı	Komisyon Başkanlığı
İnsan Hakları ve İnsani Yardım	14	CDU/CSU
Eğitim, Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik	38	SPD
Araştırma, Teknoloji, Uzay ve Teknoloji Değerlendirme	30	SPD
Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma	18	CDU/CSU
Kültür ve Medya	18	Yeşiller
Turizm	14	CDU/CSU
Dijitalleşme ve Devletin Modernizasyonu	30	CDU/CSU
AB İşleri	34	Yeşiller
Konut, Kentsel Gelişim, İmar ve Yerel Yönetimler	30	Sol Parti

* AfD parti grubuna tahsis edilen komisyon başkanlıklarına parti grubunun önerdiği adayın ilgili komisyon üyeleri tarafından kurucu oturumda yeterli çoğunluğu (salt çoğunluk) sağlayamaması nedeniyle bu görevi komisyon başkanvekilleri yerine getirmektedir.⁴⁴³

Komisyonların Kurulması ve Üye Dağılımı

Hükûmet kurulduktan ve federal bakanlıklar belirlendikten sonra yasama dönemi boyunca faaliyet gösterecek olan ihtisas komisyonları kurulur. 18'inci Yasama Döneminde (2013-2017) ilk kez uygulanan geçici görevli ana komisyon (*Hauptausschuss*) kurulması uygulaması 19 ve 20'nci Yasama Dönemlerinde de devam etmiştir. Ana komisyon uygulamasıyla Federal Meclis seçimlerinden sonra koalisyon müzakerelerinin devam ettiği sürece Parlamentonun çalışabilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Ana komisyona oy hakkı olmaksızın Meclis Başkanı veya başkanvekilllerinden biri başkanlık etmekte olup ana komisyon Federal Meclis tarafından kendisine havale edilen konuları görüşmekle sorumludur. Kendi başına karar alma hakkı bulunmayan ana komisyon ancak dinleme toplantısı

⁴⁴³ Lehmann R., *Kürschners Volkshandbuch: Deutscher Bundestag (21. Wahlperiode)*, 171. Auflage, NDV GmbH & Co KG, Rheinbreitbach, Januar 2026, s.27-28

gerçekleştirebilmektedir.⁴⁴⁴ Geçiş sürecinde 19 ve 20'nci Yasama dönemlerinde ana komisyonun yanı sıra sadece Dilekçe ile Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonları kurulmuştur. 20'nci Yasama Döneminde ilk oturumunu Ekim 2022'de gerçekleştiren Federal Mecliste tüm parti gruplarının temsil edildiği 31 asli ve 31 yedek üyeye sahip ana komisyon, 25 ihtisas komisyonunun teşekkülü ile 15 Aralık 2021'de feshedilmiştir. 21. Yasama Döneminde bu tür bir ana komisyon kurulmamıştır.⁴⁴⁵

İçtüzük, komisyonların kurulmasında her üyenin ilke olarak en az bir komisyonda yer almasına dikkat edileceğini ve İçtüzüğün 12'nci maddesi (komisyonların oluşumu ve başkanlıklarının düzenlenmesinde parti gruplarının temsil gücünün dikkate alınması) doğrultusunda bir sistemin ve üye sayılarının belirleneceğini kayıt altına almaktadır. Parti grupları kendi asli ve yedek üyelerini atar. Her asli üye için bir yedek üyenin bulunduğu komisyonlarda⁴⁴⁶ ayrıca bağımsız üyeler Başkan tarafından istişari üye sıfatıyla bir komisyonla ilişkilendirilir (m.57/1,2).⁴⁴⁷ Bir milletvekili, en fazla iki komisyonda asli ya da yedek üye olarak görev alabilmektedir.⁴⁴⁸ Ayrıca uygulamada, Hükûmet üyeleri ve büyük parti gruplarının yönetiminde yer alan üyelerin ekseriyetle bir ihtisas komisyonunun asli üyesi olmadıkları görülmektedir.⁴⁴⁹

⁴⁴⁴20'nci Yasama Döneminde ana komisyon görev aldığı süre içinde Enfeksiyondan Korunma Kanunu, KDV Kanunu ve Covid-19'a Karşı Aşı Önlemlerini Artırma Kanunu ile ilgili üç kamuya açık dinleme toplantısı gerçekleştirmiştir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Hauptausschuss: Öffentliche Anhörungen](#)

⁴⁴⁵Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.9; Deutscher Bundestag, [Hauptausschuss](#); Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.39-40

⁴⁴⁶Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.7

⁴⁴⁷Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#); 2023 yılının sonlarına doğru Sol Parti Grubunun dağılmasıyla üyeleri bağımsız hale geldiği için Parti, İklimin Korunması ve Enerji Komisyonu başkanlığını da kaybetmiştir; çünkü komisyon başkanlığı için komisyonun asli üyesi olmak gerekmektedir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Abgeordnete der Fraktion Die Linke ab 6. Dezember fraktionslos](#), 06.12.2023

⁴⁴⁸Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023, s.214; 20'nci Yasama Döneminde tüm ihtisas komisyonlarının toplam üyesi sayısı 859 olmuştur. Bu durumda bir üye başına düşen komisyon üyeliği (859:736) 1,17'dir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Mitgliederzahl der Ausschüsse](#), 31.03.2022, s.14

⁴⁴⁹Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.44

Komisyon başkanlıkları siyasi partilerin temsil gücüne göre tahsis edilir. Parti grup başkanvekillerinin parti grupları arası uzlaşması neticesinde Kıdemliler Kurulunda tespit edilen komisyon başkanlığı dağılımına göre (İçt. m.58) komisyonların ilk oturumunda komisyon başkan ve başkanvekilleri seçilir. Teamüllere göre Bütçe Komisyonu başkanlığı Parlamentonun Hükûmeti denetiminin bir ifadesi olarak ana muhalefet partisi grubuna verilir. Diğer bir teamüle göre ise komisyon başkanvekili, başkanın bağlı olduğu parti grubu dışında bir parti grubunun üyeleri arasından seçilir.⁴⁵⁰ Ayrıca bir parti grubu belli bir politika alanına özel bir ilgi duyduğunu önceki dönemlerden beri icraatları ile ortaya koymuşsa veya parti programına bağlı olarak yeni bir politika belirlemişse bu durum başkanlık seçiminde dikkate alınır. Örnek vermek gerekirse politika tercihleri doğrultusunda genellikle Çalışma ve Sosyal İşler ile ilgili komisyonun başkanlığını SPD almaktadır.⁴⁵¹

Genel Kurulun küçültülmüş bir modeli olarak düşünebileceğimiz komisyonlarda parti gruplarının gücüne göre hak ettiği üye sayısı ile komisyon başkanlık ve başkanvekillikleri sayısı, “*Sainte-Laguë/Schepers*”⁴⁵² adı verilen bir hesaplama yöntemine göre tespit edilmektedir.⁴⁵³ Hangi

⁴⁵⁰Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.46; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.11

⁴⁵¹Schütttemeyer S.S., [Parlamentarische Demokratie: Der Deutsche Bundestag und seine Akteure](#), bpb-Informationen zur politischen Bildung/izpb, Nr.341, 3-4/2019, s.32

⁴⁵²1980 yılında Federal Meclis Bilgi İşlem Grubu başkanı fizikçi Hans Schepers tarafından d'Hondt yönteminin sandalye dağılımında küçük partilere getirdiği dezavantajı önlemek için geliştirdiği bu yöntem, 1912 yılında Fransız matematikçi André Sainte-Laguë tarafından geliştirilen yöntemle aynı sonuçlara ulaşan farklı bir dağılım hesaplama yöntemidir. Sainte-Laguë/Schepers yöntemi 1980 yılından beri genel olarak Federal Meclis komisyon ve kurulları üye dağılımında kullanılmaktadır. Yöntem, 2009 yılından itibaren Federal Meclis ve Avrupa Parlamentosu sandalye dağılımlarının yanı sıra bir süredir çeşitli eyaletlerde eyalet parlamentosu seçimleri için de kullanılmaktadır. Federal Meclis komisyon dağılımlarında bu yöntem haricinde daha önceki yasama dönemlerinde Belçikalı hukukçu Victor d'Hondt tarafından geliştirilen “d'Hondt” ile İngiliz hukukçu Thomas Hare tarafından geliştirilen ve Alman matematikçi Horst Niemeyer tarafından Federal Meclise önerilen “Hare/Niemeyer” yöntemleri de kullanılmıştır. Konu hakkında bkz. Die Bundeswahlleiterin, [Sainte-Laguë/Schepers](#), 22. Januar 2025; Deutscher Bundestag, [Berechnung der Sitzverteilung in Ausschüssen und Gremien](#), 15.05.2025

⁴⁵³İlke olarak Federal Meclis, yasama döneminin başında belirli komisyon veya kurullar için kanunlarla farklı bir hesaplama yöntemi öngörülmediği sürece Sainte-Laguë/Schepers hesaplama yöntemini esas alacağını belirler. Ancak alternatif hesaplama yöntemi olarak d'Hondt sistemi de benimsenebilir. Bu yöntem ihtisas komisyonlarının yanı sıra araştırma ve inceleme komisyonlarının oluşturulmasında veya Genel Kurul birleşimlerinde belli görüşmelerde parti gruplarına tahsis edilecek konuşma sürelerinin hesaplanmasında da kullanılabilir. “Azur” adı verilen ve dış kullanıcılara da açık olan program çerçevesinde, zikredilen hesaplama yöntemleri doğrultusunda siyasi parti gruplarının temsil gücü oranında komisyon üye sayısını ve komisyon başkan veya başkanvekilliğine erişim sıralamasını hesaplamak mümkündür. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Berechnungsverfahren für die Sitzverteilung - Azur \(Anteile, Zugriffe und Reihenfolgen\)](#), 10.02.2025; Deutscher Bundestag, [Azur](#)

komisyonların başkanlık ve başkanvekilliklerine hangi parti gruplarınca aday gösterileceği ise parti gruplarının Kıdemliler Kurulunda varacakları uzlaşma ile tespit edilir (İçt.m.58). Genellikle bu anlaşma sağlanmakla birlikte nadiren de olsa bazı yasama dönemlerinde anlaşmazlık söz konusu olduğunda komisyonların tamamı veya bir kısmı için parti gruplarının belli bir sıra veya matematiksel hesaplama çerçevesinde atama gerçekleştirilmemiş komisyonlara “erişim metodu” denilen bir matematiksel formül doğrultusunda atama yapabilmeleri sağlanır. Bu yöntem ile parti gruplarının atama yapacakları komisyon başkanlığı ve başkanvekilliği konusunda bir sıra belirlenir. Komisyonlara üye atamasında parti grupları belirleyici olmakla birlikte üyeler arzu ettikleri komisyonları parti gruplarına bildirirler. Ancak, parti grubunun bir komisyondaki üyesini görevden alıp başka bir üyesini komisyona atama hakkı vardır.⁴⁵⁴

2025 yılında gerçekleştirilen İçtüzük değişiklikleri arasında komisyon başkan ve başkanvekilinin seçimi ile görevden alınmaları hususu da yer almaktadır. Siyasi parti gruplarının temsil güçleri esas alınarak, hangi komisyonda başkan ve başkan vekilliği için aday gösterme hakkının hangi gruba ait olduğunu Kıdemliler Kurulu belirler. Kıdemliler Kurulunda bu konuda uzlaşmaya varılamazsa, ilgili aday gösterme hakları, temsil güçleri esas alınarak “erişim metodu” ile belirlenir. Aynı komisyonda bir parti grubu hem başkanlık hem de başkan vekilliği için aday gösterme hakkına sahip olamaz (m.58/1). Aday gösterme hakkına sahip parti grubu, başkanlık ve başkan vekilliği seçimi için bir üye önerir. Komisyon, başkan ve başkanvekili adaylarını oy çokluğuyla seçer. Başkanın ilk seçimi, komisyonun kurucu toplantısında yapılmalıdır. Başkanvekili seçimi, buna yakın bir zamanda yapılmak üzere sonraki toplantılardan birinde de gerçekleştirilebilir. Başkan veya başkanvekili seçilene kadar, toplantıyı bir Başkanlık Divanı üyesi ya da Federal Mecliste en uzun süredir görev yapan komisyonun kıdemli asli üyesi yönetir (m.58/2). Aday gösterme hakkına sahip parti grubunun önerisi oy çokluğunu almamışsa, bu parti grubu ikinci bir seçim turu talep edebilir. Bu turda aday önerisi değiştirilebilir. Bir parti grubu talep ederse, bu seçim turu sonraki toplantıda yapılır (m.58/3). Bu turda da yapılan oylamadan sonra aday gösterme hakkına sahip grubun

⁴⁵⁴ Lang R., Wißmann O., [Soarbeit der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.40-41; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.8; Deutscher Bundestag, [Besetzung des Ausschussvorsitzes nach Fraktionsstärke](#), 31.03.2022, s.1

hiçbir önerisi verilen oyların çoğunluğunu alamamışsa, sonraki seçim önerileri hakkında da 3'üncü fıkradaki usul kıyasen uygulanır. Toplam üç başarısız seçim önerisinden sonra, yeni seçim önerilerinin komisyon üyelerinin en az dörtte biri tarafından desteklenmesi gerekir. Bu durumda daha önce başarısız olmuş adaylar da yeniden sunulabilir (m.58/4). Federal Mecliste çoğunluğu oluşturan parti grubu komisyonlarda da çoğunluğu oluşturmaktadır; diğer bir ifadeyle Genel Kurul ile komisyonlarda çoğunluklar benzerdir. Bu durumda muhalefet parti gruplarından gelen komisyon başkanlarının, çoğunluğun siyasi iradesi tarafından şekillendirilen ve her zaman kendi parti grubu ile aynı fikirde olamayacağı komisyon kararlarının ve gerçekleştirilen faaliyetlerin sonuçlarının arkasında durması beklenmektedir.⁴⁵⁵

İçtüzük, komisyon başkan ve başkanvekillerinin komisyon üyeleri tarafından görevden alınmaları hususunda İçtüzüğün başkanvekillerinin görevden alınmalarını düzenleyen 2a maddesinin 4 ve 5'inci fıkralarının kıyasen uygulanacağını ve görevden almaya ilişkin oylamanın kapalı oturumda yapılacağını ifade etmektedir (m.58a/1). Buna göre komisyon üyelerinin en az yarısının başvurusu ve en az üçte ikisinin kabulü ile komisyon başkan ve başkanvekilleri görevden alınabilir. Bu kişilerin görevden ayrılması veya görevden alınması hâlinde aday gösterme hakkı ilgili parti grubunda kalır. Yeni başkan veya başkanvekilinin seçilmesinde yukarıdaki paragrafta bahsedilen İçtüzüğün komisyon başkan ve başkanvekilinin seçimini düzenleyen 58'inci maddesinin 2 ila 4'üncü fıkraları kıyasen uygulanır (m.58a/2-3).

Komisyonlarda görevli yedek üyeler her zaman komisyon toplantılarına katılabilmekle beraber oy hakları yalnızca vekâlet ettikleri üye toplantıda hazır bulunmadığı zaman vardır. Diğer bir ifadeyle bir komisyonun toplamda asli üyesi kadar oy hakkı vardır. Bir parti grubu veya bunlardan daha az haklara sahip, gruplarda yer almayan bağımsız üyeler Meclis Başkanı ile istişare sonucunda bir komisyona üye olarak atanabilirler. Bu üyelik söz alma ve önerge verme hakkı tanımakla birlikte oy hakkını içermemektedir.⁴⁵⁶

⁴⁵⁵Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.130

⁴⁵⁶Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.41; Deutscher Bundestag, [Ausschüsse und weitere Gremien der 21. Wahlperiode](#)

Komisyonlarda siyasi partilere ayrılan üyelikler parti grupları tarafından doldurulurken genel olarak milletvekillerinin uzmanlık alanları ve istekleri de göz önünde bulundurulur. Bu doğrultuda örneğin hukuk işleri komisyonunda yer alan üyeler belli bir hukuk eğitimi alan ve hâkimlik ya da avukatlık gibi görevler yapmış olan üyeler arasından seçilir.⁴⁵⁷ Ayrıca parti gruplarının gönderdiği üyelerden biri koordinatör olarak görev yapar. Koordinatörler, komisyon görüşmelerinde parti gruplarının çıkarlarını ortaya koyar ve toplantı zamanının belirlenmesinde rol oynar. Komisyonlarda bunun dışında, ele alınan her bir konu için parti grupları yetkili bir veya birden fazla raportör (*Berichterstatter*) atar. Raportörler komisyonda gerçekleştirilen müzakerelerde ilgili konu hakkında parti gruplarının görüşlerini temsil ederler ve müzakerenin yürütülmesinde kilit rol oynarlar. Raportörlerin ayrıca esas komisyon üyeleri olması hâlinde komisyon tavsiye kararını imzalamak ve Genel Kurula rapor sunmak gibi görevleri de bulunmaktadır.⁴⁵⁸

Komisyon üyeleri tespit edildikten sonra Meclis Başkanı veya başkanvekillerinden birisinin gerçekleştireceği kurucu toplantı yapılır. Komisyonun kurucu oturumunun başkanlığını Meclis Başkanı veya bir başkanvekili yürütür. Komisyon başkanı seçildikten sonra, Meclis Başkanı veya başkanvekili, komisyon başkanlığını seçilen üyeye devreder. Başkanvekili de aynı usul doğrultusunda yeni komisyon başkanının başkanlığında seçilir.⁴⁵⁹ Toplantı yeter sayısı üyelerinin çoğunluğudur; kurucu toplantıda başkanın seçilmesiyle komisyon kurulmuş olur ve çalışmalara başlayabilir. Yukarıda bahsedilen usul doğrultusunda komisyon başkanlığına aday gösterme hakkı bulunan parti grubunun önerdiği aday komisyon tarafından seçilir.⁴⁶⁰

20'nci Yasama Döneminde Kıdemliler Kurulunda komisyon başkanlıklarının parti grupları arasında dağılımı hususunda uzlaşma sağlanmadığı için yukarıda bahsi geçen erişim metodu uygulanmış olup bunun sonucunda AfD Parti Grubu İçişleri ve Vatan Komisyonu, Sağlık Komisyonu ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Komisyonu başkanlıklarına hak kazanmış-

⁴⁵⁷Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.8

⁴⁵⁸Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.44; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.11

⁴⁵⁹Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), Oktober 2023, s.8

⁴⁶⁰Lang R., Wißmann O., [Soarbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.41; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.8

tı.⁴⁶¹ Ancak komisyonların kurucu toplantılarında hiçbir AfD üyesi yeterli çoğunluğu alamadığından seçilememiş olup bir sonraki toplantıda gerçekleştirilen başkanlık seçimlerinin tekrarında da adayları yine seçilememiştir. Bundan sonra, İçtüzüğün 1'inci maddesinin 2'nci fıkrası uygulanmış olup ilgili komisyonda en uzun süre görev almış üye kıdemli başkan sıfatıyla bu görevi geçici olarak devralmıştır. Kurucu toplantıda komisyon başkanlığına aday gösterme hakkına sahip parti grubunun önerdiği aday seçilemezse ve ikinci toplantıda başkanvekilliği için aday gösterilen üye seçilerek göreve atanırsa bu kişi toplantı başkanlığını devralır ve komisyon kurulmuş olur. Diğer bir ifadeyle, bu üç komisyonun başkanlık görevi, AfD tarafından önerilecek bir başkan adayının seçimine dek başka parti gruplarından bir üyenin başkanvekiline bırakılır. 2025 İçtüzük değişikliği öncesi yaşanan bu gelişmeler üzerine AfD konu ile ilgili olarak Anayasa ve İçtüzükten kaynaklanan haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle Federal Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme, özellikle Anayasanın 38/1 (üyelerin kararlarını özgür bir şekilde vermesi ve dolayısıyla bu kararlarına müdahale edilememesi) ve 40/1 (Federal Meclisin kendi İçtüzüğünü hazırlama bağımsızlığı) maddelerini göz önüne alarak bu talebi reddetmiştir.⁴⁶²

⁴⁶¹Almanya parlamento tarihinde 1-19'uncu yasama dönemleri arasında sadece iki defa erişim metoduna başvurulmak zorunda kalınmıştır. Bunun dışında parti grup başkanvekillerinin Kıdemliler Kurulunda anlaşması neticesinde hangi komisyon başkanlığını hangi parti grubunun alacağı belirlenmiştir. 19 ve 20. Yasama Dönemlerinde üst üste anlaşma sağlanamayarak erişim metodunun devreye girmesi Federal Meclisin uzlaşma kabiliyetinin veya isteğinin azaldığının bir göstergesi olarak da yorumlanmaktadır. Ayrıca Federal Meclis tarihinde 19'uncu Yasama Döneminde bir ilk daha yaşanarak insan onurunu yaralayan ve antisemitist ifadeleri dolayısıyla 2019 yılı kasım ayında ilk kez bir komisyon başkanı görevden alınmıştır. Adalet ve Tüketicilerin Korunması Komisyonu, AfD'li Komisyon Başkanı ve üyeleri haricindeki tüm üyelerinin oyuyla Komisyon Başkanının görevden alınmasına dair verilen önergeyi kabul etmiştir. Bu yönde bir girişimden önce Seçimlerin Denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonundan, komisyon parti grup koordinatörlerinin vereceği bir önerge ile komisyon başkanının görevden alınabileceği yönünde bir görüş de alınmıştır. Kararın Anayasa ve hukuka aykırı olduğunu düşünen ve Anayasa Mahkemesine başvuru yapan AfD'nin, komisyon başkanının göreve geri döndürülmesi yönündeki ivedi talebi Anayasa Mahkemesi tarafından 2020 yılı mayıs ayında bir ön kararla sonuçlandırılarak görevden alma uygun bulunmuştur. Federal Anayasa Mahkemesi 2024 yılında verdiği nihai kararında Federal Meclisin aldığı bu kararın anayasaya aykırı olmadığına hükmetmiştir. Bu nihai kararda ayrıca herhangi bir parti grubunun bir komisyon başkanlığına hak talebi olamayacağı ve ilgili komisyonun bir seçimle komisyon başkanını belirleyebileceği ve İçtüzükte bu yönde bir açık hüküm bulunmasa bile görevden alabileceği kayıt altına alınmıştır. Konu hakkında bkz. Schüttemeyer S.S., [Der 19. Deutsche Bundestag: Schwierige Lernprozesse zur Sicherung parlamentarischer Arbeitsfähigkeit](#), Parlamentarismus, APuZ-Zeitschrift der Bundeszentrale für politische Bildung, 70. Jahrgang, 38/2020, 14. September 2020, s.19-20; Deutscher Bundestag, [Rechtsausschuss beruft Stephan Brandner als Vorsitzenden ab](#), 13.11.2019; Zeit Online, [Verfassungsgericht lehnt Eilantrag gegen Abwahl Stephan Brandners ab](#), 29.05.2020; Zentner C., [AfD verliert ihre Klagen zum Vorsitz von Ausschüssen](#), Das Parlament, 18.09.2024

⁴⁶²Deutscher Bundestag, [Gericht lehnt AfD-Eilantrag zur Ausschussvorsitzendenwahl ab](#), 23.06.2022; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.41; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.9

19'uncu Yasama Döneminde Hukuk İşleri Komisyonu başkanlığını yürütüyor iken bir sosyal medya paylaşımı nedeniyle komisyon başkanlığı görevinden alınan AfD'li Stephan Brandner hakkında Federal Anayasa Mahkemesinde görevden almanın anayasaya aykırılığı nedeniyle açılan davayı Federal Anayasa Mahkemesi 2024 yılında sonuçlandırmış ve Federal Meclisin aldığı bu kararın anayasaya aykırı olmadığına hükmetmiştir. Bu kararda ayrıca herhangi bir parti grubunun bir komisyon başkanlığına hak talebi olamayacağı ve ilgili komisyonun bir seçimle komisyon başkanını belirleyebileceği ve İçtüzükte bu yönde bir açık hüküm bulunmasa bile görevden alabileceği kayıt altına alınmıştır.

Görevleri

Komisyonların temel görevi Genel Kurul tarafından kendilerine havale edilen başta kanun önerileri olmak üzere tüm işleri görüşmektir. Genellikle komisyonlarda aynı konuda birden fazla kanun önerisi veya önerge bulunur. Bu durumda komisyon, görüşmelere esas teşkil edecek metni saptar ve daha sonra konuyla ilgili kendisine havale edilen diğer işleri görüşmeler esnasında değişiklik önergesi olarak değerlendirir. Komisyonda aksi bir karar alınmadıkça komisyon başkanınca, her bir görüşülecek konu için bir veya birden fazla raportör atanır. Komisyonlarda görüşülerek karara bağlanan konular, sonrasında Genel Kurula tavsiye kararı olarak sunulur. Burada komisyonların nihai karar verme yetkisine sahip organ olmadığının altını çizmek gerekir.⁴⁶³

Komisyonlar, Genel Kurul tarafından kendilerine havale edilen işler dışında İçtüzüğün verdiği yetki doğrultusunda kendilerine havale edilmemiş ama görev alanı ile ilgili konularla da ilgilenebilir. Dolayısıyla bir komisyon kendisine havale edilmemiş görev alanı ile ilgili bir konu hakkında görüşme yapabilir, ayrıca ilişkili olduğu bakanlığın temsilcilerini dinleyebilir ve kendilerinden bilgi alabilir. Uygulamada da bir yasama dönemi içinde birçok defa olmak üzere bir komisyonun ilişkili olduğu bakandan mevcut dönem içerisindeki mevzuata ilişkin planları ile güncel konular hakkında raporlar talep etmesi yaygın bir uygulamadır.⁴⁶⁴ Ancak, bu ken-

⁴⁶³Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.45

⁴⁶⁴Bu duruma somut örnek olarak Ulaştırma Komisyonunun büyük ölçekli ulaşım projeleri hakkında düzenli olarak bilgi alması gösterilebilir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.9

diliğinden hareket kabiliyeti beraberinde herhangi bir konuda Federal Meclise tavsiye kararı sunma imkânı taşımamaktadır. Komisyonlar ayrıca ilişkili oldukları bakana belli hususlarla ilgili olarak alınabilecek önlemlere dair tavsiyelerde bulunabilir. Buradan da görüleceği üzere komisyonların kendiliğinden harekete geçebilme hakkı bakanlıklar üzerinde önemli bir parlamenter denetim aracına dönüşmüştür.⁴⁶⁵

İçtüzük, komisyonun görüşeceği hususları komisyona havale edilen önergeler ve komisyonun görev alanına giren konular şeklinde ifade etmektedir. Aynı konuyla ilgili birden fazla önerge havale edilmiş ise komisyon, hangi önergenin Federal Meclise tavsiye kararı için görüşme konusu olacağına karar verecektir. Aynı konudaki diğer önergeler ilgili konunun müzakereleri sırasında ele alınmamış veya kısmen ele alınmış olsalar bile sonuçlandırılarak gündemden çıkarılabilir. Komisyondaki bir parti grubunun bir havalenin bu şekilde sonuçlandırılarak gündemden çıkarılmasına ilişkin itirazı hâlinde oylama yapılması gerekir. Önergelerin sonuçlandırılmış sayılmasına veya reddedilmesine ilişkin tavsiye kararı Federal Meclise sunulur (m.64).

Bir kanun önerisinin herhangi bir sebeple komisyonda görüşülmesi gecikirse parti grupları veya Federal Meclisin yüzde beşi, komisyona havale edilmesinden itibaren 10 birleşim haftası sonrasında (bu süre, birleşim haftalarının çeşitli sebeplerle ötelenmesi itibarıyla altı aya kadar uzayabilmektedir) komisyondan müzakerelerin seyri hakkında bir rapor sunulmasını talep edebilir. Bu talebin yanı sıra ilgili raporun Genel Kurul gündemine alınması da istenebilmektedir (İçt. m.62/2). Bu husus özellikle muhalefetin kanun önerileri konusunda önemli bir baskı aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁶⁶

Komisyon başkanı, Genel Kurulun birleşim haftalarında genellikle çarşamba günleri gerçekleştirilen toplantıya üyeleri davet eder, gündemi belirler, toplantıyı yürütür ve komisyon kararlarının uygulanmasını sağlar (İçt.m.59/1). Başkan, komisyondaki parti grup koordinatörlerinin tavsiyelerini dikkate alır ve başkana idari teşkilat personelinin oluştuğu bir

⁴⁶⁵ Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.45-46

⁴⁶⁶ Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.45-46

sekretarya⁴⁶⁷ destek sağlar. İş yüküne bağlı olarak birleşim haftası içinde ek toplantılar da yapılabilir. Genel Kurul oturumu ile eş zamanlı olarak yapılacak komisyon toplantıları için Meclis Başkanının onayı gerekir. Komisyon başkanları toplantı hazırlığında parti gruplarının koordinatörleri ile birlikte bir sonraki toplantının gündemi ile organizasyonel ve içeriğe ilişkin konular üzerinde anlaşmaya varır ve aynı zamanda komisyon çalışmalarının uzun vadeli planlamasını istişare eder. Komisyonlar normalde Kıdemliler Kurulu tarafından tespit edilen toplantı saatlerinde toplanmakla beraber komisyondaki bir parti grubunun veya üyelerinin en az üçte birinin gündem belirterek talep etmesi hâlinde başkan toplantı yapmakla yükümlüdür. Federal Meclisin çalışma takvimi ya da başkent Berlin dışında bir toplantı için ise her hâlükârda Meclis Başkanının izni gereklidir.⁴⁶⁸

2025 yılında gerçekleştirilen İktüzük değişikliği ile komisyon başkanına komisyonun düzenini sağlama konusunda ilave yetkiler tanınmıştır. Buna göre başkan, gerektiğinde her üyeyi parlamento düzenine uymaya ve Federal Meclisin saygınlığına riayet etmeye çağırabilir. Bir toplantının düzenli bir şekilde yürütülmesi artık sağlanamıyorsa, başkan toplantıya ara verebilir veya komisyondaki grupların anlaşmasıyla toplantıyı sonlandırabilir. Bir Federal Meclis üyesinin Federal Meclis düzenini veya saygınlığını ağır bir şekilde ihlal etmesi nedeniyle oturuma ara verildiyse başkan, komisyona katılan üyelerin en az üçte ikisinin onayıyla ilgili Federal Meclis üyesini komisyon toplantısından çıkarabilir. Bu çıkarılma kararına Meclis Başkanına itiraz etmek mümkündür (m.59/4).

Bir kanun önerisi ya da önerge birden fazla komisyona havale edildiğinde bunlardan biri esas diğerleri tali komisyon olmak zorundadır. Esas komisyon, konu ile ilgili görüşmelere dair süreci yürütür ve Genel Kurula öneriye ilişkin tavsiye kararını sunar. Tali komisyonlar ise sürece istişari ni-

⁴⁶⁷Komisyon toplantılarının birçok yönden yürütülmesinde yardımcı olan ve çalışmalarını tarafsız olarak yerine getiren sekretarya, parti grupları ve Hükûmet için komisyon müzakerelerine ilişkin konularda bir irtibat noktasıdır. Görevleri genel olarak, gündemin, tavsiye kararlarının ve tutanakların hazırlanmasını, Hükûmet ve uzmanlarla gerçekleştirilen tüm yazışmaların başkan adına yürütülmesini ve ilgililere gerekli tüm bilgileri sağlamaktır. Ayrıca komisyonun gerçekleştireceği ziyaretler ile delegasyon gezilerini de hazırlar. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.15

⁴⁶⁸Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.46; Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.46-47

telikli olarak katkı sağlar.⁴⁶⁹ İttüzük ayrıca sadece esas komisyonun Federal Meclise rapor sunabileceğini ve bir önerenin birden fazla komisyona havale edilmesi hâlinde tali komisyonun görüşünün, esas komisyonun tavsiye kararına dâhil edileceğini kayıt altına almaktadır (m.66/1-2). Tali komisyonların konu hakkındaki görüşleri komisyon sekretaryası tarafından kaleme alınır ve komisyon başkanının imzalaması sonrasında esas komisyona iletilir. Tali komisyonun görüşleri esas komisyonun tavsiye kararının ve raporunun bir parçası hâline gelir ve bu şekilde yayımlanır.⁴⁷⁰ İttüzüğe göre ayrıca, birden fazla komisyonun aynı görüşme konusunu ortak oturumda ele alması hâlinde komisyonlar ayrı ayrı oy kullanır (m.63/3).

Komisyonlarda söz alma konusunda özellikle toplantının seyri bakımından başkanın her zaman söz hakkına sahip olduğu söylenebilir. Başkan ayrıca bir gündem maddesinin içeriğine dair açıklamada bulunabilir. Komisyonda söz alma ve soru sorma hakkı başta istişari üyeler de dâhil olmak üzere komisyon üyelerinde olup ayrıca Hükûmet ve Federal Konsey üyeleri de bu hakka sahiptir. İttüzük konuşma süreleri ve sıklığı konusunda bir düzenleme öngörmemekle beraber komisyonlar, parti grup koordinatörlerinin aralarında anlaşması neticesinde konuşma sürelerine sınırlama getirebilmektedir.⁴⁷¹

İttüzük, komisyonlarda önerge verme hakkına sahip olanları komisyonun asli üyeleri, asli üyeye vekâlet eden yedek üyeler ve komisyonun istişari üyeleri şeklinde sınırlandırmaktadır (m.71/1). Komisyon üyesi olmayan Federal Meclis üyeleri, esas komisyona, havale edilen konulara ilişkin değişiklik önergeleri sunabilirler. Bu durumda önerge sahipleri istişari üye olarak komisyon toplantısına katılabilirler (m.71/2).

Komisyonlar kendilerine havale edilen bir kanun önerisi veya önerge hakkında gerçekleştirdiği müzakere sonucunda oylama gerçekleştirerek bir tavsiye kararı ortaya koyar. Tavsiye kararı Genel Kurula nasıl bir yol izlemesi gerektiği hakkında komisyonun görüşünü ortaya koymakta olup örneğin kanun önerisinin (değişiklikler ile birlikte) kabul edilmesi-

⁴⁶⁹Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.9,11

⁴⁷⁰Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.18

⁴⁷¹Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.17

ni, reddedilmesini veya görüşüldüğü bildirimini içerir. İçtüzüğe göre komisyonlar kendilerine havale edilen konular ile tavsiye kararında yer alan raporları Federal Meclise ilke olarak yazılı bir şekilde sunarlar. Komisyon raporları esas komisyonun gerekçeli tavsiye kararını, azınlık görüşünü ve tali komisyonların değerlendirmelerini içermek zorundadır (m.66). Komisyonun tavsiye kararı Genel Kurula sunulmadan önce taslak hâli komisyon başkanı ve raportörler tarafından incelenerek onaylanır veya gerekli görülen değişiklikler gerçekleştirilir. Ayrıca tavsiye kararı, rapor ile birlikte Federal Meclis gelen kâğıdı olarak yayımlanarak kamuoyunun bilgisine sunulur ve Genel Kurul gündemine alınır.⁴⁷²

Komisyonlar yukarıda bahsedilen toplantılar çerçevesinde yerine getirdikleri olağan faaliyetler haricinde diğer parlamentolar ve siyasi kurumlarla uluslararası temas ve ziyaretler gerçekleştirebilir; çeşitli kurum, işletme ve dernek gibi organizasyonları ziyaret ederek bilgi alabilir. Bazen bu girişimler komisyonun, Parlamento dışındaki toplantısıyla da ilişkilendirilebilir. Diğer parlamentoların delegasyonları, Avrupa Komisyonu üyeleri, Federal Hükûmet üyeleri, çeşitli kuruluşların idarecileri ve derneklerden gelen ziyaretçiler ile gerçekleştirilen görüşmeler de daha fazla komisyon üyesinin hazır bulunabilmesi amacıyla özellikle birleşim haftalarında gerçekleştirilmeye çalışılır. Her bir komisyon ayrıca her yasama döneminde Meclis Başkanının izniyle benzer görevleri üstlenen diğer ülke parlamentolarının en fazla iki komisyonunu veya kurulunu davet edebilir. Komisyonların çalışma alanlarına giren yasama ve diğer konularla ilgili olarak yerinde bilgi toplamak amacıyla yurt dışı delegasyonu şeklinde geziler düzenleyebilir. Meclis Başkanının ön iznine tabi olan bu geziler için delegelerin azami sayısı ve temsil gücünün dikkate alınarak parti gruplarına göre dağılımı her yasama dönemi başında Başkanlık Divanı tarafından kararlaştırılır. Federal Meclis Başkanı her yasama döneminde iki defa Federal Meclisin yurt dışı faaliyetleri hakkında rapor yayımlar. Son olarak komisyon üyelerinin bireysel iş gezileri konusunda ise sırasıyla parti grubunun koordinatörü ve başkanının ön onayının ardından Meclis Başkanının izni gereklidir. Komisyon başkanının gerçekleştireceği ziyarette ise parti gruplarının koordinatörleri durumdan haberdar edilmelidir.⁴⁷³

⁴⁷²Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#); Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.19

⁴⁷³Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.24-25

Dinleme Toplantıları

Komisyon çalışmalarında dinleme toplantısının (*Anhörung*) önemli bir yeri bulunmaktadır. Bazı komisyonların her birleşim haftasında bir veya birden fazla başvurduğu bu yöntem ile çeşitli alanlardan uzmanlar ve deneyimi olanlar davet edilerek örneğin bir kanun önerisinin belirli bir sorunu çözmedeki yeterliliği ya da uygunluğu hakkında bilgi edinilir. İlke olarak kamuya açık düzenlenen dinleme toplantılarının kamuya kapalı gerçekleştirilme imkânı da bulunmaktadır (İçt. m.70/8).⁴⁷⁴

Komisyon toplantısında kararlaştırılması ve gündeme eklenmesi gereken dinleme toplantıları İçtüzüğün 70'inci maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre komisyon, ele aldığı bir konu hakkında bilgi edinmek amacıyla uzmanları, çıkar gruplarının temsilcileri ve diğer bilgi alabileceği kişileri dinlemek üzere kamuya açık oturumlar düzenleyebilir. Kendisine havale edilen konularda esas komisyon üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine bunu yapmakla yükümlüdür; İçtüzüğün 62'nci maddesinin 1'inci fıkrasının 3'üncü cümlesine göre kendisine havale edilmemiş bir iş söz konusuysa komisyonun çoğunluk kararıyla bu yönde bir oturum düzenlenebilir. Böyle bir karar ancak ilgili önergenin komisyon gündemine alınmış olması hâlinde kabul edilebilir (m.70/1).⁴⁷⁵

İçtüzüğe göre komisyon üyelerinin azınlığı tarafından dinleme toplantısı talep edilirse dinleme toplantısı kararının alınmasından itibaren on birleşim haftası içinde gerçekleştirilmelidir. Azınlık tarafından adı verilen bilgi verecek kişilerin dinlenmesi zorunludur. Komisyon, dinlenecek kişi sayısını sınırlamaya karar verirse, azınlık yalnızca komisyon içindeki güç oranına karşılık gelen sayıda bilgi verecek kişi bildirebilir (m.70/2). Bu tür toplantılarda parti grupları tarafından konu ile ilgili davet edilen uzman ve paydaşlar dinlenir. Davet edilecek kişilerin seçiminde genel olarak komisyonun ve komisyon başkanının bir etkisi bulunmamaktadır. Ayrıca katılımcıların belli bir niteliğe sahip olduğuna dair kanıt sunulması veya konu bakımından katılım için uygun tüm kişi veya kurumların dikkate alınması gibi bir zorunluluk da yoktur.⁴⁷⁶

⁴⁷⁴Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.22

⁴⁷⁵Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.22

⁴⁷⁶Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.47; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.23

Ancak İçtüzük dinlenebilecek kişilerle ilgili bir sınırlama da getirmektedir. Buna göre dinleme toplantılarına; Federal Meclis'e danışmanlık yapma yasal görevine sahip olan veya anayasal ya da yasal gerekçelerle bağımsızlığı olan yüksek federal veya eyalet makamlarının personeli; hâkimler; araştırma ve öğretim alanındaki kişiler hariç olmak üzere; federal veya eyalet kamu görevlilerinin, bilirkişi veya bilgi sunacak kişi olarak dinlemelere davet edilmeleri, haklı istisnai hâller dışında mümkün değildir. Ancak, komisyon, dinleme toplantılarına davet edilemeyecek bu kişilerin uzman görüşlerine olağan komisyon toplantılarına katılımı veya yazılı beyanlarının alınması yoluyla başvurabilir. Bunun dışında, kamuya açık bir dinlemeye davet edilen her bir uzmanın veya bilgi verecek kişinin hangi parti grubunun önerisiyle davet edildiği, gündemle birlikte yayımlanır (m.70/4).⁴⁷⁷

Kamuya açık dinleme toplantıları bir yandan görüşmelere ek bilimsel uzmanlık bilgisi sağlarken diğer yandan toplantının açık olması nedeniyle basın ve medya da söz konusu konuya dikkat çekmekte ve ele alınan konuyu daha önemli hale getirmektedir.⁴⁷⁸

İçtüzük ayrıca dinleme toplantılarının kural olarak internet üzerinden yayımlanacağını ifade etmektedir (m.70/1). Uygulamada bu yayın canlı ya da daha sonradan verilmektedir. Dinleme toplantısının konusu hakkında bilgi veren gündem, hangi parti grubu tarafından davet edildiği bilgisi de dâhil olmak üzere davet edilen uzmanların listesi ve bu uzmanların toplantıdaki açıklamaları da komisyonun internet sayfası üzerinden ayrıca verilmektedir. Parlamentonun basın birimi de bu toplantılara ilişkin olarak toplantının gündemi, zamanı, yeri ve davet edilen uzmanlar hakkında bir açıklama yayımlamaktadır.⁴⁷⁹

İçtüzük esas komisyonlar dışında tali komisyonların da esas komisyon ile anlaşarak belli şartlar çerçevesinde dinleme toplantısı gerçekleştirebileceğini kayıt altına almaktadır. Bu durumda esas komisyon, dinleme toplantısı ile ilgili yer ve tarih bilgisi ile dinlenecek kişiler hakkında bilgi-

⁴⁷⁷Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.23

⁴⁷⁸Lang R., Wißmann O., [Soarbeiteter Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.131-132; Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.27

⁴⁷⁹Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.27

lendirilir. Esas komisyon üyeleri dinleme toplantısı sırasında soru sorma hakkına sahiptir; esas komisyon ile anlaşma hâlinde bu hak komisyonun belli üyeleri ile sınırlandırılabilir (m.70/3).

İçtüzük, davet edilen kişilerin dinlenmesinden önce gerçeklerin açığa kavuşturulması bakımından gerekli olduğu ölçüde bu kişilerle genel bir görüşme gerçekleştirebileceğini öngörmektedir. Konuşma süresinin sınırlı olduğu bu müzakerede komisyon her parti grubunu dikkate alarak müzakereyi yürütmek üzere belli üyelerini görevlendirebilir (m.70/5).

İçtüzüğe göre komisyon, kamuya açık bir dinleme toplantısına hazırlanırken dinlenecek kişilere ilgili konu hakkında yöneltilcek soruları iletir ve dinlenecek kişilerden yazılı bir beyan sunmalarını isteyebilir. Dinlenecek kişilerin, sözlü veya yazılı beyanlarından önce müzakerelerin konusuyla ilgili her türlü mali çıkar bağlantılarını açıklamaları gerekmektedir (m.70/6). Katılımcılara verilen yazılı beyan dinleme toplantısının konusuyla ilgili temel noktaları ortaya koyma imkânı vermektedir. Bu yazılı metinler genellikle komisyon tarafından dinleme toplantısı öncesinde internet sayfası üzerinden verilir. Ayrıca bazen bu metinler dinleme toplantısı tutanağı eki olarak yayımlanır.⁴⁸⁰

Uygulamada dinleme toplantılarının seyri, komisyonların konuyu ele alış biçimine ve konuya göre değişiklik gösterebilmektedir. Bazı komisyonlar katılımcıların daha önce yazılı olarak sundukları görüşlerini açılış konuşmasında sözlü olarak sunma fırsatı verir ardından sorulara geçilir. Ancak usul olarak doğrudan soru-cevap şeklinde ilerlemek de mümkündür. Gerekirse toplantı konulara göre bölünerek de gerçekleştirilebilir. İlke olarak soru ve cevap süresi ve sayısı önceden belirlenir. Birçok komisyon katılımcıların konuşma süreleri ve bir soru-cevap oturumunda parti grupları tarafından yöneltililecek soru sayısı gibi konuların önceden belirlenmesi hususlarında teamüller geliştirmiştir. Bu duruma somut örnek vermek gerekirse soru-cevap uygulamasında bir parti grubunun en fazla iki soru sorabileceği ve bu soruların en fazla iki katılımcıya yöneltililebileceği ve katılımcıların bu sorulara vereceği cevapların beş dakika ile sınırlı olması gibi kriterler belirlenebilir.⁴⁸¹

⁴⁸⁰Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.23

⁴⁸¹Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.24

İçtüzük bunların haricinde, “genişletilmiş kamuya açık komisyon toplantıları” şeklinde ifade edilen bir düzenleme çerçevesinde parti gruplarının belirlediği kişiler haricinde diğer bazı kişilerin de dinleme toplantılarına katılım hakkını öngörmektedir (m.69a).⁴⁸² Buna göre bir komisyonun kendisine esas komisyon olarak havale edilen ve belediyeler ile belediye birliklerinin temel çıkarlarını etkileyen bir kanun önerisini görüşmesi hâlinde komisyonda bir karar alınmadan önce federal düzeyde mevcut olan yerel yönetim birliklerine görüş sunma fırsatı verilir. Hükûmet tarafından sunulan kanun önerilerinin gerekçelerinde federal düzeydeki yerel yönetim birliklerinin görüşlerinin ortaya konulması hâlinde bundan vazgeçilebilir. İçtüzükte ifade edilen “temel çıkarlar” ile kanun önerisinin, belediyeler veya belediye birlikleri tarafından kısmen ya da tamamen uygulamaya konulacağı, belediye ve belediye birliklerinin kamu maliyesini doğrudan etkileyeceği veya idari örgütlenmeleri üzerinde etkisi olacak olan hususlar kastedilmektedir. Şayet esas komisyon bir dinleme toplantısı gerçekleştirecek ise federal düzeyde mevcut yerel yönetim birliklerine dinleme toplantısına katılma imkânı verilir. Birliklerin görüşleri temel noktaları itibarıyla raporda yer alır (m.69a/1,2). Son olarak, esas komisyonun gerçekleştireceği dinleme toplantısı kişisel verilerin işlenmesine ilişkin olarak gerçek kişilerin hak ve özgürlüklerini önemli ölçüde etkileyen kanun önerileriyle ilgiliyse komisyonun kararıyla veya üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine Federal Veri Koruma ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Görevlisine toplantıya katılma imkânı verilir (m.69a/3).

Alt Komisyonlar

İçtüzüğe göre her komisyon, çalışmalarını hazırlamak üzere üyelerinin üçte biri itiraz etmediği sürece üyeleri arasından belli görevler için alt komisyonlar kurabilir. Komisyon, alt komisyon başkanlığı için aday gösterme hakkını belirlerken, parti gruplarının temsil güçlerini esas alır (m.55/1-2). Bir alt komisyonda, komisyonda temsil edilen her bir parti grubu kendi talebi üzerine en az bir üye ile temsil edilir ve üye bileşiminde temsil güçleri dikkate alınır (m.55/3). Alt komisyonlar ya belli bir kanun önerisini veya sorunu görüşmek ya da yasama dönemi boyunca faaliyet göstermek üzere komisyonun yetki alanı içerisinde olan bir konu üzerine kurulur. Alt komisyonlar, ihtisas komisyonunun belirli bir konu alanıyla

⁴⁸²Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.23

sürekli olarak ilgilenir ve ilgili oldukları konularda kararlar hazırlar. Alt komisyon, raporunu ve tavsiyelerini komisyona sunar. Yasama dönemi boyunca belli bir alan ile görevli alt komisyonlara örnek olarak Bütçe Komisyonu bünyesinde faaliyet gösteren Hesapların Denetimi Komisyonu gösterilebilir. İstisnai olarak, parti grupları, komisyon üyesi olmayan milletvekillerini alt komisyon üyesi olarak atayabilir. Ayrıca Komisyon, üyelerinin çoğunluğunun oylarıyla alt komisyonu her zaman feshedebilir (İçt.m.55/1). Son olarak, bir konu ele alınmak için birden fazla komisyona havale edilmişse veya bir görüşme konusu birden fazla komisyonun görev alanına giriyorsa ortak bir alt komisyon da kurulabilir (İçt.m.55/4).⁴⁸³

Toplantıya Çağırma, Toplantı Yeter Sayısı ve Gündem

İçtüzüğe göre komisyon aksini kararlaştırmadıkça komisyon başkanı, Kıdemliler Kurulunun tespit ettiği takvim çerçevesinde kendi yetkisiyle komisyon toplantıları düzenleyebilir. Ancak, komisyon başkanı, komisyondaki bir parti grubunun veya komisyon üyelerinin en az üçte birinin bir gündem önerisiyle talep etmesi hâlinde takvim dâhilinde mümkün olan en yakın tarihte bir toplantı gerçekleştirmekle yükümlüdür (m.60/1,2). Çalışma takvimi, Kıdemliler Kurulu tarafından belirlenen komisyon toplantılarına dair opsiyonları içerir ve örneğin Genel Kurul birleşim zamanlarında toplanamayacağı gibi genel ilkeler öngörür. Komisyon başkanının çalışma takvimi dışında ivedi bir toplantı veya daimî toplanma yeri haricinde bir toplantı düzenleyebilmesi için bir parti grubunun veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin talebi ya da komisyonun oy birliğiyle karar alması ve Meclis Başkanının onayı gerekmektedir (m.60/3).⁴⁸⁴

İçtüzüğe göre komisyon önceden bir karar almamışsa toplantı tarihi ve gündemi komisyon başkanı tarafından belirlenir. Gündem ilke olarak toplantıdan üç gün önce komisyon üyelerine gönderilir. Komisyon, üyelerinin çoğunluğuyla gündemi değiştirebilir; gündeme ancak bir parti grubu veya komisyon üyelerinin üçte birinin itiraz etmemesi hâlinde ek maddeler getirebilir. Ayrıca, her komisyon toplantısının gündemi, toplantının yeri, tarihi ve kararlaştırılmış ise süresi belirtilerek ilgili federal bakanlıklara ve Federal Konseye bildirilir (m.61).

⁴⁸³Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.47; Deutscher Bundestag, [Ausschüsse und weitere Gremien der 21. Wahlperiode](#)

⁴⁸⁴Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.14

Komisyon, toplam üye sayısının salt çoğunluğu toplantıda hazırsa toplantı yeter sayısına sahiptir. Bir oylama öncesinde üyelere bir toplantı yeter sayısı talebinde bulunmadığı sürece yeter sayıya sahip olduğu kabul edilir (İçt. m.67/1,2). Bu durum, bir komisyonun üye tam sayısının salt çoğunluğuna sahip olmadan da görüşme yapıp karar alabileceği anlamına gelir. Toplantı yeter sayısının tespiti genellikle parti gruplarının Federal Mecliste temsil gücüne uymayan bir komisyon bileşimiyle oylama yapılmasını önlemeye yöneliktir. Karar yeter sayısının basit çoğunluk⁴⁸⁵ olduğu komisyonda toplantı yeter sayısı varsa oylama yapılması da engellenemez. Fakat böyle bir girişim, ilgili konunun Genel Kurulda tekrar gözden geçirileceği gerçeği karşısında bir anlam ifade etmemektedir.⁴⁸⁶

Covid-19 Pandemisi sebebiyle komisyonların toplanmasını kolaylaştırmak amacıyla oylama ve karar alma açısından istisnai olarak, gerekçesi belirtilen hâllerde elektronik iletişim araçlarının kullanılmasına İçtüzükte imkân verilmiştir (m.60/4). Bunun tek istisnası, aşağıda bahsedilecek olan ve kapalı komisyonlar olarak adlandırılan, ele aldıkları konuların ileri derecede hassasiyet taşıdığı ve asli veya yedek üyelerin bir arada olmak zorunda olduğu ve dolayısıyla elektronik iletişim araçlarıyla katılıma izin verilmeyen toplantılardır.⁴⁸⁷ Pandemi sonrası komisyon toplantısına üyelerin elektronik iletişim araçlarıyla katılabilmesinin gerekçeleri hususunda komisyonlar karar alır. İstisnai olarak karşılaşılan bu durumda örneğin komisyonlar ülke çapında grev uygulaması veya bir üyenin hastalığı gibi spesifik durumlarda üyenin elektronik iletişim yoluyla katılımına izin verilmektedir. Bu şekilde sanal katılıma izin verildiği durumda toplantıya üyelerin bir kısmı hazır bulunarak bir kısmı ise elektronik yollarla katılır. Elektronik yollarla toplantıya bağlanan üyeler hazır bulunan üyeler gibi söz alabilir ve oylamalara katılabilir.⁴⁸⁸

⁴⁸⁵ İçtüzük, komisyonların karar yeter sayısını doğrudan düzenlememekle birlikte 74'üncü maddesinde komisyonlar için usul kuralları aksini öngörmedikçe 126'ncı maddesi hariç diğer hükümlerinin kıyasen uygulanacağını hüküm altına almıştır. Dolayısıyla İçtüzüğün oylamalara ilişkin basit çoğunluk kuralı (m.48/2) burada da geçerlidir.

⁴⁸⁶ Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.47

⁴⁸⁷ Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.47-48

⁴⁸⁸ Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.18

Ayrıca İçtüzük, komisyonun, bir toplantı haricinde de özel ve ivedi hâllerde belli konularda yazılı oylama yapma yetkisini oy birliğiyle başkana verebileceğini kayıt altına almaktadır (m.72). Bu gibi durumlarda oylar yazılı olarak veya elektronik posta aracılığıyla alınır.⁴⁸⁹

Her komisyon toplantısı için yazılı tutanak tutulur; yazılı tutanak asgari olarak müzakereye konu olan tüm belgeleri ve kararları içermeli ve müzakerelerin genel seyrini ortaya koymalıdır (İçt. m.73/1). Uygulamada komisyonlar için standart bir uygulama olan ve “özet tutanak” olarak da adlandırılan bu metinler⁴⁹⁰ gizli bilgi olarak sınıflandırılmadıkları sürece derhâl yayımlanır. Eğer komisyon tutanaklara “yalnızca resmî kullanım içindir” ibaresi koymuşsa veya tutanaklar kamuya kapalı bir toplantının tutanakları ise ilgili komisyon toplantısından sonra en geç bir yıl içinde yayımlanır (İçt. m.73/2).⁴⁹¹ Kapalı komisyonların ve müzakereleri özel gizlilik gerektiren komisyonların⁴⁹² toplantı tutanakları ve gizli tutanaklar için özel kurallar bulunmaktadır. Ayrıca dinleme toplantılarının tutanakları -daha sonra üzerinde redaksiyon imkânı ile birlikte- tam olarak tutulur ve komisyonun internet sayfasında yayımlanır. Araştırma komisyonlarının tutanakları da tam olarak tutulmakla birlikte daha sonra üzerinde redaksiyon imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca komisyonun daha önce karar vermesi hâlinde bir Federal Hükûmet üyesinin dinlenilmesi esnasında da tam tutanak tutulabilir. Bunların haricinde bir komisyon görüşmesinin tutanak kaydı için Meclis Başkanının izni gereklidir.⁴⁹³

Uygulamaya bakıldığında komisyon toplantılarının genellikle birleşim haftalarında çarşamba günü ve ağırlıklı olarak öğleden önce gerçekleştirildiği görülmektedir. Birkaç komisyon ise düzenli olarak perşembe günü toplanmaktadır. Dinleme toplantıları ise ya pazartesi ya da çarşamba günü ek toplantı şeklinde gerçekleştirilir. Komisyon toplantılarının süresi komisyondan komisyona uygulamalara ve görüşülecek konulara bağ-

⁴⁸⁹Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

⁴⁹⁰Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), Oktober 2023, s.20

⁴⁹¹Ayrıca İçtüzük Ek Belge 2, ihtisas ve araştırma komisyonları tutanaklarının ele alınmasına ilişkin ayrı ayrı özel hükümler içermektedir.

⁴⁹²Görüşmeleri özel gizlilik gerektiren bu komisyona örnek olarak Federal Anayasa Mahkemesi üyelerini Genel Kurula seçmek üzere öneren Seçim Komisyonu gösterilebilir. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.22

⁴⁹³Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#); Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.20-21

lı olarak değişmekle birlikte özellikle yasama döneminin sonuna doğru gündem maddelerinin artış gösterdiği görülmektedir. Çarşamba sabahı başlayan toplantılar öğleden sonra 13.00'te denetim görevleriyle ilgili başlayacak olan Genel Kurula kadar sürebilir; ancak bazı durumlarda toplantılar öğleden sonra da devam edebilir.⁴⁹⁴

Komisyon toplantılarını yöneten komisyon başkanının objektif ve tarafsız bir şekilde toplantıyı yönetmesi beklenir; yokluğunda başkanvekili bu görevi devralır. Her ikisinin de toplantıya katılamaması hâlinde toplantıyı üyeler arasındaki en kıdemli üye yönetir. Toplantıyı yöneten başkanın düzen yetkisi sadece Federal Meclis üyesi olmayan kişilerle sınırlıdır. Başkan, toplantı düzenini sağlayamadığına kanaat getirirse toplantıya ara verebilir ve komisyonda yer alan parti gruplarıyla anlaşarak toplantıyı sonlandırabilir.⁴⁹⁵

Kamuya Kapalılık ve Komisyona Davet

İlke olarak olağan komisyon toplantıları kamuya açık değildir (İçt. m.69/2). 1969 yılında getirilen imkân doğrultusunda kamuya açık toplantı da mümkündür. İlk zamanlarda nadiren kullanılan bu inisiyatif son yasama dönemlerinde artma eğilimi göstermiştir. Diğer taraftan komisyon bazında bakıldığında ihtisas komisyonlarının çoğu toplantılarını kamuya kapalı gerçekleştirse de Eğitim, Araştırma ve Teknoloji Değerlendirme Komisyonu gibi bazı komisyonların da genellikle toplantılarını kamuya açık olarak gerçekleştirdikleri görülmektedir.⁴⁹⁶ 2022 yılı sonunda gerçekleştirilen ve 2023 yılı başından itibaren geçerli olan İktüzük değişikliği ile komisyonların toplantılarını kamuya açık bir şekilde yapıp yapmayacaklarına ve kamuya açık yapılacak ise ne ölçüde gerçekleştireceklerine kendi yetkileri çerçevesinde karar vermeleri benimsenmiştir. Komisyon çalışmalarına şeffaflık kazandırmayı amaçlayan bu reform doğrultusunda kamuya açıklık kararını komisyon daimî olarak, belli toplantılar için, bir toplantıda görüşülecek belli maddeler için ya da görüşülecek maddelerin bir kısmı için alabilmektedir. Komisyon bu kararı kamuya kapalı oturumda alırken özellikle kamunun kamuya açık

⁴⁹⁴Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.13-14

⁴⁹⁵Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.16-17

⁴⁹⁶Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.15; Siefken S.T., No paradise of policy-making: The role of parliamentary committees in the German Bundestag, *Parliamentary Committees in the Policy Process*, Siefken S.S., Rommetvedt H. (ed.), Routledge, Oxon, 2022, s.121-122

toplantılara olan ilgisini, ele alınacak konuların özel niteliğini ve kamuya açık toplantılarla ilgili her türlü deneyimi dikkate alır. Toplantının kamuya açılması hâlinde mevcut alanda basın ve diğer dinleyicilerin katılımı da sağlanır ve bu toplantılar temel olarak internet üzerinden yayımlanır (m.69/1). Kamuya açık toplantı düzenlenmesi komisyon üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine gerçekleştirilmek zorunda olduğu için bir azınlık hakkı olarak da düşünülebilir. Ancak bu hak, komisyona havale edilen bir konu üzerine işletilmekte olup, komisyon kendi inisiyatifiyle bir konu hakkında kamuya açık toplantı yapamamaktadır. Komisyonların toplantılarını kamuya açmalarına ilişkin çekincelerinin temelinde izleyici, basın ve medya temsilcilerinin olmadığı ve görüşmelerin parlamento televizyonundan canlı yayımlanmadığı bir atmosferde komisyon üyelerinin daha ölçülü hareket edecekleri ve görüşülen konuya odaklanacakları düşüncesi bulunmaktadır.⁴⁹⁷

Komisyon görüşmelerine sadece Federal Meclis ve Federal Konsey üyeleri, Hükûmet üyeleri, komisyon, Hükûmet ve parti gruplarının personeli katılabilir.⁴⁹⁸ İhtüzük, erişim hakkına ilişkin yasal kısıtlamalara tabi olmak kaydıyla parti grup başkanlarının tüm komisyonlarda ve özel komisyonlarda istişari oy hakkına sahip olacağını ve bunun için bir üyeyi temsilci olarak görevlendirebileceğini belirtmektedir. Komisyon üyesi olmayan Federal Meclis üyeleri de kamuya açık komisyon toplantılarına dinleyici olarak katılabilirler (m.69/4).

Her komisyon hem kamuya kapalı hem de kamuya açık toplantılarında Hükûmetin bir üyesinin hazır bulunmasına yönelik karar alabilir. Ancak komisyon kararıyla davete Hükûmet üyeleri özel önem atfettikleri durumlarda uyarlar ve katılamadıkları takdirde parlamenter müsteşarları veya bakanlık müsteşarlarını gönderirler.⁴⁹⁹ Diğer yandan Hükûmet üyeleri ve temsilcileri ile Federal Konsey üyeleri tüm komisyon toplantılarına bireysel olarak katılma ve toplantılarda dinlenme hakkına sahiptir.⁵⁰⁰

⁴⁹⁷Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.48; Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.70

⁴⁹⁸IPU Parline, [German Bundestag: Openness and transparency](#)

⁴⁹⁹Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.48; Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.70

⁵⁰⁰Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.47

Komisyonlar, kamuya kapalı toplantılarına uzmanları ve dernek temsilcilerini davet edebilir. Bunun haricinde komisyonda ele alınan işlerle ilgili olarak derneklerin görüşlerini yazılı bir şekilde iletmeleri de yaygın bir uygulamadır. Belediyelerin ve belediye birliklerinin temel çıkarlarını etkileyen konular görüşüldüğünde bir komisyon karar almadan önce federal düzeyde mevcut olan belediye birliklerine görüş bildirme imkânı sunmalıdır. Komisyonlar, kamuya açık toplantılarında da görüştüğü konu ile ilgili bilgi edinmek amacıyla uzmanları ve diğer kişileri dinlemek üzere davet edebilir. Genellikle kullanılan bu inisiyatif ile komisyonlar bir yandan görüşülen konu hakkında detaylı bilgi edinmekte diğer yandan da kamuoyu mevcut görüşler hakkında bilgilendirilmektedir.⁵⁰¹

Federal Meclis, hangi komisyonların genel ve hangilerinin belli konularla ilgili olarak kapalı komisyon⁵⁰² (*geschlossener Ausschuss*) şeklinde çalışacağına karar verir (İçt.m.69/2). 20'nci Yasama Dönemi özelinde bakılacak olursa Dışişleri ve Savunma Komisyonları genel olarak kapalı komisyonlar olarak belirlenmiş, İçişleri ve Vatan Komisyonunun da iç güvenlik ile ilgili konuların görüşülmesi hâlinde kapalı komisyon olarak hareket edeceğine karar verilmiştir.⁵⁰³ Bu komisyonlara katılım sadece asli ve yedek üyeler ile sınırlıdır. Diğer bir ifadeyle zikredilen üyeler haricindeki üyeler bu komisyonların toplantılarına, diğer komisyonların aksine dinleyici olarak katılamazlar.⁵⁰⁴ İktüzük bu kapalı komisyonların müzakerelerinde komisyon üyesi olmayan önerge sahiplerinden bir üyenin konuya dair gerekçe sunmak üzere istişari oy hakkına sahip olarak toplantıya katılabileceğini kayıt altına almaktadır. Ayrıca kapalı komisyonlar münferit hâllerde katılım kısıtlamasının istisnalarına karar verebilir (m.69/4).

⁵⁰¹Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.49-50

⁵⁰²Bu kavram, komisyon toplantılarının olağan çalışma şekli olan kamuya kapalılık (*nichtöffentliche Ausschusssitzung*) ile karıştırılmamalıdır.

⁵⁰³Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#); Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023, s.16

⁵⁰⁴Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.55

6.1.6. Yardımcı Organ Niteliğindeki Ombudsman Mekanizmaları

Savunma Ombudsmanı

Almanya’da her asker diğer resmî kanallara başvurmadan 1956 yılında Anayasanın 45b maddesi ile anayasal dayanak kazanan Savunma Ombudsmanına (*Wehrbeauftragte*) şikâyetlerini doğrudan iletebilir.⁵⁰⁵ Ombudsmanın temel görevi askerler arasındaki olası temel hak ihlallerini veya Alman Federal Ordusuna özgü bir kavram olan ve askerlik hizmetinin temelini oluşturan *Innere Führung* (liderlik geliştirme ve yurttaşlık eğitimi) ilkelerine dair ihlalleri araştırmak ve Federal Ordunun mevcut durumu hakkında Federal Meclise rapor vermektir.⁵⁰⁶ Savunma Ombudsmanına ilişkin hükümler İçtüzüğü’nün 10. kısmında (m.113-115) düzenlenmiştir.

SED⁵⁰⁷ Mağdurları Ombudsmanı

SED Mağdurları Ombudsmanının (*SED-Opferbeauftragte*) görevi SED diktatörlüğü mağdurlarının isteklerini siyaset alanına ve kamuoyuna taşımak ve Almanya’daki komünizm mağdurlarının onurlandırılmasına katkıda bulunmaktadır. Ombudsman ilk kez 17 Haziran 2021 tarihinde Federal Meclis tarafından seçilerek görevine başlamıştır. Yılda bir defa mağdurların durumu hakkında Federal Meclise rapor sunar. 1 Temmuz 2025 tarihinden itibaren SED Mağdurları Ombudsmanı, eskiden siyasi baskıya maruz kalanlar için kurulan vakıf üzerinde denetim yetkisini de üstlenmiştir.⁵⁰⁸

Polis Ombudsmanı

2024 yılında kurulan Polis Ombudsmanının (*Polizeibeauftragte*) temel görevleri arasında; Federal Polis, Federal Kriminal Dairesi ve Federal Meclis Polis Departmanı çalışanlarının görevlerini kötüye kullandığına dair vatan-daşlar ve federal polis teşkilatı personelinden gelen şikâyetleri araştırmak ve incelemek bulunmaktadır. Alman Federal Meclisinin yardımcı organı ola-

⁵⁰⁵Bu doğrudan ulaşım Alman Federal Meclisi internet sayfası üzerinde Savunma Ombudsmanı sayfasında verilen açık adres, telefon, faks ve e-posta aracılığıyla sağlanmaktadır. Konu hakkında bkz. Deutscher Bundestag, [Die Wehrbeauftragte des Deutschen Bundestages](#)

⁵⁰⁶Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.64-65; Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.53

⁵⁰⁷Alman Demokratik Cumhuriyeti’nin (Doğu Almanya) Sovyet Rusya güdümündeki tek parti iktidarını yürüten Almanya Sosyalist Birlik Partisinin kısaltması

⁵⁰⁸Rauer G., [Fakten zum Deutschen Bundestag: Aufgaben, Organe, Bauten](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Juli 2025, s.30

rak faaliyet gösteren ve görevlerini yerine getirirken bağımsız olarak hareket eden ve sadece kanunlara tabi olan Ombudsman, Federal Meclis tarafından beş yıllık görev süresi için seçilir. Polis Ombudsmanı her yıl faaliyetlerinin sonuçları hakkında Federal Meclise ve kamuoyuna bir rapor sunar.⁵⁰⁹

6.1.7. Vatandaş Meclisleri

Vatandaş meclislerini (*Bürgerräte*), kura ile rastgele seçilen ve sayıları genel olarak 30 ila 200 arasında değişen vatandaştan oluşan, belli bir konuyu çeşitli tarihlerde ve küçük gruplar hâlinde tartışan ve eylem önerilerini bir vatandaş raporu olarak siyasetçilere sunan oluşumlar şeklinde özetlemek mümkündür. Vatandaş meclisleri, ulusal düzeyde bakanlıklarda, üniversitelerde ve 2023 yılı itibarıyla görüldüğü üzere Federal Meclis bünyesinde oluşturulabileceği gibi ayrıca eyalet, yerel yönetimler ve AB düzeylerinde de karşımıza çıkabilmektedir. Bu süreç yürütülürken vatandaşlar, bilimsel ve siyasi yelpazeyi kapsayacak şekilde uzmanlardan temel bilgi desteği alırlar. Toplantılarda tarafsız bir moderasyon ekibi katılımcılara destek sağlayarak herkesin eşit düzeyde tartışmaya katılmasını sağlar.⁵¹⁰

Önceden belirlenmiş kriterler temelinde Almanya nüfusundaki çeşitliliği yansıtan bu meclislerde rastgele kura seçimi ile seçimlere katılmayan veya siyasetle ilgilenmeyen kişilere de ulaşılması amaçlanmaktadır. Diğer yandan karşılıklı olarak hiç görüşme yapmayacak insanların bile bu ortamda fikir alışverişinde bulunmaları ve farklı çıkar yaklaşımlarını ortaya koyması açısından bu oluşumlar önem taşımaktadır.⁵¹¹

Vatandaş meclislerinin ele aldığı konular, temel olarak siyasi partilerin politik duruşunun ötesine geçen etik çatışmalar, değer yargıları, siyasi ikilemler ve yönlendirici kararlar (“Bunu mu yapmalıyız yoksa şunu mu?” gibi) ile tartışmalı önceliklendirme ve bölüşüme ilişkin konular (“Hangisi daha önemli?” ve “Bunu kim ödüyor?” gibi) hakkındadır. Ele alınan konu hem ulusal öneme sahip olmalı hem de vatandaşların günlük yaşamlarıyla somut bir bağlantı içermelidir. Konu ayrıca Parlamentonun yetki alanı içinde olmalıdır çünkü AB, eyaletler veya yerel yönetimlerin sorumlu olduğu alanlara ilişkin konularda Parlamentonun ilgili tavsiyeleri değerlendirmesi veya uygulaması söz konusu değildir.⁵¹²

⁵⁰⁹Deutscher Bundestag, [Der Polizeibeauftragte des Bundes beim Deutschen Bundestag](#)

⁵¹⁰Deutscher Bundestag, [Was sind Bürgerräte?](#); Bürgerrat, [Citizens' Assemblies](#)

⁵¹¹Deutscher Bundestag, [Was sind Bürgerräte?](#)

⁵¹²Deutscher Bundestag, [Was sind Bürgerräte?](#)

Federal Meclis bünyesinde ilk kez 20. Yasama Döneminde kurulan ve faaliyetlerine başlayan vatandaş meclisi, “Kişiye Özel Hususlar ile Devletin Sorumluluğu Arasında Beslenmede Dönüşüm” teması üzerinde 2023 yılı sonbahar aylarında çalışmalarına 160 üyeye başlamıştır. 12-14 Ocak 2024 tarihinde sonuncu toplantısını gerçekleştiren vatandaş meclisi, bu zaman zarfında yüz yüze olacak şekilde üç hafta sonu ve altı gün çevrimiçi oturumda tartışmalar gerçekleştirmiştir. Bu süreçte destek veren bilim kurulundan gelen görüşler ışığında toplantılar sonucunda dokuz maddeden oluşan bir tavsiye kararı kabul edilmiştir. Vatandaş meclisi nihayet 20 Şubat 2024 tarihinde raporunu Federal Meclise sunmuştur. 11 Şubat 2025 tarihinde ise Gıda ve Tarım Komisyonu, vatandaş meclisinin hazırladığı rapor ile ilgili yürüttüğü müzakerelerin sonucunda durum raporunu Federal Meclis Başkanına iletmıştır.⁵¹³

6.2. Federal Konsey

6.2.1. Federal Konsey Başkanlık Divanı

Seçimi

Anayasaya göre Federal Konsey bir yıl için başkanını (*Bundesratspräsident*) seçer (m.52/1). Bu doğrultuda Federal Konseyde her yıl 1 Kasım tarihi itibarıyla Meclis Başkanlığı değişmektedir. Başkanlık Divanı (*Präsidium*), Başkanla birlikte Başkan gibi her yıl seçilen iki başkanvekili ile birlikte toplam üç kişiden oluşur (İçt.m.8/1). Başkanvekilleri, birinci ve ikinci başkanvekili olarak nitelendirilmekte olup teamül olarak Başkanlık Divanının tüm üyeleri eyalet Başbakanları arasından seçilmektedir.

1950 yılında eyalet Başbakanlarının kabul ettiği düzenleme doğrultusunda Meclis Başkanlığı görev değişiminde en fazla nüfusa sahip eyalet ile başlayan bir rotasyon sistemi benimsenmiştir. Bu düzenleme, göreve atanmanın zaman içinde Federal Konseyde değişen çoğunluklara ve parti politikasına dair hususların bertaraf edildiği ve eyaletin büyüklüğüne bakılmaksızın Meclis Başkanlığını üstlenme fırsatı yaratan bir tür eşitlikçi yönetim tarzını ortaya koymaktadır. Meclis Başkanı dışında başkanvekilliklerinin rotasyonu ise bir önceki yılın Meclis Başkanının birinci başkan-

⁵¹³Deutscher Bundestag, [Letzte Sitzung des Bürgerrats Ernährung: die neun Empfehlungen stehen fest](#); Deutscher Bundestag, [Unterrichtung des Bürgerrates „Ernährung im Wandel: Zwischen Privatangelegenheit und staatlichen Aufgaben“](#), 20.02.2024, s.4; Deutscher Bundestag, [Ausschuss überreicht Bericht zum Bürgergutachten an Bärbel Bas](#), 11.02.2025

vekili ve bir sonraki yıl göreve gelecek Meclis Başkanının ikinci başkanvekili olarak seçilmesi şeklinde gerçekleşmektedir.⁵¹⁴

İçtüzüğe göre Federal Konsey Başkanı ve başkanvekilleri, Federal Konsey tarafından görevden alınabilmektedir. Bunun için, görevden almaya ilişkin önergenin Federal Konsey üyelerinin çoğunluğu tarafından verilmesi gerekmektedir. Federal Konsey ilgili önergeyi bir komisyona havale etmeden ve görüşmesiz karara bağlar. Karar, Federal Konsey üye sayısının üçte iki çoğunluğuyla alınır (m.5/2). Başkanlık veya başkanvekilliği makamının zamanından önce boşalması hâlinde dört hafta içinde yeni seçim yapılır (m.5/3).

Görevleri

İçtüzüğe göre Başkan, Federal Konseyi ilgilendiren tüm konularda Almanya Federal Cumhuriyetini temsil eder (m.6/1). Meclis Başkanının temel görevi siyasi olmaktan ziyade temsilî nitelik arz etmektedir. Federal Konsey Genel Kurulunu toplantıya çağırır ve toplantıları hazırlar (İçt. m.15/1-2), toplantıya başkanlık eder (İçt. m.20/1) ve Genel Kurul kararlarını açıklar. Yurt içi ve yurt dışı resmî ziyaretlerde Federal Konseyi temsil eder. Parlamenter diplomasi çerçevesinde başta parlamentoların ikinci meclis başkanları olmak üzere üst düzey uluslararası delegasyonları Federal Konseyde kabul eder.

Federal Konseyin üst düzey görevlileri Daimî Danışma Konseyinin onayı ve Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcısı ise Federal Konseyin onayı ile Meclis Başkanı tarafından atanır, terfi ettirilir, görevden alınır ve emekliye ayrılır (İçt. m.6/2). Başkan, Federal Konseyin idaresindeki tüm binalar, bina bölümleri ve arazi üzerinde mülkiyet hakkına sahiptir (İçt. m.6/3).

Anayasa ve İçtüzük, Başkanın, Meclisi toplantıya çağırma zorunluluğunu en az iki eyaletin temsilcileri veya Federal Hükûmetin talebi olarak tespit etmiştir (Any. m.52/2; İçt. m.15/1). İçtüzüğün ilgili hükmünde ayrıca toplantının talep edilme nedeni olan konuların Başkan tarafından gündeme alınacağı belirtilmiştir.

Anayasanın 57'nci maddesine göre Cumhurbaşkanı'nın görevini yerine getirememesi veya görevinden erken ayrılması durumunda yetkileri Federal Konsey Başkanı'na geçer. Cumhurbaşkanı'nın görevini yerine ge-

⁵¹⁴Bundesrat, [Präsidentin und Präsidium](#); Rotasyon düzenlemesi gereği 2026-2042 Başkanlık Divanı üyelerine ilişkin görev alacak olan eyaletler için bkz. Bundesrat, [Präsidenschaften des Bundesrates ab dem Geschäftsjahr 2026/2027](#)

tiremediği durumlara, gerçekleştirdiği yurt dışı seyahatleri ve kullandığı izinler örnek olarak verilebilir.⁵¹⁵

Meclis Başkanı muhtelif sebeplerle görevini yerine getiremediğinde başkanvekilleri, öncelik sırasına göre Başkana vekâlet ederler. Bu hüküm yukarıda bahsedilen Anayasanın 57'nci maddesi doğrultusunda Cumhurbaşkanına vekâlet hâlinde de uygulanır (İçt. m.7/1). Başkanvekillerinin bu husus haricindeki temel fonksiyonu, Meclis Başkanına görevlerini yerine getirmesinde tavsiyelerde bulunmak ve destek sağlamaktır (İçt. m.7/2).

Hem Başkanın hem de başkanvekillerinin birleşimi yönetemeyecek durumda olmaları hâlinde eyalet Hükûmetleri içerisinde yaşı en yüksek Başbakan bu görevi üstlenir (İçt. m.20/2).

Başkanlık Divanı, Daimî Danışma Kurulunda görüşüldükten sonra Federal Konseyin bütçe taslağını hazırlar. Federal Konseyin iç meseleleri hakkında karar verme yetkisinin Federal Konseye ait olmadığı veya Başkanlık Divanı hâllerinde yetkili makam Başkanlık Divanıdır. Başkan, Başkanlık Divanını toplar ve bu toplantılara başkanlık eder. Bir başkanvekilinin talebi hâlinde Divanı toplamakla yükümlüdür. İvedi hâllerde Başkan, Başkanlık Divanı kararlarını yazılı oylama yoluyla da alabilir. Ayrıca, Divanın her toplantısı için asgari olarak hazır bulunanların isimlerinin, önergelerin, müzakerelerin sonucunun ve karar alınması durumunda leh ve aleyhte oyların yer aldığı bir tutanak tutulur (İçt. m.8/1-5).

İçtüzüğe göre Federal Konseyin çalışanlarından oluşan bir idari teşkilat (sekretarya) vardır ve Genel Sekreter, bir Genel Sekreter Yardımcısının desteğiyle idari teşkilata Meclis Başkanı adına başkanlık eder (m.14). Bu kişiler Başkanın resmî işlerinin yürütülmesinde ve Genel Kurul oturumlarının hazırlanması ve yönetilmesi gibi Parlamente'ye ilişkin hususlarda hem görev alırlar hem de danışmanlık yaparlar. Genel Kurulda başkanlık kürsüsünde Başkanın yakınında bulunarak, İçtüzük ve parlamento usul kuralları hakkında tavsiyelerde bulunabilir ve oyların sayılmasında da görev alabilirler. Federal Meclis, Federal Hükûmet ve 16 eyalet Hükûmeti ile sürekli temas hâlinde olan Genel Sekreter ayrıca diğer önemli bir organ olan ve ilgili bölümde açıklanan Daimî Danışma Kurulu toplantılarına her zaman katılır.⁵¹⁶

⁵¹⁵Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Presse und Kommunikation, Berlin, 2020, s.20

⁵¹⁶Aynı Federal Meclis Genel Sekreterliği makamında olduğu gibi Federal Konsey Genel Sekreterliği makamı da bir siyasi devlet memurluğu olup Federal Konsey Genel Sekreteri müsteşar konumundadır. Konu hakkında bkz. Bundesrat, [Die Direktoren](#)

6.2.2. Kâtip Üyeler

İçtüzüğe göre Federal Konsey, üyeleri arasından her birleşim yılı için iki kâtip üye seçer (m.10/1). Kâtip üyelerden biri toplantıda Meclis Başkanının birleşimi yönetmesine yardımcı olur. Her iki kâtip üyenin de toplantıya katılamaması hâlinde Başkan, Federal Konseyin bir başka üyesini ilgili toplantı için kâtip üye olarak atar (m.10/2). Kâtip üyelerin temel görevleri arasında Genel Kurulda üyelerin el kaldırarak verdikleri oyları sayma, anayasa değişikliğinin oylanmasında veya bir eyaletin talebi üzerine eyaletlerin teker teker alfabetik sıra ile oylarının not edilmesi yer almaktadır.⁵¹⁷

6.2.3. Daimî Danışma Kurulu

Başkanlık Divanına bağlı olarak Meclis Başkanı ve Başkanlık Divanını destekleyen bir organ niteliğindeki Daimî Danışma Kurulu (*Ständiger Beirat*) eyaletlerin federasyon nezdindeki 16 tam yetkili temsilcisinden (*Bevollmächtigte*) oluşur (İçt. m.9/1). Bu tam yetkili temsilciler, ilke olarak ilgili eyaletlerin bakan veya müsteşar düzeyinde bir görevlisidir ve bu görev çerçevesinde eyaletlerinin federasyon düzeyinde bir bakıma elçiliğini yaparlar. Tam yetkili temsilciler aynı zamanda eyalet Hükûmeti üyesi iseler genellikle Federal Konsey üyesi de olmaktadır.⁵¹⁸

İçtüzük, Kurulun toplantılarına Meclis Genel Sekreterinin katılacağını öngörmekte ve Kurulun başkanlığı konusunda bir sıralama ortaya koymaktadır (m.9/4-5). Buna göre Kurulun başkanlığı sırasıyla

- a) Başkanlık Divanının bir üyesi,
- b) Aynı zamanda Federal Konsey üyesi olan bir tam yetkili temsilci ve
- c) Diğer herhangi bir tam yetkili temsilci tarafından yapılır.

b ve c maddelerinde sayılan kişiler arasında birden fazla kişinin değerlendirilmesi gerekiyorsa kesintisiz olarak en uzun süre Kurul üyeliği yapan üye toplantıya başkanlık yapar (m.9/6).

İçtüzüğe göre Kurulun, Meclis Başkanının ve Başkanlık Divanının toplantılara hazırlanması ve idari işlerinin yürütülmesinde danışmanlık ve

⁵¹⁷Bundesrat, [Die Schriftführer des Bundesrates](#)

⁵¹⁸Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.21; Bundesrat, [Der Ständige Beirat](#)

yardımcılık fonksiyonu bulunmaktadır. Ayrıca Başkan, üst düzey görevlileri atamadan önce Kurulun görüşünü alır. Daimî Danışma Kurulu, önemli bilgilendirme ve koordinasyon görevleri yerine getirerek Federal Konsey ve Federal Hükûmet arasında yakın temas sağlamaktadır (m.9/3). Buna örnek olarak, Federal Meclis veya Federal Hükûmetin talebi üzerine, Federal Konseyin önüne gelen kanun önerilerine dair süreci hızlandırma opsiyonunu bu iletişim imkânları ile gerçekleştirebilir.

İçtüzüğün 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca düzenli olarak haftada bir defa toplanan Daimî Danışma Kurulu genellikle çarşamba günleri Federal Kabine toplantısından sonra bir araya gelir. İçtüzüğe göre eyalet meseleleri ile sorumlu federal bakan Kurulun toplantılarına katılabilir ve her zaman dinlenir (m.9/3). Bu doğrultuda genellikle Federal Hükûmetin bir temsilcisi -genellikle bir devlet bakanı- toplantılara katılmakta olup Kabinede görüşülen konular ve alınan kararlar hakkında bilgi verir. Diğer taraftan Federal Hükûmet, bu temsilcisi aracılığıyla Federal Konseyin ya-sama konularına ilişkin görüşlerini ilk elden saptayarak yasamayla ilgili kendi amaç ve niyetlerini ortaya koyma şansına sahip olmaktadır.⁵¹⁹

6.2.4. Komisyonlar

İçtüzüğe göre Federal Konsey ihtisas komisyonları kurar; belli konular ile ilgili başka komisyonlar da kurabilir (m.11/1). Federal Konsey faaliyetlerinin merkezi konumunda yer alan komisyonlarda; Federal Meclis, Federal Hükûmet veya eyaletlerden Federal Konseye gelen her iş öncelikle müzakere edilir. Gelen konu ile ilgili deneyimi olan eyalet bakanları ya da onlar adına hareket eden temsilcileri konuyu ayrıntılı bir şekilde değerlendirebilirler.⁵²⁰

Sadece 3-4 haftada bir kere toplanıp çok sayıda kanun, yönetmelik ve idari düzenlemeler ile ilgilenmek zorunda olan Federal Konsey bu ağır iş yükünün altından kalkabilmek için genellikle resmî olarak alınması gereken kararları Genel Kurula bırakmakta ve karar alma sürecinde müzakere aşamasını ağırlıklı olarak üyeler yerine bakanlık temsilcilerinin oluşturduğu 16 komisyon aracılığıyla gerçekleştirmektedir.⁵²¹

⁵¹⁹Bundesrat, [Der Ständige Beirat](#); Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.21

⁵²⁰Bundesrat, [Die Ausschüsse des Bundesrates](#)

⁵²¹Mannewitz T., Rudzio W., *The Political System of Germany*, Springer, Wiesbaden, 2023, s.275

İlke olarak toplantıların kamuya kapalı olması, toplantılara katılan üyelerin düşüncelerini net ve açık bir şekilde ortaya koymalarını sağlamaktadır.⁵²²

Her komisyonun kendisine ait bir sekreteryası bulunmakla birlikte genel olarak bir komisyon sekreteryasının personeli en fazla üç komisyonun görevlerini yerine getirebilmektedir. Her komisyonda iki ila dört arası personel görev yapmaktadır.⁵²³

Bileşimi

İçtüzüğe göre eyaletlerin her biri, her komisyonda bir veya daha fazla Federal Konsey üyesi veya eyalet Hükûmeti temsilcisi tarafından temsil edilir (m.11/2). Ancak eyaletlerin her komisyonda sadece bir oyu vardır. Komisyonların görev dağılımı esasen federal bakanlıkların görev alanlarına karşılık gelmektedir. Bir Federal Konsey üyesi birden fazla komisyonun üyesi olabilmektedir.

Eyalet Hükûmetleri, komisyon üyelerinin atanma ve görevden alınma tarihlerini yazılı olarak Başkana bildirir. Komisyonlar bu bildirimler hakkında bilgilendirilir. Bu hüküm Uzlaşma Komisyonu üyeleri için de geçerlidir (İçt. m.11/3-4).

Federal Konsey her birleşim yılı için kendi üyeleri arasından komisyon başkanlarını seçer; bu seçimden önce komisyonların görüşü alınır. Komisyonlar kendi üyeleri arasından başkanvekillerini seçer. Komisyon başkan ve başkanvekilleri komisyon tarafından görevden alınabilir; bunun için Federal Konsey Başkan ve başkanvekillerinin görevden alınmasına ilişkin İçtüzüğün 5'inci maddesindeki süreç kıyasen uygulanır. Komisyon başkan veya başkanvekilinin görevinin zamanından önce sona ermesi hâlinde kalan süre için yeni başkan veya başkanvekili seçilir (İçt. m.12).

⁵²²Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020, s.26

⁵²³ECPRD, [Standing Committees - administration, staff, procedures, documents, structure, committee meetings](#) (İhtisas Komisyonları - Yönetim, personel, usuller, dokümanlar, yapı, komisyon toplantıları) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:3456, 02/08/2017

Görsel 6: Federal Konseyde Bir Komisyon Toplantısı

Kaynak: © [Bundesrat](#) / Frank Bräuer

İçtüzüğe göre Federal Konsey üyeleri ve eyalet temsilcileri ile Federal Hükûmet üyeleri ve temsilcileri komisyonların ve alt komisyonların toplantılarına katılabilirler (m.40/1), komisyon üyeleri ve eyalet Hükûmetlerinin temsilcileri toplantılarda Federal Hükûmet üyelerine ve temsilcilerine soru sorabilirler (m.40/2) ve komisyonlar da gerekli gördükleri uzmanları ve diğer kişileri dinleyebilir (m.40/3).

Komisyonlar arasında Dışişleri ve Savunma Komisyonları genel olarak eyalet Başbakanları tarafından temsil edildiği için bu komisyonlar “siyasi komisyon” olarak da nitelendirilir. Eyalet Başbakanları bu komisyonlardan en az birinin üyesidirler. Bu komisyonların üyeleri, uzmanlık isteyen belli bir alanda politika oluşturmaktan ziyade eyalet Hükûmetlerinin genel politikasını ortaya koyarlar. Maliye ve ekonomi gibi diğer komisyonlarda ise konu ile ilgili eyalet bakanları görevlendirilir. Fakat Anayasaya göre komisyonlara, eyalet Hükûmetlerinin diğer üyeleri ve yetkilileri de katılabilir (m.52/4); böylece komisyon üyeleri konu ile ilgili uzman bakanlık yetkilileri tarafından da temsil edilebilir. Uygulamada bu seçenek sıklıkla kullanılmakta hatta bazı komisyonlar neredeyse her zaman bürokratlar ile toplanmaktadır. Komisyon üyelerini temsilen toplantılara katılan bürokratlar toplantı esnasında değişebilirler; diğer bir ifadeyle gündem maddesi doğrultusunda ilgili başka uzman bürokratlar toplantıya dâhil olurlar.⁵²⁴

⁵²⁴Bundesrat, [Die Ausschüsse des Bundesrates](#); Sonne, S., [Stichwort Bundesstaat: Föderalismus in Deutschland verständlich erklärt](#) Bundesrat-Press und Kommunikation, 8. Auflage, Berlin, 2021, s.29

Tablo 9: Federal Konsey İhtisas Komisyonları (Şubat 2026 itibarıyla)⁵²⁵

Komisyonun Adı	Üye Sayısı	Komisyon Başkanlığı (Siyasi Parti / Eyalet)
Tarım Politikası ve Tüketicilerin Korunması	24	FDP / Renanya-Palatina
Çalışma, Entegrasyon ve Sosyal Politika	24	SPD / Hessen
Dışişleri	17	CDU / Saksonya
AB İşleri	18	Yeşiller / Baden-Württemberg
Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik	19	SPD / Saksonya-Anhalt
Maliye	16	CDU / Kuzey Ren-Vestfalya
Dijitalleşme ve Devletin Modernizasyonu	25	CDU / Berlin
Sağlık	18	SPD / Saarland
İçişleri	20	CDU / Schleswig-Holstein
Kültür İşleri	27	CDU / Tübingiya
Hukuki İşler	17	Yeşiller / Hamburg
Çevre, Doğanın Korunması ve Nükleer Güvenlik	20	Yeşiller / Aşağı Saksonya
Ulaştırma	17	SPD / Bremen
Savunma	18	SPD / Mecklenburg-Vorpommern
Şehircilik, Konut ve Bölgesel Planlama	19	Bağımsız / Brandenburg
Ekonomi	22	Hür Seçmenler / Bavyera

⁵²⁵Bundesrat, [Die Ausschüsse des Bundesrates](#)

Çalışma Usulü

İçtüzükte komisyonların çalışma prosedürü hakkında öngörülen hükümler kısaca şu şekildedir:

- Başkan, kanun önerileri de dâhil olmak üzere gelen işleri mümkün olduğunca az sayıda komisyonun dâhil olacağı şekilde ve esas komisyonu tespit ederek yetkili komisyonlara havale eder. Başkan bu işin yerine getirilmesi için Genel Sekreteri görevlendirebilir (m.36).
- Komisyonlar toplantılarını Federal Konseyde gerçekleştirirler; istisnalar için Başkanın ön onayı gereklidir (m.37/1).
- Komisyon toplantıları kamuya açık değildir; komisyon aksine karar almadıkça toplantı tutanakları gizlidir (m.37/2).
- Her komisyon toplantısı için toplantıya katılanların imzalaması gereken bir yoklama kaydı tutulur (m.37/3).
- Komisyon toplantıları ilke olarak üyelerin hazır bulunması ile gerçekleştirilir. Meclis Başkanı, Daimî Danışma Kuruluna danıştıktan sonra geçerli bir nedene dayanarak komisyon toplantılarının istisnai olarak belli bir süre için video konferans şeklinde yapılmasına karar verebilir. Video konferans şeklinde gerçekleştirilen bir toplantıya katılan üyeler toplantı başında belirlenmelidir (m.37a).
- Komisyon başkanı, komisyonu toplantıya çağırır; toplantıları hazırlar ve toplantılara başkanlık yapar. En az iki eyaletin komisyonu toplantıya çağırma yönündeki talebini gecikmeksizin yerine getirir (m.38/1).
- Gündem, en geç toplantıdan önceki altıncı gün olmak üzere mümkün olduğunca erken bir tarihte eyalet temsilciliklerine gönderilir. Bu süre içinde ulaştırılamazsa eyalet temsilciliklerine ve komisyon üyelerine eş zamanlı olarak diğer iletişim araçlarıyla iletilir (m.38/2).
- Federal Konseyin kararlarını hazırlayan komisyonlara Meclis Başkanı tavsiye niteliğinde bir görüş sunmaları talimatını verebilir (m.39/2).
- Komisyonlar ortak toplantı düzenleyebilir; görüşülmekte olan bir konu birden fazla komisyonun uzmanlık alanı bakımından eşit öneme sahipse Meclis Başkanı ortak toplantı yapılması talimatı verebilir (m.39/3).
- Komisyonlar, alt komisyonlar kurabilir (m.39/4).

- Komisyonlar görüşmeleri için gerekli görmesi hâlinde ele alınan herhangi bir konu için bir veya birden fazla raportör atayabilir. Komisyon aksine karar vermedikçe raporlar sözlü bir şekilde sunulur (m.41).
- Komisyonlar görüşmelerini Federal Konseyin bir sonraki toplantısından en geç sekiz gün önce tamamlamalıdır (m.39/5).

Komisyonların toplantı yeter sayısı eyaletlerin yarısından fazlasının temsil edilmesiyle sağlanmış olur. Her eyaletin bir oy hakkına sahip olduğu komisyonlarda kararlar oy çokluğuyla alınır. Federal Konsey üyeleri ve oturuma katılan eyalet Hükûmet temsilcilerinin oy hakkına sahip olduğu komisyonlarda bir eyaletten birden fazla kişinin hazır bulunması ve oy hakkına sahip olması hâlinde eyalet hangi yönde oy kullanacağını kendi içinde kararlaştırır (İçt. m.42). İhtisas komisyonlarında eyalet Hükûmetlerinin üyeleri genellikle görüşülen konuya vakıf ilgili eyalet bakanlığının yetkili ve uzman personeli tarafından temsil edilirler. Hassas ve detaylı çalışmaların yürütüldüğü komisyonlarda gündemdeki her bir madde için ilgili uzmanların toplantıya katılması ve ayrılması sık karşılaşılan bir durumdur.⁵²⁶

İçtüzük komisyonlara yazılı olarak oy kullanma imkânı da sunmaktadır. Buna göre komisyon başkanı, bir konunun sözlü olarak müzakere edilmesini gerekli görmediği takdirde komisyon üyelerinin görüşleri yazılı olarak alınabilir. Ancak bu prosedürde herhangi bir eyaletin toplantı talep edebilmesi için yeterli zaman tanınmalıdır (m.43).

Gerçekleştirilen toplantılarda komisyon sekreteri⁵²⁷ en azından katılımcıların isimleri, önergeler, görüşmelerin sonuçları ve alınan karar söz konusu ise oylama sonucu ve oylama sonucunun eyaletlere göre dağılımını içeren bir tutanak hazırlar (İçt. m.44/1). Komisyon toplantılarının gizli olması ilkesi geçerli olduğu için aksine karar verilmedikçe tutanaklar gizli olacaktır. Ancak yine komisyon aksi yönde karar vermedikçe komisyonun verdiği kararlara dair ifadeler ve açıklamalar kamuya açıklanabilir (İçt. m.44/2-3).

⁵²⁶Sonne, S., [Stichwort Bundesstaat: Föderalismus in Deutschland verständlich erklärt](#), Bundesrat- Presse und Kommunikation, 8. Auflage, Berlin, 2021, s.29-30

⁵²⁷Federal Konsey her komisyon için başında bir sekreterin bulunduğu büro tahsis etmekle birlikte genellikle iki ya da üç büro bir sekreter tarafından yönetilir. Bürolarda sekreter haricinde diğer yardımcı personel de bulunmaktadır. Temel görevi komisyon toplantılarının hazırlanması ve yönetilmesinde komisyon başkanına yardımcı olmaktır. Ayrıca, AB İşleri Komisyonu bürosu aynı zamanda Avrupa İşleri Kamarasına da sekreteryaya hizmeti vermektedir. Konu hakkında bkz. Bundesrat, [Abteilung A - Ausschüsse](#)

Kanun önerilerinin en ince ayrıntısına kadar tartışıldığı komisyonlarda eyaletler, federal mevzuatın ve AB düzenlemelerinin oluşturulmasına, denetimine ve iyileştirilmesine katkıda bulunur. Şansölye ve federal bakanların Anayasanın 53'üncü maddesine göre Genel Kurulun yanı sıra komisyon toplantılarına her zaman katılma hakkı (Federal Konsey talep ederse zorunlu katılım söz konusudur) bulunduğu için Federasyon ve eyaletler arası daimî diyalog gerçekleşmiş olmaktadır. Aynı Anayasa maddesine göre Federal Hükûmetin çalışmalarının gidişatı hakkında Federal Konseye sürekli olarak bilgi verme yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu hüküm, yasamaya ilişkin projelerin yanı sıra genel siyasi durum, dış politika ve savunma alanı için de geçerlidir. Bu bilgilendirmenin Federal Konsey talep etmese bile kapsamlı bir şekilde zamanında ve sürekli bir şekilde olması önem arz etmektedir.⁵²⁸

İçtüzüğe göre komisyonlar kendilerine havale edilen konular hakkında Federal Konseye tavsiyelerde bulunur. Bir komisyon, Federal Konseyin bir kanun önerisini değiştirmesini veya reddetmesini tavsiye ederse bu tavsiyesinin gerekçesini belirtmek zorundadır (m.26/3).

6.2.5. Avrupa İşleri Kamarası

İçtüzüğe göre Federal Konseyde AB ile ilgili konularda hızlı bir şekilde harekete geçebilmek için aldığı kararlar Federal Konsey kararı olarak kabul edilen Avrupa İşleri Kamarası (*Europakammer*) bulunmaktadır (m.45b).

Görevleri

Federal Konseyin hukuken etki doğuracak kararları ilke olarak yılda yaklaşık 11-12 defa kamuya açık bir şekilde toplanan Genel Kurul tarafından alınır. Bu toplantı sıklığı normalde AB yasama sürecine ilişkin görüşmeler için yeterli olmaktadır. Ancak, istisnai olarak yetki ikamesinin denetimi için Avrupa erken uyarı mekanizması bağlamında görüşlerin zamanında sunulabilmesi maksadıyla Federal Konseyin daha hızlı bir şekilde cevap vermesi gerekebilmektedir. Anayasa bu doğrultuda, aldığı kararlar Feeral Konsey Genel Kurulu kararı olarak kabul edilen bir Avrupa İşleri Kamarası öngörmektedir (m.52/3a).⁵²⁹

⁵²⁸Sonne, S., [Stichwort Bundesstaat: Föderalismus in Deutschland verständlich erklärt](#), Bundesrat-Presse und Kommunikation, 8. Auflage, Berlin, 2021, s.43

⁵²⁹Bundesrat, [Europakammer](#)

Federal Konsey Başkanı Avrupa ile ilgili bir konuyu acil bir durum olarak değerlendirir veya görüşmelerin gizliliğinin korunması söz konusu olur ise ilgili konuyu Avrupa İşleri Kamarasına havale eder. Federal Konsey Genel Sekreteri de AB İşleri Komisyon Başkanı ile mutabık bir şekilde Federal Konsey Başkanı adına bu görevlendirmeyi yapabilir. Bu tür bir görevlendirme hâlinde Kamara yaklaşık bir hafta içinde toplanır ancak görüşmenin aciliyetine göre bu süre kısaltılabilir.⁵³⁰

İçtüzüğe göre Avrupa İşleri Kamarası Başkanı, Kamaraya havale edilen bir konu hakkında Kamarayı toplantıya çağırır. En az iki eyaletin talebi üzerine Kamarayı toplantıya çağırmak zorundadır. Toplantı çağırısı, taslak gündemin gönderilmesiyle birlikte toplantıdan bir hafta önce yapılır; ivedi hâllerde bu süre kısaltılabilir (m.45e).

Üyeleri ve Oylama Usulü

Her eyalet, Federal Konseyin bir asli veya yedek üyesini Avrupa İşleri Kamarasına üye olarak görevlendirir (İçt. m.45b/2). Federal Konsey, görüşmesiz olarak Avrupa İşleri Kamarası üyeleri arasından Avrupa İşleri Kamarasının Başkanı ile birinci ve ikinci başkanvekillerini bir yıllık görev süresi için seçer. Başkan veya başkanvekillerinden birinin görev süresi zamanından önce sona ererse kalan süre için bir halef seçilir (m.45c).

Avrupa İşleri Kamarasının görüşmeleri ilke olarak kamuya açıktır fakat gizlilik kararı alınabilir (İçt. m.45f). Federal Hükûmet üyeleri ve temsilcileri ile eyalet Hükûmetlerinin temsilcileri de görüşmelere katılabilirler.⁵³¹

Avrupa İşleri Kamarasında eyaletlerin oy hakları, Genel Kuruldaki oy ağırlıklarına ve haklarına karşılık gelmektedir. Dolayısıyla bir eyalet, oylarını sadece aynı yönde ve sadece hazır bulunan asli veya yedek üyeler aracılığıyla kullanır. Eyaletlere düşen oy hakları çerçevesinde toplam oyun çoğunluğuna karşılık gelen eyalet temsilcisinin Avrupa İşleri Kamarasında hazır bulunması toplantı yeter sayısıdır. Karar yeter sayısı ise eyaletlerin oy hakkı çerçevesinde oy çoğunluğudur. Kamara Başkanının sözlü görüşmeyi gereksiz görmesi hâlinde üyelerin oyları yazılı olarak da alınabilir (İçt. m.45h, m.45i).⁵³²

⁵³⁰Bundesrat, [Europakammer](#)

⁵³¹Bundesrat, [Europakammer](#)

⁵³²Bundesrat, [Europakammer](#)

7. YASAMA SÜRECİ

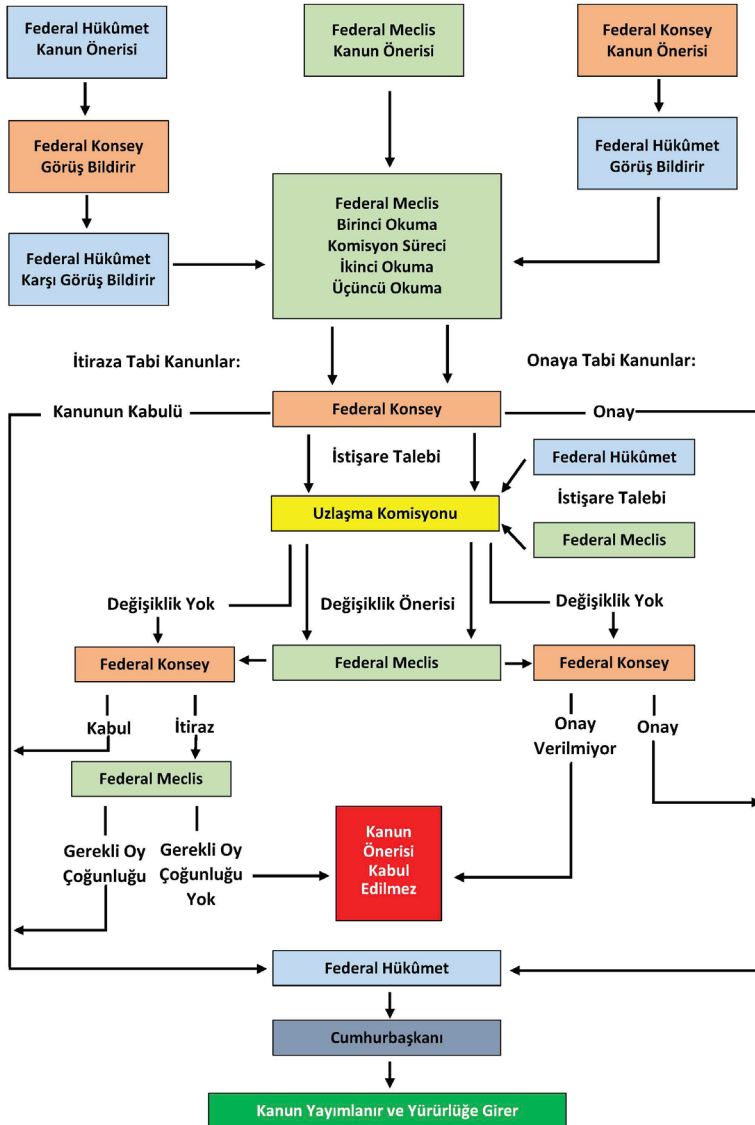
Federal kanunlar Anayasanın 76-82'nci maddelerinde öngörülen süreç doğrultusunda kanunlaşır. Kanun önerileri ilk olarak Federal Mecliste görüşülmektedir. Federal Mecliste kanun önerilerine ilişkin görüşmeler “birinci okuma”, “komisyon”, “ikinci okuma” ve “üçüncü okuma” olarak adlandırılan aşamalardan oluşmaktadır (İçt. m.78,80). Birinci, ikinci ve üçüncü okuma kavramlarıyla yapılan görüşme ve oylamalar kastedilmektedir, isminde “okuma” ifadesi olan söz konusu aşamaların hiçbirinde kanun metinleri Genel Kurul kürsüsünden herhangi bir şekilde okunmamaktadır. Süreç özetle aşağıdaki şekildedir: Birinci okumada kanun önerisini ele alacak komisyon veya komisyonlar (esas ve tali komisyonlar) tespit edilir. Esas komisyonun Genel Kurula sunacağı rapor sonrasında Genel Kurulda ikinci okuma aşamasına geçilir. Kanun üzerine görüşmeler tamamlandıktan sonra önerinin geneli üzerinde bir oylama gerçekleştirilir. Oylamanın kabulü hâlinde üçüncü okuma aşamasına geçilir. Görüşmeler sonrasında son oylama gerçekleştirilir ve gerekli çoğunluk sağlanırsa kanun önerisi Federal Meclisçe kabul edilmiş olur.⁵³³

Kanun önerisi Federal Meclis tarafından kabul edildikten sonra Federal Konseyde değerlendirilir. Federal Konseyin onay vermesi hâlinde parlamenter yasama süreci tamamlanmış olur. Aksi hâlde iki Meclis arasında karar birliği sağlanması amacıyla Uzlaşma Komisyonu süreci işletilebilir. Süreç sonunda uzlaşma sağlanamaması hâlinde, onaya tabi kanunlarda yasama süreci olumsuz şekilde sona ererken itiraza tabi kanunlarda Federal Meclis gerekli oy çokluğunu sağlaması hâlinde Federal Konseyin itirazını aşarak kanunu kabul edebilir. Kabul edilen kanun, Hükûmetin ve Cumhurbaşkanının imzalamasının ardından Federal Resmî Gazete’de yayımlanır ve 14 gün sonra ya da kanunda belirtilen tarihte yürürlüğe girer.

⁵³³ECPRD, [Second Reading of Bills in Plenary Hall \(Genel Kurulda Kanunların İkinci Okuma Süreci\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:3362, 21/03/2017

Aşağıda olağan yasama süreci bir diyagram ile özetlenmiştir.⁵³⁴

Tablo 10: Olağan Yasama Süreci

⁵³⁴Diyagram yazar tarafından hazırlanmıştır. İçerisindeki bilgiler için bkz. Deutscher Bundestag, [Almanya Federal Meclisi Reichstag Binası](#) s.68 ; Reuter K., [The Bundesrat and the Federal System](#), 15th edition, Bundesrat-Press and Communication Division, Berlin, 2020, s.1,2,72

Olağan yasama süreci haricinde istisnai olarak Anayasanın 81'inci maddesinde "yasama zorunluluğu hâli" adı verilen özel bir yasama süreci bulunmaktadır. İlgili bölümde de anlatıldığı üzere Anayasanın 68'inci maddesi çerçevesinde güvenoyu alamayan bir Hükûmet, Cumhurbaşkanının takdiri doğrultusunda azınlık Hükûmeti olarak göreve devam ettiğinde Anayasa, Hükûmete, "yasama zorunluluğu hâli" adı verilen özel bir prosedür ile Federal Meclisin onayı olmadan yalnızca Federal Konseyin onayıyla kanun çıkarabilmesine olanak tanımaktadır. Buna göre 68'inci madde çerçevesinde Şansölyenin güvenoyu alamadığı ve Federal Meclisin de feshedilmediği bir durumda Cumhurbaşkanı, Federal Hükûmetin talebi ve Federal Konseyin onayıyla Hükûmet tarafından ivedi olarak nitelendirilmiş olunmasına rağmen Federal Meclis tarafından reddedilen bir kanun önerisi hakkında yasama zorunluluğu hâli ilan edebilir. Bu hüküm, Şansölyenin kanun önerisini 68'inci maddede öngörülen güvenoyu istemi önergesiyle birleştirmesi hâlinde de geçerlidir (m.81/1). Yasama zorunluluğu hâli ilanına rağmen Federal Meclis kanun önerisini yeniden reddeder veya Hükûmetin kabul edemeyeceği bir içerikle kabul ederse kanun, Federal Konseyin onayı hâlinde kabul edilmiş sayılır. Bu hüküm, kanun önerisinin Federal Meclise yeniden gönderilmesinden itibaren dört hafta içinde kabul edilmemesi hâlinde de uygulanır (m.81/2). Ancak, Anayasa bir Şansölyenin görevi süresince Federal Meclis tarafından reddedilen diğer kanun önerilerinin de ilk yasama zorunluluğu hâlinin ilanından itibaren altı aylık bir süre içinde çıkarılabileceğini ve bu süre geçtikten sonra aynı Şansölyenin görev döneminde yeni bir yasama zorunluluğu hâli ilan edilemeyeceğini kayıt altına almaktadır (m.81/3). Anayasa son olarak bu yasama prosedürü ile Anayasanın değiştirilemeyeceğini, tamamıyla veya kısmen yürürlükten kaldırılamayacağını ve askıya alınamayacağını hüküm altına almaktadır (m.81/4). Federal Meclisin kanun yapma sürecindeki belirleyici rolünün istisnai olarak askıya alınması anlamına gelen bu prosedür, Anayasanın kabulünden bugüne kadar hiçbir zaman uygulanmamıştır.⁵³⁵

⁵³⁵Jesse E., [Bundespräsident](#), Handwörterbuch des politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland, Andersen U., Woyke W. (Hg.), 8., aktual. Aufl., Springer VS, Heidelberg, 2021

7.1. Yasama Yetkisinin Federal Devlet ve Eyaletler Arasındaki Dağılımı

Yasama yetkisinin Federal Devlet ile eyaletler arasındaki dağılımı Anayasanın 70-74'üncü maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasanın 70'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, Anayasanın yasama yetkisini Federal Devlete tanıdığı hâllerin dışında bu yetki eyaletlere aittir. Federal Devletin yasama yetkisini kullanabilmesi için Anayasada bu yönde açık bir hükümün bulunması gerektiği kuralından hareketle eyaletlerin yasama yetkilerinin Federal Devletin yasama yetkisine göre daha geniş olduğu sonucu çıkarılabilir. Ancak, aksine yasama yetkisi Anayasanın çeşitli maddelerinde sayılmak suretiyle büyük ölçüde Federal Devlette toplanmıştır. Ayrıca Anayasanın 31'inci maddesine göre federal kanunlarla eyalet kanunlarının çelişmesi hâlinde federal kanunlar geçerlidir.

Federal Anayasanın 70'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre, Federal Devlet ile eyaletler arasındaki yasama yetkisi ve görevlerinin dağılımı, Anayasanın tek başına yasama ve yarışan yasama hakkındaki hükümlerine göre yapılır. Dış politika ve savunma gibi bazı temel konular yalnızca Federasyonun yetki alanında iken dernek ve iş hukuku gibi bazı konular eş zamanlı yasama konuları olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵³⁶

7.1.1. Federal Devletin Tek Başına Sahip Olduğu Yasama Yetkisi

Federal Devletin tek başına yasama yetkisine sahip olduğu konular Anayasanın 73'üncü maddesinde sıralanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Dışişleri, millî savunma, hava ulaşımı, iç ve dış göç, silah ve patlayıcı madde rejimi, sınai hakların korunması, telif ve yayın hakkı, atom enerjisinin barışçıl amaçlarla üretilmesi ve kullanılması. Ancak Federal Devletin tek başına yasama yetkisine sahip olduğu konular 73'üncü maddede sayılanlarla sınırlı değildir. Burada sayılanlara ek olarak Anayasada bazı konuların federal bir kanunla düzenleneceği ayrıca belirtilmiştir. Örneğin:

- Siyasi partilerle ilgili konular (m.21/3),
- Silah üretimi (m.26/2),
- Federal Meclis seçimlerine ilişkin ayrıntılar (m.38/3),
- Kimsenin silahlı savaş hizmetine zorlanamaması (m.4/3),

⁵³⁶Deutscher Bundestag, [Die Gesetzgebung des Bundes](#), 01.05.2019

- Ülkenin iç sınırlarının yeniden düzenlenmesi (m.29),
- Seçimlerin denetimi (m.41/3),
- Federal Meclis Dilekçe Komisyonunun (*Petitionsausschuss*) yetkileri (m.45c/2),
- Cumhurbaşkanını seçen organ olan Federal Kongreye ilişkin konular (m.54/7).

Federal Devletin tek başına yasama yetkisine sahip olduğu konularda eyaletlerin yasama yetkisi bulunmamaktadır. Ancak, Anayasanın 71'inci maddesine göre Federal Devlet tarafından çıkarılan bir kanun ile eyaletlerle ilgili bir konuda kanun yapma yetkisinin açıkça verilmesi hâlinde eyaletler kanun çıkarabilir. Bu durumda dahi eyaletler ancak federal kanunda öngörülen ölçüde yasama yetkisine sahip olur.

7.1.2. Federal Devlet ve Eyaletler Arasında Yasama Yetkisinin Yarıştığı Alanlar

Anayasada yasama yetkisinin Federal Devlete bırakıldığı durumlarda eyaletlerin, yasama yetkisinin Federal Devlete açıkça bırakılmadığı konularda ise Federal Devletin kanun çıkarması mümkün değildir. Ancak Anayasada belirlenen bazı konularda belirli koşullar altında hem Federal Devlet hem de eyaletler yasama yetkisini kullanabilmektedir. Yasama yetkisinin kullanılması konusunda burada Federal Devlet ile eyaletler arasında bir tür yarıştan söz edilebilir. Yarışan yasama yetkisinin kapsamı Anayasanın 72'nci maddesinde, hangi konuların bu kapsamda olduğu hususu ise 74'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

Anayasanın 72'nci maddesinin birinci fıkrasında “Yarışan yasama alanına giren konularda, Federasyonun kendi yasama hakkını kanun ile kullanmadığı hâllerde ve ölçüde, eyaletler yasama yetkisine sahiptir.” denilerek eyaletlerin yarışan yasama yetkisinin sınırı belirlenmiştir. İkinci fıkrada ise “74'üncü maddenin 1'inci fıkrasının 4 (yabancı uyrukluların ikamet ve yerleşimleri), 7 (sosyal bakım evleri yasası hariç kamu refahı), 11 (ekonomik konulara ilişkin kanun), 13 (eğitim ve öğretim hibelerinin düzenlenmesi ve araştırmaların teşvik edilmesi), 15 (kamulaştırma), 19 (hastane ücretleri ve gelirleri), 20 (gıda ürünlerine ilişkin kanun), 22 (yol güvenliği), 25 (devlet sorumluluğu) ve 26 (organ nakli, genetik araştırmalar ve tüp bebek vb. tedaviler) numaralı bentlerine ilişkin alanlarda Federasyon, yasama yetkisine ancak Federasyon topraklarında eş değer yaşam koşullarının sağlanması

veya hukuki ve ekonomik birliğin muhafazası için bir federal düzenlemeyi ulusal çıkarın gerektirdiği hâllerde ve ölçüde sahiptir.” denilerek Federal Devletin yarışan yasama yetkisinin sınırı belirlenmiştir.

Anayasanın 31’inci maddesine göre federal kanunlarla eyalet kanunlarının çelişmesi hâlinde federal kanunlar geçerlidir ancak Anayasanın 72’nci maddesinin üçüncü fıkrasında Federasyonun, kendi yasama yetkisini kullanması hâlinde eyaletlerin kanun aracılığı ile av rejimi, doğanın ve doğal güzelliklerin bakımı ve korunması, arazilerin taksimi, çevre düzeni, suların idaresi, yükseköğretime kabul ve yükseköğretim diploması konularında federal kanunlara aykırı düzenlemeler yapabileceği hüküm altına alınmıştır. Burada yasama yetkisini hem Federal Devlet hem de eyaletler eşit düzeyde kullanabilmektedir. Aynı maddeye göre söz konusu konularda hem Federal Devletin hem de eyaletlerin aynı konuyu düzenlemesi hâlinde sonra çıkan kanun geçerli olacaktır. Sonra çıkan kanun öncekini ortadan kaldırmamakta; fakat uygulanma kabiliyetinden yoksun bırakmaktadır. Ayrıca yine aynı maddede yer alan, “Bu alanlardaki federal kanunlar, Federal Konseyin onayı ile aksi kararlaştırılmadıkça, en erken ilanlarından itibaren altı ay sonra yürürlüğe girerler.” hükmü ile eyaletlere, ilgili konularda federal kanun yürürlüğe girmeden yasal düzenleme yapma fırsatı verilmiştir.

7.2. Kanun Önerilerinin Hazırlanması ve Sunulması

Anayasanın 76’nci maddesine göre Federal Meclise kanun önerisinde bulunma yetkisine sahip anayasal organlar Hükûmet, Federal Meclis ve Federal Konseydir. Federal Meclis, Federal Konsey tarafından yapılan ve Hükûmet tarafından kendisine gönderilen kanun önerilerini uygun bir süre içinde görüşerek karara bağlar.

Kanun önerisi sunma hakkı (*Initiativrecht*) olan organlar aynı zamanda kendi içtüzükleri doğrultusunda kanun taslağı (*Gesetzentwurf*) hazırlama hakkına da sahiptir. Yasama organının görüşmelerine esas teşkil eden yazılı kanun taslak metni (kanun önerisi) ise “*Gesetzesvorlage*” olarak ifade edilmektedir.⁵³⁷

Kanun önerileri zorunlu olarak gerekçesiyle birlikte sunulur. Yürürlükteki kanunlara değişiklik getiren kanun önerilerine, öneriyi yürürlükteki kanunla karşılaştıran bir özet eklenir (İçt. m.76/2).

⁵³⁷Bundesrat, [Glossar: Gesetzesinitiative/Gesetzentwurf/Gesetzesvorlage](#)

7.2.1. Hükûmet Tarafından Sunulan Kanun Önerileri

Her seçim döneminde, Hükûmetin gelecek dört yıl için temel siyasi projelerini listeleyen bir belge hazırlanır; bunun sonucunda bakanlıklara genellikle ilgili alanlarda taslak kanun önerisi hazırlamaları talimatı verilir. Ancak örneğin belirli bir vizyonun uygulanmasında sürekli olarak zorluklarla karşılaşılması ya da ilgili maliyetin beklenmedik derecede yüksek olması hâlinde inisiyatif, bizzat idare tarafından da alınabilir.⁵³⁸

Hükûmet tarafından yapılan kanun önerilerinin Hükûmet üyelerinin çoğunluğu tarafından kabul edilmesi gerekmektedir.⁵³⁹

Uygulamada kanun önerilerinin yaklaşık üçte ikisi Hükûmet tarafından yapılmaktadır ancak bunların hepsi kanunlaşmamaktadır.⁵⁴⁰

7.2.1.1. Hükûmetin Kanun Önerisi Taslaklarının Hazırlanma Süreci

Kanun önerilerine ilişkin taslaklar ilgili bakanlıktaki uzmanlar tarafından hazırlanır. Bu aşamada kanun taslağından etkilenecek örgüt ve gruplar, görüş alışverişinde bulunmak üzere görüşmelere katılmaya davet edilir. Federal Hükûmetin ayrıca neredeyse her uzmanlık alanında kendisine ek danışmanlık sağlayabilecek önemli sayıda bilimsel danışma organı bulunmaktadır. Toplamda birkaç bin uzman çok çeşitli bilimsel danışma organlarında ve ihtisas komitelerinde görev yapmaktadır. İlgili bakanlık içinde taslak üzerinde mutabık kalındıktan sonra düzenleme, konuyla ilgili olan veya siyasi açıdan dâhil olan diğer bakanlıklara da sunulur, zira kanun önerisinin kapsadığı alanlar genellikle birden fazla bakanlığın yetki alanına girer. Bu durum özellikle Maliye Bakanlığına da sunulması gereken mali içerikli kanun önerileri için geçerlidir. Uygulanması çevreyi etkileyebilecek olan ve çevresel etki değerlendirmesine tabi tutulan kanun önerileri açısından da benzer bir durum söz konusudur. Bir kanun önerisinin iş dünyası, fiyatlar ve tüketiciler üzerindeki etkisinin araştırıl-

⁵³⁸Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.97

⁵³⁹Almanya'da Federal Hükûmetin nasıl karar alacağı Anayasada veya herhangi bir kanunda hükme bağlanmamıştır. Federal Hükûmetin nasıl karar alacağı kendi içtüzüğünün (Geschäftsordnung der Bundesregierung) 24'üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu Hükûmet içtüzüğü için bkz. Bundesregierung, [Geschäftsordnung der Bundesregierung vom 11. Mai 1951](#) Konu için ayrıca bkz. Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.315

⁵⁴⁰Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.96

ması, Federal Ekonomi ve Enerji Bakanlığı ve Federal Adalet ve Tüketiciciyi Koruma Bakanlığı ile iş birliği içinde yürütülmelidir.⁵⁴¹

7.2.1.2. Ulusal Norm Denetim Konseyi

Ulusal Norm Denetim Konseyi (*Nationaler Normenkontrollrat* – NKR), 10 fahri üyesi ile birlikte bürokrasinin azaltılması ve mevzuatın iyileştirilmesi hususunda Hükûmete ve Parlamentonun her iki kanadına tavsiyelerde bulunmak üzere 2006 yılında kanunla kurulmuş olan ve uzmanlardan oluşan bağımsız bir kurumdur. Konsey, federal yasama projelerinin (ve mevcut yasal belgelerin) gerektirdiği idari maliyetleri değerlendirmek ve gerektiğinde iyileştirme için önerilerde bulunmakla görevlidir. Konsey, taslak hazırlama sürecinin erken aşamasında devreye girer; Federal bakanlıklar tarafından hazırlanan yasa taslakları ve beraberlerindeki etki değerlendirmeleri NKR'ye iletilir, Konsey bu değerlendirmeleri inceler ve gerekli gördüğü durumlarda düzeltme ve iyileştirme önerilerinde bulunur. Konseyin görüşleri ve tavsiyeleri ilgili taslakla birlikte Federal Hükûmete ve Parlamenteoya sunulur ancak hukuken bağlayıcı değildir. Konseyin rolü, maliyet etkilerinin şeffaf ve metodolojik açıdan sağlam biçimde ortaya konmasını sağlamak suretiyle yasama kalitesine katkıda bulunmaktır.⁵⁴²

7.2.1.3. Hükûmetin Kanun Önerisi Taslaklarının Hukuki ve Dilsel Denetimi

İlgili bakanlıklarla koordine edildikten sonra taslak, tüm yasal gereklilikleri karşıladığından emin olunması için Federal Adalet Bakanlığına gönderilir. Bakanlık, kanun önerisinin yürürlükteki kanunlarla uyumlu olup olmadığını inceler. Kanun önerisini Anayasa ve ilgili kanunlarla karşılaştırır; cinsiyet ayrımı gözetmeyen ifadeler ve diğer mevzuata yapılan atıfların metodolojisi de dâhil olmak üzere hukuki dilin nüanslarını göz önünde bulundurur. Yasaların dilsel doğruluğunu ve ideal olarak herkes için anlaşılır olacak şekilde ifade edilmesini sağlamak için bu aşamada Alman Dili Derneğinin editör ekibine de danışılır. Genel sorumluluğu üstlenen bakan, daha sonra hakkında karar alınması için kanun önerisini Federal Hükûmete sunar. Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen metin daha sonra Federal Şansölye tarafından Federal Konseye iletilir.⁵⁴³

⁵⁴¹Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.98-99

⁵⁴²Normenkontrollrat, [Leitbild und Aufgabe](#)

⁵⁴³Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.98-100

7.2.1.4. Hükûmetin Kanun Önerilerinin Federal Konseye Sunumu

Hükûmetin kanun önerileri doğrudan Federal Meclise sunulamaz. Bu öneriler görüşü alınmak üzere önce Federal Konseye sunulur. Federal Konseyin ve Hükûmetin görüşlerinin zamanında öğrenilebilmesi için Anayasa, Federal Konseyin, Hükûmetin kanun önerisi hakkında Federal Meclise sunulmadan önce ilk değerlendirmeyi yapmasını öngörür; böylece Hükûmet, Federal Konseyin karşı önerilerini dikkate alma ya da bu önerilere ilişkin görüşünü yazılı olarak kanun önerisine ekleme fırsatına sahip olur.⁵⁴⁴ Bu kuralın istisnası bütçe kanunudur; bütçe kanunu Federal Meclis ve Federal Konseye aynı anda gönderilir.⁵⁴⁵

Federal Konsey, kanun önerisi hakkındaki görüşünü altı hafta içinde bildirebilir. Federal Konsey, önemli bir nedenden dolayı, özellikle kanun önerisinin kapsamı itibarıyla sürenin uzatılmasını isterse süre dokuz haftaya kadar çıkar. Hükûmetin ivedi olarak nitelendirdiği kanun önerilerinde görüş bildirme süresi üç hafta, Federal Konsey süre uzatımına ilişkin istemde bulunmuşsa altı haftadır. Anayasa değişikliği ve Anayasanın 23 veya 24'üncü maddelerine göre egemenlik haklarının devriyle ilgili kanun önerileri için görüş bildirme süresi dokuz haftadır. Bu konularda sunulan kanun önerileri Hükûmet tarafından ivedi olarak nitelendirilemez (Any. m.76).

Federal Konseyin, Hükûmet tarafından yapılan kanun önerilerine Anayasada öngörülen sürelerde herhangi bir görüş bildirmemesi durumunda söz konusu kanun önerisi Hükûmet tarafından doğrudan Federal Meclise sunulur. Öngörülen sürelerin dışında sunulan görüşler dikkate alınmaz. Ancak ivedi olarak nitelendirilen hâllerde Anayasada öngörülen süreler geçirildikten sonra bildirilen görüşler, bu görüşlerin normal durumlar için öngörülen altı veya dokuz haftalık süreler içinde sunulmuş olması kaydıyla, Hükûmet tarafından derhâl Federal Meclise sunulur. Kanun önerisi hakkında Federal Konsey tarafından süresinde görüş bildirilmesi durumunda, bu öneri Federal Konseyin görüşü ve varsa bu görüşe karşı Hükûmetin düşünceleri ile birlikte Hükûmet tarafından Federal Meclise gönderilir. Federal Konseyin, Hükûmete gönderdiği kanun önerisi üzerinde değişiklik önerisi sunması çok sık karşılaşılan bir durumdur. Hükûmet dilerse öneride değişiklik yaparak yeni bir süreç de başlatabilir.⁵⁴⁶

⁵⁴⁴Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.101

⁵⁴⁵Deutscher Bundestag, [Weg der Gesetzgebung](#)

⁵⁴⁶Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.315

7.2.1.5. Hükûmetin Kanun Önerilerinin Federal Meclise Sunumu

Hükûmet, Federal Konseyin görüşünü bildirmesinden sonra, kanun önerisine gerekçesi ile birlikte olası kendi karşı görüşünü ekler. Kanun önerisine daha sonra Ulusal Norm Denetim Konseyinin nihai görüşü eklenir ve gerekirse bu görüşe ilişkin Hükûmetin karşı görüşü eklenir. Hükûmet; kanun önerisini, bahsi geçen tüm görüş, karşı görüş ve gerekçelerle birlikte Federal Meclise sunar.⁵⁴⁷

7.2.2. Federal Konsey Tarafından Sunulan Kanun Önerileri

Federal Konseyde kanun önerisi verilebilmesi için üye tam sayısının yarısından fazlası olan asgari 35 üyenin imzası gereklidir. Federal Konsey tarafından hazırlanan kanun önerileri, öncelikle Hükûmete sunulur. Hükûmet kural olarak kendi görüşünü de ekleyerek kanun önerilerini altı hafta içinde Federal Meclise sunmak zorundadır. Hükûmet, önemli bir nedenden dolayı, özellikle önerinin kapsamı itibarıyla sürenin uzatılmasını isterse süre dokuz haftaya kadar çıkar. Federal Konseyin ivedi olarak nitelendirerek sunduğu bir öneri için bu süre üç hafta, Hükûmet süre uzatımı isteminde bulunmuşsa altı haftadır. Anayasa değişikliği ve Anayasanın 23 veya 24'üncü maddelerine göre egemenlik haklarının devrine yönelik öneriler için görüş bildirme süresi dokuz haftadır. Söz konusu maddeler kapsamındaki öneriler ivedi olarak nitelendirilemez (Any. m.76/3).

7.2.3. Doğrudan Federal Mecliste Sunulan Kanun Önerileri

Anayasada Federal Meclisin sunacağı kanun önerilerinin kaç üye tarafından imzalanacağına ilişkin bir düzenleme yoktur. Ancak Federal Meclis İçtüzüğü'nün 76'ncı maddesinde yer alan "İçtüzükte aksine bir düzenlemenin bulunmadığı hâllerde önergelerin bir siyasi parti grubu veya Federal Meclis üye sayısının en az yüzde beşi tarafından imzalanması gereklidir." hükmü gereğince kanun önerileri de bu şekilde verilebilmektedir.⁵⁴⁸ Federal Meclis üyeleri tarafından sunulan kanun önerilerinde Federal Konsey veya Hükûmetin görüşlerinin alınması şartı aranmaz, bu öneriler doğrudan Federal Meclise sunulur.⁵⁴⁹

⁵⁴⁷ Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.100

⁵⁴⁸ Deutscher Bundestag, [Weg der Gesetzgebung](#)

⁵⁴⁹ Anayasanın 76'ncı maddesinde, Bundestag üyeleri tarafından sunulan kanun teklifleri bakımından Federal Konsey veya Federal Hükûmet görüşünün alınmasına ilişkin bir zorunluluk öngörülmemiştir.

Federal Meclis içinden sunulan kanun önerilerinin daha çok muhalefeti oluşturan parti gruplarından verildiği görülse de bu önerilerin kabul edilecek kanunlaşması çok nadiren gerçekleşmektedir. Hükûmette yer alan parti gruplarının kanun önerileri ise daha yüksek oranda kanunlaşmaktadır.

Hükûmet ile parlamentodaki çoğunluk parti grupları arasındaki yakın siyasal ilişki çerçevesinde, kanun önerilerinin sunulması her zaman doğrudan Hükûmet tarafından gerçekleştirilmemektedir. Federal Meclisteki çoğunluk grupları bir kanun değişikliği yönünde siyasi karar aldıklarında, taslak metnin hazırlanması çoğu durumda ilgili bakanlık tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, şeklen Federal Meclis içinden sunulan birçok kanun önerisi aslında teknik olarak Hükûmet bürokrasisi tarafından hazırlanmaktadır.⁵⁵⁰ Anayasanın 76'ncı maddesi uyarınca yalnızca Hükûmet tarafından sunulan kanun önerilerinin öncelikle Federal Konseye iletilmesi öngörüldüğünden Federal Konseyin ilk aşamadaki altı haftalık görüş süreci beklenmesine gerek kalmamaktadır.

7.3. Kanun Önerilerinin Komisyona Havalesi (Birinci Okuma)

Kanun önerilerinin Genel Kurul gündemine ilk kez gelmesi birinci okuma ile olmaktadır. Birinci okuma süreci, (eğer bu yönde bir karar alınmışsa) kanun önerisinin genel bir tanıtımını içeren bir görüşmeden ve ardından kanun önerisini hangi komisyonun görüşeceğinin Genel Kurul tarafından belirlenmesinden (diğer bir deyişle komisyona havale işlemin-den) oluşmaktadır.

Federal Meclise sunulan kanun önerisi, Meclis Başkanı tarafından alınır ve Parlamento Sekreteryası tarafından incelenir. Ardından elektronik formda gelen kâğıt olarak Federal Meclis ve Federal Konsey üyeleri ile bakanlıklara dağıtılır. Kıdemliler Kurulunda, kanun önerisinin ne zaman Genel Kurul gündemine alınacağı kararlaştırılır.⁵⁵¹ Federal Meclis üyelerinin sunduğu kanun önerileri, basılı belgenin dağıtılmasından itibaren en az üç hafta geçmesine rağmen henüz görüşülmemişse başvuru sahiplerinin talebi üzerine bir sonraki oturumun gündemine alınır ve görüşülür (İçt. m.20/4).

⁵⁵⁰Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.97

⁵⁵¹Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.67

Kıdemliler Kurulu kararı veya bir siyasi parti grubunun talebi veya Meclis üyelerinin en az yüzde beşinin istemi olması hâlinde birinci okumada Genel Kurulda kanun önerisinin geneli üzerine bir görüşme düzenlenir. Aksi hâlde kanun önerisi, görüşme düzenlenmeksizin komisyona havale edilir (İçt. m.79).

Kanun önerisinin geneli üzerine görüşme gerçekleştirilmesi hâlinde ilk görüşme kanun önerisinin temel noktaları hakkında olup kanun önerisi ayrıntılı olarak ele alınmamaktadır zira bu görev ilk başta komisyonların görevidir. İlk okumada üzerinde müzakere gerçekleştirilip gerçekleştirilmesinden bağımsız olarak öneri her zaman uzmanlık alanı ile ilgili komisyon veya komisyonlara sevk edilir. Diğer bir ifadeyle ilk görüşmede Federal Meclis bir öneriyi kesin olarak ret veya kabul edemez. Havale edilen esas komisyon, genellikle Hükûmetten gelen taslağın hazırlandığı bakanlığa karşılık gelen komisyondur. Taslağın hazırlanmasına iştirak eden diğer bakanlıklar gibi, komisyon aşamasında da tali komisyonlar görevlendirilebilir.⁵⁵²

Kanun önerisinin geneli üzerine bir görüşme düzenlenmesi, milletvekillerinin kanun önerisinin konusu hakkında bilgilendirilmesinin yararlı olacağı, siyasi olarak önem arz eden, Hükûmetin kanunun neden gerekli olduğunu izah etmek istediği veya bir siyasi parti grubunun kanun önerisine ilişkin tutumunu en baştan halka açık etmek istediği durumlarda gerçekleşmektedir. Birinci okuma aşamasında görüşme yapılmasındaki amaç, siyasi parti gruplarının birbirlerini ikna etmesi değil görüşlerini halka ve özellikle de medyaya sunmak istemeleridir. Bu sayede konuya ilişkin farklı bakış açıları ortaya konulmuş olmaktadır. Kanun önerisi hakkında kamuoyunun bilgi ve fikir sahibi olması bu şekilde gerçekleşmektedir. Bu sayede halkın temsilcilerine konuya ilişkin görüşlerini yansıtabilmelerine de imkân verilmiş olmaktadır. Özetle birinci okuma sürecinde genel bir görüşme yapılmasının temel fonksiyonu şeffaflığın sağlanmasıdır.⁵⁵³

Birinci okuma sırasında gerçekleştirilen görüşme, bazı durumlarda hiçbir konuşmacı söz almaksızın önceden hazırlanan yazılı konuşma metinlerinin tutanaklara eklenmesi suretiyle de gerçekleşebilmektedir. Böyle bir durum için konuşmacıların rızası ve üçte iki çoğunluğun onayı

⁵⁵²Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.107

⁵⁵³Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.107

ya da Kıdemliler Kurulu kararı ve hiçbir siyasi parti grubunun itirazının olmaması koşullarının gerçekleşmesi gerekmektedir. Kanun önerileri birinci okuma sürecinin sonunda neredeyse her zaman komisyona havale edilmektedir. Komisyon aşamasının tamamen atlanabilmesi de mümkündür. Bu yönde bir karar, bir siyasi parti grubu veya Meclis üyelerinin en az yüzde beşi tarafından verilecek bir önerge üzerine oylamaya katılanların üçte iki çoğunluğunun oyuyla alınabilir (İçt. m.80). Uygulamada bu yöntem yalnızca içerik itibarıyla basit ve tartışmalı olmayan kanunların görüşülmesinde ve istisnai olarak uygulanmaktadır.⁵⁵⁴

Kanun önerilerinin ilkesel olarak komisyonlarda ayrıntılı olarak tartışılması gereklidir ve yine aynı nedenle Federal Meclis, bir kanun önerisini birinci görüşmede ne tamamen reddedebilir ne de görüşmelerini tamamlanmış sayıp gündemden düşmüş ilan edebilir.⁵⁵⁵

7.4. Komisyon Aşaması

Komisyonlara sevk edilen tüm kanun önerilerinin görüşüldüğü bir esas komisyon mutlaka bulunmaktadır. Genel Kurul bazı özel durumlarda esas komisyonun yanında bir ya da daha fazla tali komisyon da belirleyebilmektedir. Tali komisyonlar kanun önerileri içerisinde kendi konu alanlarına ilişkin hususlardaki görüşlerini esas komisyona iletir. Esas komisyon tali komisyonların görüşlerini raporuna dâhil ederek Genel Kurula sunar (İçt. m.63,66,80).

Esas komisyonun asli görevi, kanun önerisinin aynen kabulü, değiştirilerek kabulü ya da reddedilmesine ilişkin Genel Kurula tavsiyede bulunmaktır. Komisyonlar kendilerine gönderilen kanun önerilerini geciktirmeksizin görüşmekle mükelleftir. Bir kanun önerisi havale edildikten 10 oturum haftası⁵⁵⁶ sonra bir siyasi parti grubunun veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin talebi üzerine komisyon başkanı veya raportörü, Federal Meclise görüşmelerin durumu hakkında bir rapor sunmakla mükelleftir; söz konusu izahatı içeren rapor da talep edilmesi hâlinde Genel Kurul gündemine

⁵⁵⁴Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.107

⁵⁵⁵Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.107

⁵⁵⁶Bu süre, Genel Kurulun toplandığı haftaların çeşitli sebeplerle ötelenmesi itibarıyla altı aya kadar uzayabilmektedir.

girer (İçt. m.62/2). Bu husus özellikle muhalefetin kanun önerileri konusunda önemli bir baskı aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁵⁷

Genellikle komisyonlarda aynı konuda birden fazla kanun önerisi veya önerge bulunur. Bu durumda komisyon, görüşmelerine esas teşkil edecek metni tespit eder ve daha sonra konuyla ilgili kendisine havale edilen diğer görüşülecek işleri görüşmeler esnasında bir nevi değişiklik önergesi olarak değerlendirir. Komisyonlarda görüşülerek karara bağlanan hususlar, sonrasında Genel Kurula tavsiye kararı olarak sunulur.⁵⁵⁸ Komisyon örneğin kanun önerisinin uygun gördüğü kısmının kabul edilmesini ancak uygun görmediği önerenin ise reddedilmesini tavsiye edebilir.

Önemli miktarda harcama artışı öngören kanun önerilerinde normal sürecin haricinde ilave bir yöntem söz konusudur. Bu tür kanun önerileri, gönderildikleri esas komisyon haricinde Bütçe Komisyonu tarafından da incelenmekte ve genel bütçe büyüklükleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Anayasanın 110'uncu maddesi uyarınca bütçe gelir ve giderlerinin denk olması gerekmektedir. Bu sebeple genel bütçe büyüklükleri içerisinde karşılanamayacak harcamalar ihtiva eden kanun önerileri için Genel Kurul tarafından yeni bir kaynak bulunması gerekmektedir, aksi hâlde kanun önerisi kabul edilemez. Bütçe Komisyonu söz konusu kaynağın nasıl bulunacağına ilişkin önerilerde bulunmaktadır.⁵⁵⁹

Komisyonlar her bir kanun önerisi için üyeleri arasından raportörler atamaktadır. Raportörler genellikle siyasi parti gruplarından gelen öneriler doğrultusunda belirlenmektedir. Raportörler kanun önerisi hakkında en detaylı şekilde bilgi sahibi olmakla ve kendi gruplarını kanun önerisinin mevcut durumu hakkında bilgilendirmekle mükelleftir.⁵⁶⁰

Komisyon başkanı ve raportörler kanun önerisinin konusuna aşina olduktan ve siyasi parti gruplarının çalışma grupları kanun önerisi hakkında ilk değerlendirmelerini yaptıktan sonra, komisyon başkanı siyasi parti gruplarının sözcüleri ile mutabık kalarak kanun önerisinin ne zaman

⁵⁵⁷Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.45,109

⁵⁵⁸Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.44

⁵⁵⁹Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.109-110

⁵⁶⁰Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.110

gündeme alınacağına karar verir. Bu toplantı sırasında kanun önerisinin içeriği ya bir raportör ya da bir Hükûmet temsilcisi tarafından sunulur ve ayrıntılı olarak açıklanır. Komisyonun kanun önerisi üzerindeki ilk müzakereleri sırasında kanun önerisine ilişkin temel sorunların ve siyasi görüşlerin karşılaştırılması amacıyla genel bir görüşme de yapılabilir.⁵⁶¹

Geneli üzerindeki görüşmenin ardından komisyon, kanun önerisinin maddelerini görüşmeye başlar. Bunun üzerine raportörler, diğer komisyon üyeleri veya Federal Hükûmet ya da Federal Konsey temsilcileri görüşlerini ifade etme fırsatına sahip olur. Bu aşamada değişiklik önermeleri de verilebilir. Konuşmacılara, görüşülmekte olan konunun hem lehinde hem de aleyhinde olan görüşlerin dinlenmesi gerekliliği gibi faktörler de göz önünde bulundurularak konuşma talebi sırasına göre söz verilir. Değişiklik önermeleri belirli bir bölümün görüşülmesinin sonunda oylanır. Bir değişiklik önergesinin hazır bulunanların salt çoğunluğu tarafından kabul edilmesi hâlinde kanun önerisinin değiştirilmiş metni üzerinden sonraki görüşmeler ilerler.⁵⁶²

Komisyonlar, kendilerine havale edilen kanun önerilerini müzakere ettikten sonra oylama yaparak bir tavsiye kararı alır. Bu karar, Genel Kurulun nasıl bir yol izlemesi gerektiğine ilişkin komisyon görüşünü ortaya koyar ve önerinin aynen kabulü, değiştirilerek kabulü veya reddi yönünde olur. Komisyon toplantıları tamamlandıktan sonra raportörler, kabul edilen değişiklikleri işlenmiş taslak metinle birlikte komisyonun gerekçeli tavsiye kararını ve raporunu hazırlar. Değişiklik önerilmişse bunların gerekçeleri açıklanır. Raporda asli ve tali komisyonlardaki görüşme süreci özetlenir; kanun önerisi Hükûmetten gelmiş ve değişiklik yapılmışsa önerinin ilk metinden hangi gerekçelerle ayrıldığı açıkça ortaya konulur. Raporda ayrıca muhalefet şerhleri ile tali komisyonların görüşlerine mutlaka yer verilir.⁵⁶³ Uygulamada, kabul yönünde tavsiye verilen kanun önerilerinin yarısından fazlası muhalefetin dile getirdiği sakıncalar da dikkate alınarak değiştirilmiş biçimde Genel Kurula gönderilmektedir. Komisyonlar, kendilerine havale edilen konulara ilişkin raporlarını ilke olarak

⁵⁶¹Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.110-111

⁵⁶²Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.111

⁵⁶³İçtüzüğün 66'ncı maddesine göre Komisyon raporları esas komisyonun gerekçeli tavsiye kararını, azınlık görüşünü ve tali komisyonların görüşlerini içermek zorundadır.

yazılı olarak Federal Meclise sunar; raporlar sözlü olarak tamamlanabilir. Tavsiye kararı ile rapor birlikte iletilmekle birlikte, usul gereği tavsiye kararı rapordan önce yer alır. Bu belgeler Federal Meclis gelen kâğıdı olarak yayımlanır; genellikle taslağın ilk hâli ile komisyonca kabul edilen metin karşılaştırmalı biçimde gösterilir ve bu yayımlanmış metin ikinci okumaya ilişkin Genel Kurul görüşmelerine esas teşkil eder.⁵⁶⁴

7.4.1. Hükûmet Temsilcilerinin Sürece Katılımı

Her komisyon hem kamuya kapalı olağan hem de kamuya açık toplantılarda Federal Hükûmetin bir üyesinin hazır bulunmasına karar verebilir. Hükûmet üyeleri, komisyonun davetine özel önem verdikleri durumlarda komisyon toplantılarına katılırlar; katılamadıklarında ise yerlerine parlamenter müsteşarları veya bakanlık müsteşarlarını gönderirler. Diğer yandan Hükûmet üyeleri ve temsilcileri tüm komisyon toplantılarına bireysel olarak katılma ve toplantılarda dinlenme hakkına sahiptir. Komisyon toplantılarına Hükûmet temsilcilerinin görevlendirecekleri bürokratlar ve uzmanlar da katılabilmektedir. Komisyon toplantıları genellikle halka yönelik konuşmalardan ziyade konu odaklı ve yapıcı çalışmalar şeklinde geçmektedir.⁵⁶⁵

7.4.2. Uzmanların ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Sürece Katılımı

Komisyonlar, toplantılarının kamuya açık olup olmayacağına karar verir, karar alınmamışsa toplantılar kapalıdır. Bununla birlikte belirli konular tartışılırken gazeteciler, çıkar grupları ve ilgili taraflar da toplantılara davet edilebilmektedir. Dinleme toplantısı (*hearing/Anhörung*) adı verilen böylesi toplantılar geniş kapsamlı ve siyasi açıdan tartışmalı konularda yaygın şekilde (yılıda ortalama 160 civarında)⁵⁶⁶ yapılmaktadır. Komisyonlar kendisine havale edilmiş kanun önerileri hakkında üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine dinleme toplantısı yapmakla yükümlüdür, söz konusu toplantılar muhalefetin talebi olması hâlinde 10 oturum haftası içerisinde yapılmalıdır. Dinlenecek kişi sayısına ilişkin herhangi

⁵⁶⁴Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#); Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.71 ; Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.118,121,126

⁵⁶⁵Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.48; Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.47,70

⁵⁶⁶ECPRD, [Germany Deutscher Bundestag. Indicators. Parliamentary Activities](#) (Sınırlı Erişim)

bir sınır öngörülmesi hâlinde azınlık komisyondaki gücü oranına uygun olacak şekilde dinlenecek kişilerin bir kısmını belirleyebilir (İçt. m.70).

Komisyonlar, kamuya kapalı olağan toplantılarına uzmanları ve dernek temsilcilerini davet edebilir. Bunun haricinde komisyonda ele alınan işlerle ilgili olarak derneklerin görüşlerini yazılı bir şekilde iletmeleri de yaygın bir uygulamadır. Komisyonlar, kamuya açık toplantılarında da görüştüğü konu ile ilgili bilgi edinmek amacıyla uzmanları ve diğer kişileri dinlemek üzere davet edebilir (dinleme toplantıları). Bu inisiyatif sayesinde komisyonlar bir yandan görüşülen konu hakkında detaylı bilgi edinmekte diğer yandan da kamuoyu mevcut görüşler hakkında bilgilendirilmektedir.⁵⁶⁷

Dinleme toplantılarının (*hearings/Anhörungen*) bir diğer amacı da medyanın kanun önerisine ilgisini çekmek, ilgili konuların önemini açıkça ortaya koymak ve siyasi tartışmayı teşvik etmektir. Siyasi parti grupları, kanun önerisinin zorluklarını, risklerini veya başarı şansını değerlendirirken, kendi siyasi görüşlerini destekleyen veya karşıt grupların argümanlarını zayıflatabilecek uzmanları seçmek için düzenli olarak çaba gösterir. Aynı durum işveren federasyonları, işçi sendikaları veya çevre örgütleri gibi güçlü kuruluşların temsilcileri için de geçerlidir. Bu tür grupların belirli bir kanun önerisi hakkında kamuoyuna açıkladıkları görüşler, komisyonun görüşleri üzerinde potansiyel bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, kanun önerilerinde yapılan değişiklikler bazı durumlarda komisyonda kamuya açık bir duruşmanın sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Hatta geçmişte, toplantıya davet edilen uzmanların çoğunluğu ya da tamamının önerilen mevzuatın uygun olmadığını belirtmeleri üzerine kanun önerilerinin geri çekildiği durumlar yaşanmıştır.⁵⁶⁸

Esas komisyonun gerçekleştireceği dinleme toplantısı, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin olarak gerçek kişilerin hak ve özgürlüklerini önemli ölçüde etkileyen kanun önerileriyle ilgili ise komisyonun kararıyla veya üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine Federal Veri Koruma ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Görevlisine toplantıya katılma imkânı verilir (İçt. m.69a/3).

⁵⁶⁷ Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.48

⁵⁶⁸ Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.112

Uzmanlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla yapılan görüş alışverişleri komisyon aşamasında olabileceği gibi kanun önerisi Federal Meclise gelmeden önce, daha taslak hâlindeyken de gerçekleştirilmektedir. Federal Meclisin, düzenlemeden etkilenen grupların endişe ve kaygılarını zamanında öğrenmesi ve muhtemelen bunları dikkate alması meşru ve yararlıdır çünkü bir kanunun gücü etkilenen gruplar tarafından kabul edilmeye ve uyulmaya bağlıdır. Çeşitli toplumsal grupların çıkarlarının sistematik olarak dikkate alınmasında, sadece bir görüşün değil, aynı alanda farklı ve hatta belki de çatışan menfaatleri yansıtan diğer görüşlerin de dinlenmesi önemlidir. Dolayısıyla, örneğin iş hukuku hükümleri söz konusu olduğunda, sadece işverenler değil sendikalar da dinlenir; belirli malların üretimine ilişkin hükümler söz konusu olduğunda, sadece ilgili sanayi dalları değil tüketici örgütleri de görüşlerini ifade edebilir. Bununla bağlantılı olarak ayrıca enerji politikası ve endüstriyel üretim ile ilgili konularda, çevre örgütleri uzun yıllardır düzenli olarak sürece dâhil edilmekte ve kendilerinden görüş bildirmeleri istenmektedir.⁵⁶⁹

7.4.3. Yerel Yönetimlerin Sürece Katılımı

İçtüzük “genişletilmiş kamuya açık komisyon toplantıları” şeklinde ifade edilebilecek bir düzenleme içermektedir. Buna göre bir komisyonun kendisine esas komisyon olarak havale edilen ve belediyeler ile belediye birliklerinin “temel çıkarları”nı etkileyen bir kanun önerisini görüşmesi hâlinde, komisyonda bir karar alınmadan önce, federal düzeyde mevcut olan yerel yönetim birliklerine görüş sunma fırsatı verilir. Hükûmet tarafından sunulan kanun önerilerinin gerekçelerinde federal düzeydeki yerel yönetim birliklerinin görüşlerinin ortaya konulması hâlinde bundan vazgeçilebilir. “Temel çıkarlar” kavramıyla, belediyeler veya belediye birlikleri tarafından kısmen ya da tamamen uygulanacak; kamu maliyesini doğrudan etkileyen veya idari örgütlenmeleri üzerinde sonuç doğuran düzenlemeler kastedilmektedir. Esas komisyonun bir dinleme toplantısı yapması hâlinde, federal düzeydeki yerel yönetim birliklerine bu toplantıya katılma imkânı tanınır. Birliklerin sunduğu görüşler ise temel hususları itibarıyla komisyon raporunda yer alır (m.69a/1,2).

⁵⁶⁹Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.99

7.4.4. Kanun Önerisinin Dil Açısından Denetimi

Federal Mecliste kurulan bir editör ekibi esas komisyonun kararı üzerine bir kanun önerisini dilsel doğruluk ve anlaşılabilirlik açısından incelemeler ve gerektiğinde komisyona tavsiyelerde bulunur. Esas komisyon, bir konunun görüşme süresince editör ekibe danışabilir ve ondan inceleme talep edebilir. Bu husus özellikle kabul edilmesi beklenen değişiklik önerilerinin incelenmesi için geçerlidir. Bunların dışında editör ekibi dile ilişkin başka tavsiyelerde de bulunabilir (İçt. m.80a).

7.4.5. Komisyon Raporunun Siyasi Parti Gruplarınca Görüşülmesi

Komisyon raporu hazırlandıktan sonra rapor, öncelikle siyasi parti gruplarınca kendi içlerinde görüşülmekte ve değerlendirilmektedir. Söz konusu görüşmelerde gruplar kanun önerisini destekleyip desteklemeyeceklerine ve ikinci okuma görüşmelerinde kendileri adına kimlerin konuşma yapacağına karar vermektedir.⁵⁷⁰

7.5. Komisyon Raporunun Genel Kurulda Görüşülmesi (İkinci Okuma)

Kıdemliler Kurulunda kanun önerisinin ikinci okumasında önerinin geneli üzerinde görüşme gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceği ve yapılacaksa görüşmenin ne zaman yapılacağı hususları kararlaştırılır. Bir siyasi parti grubunun isteği veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin talebi olması hâlinde de görüşmeler gerçekleştirilir (İçt. m.81/1).

İkinci okumaya ilişkin görüşmeler, karar önerisi ve komisyon raporunun dağıtılmasından sonraki ikinci gün başlar; bir parti grubunun veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin talebi üzerine, Federal Meclisin hazır bulunan üyelerinin üçte ikisinin kararıyla daha erken bir tarihte de başlayabilir (İçt. m.81/1).

İkinci okuma, ilgili Genel Kurul oturumunun gündemine bir madde olarak yerleştirilir ve oturuma başkanlık eden Başkan tarafından gündemdeki sırasının gelmesi ile konuşmacılar çağrılır. Başkan öncelikle komisyon raportörüne veya raportörlerine, arzu ettikleri takdirde, yazılı rapora ekleme yapma fırsatı verir.⁵⁷¹

⁵⁷⁰Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.121

⁵⁷¹Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.121

Kanun önerisinin metni ve komisyonların olası değişiklik önerileri ikinci okuma sırasında Genel Kurulda okunmaz. Metinler milletvekillerine dijital olarak dağıtılır. Milletvekillerinin talebi üzerine kendilerine matbu çıktı verilebilir. Genel Kurulda kanun önerisinin veya komisyon raporunun metinlerini gösteren bir ekran bulunmamaktadır. Kanun önerisinin içeriği ve olası değişiklikler milletvekillerinin konuşmalarının konusunu oluşturur ve görüşmeler sırasında kamuoyuna açıklanır.⁵⁷²

7.5.1. Kanun Önerisinin Geneline İlişkin Görüşmeler

Karar alındığı takdirde öncelikle kanun önerisinin geneli üzerinde görüşmeler gerçekleştirilir. Önerinin geneli üzerinde görüşme yapılması temel olarak Hükûmete ve parti gruplarına, kanun önerisinin lehinde ve aleyhinde görüşlerini sunmaları için bir fırsat daha vermektedir. Yürürlükteki kanunları güncelleştiren veya değişiklik getiren kanun önerilerinde ise önerinin geneli üzerinde görüşme yapılmasından vazgeçilmesi daha olası bir durumdur.

7.5.2. Maddelere İlişkin Görüşmeler, Değişiklik Önergelerinin Görüşülmesi ve Oylanması

Kanun önerisinin geneli üzerinde görüşme yapılmasının ardından maddelere ilişkin görüşmeler yapılır. İçtüzüğün 47'nci maddesine göre bir siyasi parti grubu veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşi, bir kanun önerisinin oylanmasından önce, önerge sahibi itiraz etmediği sürece, oylama konusunun bölünmesini yazılı olarak talep edebilir. Genel Kurul tarafından İçtüzüğün 47'nci maddesi uyarınca "oylamanın bölünmesi" kararı alınmadığı takdirde kanun önerisinin tüm bölümleri birlikte oylanır (maddeler ayrı ayrı oylanmaz); Anayasanın 59'uncu maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca, yabancı devletlerle yapılan anlaşmalar ve benzeri anlaşmalar ise her durumda bir bütün olarak oylanır (İçt. m.81/2).

İkinci okumaya ilişkin görüşmelerde kanun önerilerine ilişkin değişiklik önergeleri ilgili konunun görüşülmesi henüz tamamlanmamışsa talep edilebilir. Değişiklik önergeleri en az bir Federal Meclis üyesi tarafından imzalanmalıdır. Değişiklik önergeleri kısa bir gerekçe ile birlikte sunulabilir ve henüz dağıtılmamışlarsa okunurlar (İçt. m.82/1).

⁵⁷²ECPRD, [Second Reading of Bills in Plenary Hall \(Genel Kurulda Kanunların İkinci Okuma Süreci\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:3362, 21/03/2017

Yabancı devletlerle yapılan anlaşmalar ve Hükûmetin siyasi ilişkilerini düzenleyen veya federal yasama konularına ilişkin benzer anlaşmalar (Anayasanın 59'uncu maddesinin 2'nci fıkrası) için değişiklik önerileri kabul edilemez (İçt. m.82/2).

Kanun önerisi hakkında nihai oylama yapılana kadar, kanun önerisi tamamen veya kısmen başka bir komisyona geri gönderilebilir; bu, hâlihazırda görüşülmüş kısımlar için de geçerlidir (İçt. m.82/3).

Uygulamada muhalefet, komisyonda sunduğu ancak oylama ile kabul ettiremediği bazı değişiklik önermelerini Genel Kurulda tekrar sunarak kamuoyuna açık bir şekilde görüşünü ortaya koyabilmektedir. Siyasi parti grupları haricinde milletvekilleri de kendileri adına önerge verebilmektedir ancak uygulamada siyasi partiler kendi milletvekillerinin görüşlerini genellikle önceden siyasi parti grup toplantıları aşamasında dikkate aldığından siyasi parti gruplarına mensup milletvekillerince değişiklik önergesi nadiren verilmektedir.⁵⁷³

Başkan, oylamadan önce veya sonra, her bir Federal Meclis üyesine, en fazla üç dakika süreyle, nihai oylama hakkında sözlü bir açıklama yapma izni verebilir. Her Federal Meclis üyesi, Genel Kurul tutanağına kaydedilmek üzere, açıklamasını yazılı olarak da sunabilir (İçt. m.31). Milletvekilleri, ana çalışma saatleri dışında ve söz almaksızın, önceden hazırladıkları metinlerin Başkanın onayı üzerine yazılı olarak Genel Kurul tutanağına geçirilmesini talep edebilirler. Söz konusu konuşma metinlerinin uzunluğu, tahsis edilen konuşma süresine göre belirlenir (İçt. m.33/2).

7.5.3. Kanun Önerisinin İkinci Okumada Onaylanması ya da Reddi

Oylamanın ya da (oyların bölünmesi kararı alınmışsa) oylamaların bitmesi ile ikinci okuma aşaması sonlanmış olur. İkinci okumada bir kanun önerisinin tüm bölümleri reddedilmişse, öneri reddedilmiş sayılır ve üçüncü okuma yapılmaz (İçt. m.83). Yabancı devletlerle yapılan anlaşmaların kabulü için ayrı bir son oylama yapılmaz, ikinci okuma süreci sonundaki oylama son oylamadır (İçt. m.86).

⁵⁷³Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.121

Muhalefet parti gruplarından gelen veya Federal Konseyin muhalefet kaynaklı kanun önerileri ikinci okumada ekseriyetle reddedilmektedir. 18'inci Yasama Dönemi baz alındığında, Federal Meclise sunulan kanun önerilerinin yüzde yetmişinin Hükûmetten geldiği ve bunların yaklaşık yüzde seksen sekizinin kabul edildiği görülmektedir.⁵⁷⁴

7.6. Son Değişiklikler ve Son Oylama (Üçüncü Okuma)⁵⁷⁵

İkinci okuma süreci sırasında kanun önerisi hakkında herhangi bir değişiklik yapılmamışsa doğrudan üçüncü okuma görüşmelerine geçilir (İçt. m.84). İkinci okuma sırasında değişiklik önerileri kabul edilmişse doğrudan üçüncü okumaya geçilebilmesi için bir siyasi parti grubunun ya da Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin talebi üzerine Genel Kuruldaki mevcut milletvekillerinin üçte ikisinin onayı gerekmektedir. Çoğu durumda bu onay verilmektedir. Aksi hâllerde ise üçüncü okuma, kanun önerisine ilişkin basılı belgelerin dağıtımından sonraki ikinci gün başlamaktadır (İçt. m.84).

Üçüncü okuma aşamasında milletvekillerince değişiklik önergesi verilmesi mümkün değildir. Değişiklik önerileri sadece siyasi parti gruplarınca veya Federal Meclis üyelerinin yüzde beşinin imzasıyla, ikinci okuma sırasında kabul edilmiş değişiklik önerilerine ilişkin hususlarda verilebilmektedir (İçt. m.85).

Son oylamadan önce kanun önerisi tamamen veya kısmen bir başka komisyona geri gönderilebilir. Komisyonun Federal Meclisin ikinci okumada aldığı kararlarda değişiklik önermesi hâlinde, önerilen karar hakkında yeni bir ikinci okuma gerçekleştirilir (İçt. m.85).

Üçüncü okumanın bitiminden sonra kanun önerisi son kez oylanır. İkinci görüşmede alınan kararlar değişmemişse nihai oylama hemen yapılır. Değişiklikler yapılmışsa, bir siyasi parti grubunun veya mevcut milletvekillerinin yüzde beşinin talebi üzerine, kararlar derlenip dağıtılana kadar nihai oylama ertelenir (İçt. m.86). Kanun önerilerine ilişkin nihai oylamada, oylama ayağa kalkma veya oturma şeklinde yapılır (İçt. m.48/1).

Kanun önerisi, üçüncü okuma aşamasının sonunda yapılan son oylama ile kabul edilmesi hâlinde Federal Meclisçe onaylanmış olur ve Federal Konseye gönderilir.

⁵⁷⁴Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.72-73

⁵⁷⁵Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.124-125

7.7. Federal Konsey Aşaması

Federal Meclisin kabul ettiği kanun önerileri Anayasanın bağlayıcı kuralı gereği, kabul edilmeleri için Federal Konseye gönderilmek zorundadır (Any. m.77). Kanun önerileri Federal Konseyde ilk olarak komisyonlarda görüşülür. Her önerinin görüşüldüğü bir esas komisyon vardır ancak diğer komisyonlar da sürece katılabilir. Federal Konsey İktüzüğünün 36'ncı maddesine göre kanun önerilerinin görüşülmesi için hangi komisyonların seçileceğine ve hangi komisyonun esas komisyon olacağına Federal Konsey Başkanı karar verir. Başkan bu yetkisini Genel Sekretere devredebilir.⁵⁷⁶ Tüm komisyon toplantıları kural olarak gizlidir. Genel Kurul görüşmelerinde kanun önerisinin metni veya komisyondan gelen metin okunmaz, sadece kanun önerisinin nasıl oylanacağına ilişkin bir önerge okunur. Genel Kurulda yapılan oylama Federal Konseyin nihai tutumunu belirler ve bu tutum basılı bir belge olarak yayımlanır.⁵⁷⁷ Federal Konseyin hiçbir safhada Federal Meclisin almış olduğu kararları değiştirmeye yetkisi yoktur, sadece ilgili kararı onaylayabilir ya da reddedebilir.⁵⁷⁸

Anayasanın 78'inci maddesine göre aşağıdaki durumlarda Federal Meclisin kabul ettiği kanun önerisi kesinleşmiş olur:

- Federal Konseyin kanun önerisini onaylaması,
- Federal Konseyin kanun önerisi için üç hafta içinde Uzlaşma Komisyonunun toplanması talebinde bulunmaması,
- Uzlaşma Komisyonu sürecinin tamamlanması sonrası yeniden Federal Meclisin kabul ettiği kanun önerisi hakkında iki haftalık sürede Federal Konsey tarafından tekrar itirazda (ret kararı) bulunulmaması,
- Federal Konseyin daha önceki itirazlarını geri alması,
- Federal Konseyin itirazlarının Federal Meclis tarafından yeterli çoğunlukla⁵⁷⁹ aşılması (itiraza tabi kanunlar için).

⁵⁷⁶Bundesrat, [Rules of Procedure of the Bundesrat](#), 2025

⁵⁷⁷ECPRD, [Questionnaire on the second Chamber](#) (İkinci Meclise İlişkin Anket) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:4268, 09/01/2020 ; ECPRD, [Second Reading of Bills in Plenary Hall \(Genel Kurulda Kanunların İkinci Okuma Süreci\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:3362, 04/04/2017

⁵⁷⁸Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.320

⁵⁷⁹Federal Konseyin oy çoğunluğu ile aldığı itiraz kararı Federal Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun alacağı karar ile geçersiz kılınabilir. Federal Konseyin üçte iki oy çoğunluğuyla aldığı kararı ise Federal Meclis, Genel Kurulda hazır bulunan üyelerin üçte iki oy çoğunluğuyla hükümsüz kılabilir. Fakat bu çoğunluk da Federal Meclisin toplam üye sayısının salt çoğunluğundan az olamaz.

Aksi hâllerde ilgili kanun önerisi görüşülmesi için Uzlaşma Komisyonuna gönderilir.

7.8. Uzlaşma Komisyonu Süreci

Anayasanın 77'nci maddesi uyarınca yasama sürecinde Federal Meclis tarafından kabul edilen bir kanunun Federal Konsey tarafından kabul edilmemesi veya kanuna itiraz edilmesi hâlinde her iki Meclis arasında aracılık fonksiyonu çerçevesinde uzlaşma amacıyla görev yapan ve her iki Meclisten eşit sayıda (16) üyenin bir araya gelmesiyle oluşan, "Uzlaşma Komisyonu" bulunmaktadır.

Federal Konsey, itiraza tabi bir kanunu kabul etmek istemediğinde üç hafta içinde Uzlaşma Komisyonu kurulmasını talep etmek zorundadır (Any. m.77). Onaya tabi kanunlarda ise Federal Konseyin kanun önerisini kabul etmemesi hâlinde Uzlaşma Komisyonunun kurulmasını hem Federal Konsey hem Federal Meclis hem de Hükûmet isteyebilir (Any. m.77).

Uzlaşma Komisyonunun amacı, Federal Meclis ile Federal Konsey arasında bir denge unsuru olmak, farklı görüşlerin uzlaşımına dayanarak çözüm yolu geliştirmektir. Bu doğrultuda, Federal Meclis ve Federal Konseyin siyasi kompozisyonlarının Uzlaşma Komisyonu mekanizmasının kullanılma sıklığını doğrudan etkilediği söylenebilir. Her iki organda baskın olan siyasi blok farklılık gösteriyorsa Komisyona başvurular artmakta; aynı siyasi blokların hâkim olması durumunda da komisyona fazla ihtiyaç duyulmamaktadır. Örnek olarak, 2002-2005 yılları arasındaki Sosyal Demokratlar-Yeşiller Koalisyonu Federal Meclise hâkimdir ancak Hristiyan Muhafazakârlar Federal Konseyde çoğunluktadır. Bunun neticesinde Uzlaşma Komisyonuna 100 kanun önerisi hakkında başvuru yapılmış -Federal Meclisin kabul ettiği kanun önerilerinin %25'ine tekabül etmektedir- ve başvuru sayısı, tarihindeki zirveyi görmüştür. Bu durumun tersi olarak da 2005-2009 yılları arasında Büyük Koalisyon (SPD/CDU-CSU) her iki organda da çoğunlukta olmuş, bunun yansıması olarak da Uzlaşma Komisyonunu toplama talepleri keskin bir şekilde düşmüştür. Bu dönemde Federal Konseyin kabul ettiği 618 kanun önerisinden yalnızca 18'i hakkında Uzlaşma Komisyonuna başvuru yapılmıştır.⁵⁸⁰

⁵⁸⁰Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.128-130,134-135 ; Koggel C., [The Mediation Committee of the Bundestag and Bundesrat: A Special Institution of German Constitutional Law](#), International Journal of Legal Information, Vol.44 No.1, 2016, s.1-2,9-10

Kuruluş dayanağını Anayasadan alan Uzlaşma Komisyonunun yapısı ve işleyişi Federal Meclisin kabul ettiği ve Federal Konseyin onayladığı müş-terek İçtüzükle⁵⁸¹ (Uzlaşma Komisyonu İçtüzüğü-UKİ) düzenlenir (Any. m.77/2). Komisyon, Federal Meclisin her yeni yasama döneminin başlan-gıcında teşekkül ettirilir. Federal Meclisin ve Federal Konseyin 16’şar üye ile eşit bir şekilde temsil edildiği Komisyon, toplamda 32 üyeden oluşmak-tadır. Federal Konseyin üyeleri her eyaletin birer temsilcisidir (UKİ. m.1).⁵⁸² Üyelerin seçiminde her iki tarafın temsilcilerinin müzakere ve ikna yeteneği güçlü, kendilerine güven duyulan siyasiler olmaları dikkate alınır. Genellik-le, Federal Meclis içerisinde grup başkan vekilleri (*whip, Parlamentarisc-he Geschäftsführer*) ya da tecrübeli vekiller tercih edilirken Federal Konsey üyeleri ise eyalet Hükûmetlerinin Başbakanları ya da tecrübeli bakanları arasından belirlenir.⁵⁸³ Federal Meclisin temsilcileri yasama dönemi başın-da siyasi partilerin Meclisteki güçleri oranında Genel Kurulca basit çoğun-lukla seçilirken Federal Konseyin temsilcileri ise bağlı oldukları eyaletin kabinesi tarafından Konsey üyeleri arasından belirlenir.⁵⁸⁴

Komisyon üyeleri kendi görüşleri ve kararları üzerinde herhangi bir kısıtlama yaratacak talimat alamazlar ve tercihlerinde tamamen serbest-tirler.⁵⁸⁵ Uzlaşma Komisyonunun toplantıları gizlidir⁵⁸⁶ ve toplantı tuta-nakları en erken dört yıl sonra görülebilir. Bu şekilde Uzlaşma Komisyonu üyeleri bağlı oldukları eyalet Hükûmetlerinin talimatları veya geldikleri parti grubunun baskısı altında olmadan karar alabilirler.⁵⁸⁷

⁵⁸¹Deutscher Bundestag, [Rules of Procedure of the German Bundestag and Rules of Procedure of the Mediation Committee](#), July 2022

⁵⁸²Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures 18th electoral term](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.128

⁵⁸³Koggel C., [The Mediation Committee of the Bundestag and Bundesrat: A Special Institution of German Constitutional Law](#), International Journal of Legal Information, Vol.44 No.1, 2016, s.3-4

⁵⁸⁴Deutscher Bundestag, [Mediation Procedure](#)

⁵⁸⁵Deutscher Bundestag, [Mediation Procedure](#)

⁵⁸⁶Uzlaşma Komisyonu İçtüzüğü’nün 6’ncı maddesine göre komisyon toplantılarına diğer kişilerin katılıma ancak komisyon kararıyla izin verilebilir. Uygulamada toplantılar kapalı oturumda gerçekleştirilmektedir. Bkz. Koggel C., [The Mediation Committee of the Bundestag and Bundesrat: A Special Institution of German Constitutional Law](#), International Journal of Legal Information, Vol.44 No.1, 2016, s.4

⁵⁸⁷Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.128,139-140 ; Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.74

Komisyon, bir üyeyi Federal Meclisten, bir üyeyi de Federal Konseyden seçerek, üç aylık süre boyunca komisyon başkanlığını ve yardımcılığını yürütme görevini verir ve sonrasında bu sistem dönüşümlü olarak devam ettirilir (UKİ. m.2). Başkan, toplantı günlerini ve toplantının gündemini tayin eder.⁵⁸⁸ Her bir komisyon üyesi için birer tane yedek üyelik, temsil ettiği organ içerisinde belirlenir ve yedek üye yalnızca görevlendirildiği esas üyenin katılamadığı zamanlarda esas üyenin yerine toplantılara katılabilir (UKİ. m.3). Bir seçim dönemi içinde yalnızca dört defaya mahsus olarak komisyon üyeleri ve yedek üyeler geri çekilip değiştirilebilir (UKİ. m.4).

Hükûmet üyeleri toplantılara katılma hakkına sahiptir. Komisyon, Hükûmetin toplantılara katılımını zorunlu tutma yetkisine sahiptir. Komisyonun izin verdiği durumlarda diğer kişiler (uzmanlar) de toplantılara katılabilirler (UKİ. m.5,6). Kanun önerilerinin sahibinin yaklaşık %80 oranında Hükûmet olması sebebiyle, müzakereleri etkilemek için komisyon toplantılarına Hükûmetten katılımın sağlanması önemli görülmektedir.⁵⁸⁹

Komisyon, başkanın çağrısı üzerine, çağrının yapıldığı tarihten itibaren en erken beş gün sonrasında ilk toplantısını yapar. Komisyonun usule ilişkin kararlarının görüşülmesinde 12 üyenin hazır bulunması zorunludur. Komisyonun uzlaşma önerisi de sadece Federal Meclisin ve Federal Konseyin yedişer üyesi hazır bulunduğu zaman kabul edilir. Komisyon kararları, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınır. Komisyon, uygun bulması hâlinde alt komisyon kurabilir (UKİ. m.7,8,9).

Uzlaşma Komisyonu aynı kanun önerisi ile ilgili olarak en fazla üç kez toplantı yapabilir. İlk iki toplantıda uzlaşma önerisi çıkmazsa bir üye uzlaşma sürecinin sonlanmasını teklif edebilir. Teklif sunulmazsa veya kabul edilmezse son toplantı yapılır. Şayet bu üç toplantının herhangi birinde uzlaşma önerisi çıkmazsa uzlaşma süreci başarısızlıkla sonuçlanmış olur. Komisyon Başkanı bu durumu hemen Federal Meclise ve Federal Konseye bildirir (UKİ. m.12).

Komisyon toplantıları neticesinde ortaya çıkan uzlaşma önerisi üç ayrı hükmü içerebilir: kanun önerisinde değişikliğe gidilmeden kanunun ilk hâlinin tasdiklenmesi, kanun önerisi üzerinde değişiklik ya da kanun öne-

⁵⁸⁸Koggel C., [The Mediation Committee of the Bundestag and Bundesrat: A Special Institution of German Constitutional Law](#), International Journal of Legal Information, Vol.44 No.1, 2016, s.4

⁵⁸⁹Koggel C., [The Mediation Committee of the Bundestag and Bundesrat: A Special Institution of German Constitutional Law](#), International Journal of Legal Information, Vol.44 No.1, 2016, s.2,4

risinin reddi. Uzlaşma önerisinin Federal Meclisin ve Federal Konseyin alacağı kararlarda bağlayıcı gücü bulunmamaktadır.⁵⁹⁰ Uzlaşma önerisinin Federal Meclise iletilmesinin ardından ilk durumda Federal Meclisin yeni bir karar almasına gerek yoktur. Son iki durumda ise Federal Meclis kanun önerisi hakkında tekrar karar almak zorundadır (Any. m.77). Uzlaşma önerisi değişiklikler içeriyorsa metinde açık ve kesin bir biçimde ilgili maddeler ve gerekçeler belirtilmelidir. Yalnızca niyetlerin yazılı beyanı ya da genel ilkelerin ifade edilmesi yeterli değildir.⁵⁹¹

Komisyonun kanun önerisi üzerindeki değişiklik ya da ret önerileri Federal Meclis tarafından hemen Meclis gündemine alınır. Komisyon tarafından belirlenen bir üye Federal Meclis ve Federal Konseye rapor verir. Federal Meclis Genel Kurulunda, oylamaya (kanun önerisinin reddi ya da değişikliği önerileri) geçilmeden önce uzlaşma önerisi hakkında sadece konuşmalar yapılabilir; öneri üzerinde herhangi bir işlem yapılamaz. Bunun yanı sıra, uzlaşma önerisi birden fazla maddede değişiklikler içeriyorsa Uzlaşma Komisyonu söz konusu değişikliklerin bir bütün olarak oylanmasını şart koşabilir (Çoğu zaman bu durum gerçekleşmektedir.) ve Federal Meclis buna uymak zorundadır (UKİ. m.10).⁵⁹²

Federal Meclis, kanun önerisinin reddini kabul ederse yasama işlemi başarısızlıkla sonuçlanmış olur. Şayet Federal Meclis, değişiklik önerisini kabul ederse kanun önerisi bir kez daha Federal Konseyin önüne gider.⁵⁹³

Uzlaşma Komisyonu, kanun önerisi üzerinde değişikliğe gitmeden orijinal hâlini de tasdikleyebilir; bu durumda kanun önerisi Federal Meclise gönderilmeye gerek kalmadan yeniden Federal Konseye sunulur. Orijinal hâlinin tasdiklenmesini Komisyon Başkanı hemen Federal Meclise ve Federal Konseye bildirir (UKİ. m.11). Konsey kabul ederse söz konusu kanun önerisi kesinleşmiş olur. Fakat reddederse kanun önerisinin türüne göre (onaya tabi kanun veya itiraza tabi kanun) sonraki süreç başlar.⁵⁹⁴

⁵⁹⁰Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.318

⁵⁹¹Koggel C., [The Mediation Committee of the Bundestag and Bundesrat: A Special Institution of German Constitutional Law](#), International Journal of Legal Information, Vol.44 No.1, 2016, s.8,9

⁵⁹²Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.132

⁵⁹³Deutscher Bundestag, [Mediation Procedure](#)

⁵⁹⁴Deutscher Bundestag, [Mediation Procedure](#)

7.9. Uzlaşma Komisyonu Sonrası Süreç

Uzlaşma Komisyonu sonrasındaki süreç, görüşülen kanun önerisinin Federal Konseyin rızasının mutlaka gerekli olduğu onaya tabi kanun mu yoksa Federal Konseyin itirazına tabi bir kanun mu olduğuna göre değişiklik arz etmektedir.

7.9.1. Onaya Tabi Kanunlar

Anayasada ayrıntıları belirtildiği üzere eyaletlerin çıkarlarını herhangi bir şekilde etkileyen kanunlar Federal Konseyin onayına tabidir. Bu tür kanunlar eyaletlerin mali ve vergi kanunlarını ilgilendiren kanunlar olabileceği gibi idari egemenliğine müdahale eden türden kanunlar da olabilir. 2006 yılında gerçekleştirilen federalizm reformuna⁵⁹⁵ dek, bu türden kanuni düzenlemeler tüm kanunlar içinde %50'den fazla iken reform çerçevesinde %40 seviyesine düşürülmüştür. Bir yasal düzenlemenin onaya tabi veya itiraza tabi kanun olduğu konusunda anayasal organlar arasında anlaşmazlık mevzubahis olduğunda konu Anayasa Mahkemesinde çözüme kavuşmaktadır. Onaya tabi kanunlarda Federal Konseyin kabul etmediği bir düzenlemeyi Federal Meclisin herhangi bir şekilde aşma imkânı bulunmamaktadır (mutlak veto). Anayasada değişiklik getiren yasal düzenlemeler de onaya tabi kanun olarak kabul edilir ve geçerli olabilmesi için her iki Mecliste üçte iki çoğunlukla kabul edilmesi gerekir.⁵⁹⁶

Onaya tabi kanunlar Anayasanın muhtelif maddelerinde gösterilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Egemenlik haklarının AB'ye devri (m.23/1), devletin sorumluluğu (m.74/2), posta ve telekomünikasyon işleri (m.87f/1), federal yargı organlarının ceza hukukuna ilişkin bazı yetkilerini kullanmakla görevlendirilmeleri (m.96/5), federe devletlere mali yükümlülükler yüklenmesi (m.104a/4), gelirlerinin tamamının veya bir kısmının federe devletlere veya mahalli idarelere ait olduğu vergiler (m.105/3) ve bütçe ilkeleri (m.109/4).

⁵⁹⁵2006-2009 yılları arası gerçekleştirilen federalizm reformları ile federal sistem ile federasyon ve eyaletler arası mali ilişkilerin modernizasyonu hedeflenmiş ve özellikle federasyon ile eyaletler arası yasama yetkileri daha net bir şekilde tanımlanmıştır. Bundesrat, [Glossar: Föderalismusreform](#)

⁵⁹⁶Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.73-74 ; Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.128

Onaya tabi kanunlar Federal Meclisçe kabulünün ardından ivedilikle Meclis Başkanı vasıtasıyla Federal Konseye iletilir.⁵⁹⁷ Federal Konsey uygun bir zaman içinde kanun önerisini görüşüp karara bağlar (Any. m.77/2a). Kabul edilirse kanun önerisi kesinleşir. Federal Konsey, kanun önerisinin kendisine geldiği tarihten itibaren üç hafta içinde Uzlaşma Komisyonunun toplanmasını isteyebilir (Any. m.77/2). Onaya tabi kanunlar söz konusu olduğunda Federal Meclis ve Hükûmet herhangi bir süre şartına bağlı olmaksızın Uzlaşma Komisyonunun toplanmasını isteyebilir.⁵⁹⁸

Federal Konsey, onaya tabi bir kanunu Uzlaşma Komisyonuna götürdüğünde gerekçeli değişiklik önerilerini de sunar. Uzlaşma süreci, itiraza tabi kanunlarda olduğu gibidir ancak Federal Konsey sürecin sonunda ret kararını sürdürürse yasama süreci sonlanır; Federal Meclisin ret kararını geri çevirebilme imkânı bulunmamaktadır.⁵⁹⁹

Federal Konsey, onaya tabi bir kanunu Uzlaşma Komisyonunu sürece dâhil etmeden reddetmiş olsa bile Federal Meclisin ve Hükûmetin Uzlaşma Komisyonunu devreye sokma hakkı bulunmaktadır. Böylece Federal Meclis ve Federal Hükûmete, uzlaşma süreci inisiyatifi tanınarak yasama sürecinin doğrudan başarısızlığa uğraması engellenebilmektedir. Pratikte, kanun önerileri hazırlanırken eyaletlere de danışılması ve süreç sırasında hem federal bakanlıklar hem de parti gruplarıyla sürekli bilgi alışverişi söz konusu olduğu için Federal Meclisin kabul ettiği kanunların yaklaşık %95'i Federal Konsey tarafından da kabul edilmekte, geriye kalan düzenlemelerde ise Uzlaşma Komisyonu ile ortak bir karara varılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca her iki Meclisin farklı siyasi parti çoğunlukları ile yönetilmesi hâlinde uzlaşma sürecine daha fazla başvurulduğu da gözlenmektedir.⁶⁰⁰

⁵⁹⁷Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.317

⁵⁹⁸Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.318

⁵⁹⁹Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.75

⁶⁰⁰Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.75; Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.138,140,151

7.9.2. İtiraza Tabi Kanunlar

Onaya tabi olan kanunların dışındaki tüm kanunlar itiraza tabi kanunlar olarak işlem görür. Bu tür kanunlarda Federal Konsey, kanun önerisi üzerinde sadece geciktirici ve güçleştirici bir etkiye sahiptir. İtiraza tabi kanunların, onaya tabi kanunlarla bazı benzerlikler taşımakla birlikte kendisine özgü farklı bir süreci vardır ve özellikle Uzlaşma Komisyonu sonrasındaki süreç farklılık göstermektedir.

İtiraza tabi kanun önerileri Federal Mecliste kabulünün ardından Meclis Başkanı tarafından Federal Konseye iletilir. Federal Konseyin kabul etmesi hâlinde kanun önerisi kesinleşir. Federal Konsey üç hafta içinde Uzlaşma Komisyonunun toplanmasını talep etmezse de kanun önerisi kesinleşir. Federal Konsey, itiraza tabi kanun önerisini uygun bulmazsa, kanun önerisinin kendisine geliş tarihinden itibaren üç hafta içinde, Uzlaşma Komisyonuna havale etmek zorundadır. Bu durumda iki seçenek vardır: İlkinde Komisyon, Federal Meclisin kabul ettiği hâliyle düzenlemeyi onaylarsa kanun tekrar Federal Konseye gönderilir. Federal Konsey de ya kanunu kabul eder ya da itiraz hakkını kullanır. Söz konusu ikinci itiraz için geçerli süre iki haftadır. İkinci olarak, Uzlaşma Komisyonu kanunda değişiklik önerirse bu öneri öncelikle Federal Meclise gider ve Federal Meclis bu öneriyi ya kabul eder ya da reddeder. Kararını Federal Konseye iletir ve Federal Konsey değiştirilmiş kanunu kabul edebilir ancak isteklerini karşılamadığını düşünürse son kez olarak itiraz edebilir (Any. m.77/2,77/3,78). Söz konusu itiraza ilişkin olarak Uzlaşma Komisyonuna bir kez daha gidilemez.⁶⁰¹

Federal Konseyin oy çoğunluğu ile aldığı itiraz kararını Federal Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğunun alacağı karar ile geçersiz kılabilir. Federal Konseyin üçte iki oy çoğunluğuyla aldığı kararı ise Federal Meclis, Genel Kurulunda hazır bulunan üyelerin üçte iki oy çoğunluğuyla geçersiz kılabilir. Fakat bu çoğunluk da Federal Meclisin toplam üye sayısının salt çoğunluğundan az olamaz (Any. m.77/4). Federal Meclisin Federal Konseyin itirazını geçersiz kılması hâlinde kanun önerisi kabul edilmiş aksi hâlde de reddedilmiş olur. Görüldüğü üzere itiraza tabi kanun önerilerinde son sözü Federal Meclis söylemektedir.⁶⁰²

⁶⁰¹Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.74-75 ; Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.319

⁶⁰²Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.319

7.10. Kanunların Onaylanması ve Yürürlüğe Girmesi⁶⁰³

Kesinleşmiş kanun önerisi, Şansölye ve yetkili bir ya da birden fazla bakan tarafından imzalanır. Daha sonra kanun Cumhurbaşkanına sunulur. Cumhurbaşkanının kanunları ne kadar süre içinde imzalaması gerektiğine ilişkin herhangi bir anayasal düzenleme bulunmamaktadır ancak makul bir süre içinde karar vermesi beklenmektedir. Cumhurbaşkanı kesinleşmiş kanun önerisini imzalayıp Federal Resmî Gazete’de yayımlanarak (Any. m.58,82/1) yürürlüğe girmesi için Adalet Bakanlığına iletir. Kanunlar yürürlüğe girişleriyle ilgili herhangi bir tarih belirtmiyorlarsa Resmî Gazete’de yayımlanmalarını takip eden 14 gün sonra yürürlüğe girer (Any. m.82/2).

Cumhurbaşkanının kesinleşmiş kanun önerisini hükûmete, Federal Konseye veya Federal Meclise geri gönderme ya da Anayasa Mahkemesine inceleme yapması veya iptali için başvurma yetkisi bulunmamaktadır.⁶⁰⁴ Öte yandan Cumhurbaşkanı, kesinleşmiş kanun önerisini Anayasaya uygun görmezse imzalamayabilir. Bunun üzerine kanun yürürlüğe giremez ve süreç askıda kalır. Böylesi bir durumda Federal Meclis, Federal Konsey ve Hükûmet tarafından Federal Anayasa Mahkemesine Cumhurbaşkanının kanun önerisini Anayasaya aykırılık gerekçesiyle imzalamaması aleyhine organlar arası uyuşmazlık davası (Organstreit) açılabilir (Any. m.94/1). Anayasa Mahkemesi söz konusu kanunun Anayasaya aykırı olmadığına karar verirse kanun Resmî Gazete’ye yayımlanmak üzere gönderilir.⁶⁰⁵

1949’dan günümüze bakıldığında cumhurbaşkanlarının yalnızca sekiz defa önlerine gelen kanunu Anayasaya uygun olmadığı gerekçesiyle imzalamadıkları görülmektedir.⁶⁰⁶ 1962’de Cumhurbaşkanı Heinrich Lübke’nin firma ticaretine ilişkin bir yasal düzenlemeyi özgür meslek seçimine ve icrasına ilişkin Anayasa maddesine aykırılık gerekçesiyle, 1976’da

⁶⁰³Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.75; Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.151 ; Bundesregierung, [Gesetzgebung - Gesetzgebungsverfahren](#) ;Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti’nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.321-322

⁶⁰⁴Almanya’da kanunların Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Federal Anayasa Mahkemesine başvuru; soyut norm denetimi yoluyla Federal Hükûmet, bir Eyalet Hükûmeti veya Bundestag üyelerinin en az dörtte biri tarafından (Any. m.94/2), somut norm denetimi yoluyla bir mahkeme tarafından (Any. m.100) veya temel hak ihlali iddiasıyla bireysel başvuru kapsamında herkes tarafından (Any. m.94/4a) yapılabilir.

⁶⁰⁵Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti’nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014, s.322

⁶⁰⁶Deutscher Bundestag, [Materielles Prüfungsrecht des Bundespräsidenten](#), 16.08.2022

Cumhurbaşkanı Walter Scheel'in askerlik hizmetinin reddine dair yasal düzenlemeyi Federal Konseyin yeterli çoğunluğu sağlanmadığı gerekçeyle, 1991 yılında Cumhurbaşkanı Richard von Weizsäcker'in hava seyrüsefer emniyetinin özelleştirilmesine ilişkin yasal düzenlemeyi Anayasanın egemenlik hakları kapsamında kamu yönetimine ait olduğundan hareketle özelleştirilemeyeceği gerekçeyle, 2006 yılında Cumhurbaşkanı Horst Köhler'in, yeni bir hava seyrüsefer emniyetine ilişkin düzenlemeyi benzer gerekçeyle ve tüketiciyi bilgilendirmeye ilişkin yasal düzenlemeyi, federal kanunla belediye ve belediye birliklerine görev aktarılamayacağına ilişkin Anayasa hükmü gerekçeyle imzalamaması gibi durumlar örnek olarak gösterilebilir.⁶⁰⁷ Köhler'in birkaç hafta içinde art arda iki yasayı onaylamaması CDU/CSU ve SPD koalisyonu tarafından oldukça eleştirilmesine karşın Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulmamıştır.⁶⁰⁸

Cumhurbaşkanları genellikle önlerine gelen bir yasal düzenleme hakkında anayasal açıdan çekinceleri olsa dahi, şekli veya maddi denetim kapsamında Anayasaya açık bir şekilde aykırılık görmezlerse kanunu imzalamaktadır. Bu gibi durumlarda, Cumhurbaşkanının yasal düzenleme ile ilgili kaygılarını bir mektup ile Şansölye, Federal Meclis ve Federal Konsey Başkanları ile paylaştığı uygulamalar olmuştur. Bu yöntemi, Cumhurbaşkanı Karl Carstens 1981 yılında "Devlet Sorumluluğu Kanunu" ve Cumhurbaşkanı Roman Herzog 1994 yılında "Atom Kanunu"na değişiklik getiren düzenlemede kullanmıştır. Cumhurbaşkanı Johannes Rau, 2002 yılında "Göç Kanunu"nu imzaladıktan sonra Kanun hakkında bir kamuoyu açıklaması yayımlamıştır. Cumhurbaşkanı Horst Köhler 2005 yılında "Hava Seyrüsefer Emniyetine Dair Yetkilerin Yeniden Düzenlenmesine İlişkin Kanun"da şekli ve maddi açıdan gördüğü Anayasaya aykırılıklar hakkında ilgili anayasal organlara mektup göndermiştir.⁶⁰⁹

⁶⁰⁷Rudzio W., Das politische System der Bundesrepublik Deutschland, 10., aktualisierte und erweiterte Auflage, Springer VS, Wiesbaden, 2019, s.283 ; Deutscher Bundestag, [Materielles Prüfungsrecht des Bundespräsidenten](#), 16.08.2022

⁶⁰⁸Hartmann J., Kempf U., Staatsoberhäupter in der Demokratie, VS Verlag, Netherlands, 2011, s.112

⁶⁰⁹Bundespräsident, [Amtliche Funktionen](#)

8. PARLAMENTER DENETİM YOLLARI

Almanya'nın siyasi yapısının iki temel unsurunun Parlamentonun denetim fonksiyonunu şekillendirdiği söylenebilir. Bunlardan ilki, parlamenter hükûmet sistemi çerçevesinde Şansölye ve bakanların Federal Meclise, Federal Meclisin komisyonlarına ve milletvekillerine karşı kapsamlı ölçüde sorumlu kılınmasıdır. Bu çerçevede bilgi talepleri, istişare mekanizmaları, denetim ve kontrol araçları Hükûmetin denetimi kapsamında kullanılmaktadır. İkinci unsur ise federal devlet yapılanması gereği federal kanunların yürütülmesinin eyaletlerin yetki alanına bırakılmış olmasıdır. Bu durum, Hükûmetin yürütmeye ilişkin işlerden tam anlamıyla sorumlu tutulmasını engellemektedir. Bunun sonucunda Hükûmete ait siyasi sorumluluk ile yetkiler arasında bir çatışma ortaya çıkmaktadır.⁶¹⁰

Almanya Parlamentosunda Hükûmeti denetleme görevi çok büyük oranda Federal Meclise verilmiştir. Buna karşılık, Federal Konseye yalnızca sınırlı bazı denetim araçları tanınmıştır. Bu yetkiler arasında üst düzey görevlere atama sürecine katılım ve yürütme organı tarafından bilgilendirilme gibi işlevler yer almaktadır.

8.1. Alman Federal Meclisi

Hükûmetin siyasi ve idari faaliyetlerinin denetlenmesine ilişkin yasal çerçeveyi Anayasa, İçtüzük ve çok sayıdaki ilgili kanun oluşturmaktadır. Bireysel olarak milletvekilleri, komisyonlar, Genel Kurul ve Parlamento bünyesinde oluşturulan kurullar ile diğer yapılar Hükûmetin faaliyetlerini çok yönlü olarak izlemekte ve denetlemektedir. Çalışmada denetim araçları; doğrudan Hükûmete ilişkin, Hükûmetin sağladığı bilgiye dayalı, bilginin Federal Meclis tarafından sağlandığı⁶¹¹ ve diğer konulara ilişkin olmak üzere dört grupta sınıflandırılmıştır.

8.1.1. Doğrudan Hükûmete İlişkin Denetim Araçları

Güvenoyu ve yapıcı güvensizlik oyu Federal Meclisin, Hükûmetin siyasi denetiminde kullanabildiği en temel iki araçtır. Söz konusu denetim yollarında oylamalar mevcut veya muhtemel Şansölye üzerinden Hükûmetin

⁶¹⁰Güzel M. E., Sığırtaç A. (çev.) [Parlamentolar ve Parlamenter Gözetim ve Denetim: Seçili Avrupa Ülkeleri Tecrübelerinin Karşılaştırılması Sigma Raporu Çevirisi](#), TBMM Basımevi, Ağustos 2016, s.6-7

⁶¹¹Gesley J., [Germany](#), Parliamentary Oversight of the Executive Branch, The Law Library of Congress, August 2017, s.6

tamamı için yapılır. Hükûmet üyelerinin Federal Meclis tarafından cezai yönden soruşturulmasına ilişkin herhangi bir mekanizma yoktur.⁶¹²

8.1.1.1. Güvenoyu

Şansölyenin güvenoyu isteminde (*Vertrauensfrage*) bulunabilmesinden önce Şansölyenin seçilişi ile Hükûmetin kuruluşu sürecinden bahsedilmelidir. Zira Hükûmetin kurulması da bir nevi Hükûmete ilişkin güvenoyu niteliğindedir. Hükûmet, Şansölyenin seçilmesiyle kurulur. Bakanlar ise Şansölyenin teklifiyle Cumhurbaşkanınca atanır ve azledilirler (Any. m.64/1). Bir başka deyişle, bakanların göreve başlamasında ve görevden alınmasında Federal Meclisin bir yetkisi bulunmamaktadır.

Şansölye seçimi, Cumhurbaşkanının teklif ettiği aday üzerinde görüşmesiz gerçekleşir (Any. m.63/1). Seçimlerde genellikle tek bir parti çoğunluğu elde edemediği için koalisyon Hükûmetleri ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden Cumhurbaşkanı, Şansölye adayını belirlerken partilerin yürütmüş olduğu koalisyon görüşmelerini yakından takip eder ve görüşmelerde çıkan sonuçlardan usulen haberdar edilir. Buna istinaden Cumhurbaşkanı, parlamento çoğunluğunu sağlaması muhtemel adayda karar kılar. (Bugüne kadar Cumhurbaşkanının teklif ettiği tüm adaylar Şansölye seçilmiştir.) Koalisyon görüşmelerinin tamamlanması ve adayın belirlenmesi seçimlerin hemen akabinde başlamakta ve genellikle Federal Meclisin açılış toplantısının çok öncesinde sona ermektedir.⁶¹³

Şansölye üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyuyla seçilmekte ve Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Cumhurbaşkanın teklif ettiği aday yeterli çoğunluğu elde edemezse Federal Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla oylamanın yapıldığı tarihten itibaren 14 gün içinde Şansölye seçebilir. Bu durumda da Şansölye seçimi gerçekleşmezse en çok oyu alan adayın Şansölye olacağı bir oylama gecikmeksizin yapılır. Bu oylamada seçilen aday, üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyunu aldığı takdirde oylamanın yapıldığı tarihten itibaren yedi gün içinde Cumhurbaşkanınca atanır. Üye tam sayısının salt çoğunluğu sağlanamazsa Cumhurbaşkanı ya seçilen adayı atar ya da Federal Meclisi fesheder (Any. m.63/2-4). Cumhurbaşkanı

⁶¹²Candan K., [Almanya Federal Meclisinde Parlamenter Denetim Yolları](#) (Sınırlı Erişim), TBMM Başkanlığı Genel Sekreterliği Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Bilgi Notu, 6 Aralık 2016, s.3

⁶¹³Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.24

nın teklif ettiği adayın seçilemediği durumda yapılacak tüm oylamalarda, Şansöyelik adaylığı başvuruları için üye tam sayısının dörtte biri ya da bu sayıyı temsil eden bir parti grubunun imzası gerekmektedir. Şansölye seçiminde tüm oylamalar gizli yapılmaktadır (İçt. m.4).

Şansölye, politikalarının Federal Meclisçe desteklenip desteklenmediğini bir başka deyişle kendisinin dolayısıyla Hükûmetin hâlen Meclis çoğunluğuna sahip olup olmadığını güvenoyu istemiyle öğrenebilmektedir. Özellikle kanun önerisinin görüşülmesi gibi meclis faaliyetleri esnasında da Şansölye güvenoyu istemine gidebilmektedir.⁶¹⁴ Güvenoyu önergesinin Federal Meclisin salt çoğunluğunun oyunu alamaması hâlinde Şansölyenin teklifi üzerine Cumhurbaşkanı 21 gün içinde Federal Meclisi feshedebilmektedir. Şayet söz konusu sürede üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyuyla yeni bir Şansölye seçilirse Cumhurbaşkanı'nın fesih hakkı ortadan kalkmaktadır. Güvenoyu önergesinin verilmesi ile oylanması arasında 48 saat geçmelidir (Any. m.68). 21 günlük süre içinde yeni Şansölyenin seçimi yapıcı güvensizlik oylamasındaki önerge ve oylama usulüne tabi olarak gerçekleşir (İçt. m.98/2).

Günümüze kadar beş kez güvenoyu isteminde bulunulmuştur. Söz konusu güvenoylamalarının üçünde Hükûmetler yeterli çoğunluğu sağladıkları halde bu yola başvurmuşlar ve kendi politik stratejileri doğrultusunda bu oylamaları erken seçime gitme yolunda bir araç olarak kullanmışlardır. Parlamentoda Hükûmeti oluşturan parti grubu ya da gruplarının güvenoyu lehinde oy kullanmayarak erken seçime ortam hazırlamaları Anayasa Mahkemesine taşınmış fakat Mahkeme bunu anayasaya aykırılık olarak değerlendirmemiştir.⁶¹⁵

8.1.1.2. Yapıcı Güvensizlik Oyu

Hükûmet değişikliğini ve kapsamlı politik sonuçları beraberinde getiren bir araç olarak yapıcı güvensizlik oyu (*Konstruktives Misstrauensvotum*) ancak yeni bir Şansölyenin seçilmesiyle gerçekleşmektedir. Yeni Şansölyenin

⁶¹⁴ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamentar Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.11

⁶¹⁵Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.67; Candan K., [Koalisyon Kültürüne Dayalı Bir Parlamenter Sistem Örneği: Almanya Federal Cumhuriyeti](#), Karşılaştırmalı Hükûmet Sistemleri Parlamenter Sistem, TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, Gökçimen S. (ed.), 2. Baskı, TBMM Basımevi, Ankara, Şubat 2017, s.84

isminin yer aldığı güvensizlik oyu önergesi üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyuyla kabul edilir. Ardından bu karar Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konularak mevcut Şansölyenin azli ve yenisinin atama işlemleri gerçekleşir. Cumhurbaşkanı burada Federal Meclisin kararını uygulamak zorundadır. Önerge ile oylama arasında 48 saatlik süre gözetilmektedir (Any. 67).

Güvensizlik oyu önergesi üye tam sayısının dörtte biri veya Federal Meclis üyelerinin en az dörtte birini oluşturan bir parti grubu tarafından imzalanarak sunulur. Şansölyelik için birden fazla adaylık durumu olsa dahi yalnızca bir gizli oylama yapılır. Oylamada Meclis salt çoğunluğunu sağlayan aday Şansölye olarak seçilir (Any. m.63/2; İçt. m.97/1-2). Bugüne kadar biri başarılı diğeri başarısız iki güvensizlik oylaması gerçekleşmiştir.⁶¹⁶

Bunun yanında, Anayasa ve İçtüzükte herhangi bir dayanağı ve resmî bir bağlayıcılığı olmamasına karşın teamülde geliştirilen gensoru önergesi (*Missbilligungsantrag*) ve azil önergesi (*Entlassungsantrag*) yoluyla muhalefet, Hükûmet üyelerine karşı eleştirilerini açıkça yöneltebilmektedir. Gensoru önergesi Hükûmet üyelerinin beyanat ve tutumlarına ilişkin olarak verilebilmektedir ve önergenin meclisin çoğunluğunca desteklenmesi hâlinde Federal Meclis ilgili Hükûmet üyesini resmen ihtar etmiş sayılmaktadır. Azil önergesinde ise Parlamento, ilgili Hükûmet üyesinin azledilmesini Şansölyeden talep etmektedir.⁶¹⁷

8.1.2. Hükûmetin Sağladığı Bilgiye Dayalı Denetim Araçları

Hükûmetin sağladığı bilgiye dayalı denetim araçları; sorular, güncel saat, Hükûmet üyelerini çağırma ve dinleme, Hükûmet açıklamaları ile raporlarından oluşmaktadır.

8.1.2.1. Sorular

Sorular (*Anfrage*); büyük soru, küçük soru, soru saati, yazılı soru ve Hükûmet sorgusu olarak beş grupta toplanmıştır.⁶¹⁸

⁶¹⁶Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.66

⁶¹⁷ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamentar Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.11

⁶¹⁸ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamentar Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.5

Büyük ve Küçük Sorular

Büyük soru (*Große Anfrage*), Hükûmetin önemli siyasi konulara ilişkin yaklaşımının denetlenmesinde kullanılan en temel araçtır. Bu konular hakkında Hükûmetten bilgi talep edilirken aynı zamanda Hükûmetin genel tutumu ve konunun detaylarıyla ilgili Hükûmetten hesap sorulmaktadır.⁶¹⁹ Bir parti grubu veya Meclisin üyelerinin yüzde beşi tarafından Hükûmete iletmek üzere Meclis Başkanına sunulan büyük sorular kısa ve öz olmalıdır. Bununla birlikte, büyük sorulara kısa açıklamalı bir not eklenebilmektedir (İçt. m.100).

Büyük soruları Hükûmete bildiren Meclis Başkanı ayrıca soruları cevaplayıp cevaplamayacağı ve ne zaman cevaplayacağına ilişkin Hükûmetten bir açıklama ister. Cevaplanan sorular gündeme alınır ve bir parti grubu veya üye tam sayısının yüzde beşi tarafından talep edilmesi hâlinde Genel Kurulda görüşme açılır (İçt. m.101). Hükûmetin, cevaplamayı reddettiği ya da üç hafta içinde cevaplamadığı sorular görüşme için Genel Kurul gündemine alınabilir. Bunun için bir parti grubu veya üye tam sayısının yüzde beşi talepte bulunmalıdır. Görüşmenin gerçekleşmesinden önce ilgili büyük soru önergesinin imzacılarından biri soruya ilişkin sözlü olarak ek gerekçeler ortaya koyabilir (İçt. m.102).

Küçük soruda (*Kleine Anfrage*), bir parti grubu veya meclisin yüzde beşi tarafından Hükûmetten belirli bir konu hakkında bilgi vermesi talep edilir. Küçük sorulara kişisel görüş ve değerlendirmeler dâhil edilmez fakat kısa açıklamalı bir not eklenebilir. Meclis Başkanı Hükûmetten soruların on dört gün içinde yazılı olarak cevaplanmasını ister. Bu süre, ilgili soru sahibine danışılarak Meclis Başkanınca uzatılabilir (İçt. m.104). Sorular ve cevaplar gelen kâğıtlarda yayımlanır; ancak büyük sorulardan farklı olarak üzerinde Genel Kurulda görüşme açılmamaktadır.⁶²⁰

Soru Saati

Genel Kurulun toplandığı her hafta çarşamba günü Hükûmet sorgusunun akabinde 45 dakikayı geçmeyecek şekilde soru saati (*Fragestunde*) oturumu düzenlenir. Bu oturumda milletvekillerinin sözlü soruları (*Mündliche Frage*) Hükûmet tarafından cevaplanmaktadır. Bu kapsam-

⁶¹⁹Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.70

⁶²⁰Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.70

da her vekil en fazla iki soru sorabilmektedir. Sorular öz ve kısaca cevap verilmeye uygun olmalı aynı zamanda kişisel görüş ve değerlendirmeler içermemelidir. Sorular iki alt soru kategorisine ayrılabilir ve Hükûmetin doğrudan veya dolaylı sorumluluğundaki hangi alana girdiği belirtilmelidir. Sorular, soru saatinin gerçekleşeceği günden önceki cuma günü saat 10.00'a kadar Meclis Başkanına sunulmalıdır. Meclis Başkanı ise soruları saat 12.00'ye kadar Hükûmete havale eder. Böylelikle Hükûmetin sorular hakkında gerekli hazırlık ve araştırma yapabilmesi sağlanmaktadır.

Sorular genellikle bir parlamenter müsteşar⁶²¹ veya müsteşar tarafından cevaplanmaktadır; bazen de ilgili bakanın kendisi soruları cevaplanmaktadır. Soru saati oturumunda Meclis Başkanı soruyu ve soru sahibi milletvekilinin ismini okur. Soru sahibi yerinde yoksa ve talep etmesi hâlinde oturum başlamadan önce sorusu yazılı olarak cevaplanır. Böyle bir talep yoksa soru cevaplanmaz. Bununla beraber, Genel Kurulda bulunamayacaksa, soru sahibi sorusunu geri çekebilir ve bir sonraki haftada düzenlenecek oturum için tekrar verebilir. Oturum esnasında zaman sınırlaması nedeniyle sözlü olarak cevap verilemeyen sorular yazılı olarak cevaplandırılır; cevaplar ayrıca Parlamento Genel Sekreterliğine gönderilip birleşim tutanağının ekinde yayımlanır.

Cuma günü toplanan sorular ilgili bakanlıklara göre gruplandırılarak gelen kâğıtlarda yayımlanır. Bakanlıkların çağırılma sırası İctüzüğe göre Meclis Başkanınca belirlenmesine karşın teamülde tüm bakanlıkların düzenli bir şekilde soru alabilmesi için Hükûmetin oluşturduğu dönüşümlü resmî sıra uygulanmaktadır. Söz konusu sıra bir önceki soru saatinde en son çağrılan bakanlığı takip eden bakanlığın ilk olarak soru alacağı şekilde belirlenmektedir. Bununla birlikte, soru saatinde son sırada bulunan bir bakanlık kendisine sunulmuş soruların en az yarısını oturum içinde soru olarak alamazsa

⁶²¹Almanya'da bir federal bakanlık veya Federal Başbakanlıkta görevli en üst düzey memur olarak müsteşarlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra 6 Nisan 1967 tarihli Parlamenter Müsteşarların Hukuki Statüsü Kanunu ile federal bakanlara özellikle Federal Meclis ile ilgili olan işlerinde yardımcı olmak üzere parlamenter müsteşar (*Parlamentarischer Staatssekretär*) makamı ihdas edilmiştir. Bu makamın ihdas edilmesinde bu görevi üstlenen milletvekillerinin bakanlık hakkında deneyim kazanması ve şartlara göre ileride bakan olarak görev alması da amaçlanmıştır. Her bakanlıkta bir veya birden fazla olabilen parlamenter müsteşarlar Federal Meclis üyesi olmak zorundadır. Kanun, Şansölyeye yardımcı olarak atanacak parlamenter müsteşar için istisna öngörerek Federal Meclis üyeliği şartı olmadığını ifade etmiştir. İlerleyen zaman içinde özellikle sözlü soruların ağırlıklı olarak bu kişiler tarafından yanıtlanmasına ilişkin uygulama federal bakanın iş yükünün hafifletilmesine yardımcı olmuştur. Konu hakkında bkz. Schmidt M.G., *Parlamentarischer Staatssekretär/Staatssekretär, Wörterbuch zur Politik*, Alfred Kröner Verlag, 2. vollständig überarbeitete und erweiterte Auflage, Stuttgart, 2004, s.511, 681; Deutscher Bundestag, [Parlamentarische Staatssekretäre](#), 05.08.2022

sonraki soru saatinin ilk sırasında yer alır. Soru saati esnasında verilen ilk cevaba karşılık soru sahipleri iki tane ek soru yöneltme hakkına sahiptir. Ayrıca her vekil de bir ek soru sorabilmektedir. Soru saatinin çalışma düzenini bozma amacı taşımadığı sürece Meclis Başkanı ek soruların sorulmasına genellikle izin vermektedir (İçt. İlişik Belge 2/1-11).⁶²²

20'nci Yasama Dönemi öncesinde uygulamda olan ivedi soru mekanizmasına bu dönemden itibaren son verilmiştir.⁶²³

Yazılı Soru

Her milletvekili Hükûmetin yazılı olarak cevap vereceği ayda dört soru (*Schriftliche Frage*) sorma hakkına sahiptir. Sorular Başbakanlığa iletildikten sonraki bir hafta içinde Hükûmet tarafından cevaplandırılır. Bir hafta boyunca alınan cevaplar sorularla birlikte takip eden haftada gelen kâğıtlarda yayımlanır. Bununla birlikte, bir hafta içinde cevaplanmayan soruların son cevaplanma tarihini takip eden ilk soru saatinde sözlü olarak cevaplanmaları istenebilir. Bunun için soru sahibi soru saati oturumunun düzenleneceği günden önceki gün saat 12.00'ye kadar Meclis Başkanına bu talebini iletmelidir. Şayet bu sürede yazılı cevap gelirse soru sahibi sadece neden süresi içinde cevaplanmadığını sorabilir (İçt. İlişik Belge 2/12-15).

Hükûmet Sorgusu

Hükûmet sorgusu (*Befragung der Bundesregierung*) olarak adlandırılan uygulamada Genel Kurulun açık olduğu haftalarda her çarşamba günü kabine toplantısının ardından milletvekilleri toplantıda ele alınan konular hakkında bilgi talep edebilmekte ve Hükûmete soru sorabilmektedir. Bu kapsamdaki soru-cevap oturumu kabine toplantısının gündemine ilişkin Hükûmetin sekiz dakikalık kısa bir sunum yapmasıyla başlar. Sonrasında ilk olarak kabine toplantısının gündemiyle ilgili, ardından toplantıda

⁶²²Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.56-57

⁶²³Geçmiş yasama dönemlerinde yazılı ve sözlü soru haricinde bir mekanizma olarak öngörülen ivedi sorular sözlü soru uygulamasının gerçekleşeceği günden bir önceki öğlen 12.00'a kadar Meclis Başkanına iletelebilmekteydi. Sözlü soru uygulamasının başında yer verilen ivedi sorular için ayrıca kamu yararını açıkça ilgilendirme kısıtı bulunmaktaydı. 20'nci Yasama Dönemi ile birlikte geçerli olan İçtüzükte ivedi soru mekanizmasının kaldırıldığı görülmektedir. Konu hakkında bkz. Ismayr W., Fleck A., *Der Deutsche Bundestag*, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012, s.333; Deutscher Bundestag, [Chronik der Änderungen der Geschäftsordnung des Deutschen Bundestages](#), 31.03.2022, s.6

tartışılan diğer konulara ve son olarak toplantı haricindeki konulara ilişkin sorular yöneltilir. Hükûmet en az iki bakanla temsil edilir. Hükûmet sorgusuna katılan bakanların dışındaki diğer bakanların alanlarına giren sorular hazır bulunan bakanlar veya ilgili bakanlığa ilişkin parlamenter müsteşarlar tarafından cevaplanabilmektedir. Oturum saat 14.00'te başlar ve kural olarak 90 dakika sürer. Bu sürenin uzatılması mümkün değildir. Sorular ve cevaplar kısa olmalıdır (İçt. İlişik Belge 4/1-6).

Yılda üç oturum yalnızca Şansölyeye yönelik olarak ayrılmıştır. Söz konusu üç oturum; Paskalya Bayramı, yasama tatili ve Noel Bayramı öncesi son meclis çalışma haftası içinde gerçekleşmektedir. Bu oturumların süresi 60 dakika olup uzatmaya gidilmemektedir (İçt. m.106/2, İlişik Belge 4/7).⁶²⁴

8.1.2.2. Güncel Saat

Güncel saat (*Aktuelle Stunde*) uygulamasında Almanya içerisinde ve dışındaki güncel hadiseler ya da siyasi değerlendirmeler gibi konulara ilişkin Genel Kurulda görüşme gerçekleşmektedir. Güncel saat, ilk başta Hükûmetin soru saatinde cevap vermekten kaçınması, verilen cevaplardan tatmin olmama ya da cevapların her halükârda yetersiz bulunması üzerine geliştirilmiş bir denetim mekanizmasıyken daha sonra milletvekillerine güncel genel konular hakkında Genel Kurulda görüşme açılmasını isteme fırsatı verecek şekilde genişletilmiştir.⁶²⁵

Güncel saate ilişkin görüşmenin yapılmasını; uzlaşılı olmak kaydıyla Kıdemliler Kurulu, Hükûmetin soru saati oturumunda cevapladığı sözlü soruya ilişkin olarak bir parti grubu veya hazır bulunan üyelerin yüzde beşi ya da soru saati oturumu içinde yer alan bir sorudan bağımsız olarak da bir parti grubu veya toplam üyelerin yüzde beşi isteyebilmektedir. Sözlü soruya verilen cevaba ilişkin istenen görüşme soru saatinin bitiminden hemen sonra talep edilmeli ve yapılmalıdır. Soru saati oturumu içinde yer alan bir sorudan bağımsız olarak görüşme talebi ise planlanan güncel saat oturumu tarihinden önceki gün saat 12.00'ye kadar Başkana sunulmalıdır (İçt. İlişik Belge 3/1-2).

⁶²⁴ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamenter Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.6

⁶²⁵Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.62

Bir birleşim gününde güncel saat kapsamında yalnızca bir görüşme yapılabilmektedir. Kıdemliler Kurulu kararıyla istenen görüşme sonrası yeni bir görüşme talebinde bulunulamamaktadır. Birleşim haftası boyunca sözlü soruya verilen cevaba ilişkin istenen görüşme ile soru saati oturumu içinde yer alan bir sorudan bağımsız olarak görüşme talepleri bir parti grubu veya toplam üyelerin yüzde beşinin istemi üzerine yalnızca bir kez istenebilir. Sözlü soruya verilen cevaba ilişkin görüşme istenmesi hâlinde soru saati oturumu içinde yer alan bir sorudan bağımsız olarak görüşme talebi bir sonraki birleşim gününe ertelenir. Ertelenen görüşme diğer görüşmelerin önüne alınır (İçt. İlişik Belge 3/3-5).

Görüşme süresi bir saat ile sınırlandırılmış olup ismi bildirilen parti grubu üyeleri konuşma yapmadıkları takdirde konuşmacıların süreleri görüşme süresinden düşülmektedir. Bir saatlik süreye Federal Hükûmet ve Federal Konsey üyeleri ile bunların görevlendirdiği kişilerin konuşmaları dâhil edilmemektedir. Söz konusu kişilerin konuşma süresinin toplam 30 dakikayı aşması hâlinde ise görüşme süresi 30 dakika kadar uzatılmaktadır. Yine bu kişiler belirlenen konuşma süresinin dolmasının ardından söz alırsa veya beş dakikalık bir cevap verme imkânı kalmayacak kadar geç söz alırsa bir parti grubunun ya da hazır bulunan üyelerin yüzde beşinin talebi üzerine her parti grubundan bir konuşmacının yeniden söz almasına izin verilmektedir. Sözlü soruya verilen cevaba ilişkin istenen görüşme ile soru saati oturumu içinde yer alan bir sorudan bağımsız olarak yapılan görüşmede ilk konuşmacı talepte bulunan milletvekillerinden olmaktadır (İçt. İlişik Belge 3/6).

Güncel saat oturumundaki görüşmelerde konuşmacıların süresi beşer dakikadır (İçt. m.106/1). Konuşmanın beş dakikadan az olması hâlinde kalan süre bir saatlik görüşme süresinden düşülmektedir. Federal Hükûmet ve Federal Konsey üyeleri ile bunların görevlendirdiği kişilerin on dakikadan fazla konuşmaları hâlinde bir parti grubunun ya da hazır bulunan üyelerin yüzde beşinin talebi üzerine buna ilişkin bir görüşme açılmaktadır. Konuşma düzeni görüşmeyi talep eden üyelerden birinin ilk konuşmayı yapacağı şekilde Meclis Başkanınca belirlenir. Görüşülmekte olan konuya ilişkin önerge verilemez. Ara soru, ara söz alma ve kısa açıklamalar İçtüzüğün genel hükümlerine tabidir (İçt. İlişik Belge 3/7-10).

8.1.2.3. Hükûmet Üyelerini Çağırma ve Dinleme

Genel Kurul ve komisyonlar gerekli gördüğü zaman Hükûmet üyelerinin toplantılarda yer almasını isteyebilir (Any. m.43/1). Hükûmet üyelerinin Genel Kurul görüşmelerine çağırılması, bir parti grubu veya hazır bulunan üyelerin yüzde beşi tarafından verilen önerge üzerine Genel Kurulun kararıyla gerçekleşir (İçt. m.42). Komisyonlar ise olağan veya kamuya açık toplantılarda Hükûmet üyelerinin bulunması kararı alabilir (İçt. m.68). Teamülde komisyonlar bu hakkı nadiren kullanmaktadır. Zira önemli konular gündeme geldiğinde bakanlar kendiliğinden katılmakta ya da katılamayacağı durumlarda müsteşarını görevlendirmektedir.⁶²⁶

Benzer şekilde, talepleri doğrultusunda istedikleri zaman, Hükûmet ve Federal Konsey üyeleri de Genel Kurul ve komisyonların tüm toplantılarına bizzat veya temsilcileri yoluyla katılabilmekte ve söz alabilmektedir (Any. m.43/2; İçt. m.43). Buna ek olarak, Federal Hükûmetin yıllık ibrası için Federal Maliye Bakanı Federal Meclise gelip harcamalara ilişkin hesap vermektedir (Any. m.114/1).

8.1.2.4. Hükûmet Açıklamaları

Hükûmet üyeleri istediği zaman Genel Kurulda açıklama yapabilmektedir. En önemli Hükûmet açıklaması yeni Hükûmetin göreve başladığı esnada Şansölye tarafından sunumu yapılan Hükûmet programıdır. Yasal zorunluluk bulunmamakla birlikte Parlamento ve Hükûmet için siyaseten bağlayıcılığı vardır. Hükûmet programının açıklanmasını, Hükûmetin gelecekteki icraatlarının tartışıldığı ve günlerce süren Genel Kuruldaki görüşme takip etmektedir. Yasama dönemi içinde gerçekleştirilen diğer Hükûmet açıklamaları, Genel Kurul gündeminde yer alabilmesi ve parti gruplarının açıklamayı takip edecek görüşme oturumuna hazırlanabilmesi için uygun bir zamanda yapılmaktadır.⁶²⁷

⁶²⁶Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.39

⁶²⁷ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamentar Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.7; Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.65

8.1.2.5. Hükûmet Raporları

Hükûmet, her alandaki faaliyetlerine ilişkin bilgi vermenin yanı sıra Parlamentonun kanunları gözden geçirmesi ile denetim ve planlama yapmasını destekleme kapsamında raporlar göndermektedir.⁶²⁸ Hükûmetin sunduğu rapor ve belgeler, Kıdemliler Kurulunda uzlaşılması hâlinde Genel Kurul gündemine alınmadan Meclis Başkanınca ilgili komisyona havale edilebilir. Rapor ve belgeler, yalnızca komisyonun üzerinde görüşme yapılmasını Genel Kuruldan istemesi hâlinde Genel Kurul gündemine alınabilir. Böylelikle, Genel Kurulun görüşme yapılıp yapılmamasına ilişkin kararına bakılmaksızın rapor ve belgeler gelen kâğıtlarda yayımlanarak kamuoyuna açık hâle gelmiş olur.⁶²⁹

8.1.3. Federal Meclisin Sağladığı Bilgiye Dayalı Denetim Araçları

Federal Meclisin sağladığı bilgiye dayalı denetim araçları; araştırma komisyonu, inceleme komisyonu, seçimlerin denetimi, Savunma Ombudsmanı, SED Mağdurları Ombudsmanı, Polis Ombudsmanı, Parlamenter Denetim Kurulu, G-10 Komisyonu, özel denetim fonksiyonuna sahip kurullar ve komisyonlar ile dinleme toplantılarından oluşmaktadır.

8.1.3.1. Araştırma Komisyonu

Diğer devlet organlarından bağımsız olarak Federal Meclis, Hükûmet ve yönetimde olası suistimallerin yanı sıra siyasilere yönelik görevi kötüye kullanma iddialarını soruşturmak için araştırma komisyonu (*Untersuchungsausschuss*) kurabilmektedir. Komisyon, Genel Kurulun buna ilişkin kararı veya Meclis üye tam sayısının dörtte birinin önergesiyle kurulmaktadır. Soruşturmaya ilişkin deliller, araştırma komisyonunun kamuya açık toplantılarında elde edilir. Bununla birlikte, söz konusu oturumlar gizli de yapılabilmektedir. Delillerin toplanmasında ceza muhakemesine ilişkin hükümler uygulanır; yazışmalar, mektuplar ve iletişimin gizliliği korunur. Komisyonun çalışmalarında mahkemeler ve idari makamlar, adli ve idari destek sağlamakla yükümlüdür. Komisyonunun vereceği karar yargı kararı yerine geçmez; mahkemeler, soruşturma kapsamında ortaya çıkan bulguları değerlendirmekte ve hükme bağlamakta serbesttir (Any. m.44).

⁶²⁸ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamenter Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.7

⁶²⁹Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.65

Araştırma komisyonunun yetkileri ile komisyonun takip etmesi gereken usuller Araştırma Komisyonları Kanunu ile düzenlenmiştir. Buna göre komisyonun kurulması hakkında verilen önergede soruşturma konusunun sınırları net bir şekilde çizilmelidir. Komisyonun üye sayısı Genel Kurulca belirlenir. Delil toplanması esnasında görgü tanıkları ile uzmanların dinlenilmesine gidilebilir. Ayrıca, komisyon gerekli gördüğünde veya üyelerinin dörtte birinin talebi olması hâlinde soruşturmayı yürütmekle görevli bir muhakkik (*Ermittlungsbeauftragte*) atanabilir. Komisyon, soruşturma sonucu elde ettiği bulguların özetini içeren raporu Genel Kurula sunar ve söz konusu rapora muhalefet şerhi düşülebilir.

Anayasaya göre Savunma Komisyonu kurulmak zorundadır. Komisyon aynı zamanda araştırma komisyonun yetkilerine sahip olup Federal Meclis üyelerinin dörtte birinin talep etmesi hâlinde belirli bir konuyu araştırmakla görevlidir. Bu durumda Savunma Komisyonu bir araştırma komisyonu gibi çalışmaktadır. Savunma konularına ilişkin ayrıca bir araştırma komisyonu kurulmamaktadır (Any. m.45a).⁶³⁰

20'nci Yasama Döneminde yalnızca bir araştırma komisyonu kurulmuştur. Söz konusu komisyon Alman Silahlı Kuvvetlerinin Afganistan'dan çekilmesi ve beraberinde personel, yerel yardımcıları ve diğer kişilerin tahliyesi konularını araştırmıştır. Komisyon; federal makamlar ile istihbarat servisleri dâhil Federal Hükûmetin bulguları, kararları ve eylemlerinin genel görünümünü ortaya çıkartmakla görevlendirilmiştir. Ayrıca, Doha Anlaşmasının uygulanmasında ve ABD'nin askerlerini geri çekmesinin tasarlanmasında Federal Hükûmetin etkisinin açıklığa kavuşturulması amaçlanmıştır. 11 üyeli komisyon araştırmanın sonuçlarından hareketle çıkarılması gereken dersler konusunda bir rapor hazırlamıştır.⁶³¹

8.1.3.2. İnceleme Komisyonu

Geniş kapsamlı ve önemli meselelere ilişkin kararların alınmasına zemin oluşturmaya amacıyla inceleme komisyonları (*Enquete-Kommission*) kurulabilmektedir. Komisyon, Genel Kurul kararıyla kurulabileceği gibi meclisin dörtte birinin vereceği bir önergeyle de zorunlu olarak kurulur. Önergede komisyonun görevli olduğu konular belirtilir. Üyeler parti

⁶³⁰Linn S., Sobolewski F., *The German Bundestag Functions and Procedures (18th electoral term)*, Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.50 ; ECPRD, *Parliament Oversight (Parlamentar Denetim)* (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.8

⁶³¹Deutscher Bundestag, *1. Untersuchungsausschuss (Afghanistan)*, (DeepL çevirisiyle)

grupları arasındaki uzlaşî doğrultusunda Meclis Başkanınca atanmaktadır. Uzlaşî sağlanamaması hâlinde parti grupları güçleri oranında aday göstermektedir. Gruplar, komisyona en az bir üye gönderir; iki ve daha fazla üyenin gönderilmesi ise Genel Kurulun kararına bağlıdır. Parti gruplarının gönderdikleri hariç olmak üzere komisyonun toplam üye sayısı en fazla dokuzdur (İçt. m.56/1-3). Genel kural olarak komisyona dışarıdan uzmanlar çağrılır ve uzmanlar milletvekilleriyle aynı hakları kullanır.

Genel Kurulda görüşme oturumunun düzenlenmesi için inceleme komisyonu, hazırladığı raporu yasama dönemi sona ermeden sunar. Nihai raporun sunulmaması hâlinde komisyon, çalışmalarına devam edip etmeyeceğine karar verilmesi için Genel Kurula ara rapor sunar (İçt. m.56/4). İnceleme Komisyonunun hazırladığı rapor, ihtisas komisyonlarının hazırladıklarından farklı olarak ilgili konuda Genel Kurulun karar almasına yönelik somut tavsiyeler içermemektedir. Bununla birlikte, komisyonun tavsiyelerine dair Genel Kurul karar almak isterse, Genel Kurul veya Hükûmet bir kanun önerisi girişiminde bulunabilmektedir.⁶³²

20'nci Yasama Dönemi içinde yalnızca bir inceleme komisyonu kurulmuştur. Söz konusu komisyon 2022 yazında, Alman Silahlı Kuvvetlerinin NATO kapsamında Afganistan'daki misyonuna ilişkin kurulmuştur. Komisyonun amacı Almanya'nın gelecek dış ve güvenlik politikaları için Afganistan tecrübesinden gerekli derslerin çıkarılması olarak belirlenmiştir. 11 milletvekili⁶³³ ve 11 uzmandan oluşan komisyon Almanya'nın 2001 ile 2021 arasındaki askerî varlığını incelemektedir. Bu kapsamda Alman dış politikasının temel prensibi olan "ağ yaklaşımı"nın iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir. Güvenlik politikası bağlamında ağ yaklaşımı, uluslararası barış misyonları kapsamındaki operasyonların askerî, polis, diplomatik unsurlar ile kalkınma politikası ve insani araçların birbirine bağlı şekilde yürütülmesi anlamına gelmektedir. Komisyon Ocak 2025'te nihai raporunu kabul etmiştir. Rapor, farklı eylem alanları ve bunların uygulanmasına ilişkin tavsiyeler içermektedir. Bu öneriler arasında operasyonların daha iyi hazırlanması, personel ve malzeme donanımı, Hükûmet içinde daha etkin koordinasyon ve daha fazla parlamento denetimi için kurumsal ve örgütsel öneriler yer almaktadır.⁶³⁴

⁶³²Linn S., Sobolewski F., *The German Bundestag Functions and Procedures (18th electoral term)*, Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.51

⁶³³Çalışmanın hazırlandığı tarih itibarıyla Sol Parti'nin üyeliği düştüğü için milletvekili sayısı 11 olmuştur.

⁶³⁴Deutscher Bundestag, *Enquete-Kommission "Lehren aus Afghanistan für das künftige vernetzte Engagement Deutschlands"*, (DeepL çevirisiyle)

8.1.3.3. Seçimlerin Denetimi

Federal Meclis, genel seçimlerin denetiminden sorumludur ve buna ilişkin aldığı kararlara itiraz ise Federal Anayasa Mahkemesine yapılmaktadır (Any. m.41/1-2). Denetime ilişkin işlemler, Seçimlerin Denetimi Kanununda⁶³⁵ düzenlenmiş olup seçimlerin denetimi, Dokunulmazlık ve İçtüzük Komisyonu içinde yer alan Seçimlerin Denetimi Kurulunca yerine getirilir; nihai kararlar ise Genel Kurulca alınır. Federal Meclis, seçimleri iptal etmesi hâlinde bunun sonuçlarını da belirler. Seçimlerin hazırlıklarında ve yürütülmesinde bir kişinin veya grubun haklarının ihlal edildiğine ilişkin kararını ise seçimleri iptal etmeden verir (m.1/2).

İhlale ilişkin başvurular; oy kullanma hakkına sahip kişiler ile bunların oluşturduğu topluluklar, resmî sıfatlarını kullanarak eyalet seçim ofisleri, Federal Seçim Ofisi ve Federal Meclis Başkanı tarafından yazılı olarak seçim gününden itibaren iki ay içinde Federal Meclise yapılabilmektedir. Söz konusu süre dolduktan sonra seçime ilişkin olası bir usulsüzlükten haberi olması hâlinde ise Federal Meclis Başkanı, bu tarihten itibaren bir ay içinde başvuru yapabilmektedir. Başvuruların geri çekilmesi durumunda Federal Meclis süreci durdurabilmektedir (m.2).

Seçimlerin Denetimi Kurulu, dokuz asli ve dokuz yedek üye ile asli üyelerle temsil edilmeyen parti gruplarının birer üyesinden oluşmaktadır. Meclis ayrıca parti grupları dışındaki gruplar arasından bir ilave danışman üye seçebilmektedir. Kurul üyeleri yasama dönemi için seçilmektedir. Kurul oy çokluğuyla başkan ve başkanvekili seçer; eşitlik hâlinde en yaşlı üyenin oyu belirleyicidir. Üyelerinin en az yarısının hazır bulunmasıyla Kurul toplanır. Kararlar oy çokluğuyla alınır; eşitlik hâlinde ise önerge reddedilmiş sayılır (m.3/2-3, m.4).

Seçimlerin Denetimi Kurulu Başkanı başvurular için bir raportör atamaktadır. Başvurular hakkında yapılan ön incelemeden –varsa dinleme toplantısından– sonra Kurul kararını Genel Kurula sunar. Genel Kurul seçimin geçerliliği konusunda karar alır; geçersizliğine hükmederse bunun sonuçlarını da belirtir. Şayet kişi ya da gruplara ait bir hak ihlali varsa kararda bu durum da belirtilir. Dosyaya erişim açık olduğu için karara ilişkin temel gerçekler ve nedenler gösterilmek zorundadır (m.11).

⁶³⁵Die Bundeswahlleiterin, [Law on the Scrutiny of Elections](#)

Seçimlerin Denetimi Kurulunun raporu önerge olarak Genel Kurula sunulur ve üzerine görüşme açılır. Önerge Genel Kurulca kabul edilmezse Kurula geri gönderilir. Genel Kurul belirli olgusal ve yasal koşulların teyit edilmesini Kuruldan isteyebilir. Kurul yenilediği kararı aynı şekilde önerge olarak Genel Kurula sunar (m.13/1-2).

8.1.3.4. Savunma Ombudsmanı

Federal Meclise bağlı bir anayasal kurum olarak Savunma Ombudsmanı (*Wehrbeauftragte*) 1956 yılında kurulmuş olup görevi silahlı kuvvetler kapsamında temel hakları korumak ve Federal Meclisin denetim fonksiyonuna yardımcı olmaktır (Any. m.45b). Ombudsmanlığın iş ve işleyişi Savunma Ombudsmanı Kanununda⁶³⁶ düzenlenmiştir. Federal Meclis idari teşkilatı altında Ombudsmanlığa yılda 5.000 ila 6.000 arası şikâyet yapılmaktadır.⁶³⁷

Savunma Ombudsmanı, Federal Meclis veya Savunma Komisyonu tarafından verilen bir talimatla ya da kendisinin talebi üzerine Komisyonun vereceği talimat doğrultusunda inceleme yürütebilir. Federal Meclis üyelerinden gelen bilgiler, silahlı kuvvetler personelince verilen dilekçeler veya başka herhangi bir şekilde personelin olası temel hak ihlali ve liderlik gelişimi ile sivil eğitim ilkelerinin ihlali durumlarında Savunma Ombudsmanı kendi inisiyatifıyla ve kendi takdiriyle harekete geçmektedir. Bununla birlikte, Ombudsmanın harekete geçebilmesi için söz konusu durumlara ilişkin Savunma Komisyonunun müzakere başlatmamış olması gerekir (m.1/2-4).

Savunma Ombudsmanı her yıl Federal Meclise yıllık yazılı rapor sunmaktadır. Bunun yanı sıra, dilediği zaman meclise ya da Savunma Komisyonuna bireysel raporlar sunabilmektedir. Talimat üzerine başlattığı araştırmaya ilişkin elde ettiği sonuçları ise bireysel bir rapor hâlinde sunmak zorundadır (m.2). Görevlerini yerine getirirken Savunma Ombudsmanı birçok yasal yetkiyi haizdir. Savunma Ombudsmanı, gizlilik gerekçesiyle reddedilme durumu hariç, Federal Savunma Bakanlığı ile bağlı tüm kurum ve kuruluşlarından bilgi ve kayıtlara erişim talebinde bulunabilir. Gizlilik nedeniyle talebin geri çevrilmesine yalnızca Savunma Bakanı karar verebilir ve gerekçeler Savunma Komisyonuna Bakan tarafından sunulur. Verilen talimatlar ile şikâyet dilekçeleri kapsamında Savunma Ombudsmanı dilekçe sahibinin yanı sıra tanık ve bilirkişileri dinleme hakkına sahiptir (m.3/1).

⁶³⁶Deutscher Bundestag, [Act on the Parliamentary Commissioner for the Armed Forces Deutscher Bundestag](#)

⁶³⁷Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.52

Savunma Ombudsmanı, sorunun çözümü için kurumlara fırsat tanıma yetkisine sahiptir; ceza ve disiplin işlemleri başlatması için bir konuyu yetkili merciye havale edebilir. Savunma Ombudsmanı, silahlı kuvvetlerin herhangi bir birimini, karargâhını, kurumunu ve yetkilisini ve bunların tesislerini önceden haber vermeksizin istediği zaman ziyaret edebilir. Bu yetki yalnızca Savunma Ombudsmanına tanınmıştır. Silahlı kuvvetler ile hizmet personelinin etkilendiği durumlarda Savunma Ombudsmanı, hem Savunma Bakanından disiplin yetkisini kullanmasına ilişkin özet raporlar hem de ilgili federal ve eyalet yetkililerinden istatistiki raporlar talep edebilmektedir. Ceza ve disipline ilişkin işlemlerde Savunma Ombudsmanı kamuya kapalı oturumlar dâhil olmak üzere mahkeme duruşmalarına katılabilmektedir ve savcı ya da işlemleri başlatan mercinin temsilcisiyle aynı ölçüde kayıtlara erişme hakkına sahiptir (m.3/2-6).

Federal mahkemeler ve idari makamlar, eyaletler ve belediyeler, araştırmaların yürütülmesinde Savunma Ombudsmanına idari yardım sağlamakla yükümlüdür (m.4). Silahlı kuvvetlerin her mensubu resmî kanallardan geçmeden doğrudan Savunma Ombudsmanı ile doğrudan temas kurma hakkına sahiptir. Dahası personel verdiği dilekçe yüzünden disiplin yaptırımına ve ayrımcılığa tabi tutulamaz. Ancak, isimsiz dilekçeler işleme alınmamaktadır. Dilekçe üzerine harekete geçtiğinde Savunma Ombudsmanı, dilekçenin varlığını ve dilekçe sahibinin ismini açıklayıp açıklamama yetkisini haizdir (m.7-9).

Savunma Ombudsmanı Federal Meclis çoğunluğuyla seçilmektedir. Savunma Komisyonu, parti grupları ve parti grubu oluşturabilecek sayıda milletvekili Savunma Ombudsmanı adayı önerebilmektedir. Milletvekili seçilme yeterliğine sahip ve 35 yaşını doldurmuş her Alman vatandaşı Savunma Ombudsmanlığına aday olabilmektedir. Savunma Ombudsmanının görev süresi beş yıldır ve yeniden seçilmesi mümkündür. Savunma Ombudsmanı başka bir maaşlı işte ve ticari faaliyette bulunamaz, herhangi bir meslek icra edemez, herhangi bir kâr amacı güden teşebbüsün yönetim ve denetim kurullarında yer alamaz, federal ve eyalet düzeyindeki Hükûmetin ve yasama organının üyesi olamaz (m.13-14/1-3). Genellikle milletvekilleri Savunma Ombudsmanı olarak seçilmekte, başka bir görev alma yasağı nedeniyle seçildikten sonra milletvekilliğinden istifa etmektedirler.⁶³⁸ Savunma Ombudsmanı, Savunma Komisyonun talebi üzerine Meclis çoğunluğuyla görevden alınabilmektedir (m.15/4).

⁶³⁸Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018, s.53

İçtüzükte de Savunma Ombudsmanına ilişkin bazı hükümler yer almaktadır. Buna göre, Savunma Ombudsmanının seçimi gizli oylama şeklinde yapılır. Bir parti grubu veya üye tam sayısının yüzde beşi tarafından gündeme alınması talep edilmedikçe Meclis Başkanı, Savunma Ombudsmanının raporlarını Savunma Komisyonuna havale eder. Savunma Komisyonu da kendi raporunu Genel Kurula sunmak zorundadır. Bir parti grubunun veya hazır bulunan üyelerin yüzde beşinin talep etmesi hâlinde Meclis Başkanı, sunmuş olduğu rapora ilişkin olarak Savunma Ombudsmanına konuşma izni verir. Yine bir parti grubunun veya hazır bulunan üyelerin yüzde beşinin talebi hâlinde Savunma Ombudsmanının Genel Kurul toplantılarına katılması zorunludur (İçt. m.113-115).

8.1.3.5. SED Mağdurları Ombudsmanı

Kendi kuruluş kanununa sahip Almanya Sosyalist Birlik Partisi (SED) Diktatörlüğü Mağdurları Ombudsmanı doğrudan Federal Meclise bağlı bir organ olup SED diktatörlüğü mağdurlarının çıkarları için bir ombudsman olarak hareket etmek ve Almanya'daki komünizm mağdurlarının tanınmasına ve kabul edilmesine katkıda bulunmakla yükümlüdür. Ombudsman konu ile ilgili Federal Meclis ve komisyonlarına bir taraftan danışmanlık yaparken diğer taraftan mağdurlarla ilgili dernekler ve Doğu Almanya diktatörlüğü ile ilgilenen kuruluş ve organizasyonlarla iş birliği hâlinde çalışır. Ombudsmanın görev ve yetkilerine ilişkin ayrıntılar kendi kuruluş kanununda düzenlenmektedir.⁶³⁹

Ombudsman beş yıllığına seçilmekte ve söz konusu mağdurlara ilişkin konularda Federal Meclis ve komisyonları ile Federal Hükûmet ve diğer kamu kurumlarına tavsiyelerde bulunmaktadır. Ombudsman ayrıca bu mağdurlarla ilgili mevcut durum hakkında Federal Meclise yıllık rapor sunmaktadır. Federal ve eyalet düzeylerindeki makamlar ombudsmanın görevlerini yerine getirmesinde yardımcı olmak zorundadır. Ombudsmana tüm bu faaliyetlerine yardımcı olması amacıyla Federal Meclis idari teşkilatı personelinin görevlendirildiği bir büro tahsis edilmiştir.⁶⁴⁰

⁶³⁹İlgili kanuni düzenleme için bkz. Deutscher Bundestag, [SED-Opferbeauftragtengesetz](#)

⁶⁴⁰Deutscher Bundestag, [Die SED-Opferbeauftragte beim Deutschen Bundestag](#), (DeepL çevirisiyle); Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.186-187

8.1.3.6. Polis Ombudsmanı

Polis Ombudsmanının (*Polizeibeauftragte*) temel görevi Federal Polis, Federal Kriminal Polis ve Federal Meclis Polisi içinde ortaya çıkabilecek yapısal eksiklikleri ve istenmeyen gelişmeleri önceden tespit edip gerekli önlemlerin alınmasına yardımcı olmaktadır. Ombudsmana sunulacak olan bilgiler yazılı olarak, e-posta yoluyla veya şahsen iletililebilir ve talep edilmesi hâlinde bilgi veren kişinin kimliği gizli tutulur.

Polis Ombudsmanının federal polis güçlerine ilişkin ikili bir rolü vardır. İlk olarak, Ombudsman, federal polis teşkilatları içindeki muhtemel görevi kötüye kullanmaları ve ihlalleri resmî makamlara bağlı kalmaksızın bağımsız olarak resen soruşturma yetkisini haizdir. Soruşturmalarda idari ve adli soruşturmalardan ayrı olarak yürütülmektedir. Ombudsman ayrıca polis personelinin haklarını gözetip çalışma hayatı ve koşullarıyla ilgili sorunların tespiti ve çözümünde destek olur.

İkinci olarak, Polis Ombudsmanı polisin görevi kötüye kullandığını veya suistimal ettiğini bildiren vatandaşlar için önemli bir irtibat noktasıdır. Ombudsmanın temel görevlerinden biri, vatandaşların federal polis güçlerinin muhtemel görevi kötüye kullanma vakalarıyla ilgili ihbarları takip edip bu ihbarların teşkilatın yapısal eksikliklerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığını araştırmaktır.⁶⁴¹

Polis Ombudsmanının seçimi, görevleri, cezai kovuşturma ve soruşturma bakımından savcılık ile ilişkiler ve idari yardım gibi birtakım hususların ayrıntıları kendi kuruluş kanununda⁶⁴² düzenlenmiştir. Polis Ombudsmanı Federal Meclise seçilme yeterliliği bulunan ve 35 yaşını doldurmuş Alman vatandaşları arasından, bir veya birden fazla siyasi parti grubunun önerisi üzerine Federal Meclis tarafından seçilir. Seçilebilmek için üye tam sayısının salt çoğunluğu aranmaktadır (m.9).

⁶⁴¹Deutscher Bundestag, [Was macht der Polizeibeauftragte?](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁴²İlgili kanuni düzenleme için bkz. Bundesgesetzblatt, [Gesetz über die Polizeibeauftragte oder den Polizeibeauftragten des Bundes beim Deutschen Bundestag \(Polizeibeauftragengesetz — PolBeauftrG\)](#)

8.1.3.7. Parlamenter Denetim Kurulu

Parlamenter Denetim Kurulu (PKGr), federal istihbarat servislerinin denetiminden sorumludur. Söz konusu istihbarat servisleri; Federal Haber Alma Servisi, Askerî İstihbarata Karşı Koyma Servisi ve Federal Anayasa Koruma Teşkilatıdır. Anayasal dayanağa (Any. m.45d) sahip PKGr'nin faaliyetleri temel olarak kendi kuruluş kanununda⁶⁴³ düzenlenmiştir. Ayrıca İçtüzükte ve diğer kanunlarda konuyla ilgili hükümler bulunmaktadır.

PKGr üyeleri, her yasama dönemi başında milletvekilleri arasından Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğuyla seçilmektedir. Federal Meclis ayrıca PKGr'nin üye sayısını,⁶⁴⁴ yapısını ve çalışma usullerini belirlemektedir. Üyenin milletvekilliğinden istifası ya da bağlı olduğu parti grubundan ayrılması yahut da Hükûmette görev alması ya da parlamenter müsteşar olması hâllerinde üyelik statüsü kaybedilmektedir. Ayrılan üyenin yerine gecikmesizin yeni bir üye seçilir (m.2). Üyeler belirlenirken tüm parti gruplarının temsil edilmesi göz önünde tutulmakta ve başkanlık her yıl iktidar ile muhalefet arasında değişmektedir.⁶⁴⁵ Başkan ve Başkan Yardımcısı basit çoğunlukla seçilmektedir. PKGr en az her üç ayda bir toplanmakta ve içtüzüğünü kendisi oluşturmaktadır. Herhangi bir üye PKGr'yi toplantıya çağırabilmekte ve PKGr'nin yürütme tarafından bilgilendirilmesini talep edebilmektedir. Bir sonraki yasama dönemi için yenisi teşekkül edinceye kadar mevcut PKGr görevine devam etmektedir (m.3/1,2,4).

PKGr, toplantılarını gizli gerçekleştirmektedir; üyeleri görevleri boyunca ve sorasında gizlilik kuralına uymak zorundadır. Hazır bulunanların üçte ikisinin onayının olması kaydıyla PKGr kamuoyuna açık bir şekilde federal istihbarat servisleriyle ilgili yorumlarda bulunabilmektedir. PKGr ayrıca istihbarat servislerinin başkanlarıyla her yıl kamuya açık bir dinleme toplantısı düzenlemektedir (m.10/1-3).

Federal Hükûmet, istihbarat servislerinin genel faaliyetleri ile özel önem taşıyan olaylar hakkında kapsamlı bir biçimde PKGr'yi bilgilendir-

⁶⁴³Bundesministerium der Justiz Bundesamt für Justiz, [Gesetz über die parlamentarische Kontrolle nachrichtendienstlicher Tätigkeit des Bundes \(Kontrollgremiengesetz - PKGrG\)](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁴⁴20'nci Yasama Döneminin başında 13 üyeli kurulmasına karşın AfD'li üye seçilemediği ve Sol Parti grubu dağıldığı için fillen 11 kişi ile bir araya gelmektedir. Deutscher Bundestag, [Parlamentarische Kontrollgremien](#), 17.01.2023, (DeepL çevirisiyle)

⁶⁴⁵ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamenter Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.9

mekle yükümlüdür. Söz konusu olayların kapsamında; dış ve iç güvenlikteki önemli değişimler, görevlerin yerine getirilmesinde önemli etkiye sahip kurumsal süreçler ile siyasi ve kamuoyu tartışmalarına konu olan çeşitli olaylar bulunmaktadır. Bunların dışındaki olaylara ilişkin olarak ise PKGr talep etmesi hâlinde Hükûmet rapor vermektedir (m.4/1). İstihbarat servislerinin posta ve telekomünikasyon yoluyla yaptıkları gözetlemelere ilişkin olarak Federal Hükûmet her altı ayda bir PKGr'ye rapor sunmak zorundadır.⁶⁴⁶

PKGr Hükûmetten ve özellikle istihbarat servislerinden gerektiğinde orijinalleri de dâhil olmak üzere dosyalar ile muhafaza altında tutulan diğer belgelerin teslim edilmesini ve dosyalardaki verilerin kendisine iletilmesini talep edebilmektedir. Dahası söz konusu kurumların yerleşke ve binalarını her zaman ziyaret edebilmektedir (m.5/1).

PKGr Federal Hükûmete bildirimde bulunduktan sonra istihbarat servislerinin üyelerini, Federal Hükûmet üyeleri ile çalışanlarını ve federal kurumların çalışanlarını sorgulayabilmekte veya söz konusu kişilerden yazılı bilgi alabilmektedir (m.5/2). Bununla birlikte söz konusu yetki, istihbarat kanallarının korunması, üçüncü tarafların kişisel haklarının korunması ve idarenin karar almasındaki özerk durumu gibi zorunlu nedenlerle kısıtlanabilir. Böylesi durumlarda Hükûmet kısıtlamaya ilişkin kararını gerekçeli olarak PKGr'ye sunmalıdır (m.6). PKGr ayrıca belli bir olayın soruşturulması için Hükûmetle istişare ettikten sonra üyelerinin üçte ikisinin kararıyla bir uzman görevlendirebilir (m.7/1). PKGr, istihbarat servislerinin üyeleri ile yurttaşlardan kendisine gelen şikâyet ve taleplerle de ilgilenmektedir (m.8).

Denetim faaliyetlerine ilişkin olarak PKGr, seçim döneminin ortası ve sonunda olmak üzere en az iki kere -teamülde her yıl- Federal Meclise rapor sunmaktadır (m.13). Ayrıca bu raporlar kamuoyuyla da paylaşılmaktadır.⁶⁴⁷

⁶⁴⁶Deutscher Bundestag, [Parlamentarisches Kontrollgremium: Einführung](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁴⁷ECPRD, [Parliamentary Permanent \(Oversight\) Commissions \(In Particular Related to Control the Secret Services\)](#) (Daimî Parlamenter Denetim Komisyonları) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:3582, 03.01.2018, s.2; Deutscher Bundestag, [Parlamentarisches Kontrollgremium: Einführung](#)

8.1.3.8. G-10 Komisyonu

G-10 Komisyonu, federal istihbarat servislerince alınan haberleşme, posta ve telekomünikasyonun gizliliği kısıtlayıcı tedbirlerin zorunluluğu ve kabul edilebilirliğine ilişkin kararları almaktadır. Anayasal bir dayanağı (Any. m.10/2) bulunan Komisyonun faaliyetleri detaylı olarak kendi kuruluş kanununda⁶⁴⁸ düzenlenmiştir. Komisyon kararlarını resen veya şikâyet üzerine verebilmektedir. Komisyonun gözetim yetkilerinin sınırları içerisinde istihbarat servislerinin elde ettiği kişisel verilere ilişkin tüm toplama, işleme ve kullanma faaliyetleri ve bu faaliyetlere konu olan kişilere bildirim kararı alma bulunmaktadır. Bu kapsamda Komisyon ve üyelerinin sorularına bilgi sağlanmakta, Komisyon ve üyelerine özellikle depolanan veriler ile veri işleme programları olmak üzere kısıtlayıcı tedbire ilişkin tüm dokümantasyonu inceleme hakkı verilmekte; Komisyon ve üyelerinin herhangi bir zamanda tüm resmî tesislere erişimi temin edilmektedir. Komisyon, ayrıca, Federal Veri Koruma Komiserine veri korumaya ilişkin konularda yorum yapabilmesine olanak tanıyabilmektedir (m.15/5).

Biri başkan olmak üzere toplam beş asil ve beş yedek üyeden oluşan G-10 Komisyonunun en az üç asil ve üç yedek üyesi hâkim olmak zorundadır. Üyelerin milletvekili olma zorunluluğu yoktur.⁶⁴⁹ Komisyon üyeleri görevlerini yerine getirirken bağımsızdırlar ve talimat almazlar. Üyeler Parlamenter Denetim Kurulu tarafından bir seçim dönemi için atanmaktadır. Komisyon en az ayda bir toplanır ve toplantılar gizli gerçekleştirilir. Üyeler görev süresince ve sonrasında gizlilik kuralına bağlı kalmaktadır. Komisyon, Parlamenter Denetim Kurulunun onayından geçirerek kendi içtüzüğünü oluşturmaktadır (m.15/1,4,2).

8.1.3.9. Diğer Kurul, Komisyon ve Komiteler

Çeşitli alanlarda faaliyet gösteren ve özel denetim fonksiyonlarına sahip olan kurul, komisyon ve komiteler bulunmaktadır. Bu kurul, komisyon ve komitelerin üye sayıları her yasama döneminde değişmekte olup üye dağılımları parti gruplarının güçleri oranında gerçekleşmektedir. Söz konusu kurul ve komisyonlar şunlardır: İtimat Kurulu, Federal Finans Kurulu, Ana-

⁶⁴⁸Bundesministerium der Justiz Bundesamt für Justiz, [Gesetz zur Beschränkung des Brief-, Post- und Fernmeldegeheimnisses \(Artikel 10-Gesetz - G 10\)](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁴⁹ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamenter Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.10

yasa Madde 13/6'ya Göre Kurulan Denetim Kurulu, Gümrük Soruşturma Servisi Kanunu Madde 80'e Göre Kurulan Denetim Kurulu, Silahlı Kuvvetler Özel Fonu Kurulu, Sürdürülebilir Kalkınma Parlamenter Danışma Kurulu, Seçim Komisyonu, Seçim Mevzuatı Reformu ve Parlamento Çalışmalarının Modernizasyonu Komitesi, Kara Para Aklama Kanunu Madde 28a'ya Göre Kurulan Denetim Kurulu, Alman-Fransız Parlamenter Asamblesi.⁶⁵⁰

İtimat Kurulu

Federal istihbarat servislerinin bütçe denetimi İtimat Kurulunca yapılmaktadır. Kurulun görevleri ve işleyişi Federal Bütçe Kanunu⁶⁵¹ madde 10/a/2'de tanımlanmıştır. Buna göre kurul, istihbarat servislerinin bütçelerini müzakere eder, onaylar ve bütçe uygulamalarını denetler. Kurul ayrıca söz konu bütçeler hakkında Bütçe Komisyonuna zamanında bilgi vermektedir. Kurul toplantıları gizlidir ve üyeler görevleri süresince gizlilik kuralına riayet eder.

İtimat Kurulu üyeleri her yasama dönemi başında Bütçe Komisyonu üyeleri arasından salt çoğunlukla Genel Kurulca atanmaktadır. Kurul, bütçe denetimi kapsamında Federal Sayıştay tarafından hazırlanan raporlar doğrultusunda istihbarat servislerinin tüm bütçe ve ekonomi yönetimini denetlemektedir.

Federal Finans Kurulu

Hukuki dayanağını Federal Borç Yönetimi Kanunundan alan Kurul, federal borç sistemini ilgilendiren tüm meseleler hakkında Maliye Bakanlığı tarafından bilgilendirilmektedir. 1 Ocak 2010 itibarıyla da Kurul, Federal Bütçe Kanunu uyarınca Federal Hükûmetin özel şirketlerdeki iştirakleri ile Hükûmetin yönetimi altındaki iştiraklere ilişkin tüm konularda Hükûmet tarafından bilgilendirilmeye başlanmıştır. Kurul ayrıca 1 Ocak 2018'de eski Finansal Piyasa Kurulunun görevlerini üstlendiğinden, Fiyat İstikrar Fonu Kanunu ile Yeniden Yapılandırma Fonu Kanunu gereğince, bu kanunların kapsamına giren tüm konular hakkında Maliye Bakanlığınca bilgilendirilmektedir. Son olarak 27 Mart 2020'de, Ekonomik İstikrar Fonu Kanunu uyarınca, yeni kurulan Ekonomik İstikrar Fonunu denetleme görevi Kurula verilmiştir.⁶⁵²

⁶⁵⁰Deutscher Bundestag, [weitere Gremien](#); ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamenter Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.10.

⁶⁵¹Bundesministerium der Finanzen, [Federal Budget Code](#)

⁶⁵²Deutscher Bundestag, [Bundesfinanzierungsgremium](#), (DeepL çevirisiyle)

Federal Borç Sistemi Düzenleme Kanununa⁶⁵³ göre Federal Finans Kurulu üyeleri, Genel Kurulca Bütçe Komisyonu üyeleri arasından salt çoğunlukla bir yasama dönemi için seçilmektedir. Genel Kurul aynı zamanda Kurulun üye sayısını, kompozisyonunu ve çalışma usulünü belirlemektedir. Kurul toplantılarında Maliye Bakanlığı ile Sayıştay hazır bulunmaktadır. Kurul gerekli gördüğünde konuyla ilgili uzmanların da katılmasını isteyebilmektedir. Kurul üyeleri tüm işleyişi gizlilik esasına göre yürütür (m.3).

Anayasa Madde 13/6'ya Göre Kurulan Denetim Kurulu

Anayasanın 13'üncü maddesinde konut dokunulmazlığının korunması düzenlenmiştir. Maddenin 3'üncü ve 4'üncü fıkrasına göre, suçun takibi ve önlenmesi çerçevesinde kolluk kuvvetlerinin kişisel konuşmaları dinlemesine ve kaydetmesine izin verilmektedir. Bu durum temel hakların kısıtlanması anlamına gelmektedir. Bundan dolayı Federal Hükûmet, yapılan teknik takipler hakkında yıllık olarak Parlamente'ye bilgi vermek zorundadır. Bu kapsamda kurulan Denetim Kurulu 13 üyeden oluşmakta olup Hükûmetin sunduğu yıllık rapor üzerinden parlamentere denetim gerçekleştirmektedir.⁶⁵⁴

Gümrük Soruşturma Servisi Kanunu Madde 80'e Göre Kurulan Denetim Kurulu

Kurul 14 Ocak 2014'te kurulmuştur ve dokuz üyeden oluşmaktadır. Federal Maliye Bakanı haberleşme, posta ve telekomünikasyonun gizliliğine ilişkin alınmış kısıtlama kararları hakkında Kurula düzenli olarak bilgi vermektedir. Zira Dış Ticaret ve Ödemeler Kanunu ile Savaş Silahlarını Kontrol Kanunu kapsamına giren suçların önlenmesi amacıyla Gümrük Soruşturma Servisi, mahkeme kararı doğrultusunda kişiler üzerinde söz konusu temel hakkı kısıtlayıcı tedbirler alabilmektedir.⁶⁵⁵

Silahlı Kuvvetler Özel Fonu Kurulu

Kurul, Silahlı Kuvvetlerin Finansmanı Kanunu madde 5/4 uyarınca kurulmuş olup silahlı kuvvetler için tahsis edilen 100 milyar avroluk fonun yönetimine ilişkin tavsiyelerde bulunmakla görevlidir. Söz konusu fon, silahlı kuvvetlerin teçhizat eksikliklerinin giderilmesinde kullanılacak olup

⁶⁵³Bundesministerium der Justiz Bundesamt für Justiz, [Gesetz zur Regelung des Schuldenwesens des Bundes](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁵⁴Deutscher Bundestag, [Gremium gemäß Artikel 13 Absatz 6 des Grundgesetzes](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁵⁵Deutscher Bundestag, [Gremium gemäß § 80 des Zollfahndungsdienstgesetzes](#), (DeepL çevirisiyle)

aynı zamanda karmaşık ve uzun süre alan savunma sanayi projelerinin tedarikinde kapasite artışı sağlayacaktır. Savunma sanayi projeleri gizli yürütüldüğü için Kurulun toplantıları da gizli yapılmaktadır.⁶⁵⁶

Sürdürülebilir Kalkınma Parlamenter Danışma Kurulu

2004 yılında oluşturulan kurul, sürdürülebilirlik merkezli politika kapsamında yalnızca günümüzün değil gelecek nesillerin de sorumluluğunu üstlenmiştir. Buna göre Kurul, projelerin Ulusal Sürdürülebilirlik Stratejisine uygunluğuna ilişkin parlamenter denetim gerçekleştirmektedir. Kurul müzakereleri, dinleme toplantıları ve görüş belgeleri üzerinden başlatılmaktadır.⁶⁵⁷

Seçim Komisyonu

Seçim Komisyonu, Federal Anayasa Mahkemesine üye seçiminde üye adaylarını belirlemekle görevlidir. 16 üyeli Federal Anayasa Mahkemesi üyelerinin yarısı Federal Meclis tarafından seçilmektedir. Komisyonun belirleyeceği adaylar üzerinden Genel Kurul üye seçimini gerçekleştirmektedir.⁶⁵⁸

Seçim Mevzuatı Reformu ve Parlamento Çalışmalarının Modernizasyonu Komisyonu

Federal Seçim Kanununun 55'inci maddesine göre kurulan 26 üyeli Komisyonun yarısı milletvekillerinden diğer yarısı ise uzmanlardan oluşmaktadır. Komisyonun görevleri arasında Federal Meclis toplam üye sayısını temsilde adalet ilkesine zarar vermeden düşürmek için gerekli düzenlemeleri ele almak, Parlamento temsilde kadın-erkek eşitliğinin sağlanabilmesi için tavsiyelerde bulunmak yer almaktadır. Komisyonun ilgilendiği bir diğer konu olan parlamento çalışmalarının modernize edilmesi kapsamında ise özellikle parlamento çalışmalarının ve yurttaş katılımının dijitalleştirilmesine odaklanılmaktadır. Komisyon ayrıca seçmen yaşının 16'ya düşürülmesi ile yasama dönemi süresinin uzunluğuna dair müzakereler yürütüp öneriler geliştirmektedir.

Federal Meclis üye sayısının nasıl düşürüleceğine ilişkin tavsiyeler içeren ara rapor 31 Ağustos 2022'de sunulmuş olup nihai rapor 12 Mayıs 2023'te sunulmuştur.⁶⁵⁹

⁶⁵⁶Deutscher Bundestag, [Gremium "Sondervermögen Bundeswehr"](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁵⁷Deutscher Bundestag, [Parlamentarischer Beirat für nachhaltige Entwicklung](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁵⁸Deutscher Bundestag, [Wahlausschuss](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁵⁹Deutscher Bundestag, [Kommission zur Reform des Wahlrechts und zur Modernisierung der Parlamentsarbeit](#), (DeepL çevirisiyle)

Kara Para Aklama Kanunu Madde 28a'ya Göre Kurulan Denetim Kurulu

Kurul, 21 Mart 2024 tarihinde 11 üyeye kurulmuştur. Federal Maliye Bakanlığı, altı ayı geçmeyen aralıklarla Bakanlığa bağlı Mali İstihbarat Biriminin faaliyetleriyle ilgili olarak Denetim Kuruluna bilgilendirmede bulunmaktadır. Söz konusu birim kara para aklama veya terörün finansmanı ile ilgili bilgileri toplamak, analiz etmek ve bu suçların soruşturulabilmesi, önlenmesi ve kovuşturulabilmesi için yetkili makamlara iletmekle görevlidir. Denetim Kurulunun çalışmaları gizlilik esasına göre yürütülmektedir.⁶⁶⁰

Alman-Fransız Parlamenter Asamblesi

Asamble, 50 Fransız ve 50 Alman milletvekili olmak üzere toplam 100 üyeden oluşmaktadır. Asamblenin toplantıları dönüşümlü olarak yılda iki defa yapılmaktadır. Kurucu anlaşmanın her iki Parlamentoda kabulü sonrası ilk toplantı 25 Mart 2019'da Paris'te düzenlenmiştir.⁶⁶¹ Asamble, diğer görevlerinin yanı sıra Almanya ile Fransa arasındaki iş birliğine ilişkin 22 Ocak 1963'te imzalanan Anlaşma hükümlerinin uygulanmasının gözetimi ile Avrupa ve uluslararası ortak çıkarlarının takibini gerçekleştirmektedir.⁶⁶²

8.1.3.10. Dinleme Toplantıları

Her komisyon, müzakere hâlinde olan bir konu hakkında bilgi almak için, katkı sağlayacak uzmanları, çıkar gruplarının temsilcilerini ve diğer kişileri dinlemek üzere toplantı (*Anhörung*) düzenleyebilmektedir. Kendisine bir iş havale edilen esas komisyonda, üyelerin dörtte birinin talep etmesi hâlinde bu toplantıların düzenlenmesi zorunludur. Havale edilen işler haricinde de komisyon, komisyon gündemine alınmış önergeye ilişkin vereceği karar doğrultusunda dinleme toplantıları düzenleyebilmektedir. Dinleme toplantısı muhalefet gruplarınca talep edildiğinde muhalefetin çağıracağı kişiler dinlenmek zorundadır. Bununla birlikte, komisyon dinlenecek kişi sayısını sınırladığı takdirde talepte bulunan muhalefet gruplarının güçlerinin oranı dikkate alınır. Dinleme toplantıları kural olarak internet üzerinden yayımlanmaktadır (İçt. m.70/1-2).

⁶⁶⁰Deutscher Bundestag, [Gremium nach § 28a des Geldwäschegesetzes](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁶¹Deutscher Bundestag, [Deutsch-Französische Parlamentarische Versammlung](#), (DeepL çevirisiyle)

⁶⁶²Deutscher Bundestag, [Deutsch-Französisches Parlamentsabkommen](#)

Tali komisyonlar esas komisyonla mutabık kalarak, esas komisyon herhangi bir girişimde bulunmadığında veya kanun önerisinin sadece kendisini ilgilendiren konularıyla sınırlandırarak esas komisyonlardaki usule göre dinleme toplantıları düzenleyebilmektedir. Komisyonlar, ayrıca, kamuoyuna kapalı toplantılarda uzmanlardan bilgi alabilmekte ve konuları uzmanlarla tartışabilmektedir (İçt. m.70/3, 8).

Dinleme toplantıları sayesinde kanun önerisi üzerinde yapılan müzakerelerde ortaya çıkan sorunlar, uzmanların görüş ve tavsiyeleriyle çözüme kavuşturulabilmektedir. Keza dinleme toplantıları, medyanın dikkatini çekerek müzakerelerin bilinirliğini artırmakta ve aktif geçmesini sağlamaktadır. Parti grupları, genellikle kanun önerisinin getirdiği zorlukları, riskleri ve başarı şanslarını değerlendiren ya da kendi siyasi görüşlerini destekleyen uzmanları davet etmektedir. İşveren federasyonları, sendikalar veya çevreci örgütler gibi güçlü sivil toplum örgütlerinin kanun önerisi üzerinde görüşlerini açıkça dile getirmesi komisyonun görüşünü etkileme potansiyeli taşımaktadır.⁶⁶³

8.1.4. Diğer Denetim Araçları

Federal Meclisin sahip olduğu diğer denetim araçları arasında Federal Anayasa Mahkemesine başvuru, parlamento dışı seçim, görevlendirme ve atamalar, dilekçe hakkının kullanımı ve Dilekçe Komisyonu, Federal Meclis Teknoloji Değerlendirme Ofisi, kanunlara ilişkin düzenleyici etki analizi (*ex-ante*) ve değerlendirme (*ex-post*), siyasi partilerin mali denetimi ve olağanüstü toplanma yer almaktadır.

8.1.4.1. Federal Anayasa Mahkemesine Başvuru

Bazı anlaşmazlıkların çözümü için Federal Meclis, milletvekilleri ve parti grupları Federal Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmektedir. Başvuru yapılabilen konulardan bazıları şunlardır:

- Federal anayasal kurumlar arasındaki anlaşmazlıklar (Any. m.93),
- Federal veya eyalet düzeyindeki mevzuatın anayasaya uygunluğuna ilişkin itirazlar ile eyalet kanunlarının federal statüdeki kanunlarla bağdaşmadığına ilişkin iddialar,
- Yasal hükümlerin federal yasa olarak uygulanmasının devam etmesine ilişkin görüş ayrılıkları,

⁶⁶³Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015, s.112

- Siyasi partilerin yasaklanması ve kapatılması işlemleri,
- Temel haklara ilişkin hak kayıpları ile Cumhurbaşkanının anayasayı veya federal kanunları kasten ihlal etmesine ilişkin suçlandırılması durumları,
- Federal veya eyalet hâkimlerinin Federal Anayasa veya ilgili eyaletin anayasal düzenini ihlal etmesine ilişkin suçlamalar,
- Seçimlerin denetimine ilişkin işlemler kapsamında Federal Meclis tarafından alınan kararlara karşı itirazlar.⁶⁶⁴

Anayasaya göre Cumhurbaşkanı, Federal Meclis veya Federal Konsey tarafından suçlandırılabilir. Federal Meclis üye tam sayısının dörtte birinin vereceği önergenin üye tam sayısının üçte ikisiyle kabul edilmesi hâlinde suçlama gerçekleşir. Suçlandırma dosyası Federal Meclisin görevlendireceği bir kişi tarafından Federal Anayasa Mahkemesine sunulur (Any. m.61/1).

8.1.4.2. Federal Meclisin Parlamento Dışı Seçim, Görevlendirme ve Atamaları

Federal Meclis, anayasa ve kanunlar gereği meclis dışındaki organ, kurum ve kuruluşlara üye seçimi, görevlendirme ve atama gerçekleştirmektedir. Söz konusu yerler esas olarak yüksek federal organlar ile parlamenter katılımlı parlamento dışı organlar olarak iki başlıkta toplanmaktadır.

***Yüksek Federal Organlar ve Federal Kurum ve Kuruluşlar*⁶⁶⁵**

Federal Anayasa Mahkemesi, Hâkim Seçim Komisyonu, Ortak Komisyon, Federal Sayıştay Başkanı ve Başkan Yardımcısı, Federal Veri Koruma ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Görevlisi, Eski Demokratik Alman Cumhuriyeti Devlet Güvenlik Bakanlığı Arşivleri Federal Görevlisi, Şansölye, Uzlaşma Komisyonu, Savunma Ombudsmanı ve Almanya Sosyalist Birlik Partisi Diktatörlüğü Mağdurlarına İlişkin Ombudsman, Federal Meclis tarafından seçim, görevlendirme veya atamaya konu olmaktadır.⁶⁶⁶ Aşağıda bu kurum ve kuruluşlardan bazılarına kısaca değinilmektedir:

⁶⁶⁴ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamentar Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.11-12

⁶⁶⁵Deutscher Bundestag, [Oberste Bundesorgane und andere staatliche Ämter und Gremien](#), 31.03.2022, (DeepL çevirisiyle)

⁶⁶⁶Şansölye, Uzlaşma Komisyonu, Savunma Ombudsmanı ve Almanya Sosyalist Birlik Partisi Diktatörlüğü Mağdurlarına İlişkin Ombudsman ilgili bölümlerde anlatılmıştır.

Hâkim Seçim Komisyonu

Federal düzeydeki yüksek mahkemelerde görev yapan hâkimleri seçen 32 üyeli Hâkim Seçim Komisyonunun 16 üyesi Federal Meclis tarafından seçilmektedir. Seçilecek üyeler milletvekilleri veya milletvekili seçilme yeterliliğine sahip kişiler arasından belirlenmektedir. Üyelerin seçiminde parti gruplarının güçleri esas alınmaktadır. Seçilen üyelerin görev süresi yasama dönemiyle sınırlıdır.

Ortak Komisyon

Anayasa madde 53a'ya göre, savunma durumunda Federal Meclisin toplanamaması hâlinde Federal Meclis ile Federal Konseyin yerine olağanüstü bir parlamento olarak Ortak Komisyon kurulmaktadır. Komitenin 48 üyesinden 32'si Federal Meclis tarafından seçilmektedir. Adaylar parti gruplarınca gösterilir ve adayların milletvekili olma zorunluluğu yoktur. Seçilen üyeler aynı anda Federal Hükûmette görev alamazlar.

Federal Sayıştay Başkanı ve Başkan Yardımcısı

Anayasal bir kurum olan Federal Sayıştayın başkan ve başkan yardımcısı 12 yıllık görev süresi için Federal Hükûmetin önerisi üzerine Federal Meclis ve Federal Konseydeki seçimler neticesinde belirlenmektedir. Seçimlerde milletvekilleri de aday olabilmekle beraber seçilmeleri hâlinde milletvekillikleri sona ermektedir. Gizli oyla gerçekleşen seçimlerde Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğu aranmaktadır. Cumhurbaşkanı geçici olarak başkan ve başkan yardımcısı atayabilmektedir.

Federal Veri Koruma ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Görevlisi

Federal Veri Koruma ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Görevlisi Federal Hükûmet tarafından önerilmekte ve beş yıllığına Federal Meclisin üye tam sayısının salt çoğunluğuyla seçilmektedir. Seçilen kişinin milletvekili olması hâlinde vekilliği düşmektedir.

Eski Demokratik Alman Cumhuriyeti Devlet Güvenlik Bakanlığı Arşivleri Federal Görevlisi

Eski Doğu Almanya'nın istihbarat servisi konumundaki Devlet Güvenlik Bakanlığına ait arşivlerden sorumlu olan görevli, Federal Hükûmetin önerisi üzerine beş yıllığına Federal Meclis tarafından seçilmektedir. Seçilen kişinin milletvekilliği bulunuyorsa sona ermektedir. Görevli için aranan şartlar arasında 35 yaşını doldurmuş olmak ve daha önce Devlet Güvenlik Bakanlığında görev yapmamış olmak yer almaktadır.

Parlamentonun Üye Atadığı Parlamento Dışı Organlar⁶⁶⁷

Adayların parti gruplarınca belirlendiği ve milletvekili olma şartı bulunan organlar:

- Almanya Federal Cumhuriyeti Tarihi Vakfı Mütevelli Heyeti (32 üyeli Heyetin 8 üyesi; seçilen üyelerin iki oy hakkı bulunmaktadır.)
- Sorb Halkı Vakfı Parlamento Danışma Kurulu (6 üyeli Kurulun 2 üyesi)
- Uluslararası Hukuk İş Birliği Alman Vakfı Mütevelli Heyeti (En fazla 25 üyeden oluşan Heyet içinde milletvekilleri ile birlikte Hukuk İşleri Komisyonu ve Bütçe Komisyonu Başkanları da yer almaktadır.)
- Federal Maliye Bakanlığı Ek Ücretsiz Özel Posta Pulları Seçme Danışma Kurulu (En fazla 14 üyesi bulunan Kurulun 4 üyesi)
- Federal Maliye Bakanlığı Özel Posta Pulları Tasarımı Danışma Kurulu (En fazla 13 üyesi bulunan Kurulun 2 üyesi)
- Doğu Almanya Komünist Diktatörlüğünü İnceleme Vakfı Mütevelli Heyeti (Seçilen üyelerin en az yarısının milletvekili olması zorunludur.)
- Katledilen Avrupalı Yahudiler Anıtı Vakfı Mütevelli Heyeti (Heyetin başkanı Federal Meclis Başkanıdır ve diğer üyeler ise her 100 milletvekilini temsilen her parti grubundan gelen birer milletvekilinden oluşur.)
- Alman Barış Araştırmaları Vakfı Mütevelli Heyeti (12 üyeli Heyetin 3 üyesi)
- Helmholtz Alman Araştırma Merkezleri Topluluğu Senatosu (23 üyeli Senatonun 2 üyesi)
- Federal Mali Denetim Kurumu Yönetim Kurulu (17 üyeli Kurulun 5 üyesi)
- İmar Kredi Kurumu Yönetim Kurulu (37 üyeli Kurulun 7 üyesi)
- Alman-Fransız Gençlik Ofisi Yönetim Kurulu (14 üyeli Kurulun 2 üyesi)
- Federal Ağ (Elektrik, Gaz, Telekomünikasyon, Posta ve Demiryolları) Kurumu Danışma Kurulu (32 üyeli Kurulun 16 üyesi)
- Demiryolları Altyapı Danışma Konseyi (18 üyeli Konseyin 9 üyesi)

⁶⁶⁷Deutscher Bundestag, [Außerparlamentarische Gremien mit parlamentarischer Beteiligung](#), 31.03.2022, (DeepL çevirisiyle)

- Alman Millî Kütüphanesi Yönetim Kurulu (13 üyeli Kurulun 2 üyesi)
- Federal Kültür İnşa Vakfı Mütevelli Heyeti (13 üyeli Heyetin 5 üyesi)
- Alman Tarih Müzesi Mütevelli Heyeti (15 üyeli Heyetin 5 üyesi)
- Humboldt Forumu Mütevelli Heyeti (15 üyeli Heyetin 5 üyesi)
- Kamu Yolcu Taşımacılığı Hakem Heyeti Danışma Kurulu (En fazla 24 üyesi bulunan Kurulun en fazla 3 üyesi)

Adayların parti gruplarınca belirlendiği ve milletvekili olma şartı bulunmayan organlar:

- Deutsche Welle Yayın Konseyi (17 üyeli Konseyin 2 üyesi)
- G-10 Komisyonu (5 üyeli Komisyonun 5 üyesi)
- Alman Federal Film Ajansı Yönetim Kurulu (36 üyeli Kurulun 3 üyesi; Federal Kültür ve Medya Bakanı tarafından iki yıllığına atanır.)
- Deutsche Welle Yönetim Kurulu (7 üyeli Kurulun 1 üyesi; beş yıllığına atanır)
- Eski Demokratik Alman Cumhuriyeti Siyasi Partiler ve Kitle Örgütleri Arşivi Vakfı Mütevelli Heyeti (20 üyeli Heyetin 5 üyesi)
- Kan Ürünleri Yoluyla HIV Bulaşmış Kişilere İnsani Yardım Vakfı Mütevelli Heyeti (7 üyeli Heyetin 2 üyesi)
- WZB Berlin Sosyal Bilim Merkezi Mütevelli Heyeti (13 üyeli Heyetin 2 üyesi Federal Meclisle mutabık şekilde paydaşlar toplantısı tarafından atanır.)
- Anma, Sorumluluk ve Gelecek Vakfı Mütevelli Heyeti (27 üyeli Heyetin 5 üyesi)
- Alman Federal Kültür Vakfı Mütevelli Heyeti (14 üyeli Heyetin 3 üyesi)
- Yerinden Edilme, Sınır Dışı Edilme, Uzlaşma Dokümantasyon Merkezi Mütevelli Heyeti (21 üyeli Heyetin 4 üyesi)
- Federal Arşivler Stasi Kayıtları Arşivlerinin Dönüştürülmesi Danışma Kurulu (12 üyeli Kurulun 3 üyesi)

Adayların parti gruplarınca belirlendiği ve milletvekili olmama şartı bulunan organlar:

- Alman Etik Kurulu (26 üyeli Kurulun 13 üyesi; Cumhurbaşkanı tarafından atanır)

8.1.4.3. Kanunlara İlişkin Düzenleyici Etki Analizi (Ex-ante) ve Değerlendirme (Ex-post)

Kanunların kabul edilme öncesi ve sonrasına ilişkin çalışmaları yalnızca Federal Hükûmet yürütmektedir.⁶⁶⁸ Federal Bakanlıkların Ortak İçtüzüğünde Hükûmet tarafından hazırlanan kanun önerilerinin hukuki, şekilsel ve dilbilimsel bakımlardan incelenmeleri ile düzenleyici etki analizlerinin yapılması gerekmektedir. Düzenleyici etki analizi süreci, Federal Başbakanlıkla ilişkili bağımsız bir kuruluş olan Ulusal Norm Denetim Konseyince yerine getirilmektedir. Konseyin amacı, bürokratik işlemleri azaltarak daha iyi bir hukuki düzenlemenin ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır.

Konsey, kanun önerisinin kabinede ele alınıp karara bağlanmasından önce kanunun vatandaşlar, işletmeler ve kamu kurumları üzerindeki olası sonuçlarını incelemektedir. Konsey her kanun önerisi için taslak karar hazırlamaktadır. Taslak karar daha sonra kanun önerisiyle beraber Parlametoya sunulmaktadır. Taslak karar, açıklayıcı not ile Konseyin beyanını içermektedir. Federal Mecliste kanun önerisini görüşen komisyonlar da Konseyden destek ve tavsiyeler isteyebilmektedir. Kanunlara ilişkin etki analizinin yapılması kapsamında bilim ve teknoloji konularında Federal Meclis Teknoloji Değerlendirme Ofisi görev almaktadır. Bunların yanında Federal Meclis, kanunların uygulanmasının değerlendirilmesini Federal Hükûmetten isteyebilmektedir. Hükûmet bu talebe ilişkin bir rapor sunmak zorundadır.⁶⁶⁹

8.1.4.4. Siyasi Partilerin Mali Denetimi

Anayasaya göre siyasi partiler mal varlıklarını, kaynaklarını ve bunların kullanımını açıklamak zorundadır (Any. m.21/1). Konuya ilişkin düzenlemelere Siyasi Partiler Kanununda yer verilmektedir. Buna göre siyasi partiler, hesaplarını denetim firmalarına incelettikten sonra, Federal Meclis Başkanına yıllık olarak hesap raporunu iletmeleri gerekmektedir. Hesap raporu; gelirleri, harcamaları, varlıkları ve borçları içermektedir.

⁶⁶⁸ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamentar Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.12

⁶⁶⁹ECPRD, [Impact assessment and evaluation capacities in national parliaments \(Ulusal Parlametolarda Etki Analizi ve Değerlendirme Kapasiteleri\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:4122, 09.07.2019, s.8; ECPRD, [Parliamentary practice and organisation regarding impact assessment \(ex-ante\) and evaluation \(ex-post\) \(Etki Analizi ve Değerlendirmesine İlişkin Parlamenter Uygulama ve Teşkilatlanma\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:2832, 15.09.2022, s.2

Meclis Başkanı hesap raporunu gelen kâğıtlarda yayımlamaktadır. Meclis Başkanı ayrıca hesap raporunun usule ve gerekliliklere uygunluğunu ve doğruluğunu teyit etmektedir. Hesap raporunda yer alan bilgilerde bir yanlışlık tespit edilmesi durumunda Meclis Başkanı konuya ilişkin gerçeği ortaya koymaktadır. Ortaya çıkarılan yanlışlıklar siyasi partiler kanunu veya ceza kanunu kapsamında sonuçlar doğurabilmektedir.

Partilere tek seferde yapılan 35 bin avro üzeri bağışların derhâl Federal Meclis Başkanına bildirilmesi zorunludur. Bunun üzerine Meclis Başkanı bağış tutarını ve bağışçının kimliğini en kısa sürede internet üzerinden açıklar ve gelen kâğıtlarda yayımlar.⁶⁷⁰

8.1.4.5. Dilekçe Hakkının Kullanımı ve Dilekçe Komisyonu

Anayasa göre her kişi bireysel veya toplu olarak yetkili makamlara ve Parlamente yazılı talep ve şikâyetle bulunma hakkına sahiptir. Bu doğrultuda Federal Meclis bünyesinde Dilekçe Komisyonu kurulmuştur. Dilekçe Komisyonu Anayasaya göre kurulması zorunlu komisyonlar arasındadır. İçtüzüğün 9'uncu kısmında dilekçelere ilişkin usuller belirlenmiştir. Komisyonun yetkileri ise federal bir kanunla (Dilekçe Komisyonunun Yetkileri Hakkında Kanun – DKYHK)⁶⁷¹ düzenlenmiştir (Any. m.17, 45c). Ayrıca komisyon, talep ve şikâyetlerin değerlendirilmesine ilişkin ilkeleri içeren “usul kuralları” oluşturmuştur (İçt. m.110/1).

Dilekçe hakkı yetişkin ve küçükler, yabancılar, vatansız kişiler ve mahkûmlar için geçerlidir. Kişiler kendi adına, başkaları adına veya kamu yararına başvuruda bulunabilir. Dilekçe Komisyonunun üye dağılımı parti gruplarının güçleri oranında gerçekleşir. Üyeler diğer komisyonlara da üye olabilmektedir.⁶⁷²

Dilekçe Komisyonunun Yetkileri Hakkında Kanun uyarınca Dilekçe Komisyonuna, kararlarını hazırlarken talep etmesi hâlinde Federal Hükûmet ve federal makamlar dosya sunmak, bilgi sağlamak ve tesislerine erişim izni vermekle yükümlüdür. Bu yükümlülük Federal Hükûmetin denetimine tabi kamu hukuku kapsamındaki federal şirket organları, kurumları

⁶⁷⁰Federal Ministry of the Interior and Community, [Funding of political parties](#)

⁶⁷¹Deutscher Bundestag, [Act on the Powers of the Petitions Committee of the German Bundestag](#)

⁶⁷²ECPRD, [Right to Petition – Rules, Procedures and Practices \(Dilekçe Hakkı – Kurallar, Usuller ve Uygulamalar\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5307, 31.01.2023, s.1

ve vakıfları için de geçerlidir (DKYHK m.1, 2). Komisyon bu yerlerle ilgili bir girişimde bulunmadan önce ilgili Hükûmet üyesini bilgilendirmelidir (İçt. m.110/2). İlgili makamlar dosya göndermeyi, bilgi sağlamayı veya te-sislere erişim izni vermeyi, yalnızca ilgili konunun bir yasa uyarınca gizli tutulması gerekiyorsa veya gizlilik için başka zorlayıcı nedenler varsa red-dedebilirler. Reddetme kararı, gerekçeleri açıklanmış şekilde sorumlu en yüksek federal denetim makamı tarafından alınabilir (DKYHK m.3).

Dilekçe Komisyonu dilekçe sahibini, tanıkları ve uzmanları dinleme hakkına sahiptir (DKYHK m.4). Bu durumda ilgili Federal Hükûmet üyesi zamanında bilgilendirilir (İçt. m.110/3). Komisyon bireysel durumlarda kendisine verilen yetkileri bir veya daha fazla üyesine Federal Meclis İç-tüzüğü uyarınca devredebilmektedir (İçt. m.111). Mahkemeler ve idari makamlar Komisyona veya Komisyonun görevlendirdiği üyelerine idari yönden yardımcı olmak zorundadır.

Dilekçeler Meclis Başkanı tarafından Dilekçe Komisyonuna havale edilmektedir. Dilekçe konusu başka ihtisas Komisyonunun müzakere gün-demindeyse Dilekçe Komisyonu bu komisyondan görüş talep eder. Komis-yonca değerlendirilen dilekçeler hakkında hazırlanan rapor tavsiyelerle birlikte liste hâlinde Federal Meclise sunulur. Raporlar aylık olarak sunul-maktadır. Komisyon ayrıca çalışmaları hakkında Federal Meclise yıllık ra-por sunmaktadır. Raporlar, dağıtıldıktan sonra üç hafta içinde basılır, da-ğıtılır ve gündeme alınır; raportör ek sözlü açıklamalar yapabilir. Bir parti grubunun veya hazır bulunan üyelerin yüzde beşinin talep etmesi hâlinde Genel Kurulda görüşme açılır. Dilekçe sahipleri dilekçelerinin nasıl değer-lendirmeye tabi tutulduğuna dair gerekçeli olarak bilgilendirilmektedir (İçt. m.109, 110/3, 112).

8.1.4.6. Federal Meclis Teknoloji Değerlendirme Ofisi

Teknolojik ve bilimsel değişiklikler ve bunların ekonomik, çevresel, sos-yal ve güvenlikle ilgili yönleri ve etkileri ile ilgili önemli konularda merkezi Karlsruhe’de bulunan Teknoloji Değerlendirme Ofisi Federal Meclise da-nışmanlık hizmeti sağlamaktadır. Yasal dayanağını İçtüzükten (m.56a) alan Ofis söz konusu hizmeti sağlarken merkezleri Berlin’de bulunan Gelecek Çalışmaları ve Teknoloji Değerlendirme Enstitüsü ve VDI/VDE İnovasyon ve Teknoloji şirketi ile iş birliği yapmaktadır. Eğitim, Araştırma ve Teknoloji Değerlendirme Komisyonu, bu bağımsız kuruluşların çalışma programları-

nı planlamak ve yönlendirmekten sorumludur.⁶⁷³ Ofis, tarafsız analizleriyle Federal Meclisin bilgi havuzunu geliştirmesinin yanı sıra Federal Meclisin görüş oluşturma ve karar alma süreçlerine bilimsel bir temel sağlama yönünden katkıda bulunmaktadır. Bunun yanında Ofisin faaliyetleri, teknolojik gelişmeler ve yenilikler konusunda kamu diyalogunu da desteklemektedir. Ofis bugüne kadar 200'den fazla projeyi yürütmüş ve projelerin sonuçlarına yer veren 400'den fazla yayın üretmiştir.⁶⁷⁴ Ofisin yürüttüğü projeler biyoteknoloji ve sağlık, dijital toplum ve ekonomi, enerji ve çevre, altyapı ve güvenlik ile tarım ve gıda başlıklarında toplanmaktadır.⁶⁷⁵

Ofisin görevleri şunlardır:

- Teknoloji değerlendirme projelerini tasarlamak ve uygulamak,
- Teknoloji değerlendirme projelerini hazırlamak ve tamamlamak için önemli bilimsel ve teknolojik eğilimleri ve ilgili sosyal gelişmeleri gözlemlemek ve analiz etmek,
- Gelişimin erken aşamalarındaki bilimsel ve teknolojik eğilimleri gözlemlemek,
- Sistematik söylem analizleri ve diyalog prosedürleri aracılığıyla toplumsal aktörlerle deneyim ve görüş alışverişi yapmak,
- Avrupa ülkeleri ve diğer ülkelerle uluslararası boyutta parlamenter teknoloji değerlendirme nosyonunu güçlendirmek.⁶⁷⁶
- Teknoloji değerlendirmeye hedeflenen hususlar ise şunlardır:
- Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin potansiyellerini ve etkilerini kapsamlı ve ileriye dönük olarak analiz etmek ve ilgili sosyal, ekonomik ve ekolojik fırsatları ve riskleri araştırmak,
- Bilimsel ve teknolojik yenilikler için çerçeve koşulları incelemek,
- Toplumun ve siyasetin bilimsel ve teknolojik gelişmeleri tartışması ve değerlendirmesi için ortam oluşturmak ve bu kapsamda Parla-
mentonun eylem ihtiyacını ve seçeneklerini tespit etmek.⁶⁷⁷

⁶⁷³ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamente Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022, s.12-13

⁶⁷⁴TAB, [Tasks and goals](#)

⁶⁷⁵TAB, [Topics and projects](#)

⁶⁷⁶TAB, [Tasks and goals](#)

⁶⁷⁷TAB, [Tasks and goals](#)

Ofisin çalışma alanları; teknoloji değerlendirme projeleri, özet projeler, izleme, inovasyon analizleri, ufuk taraması/teknoloji öngörüsü, söylem analizi ve toplumsal aktörlerle diyalog, teknoloji değerlendirme kavram ve yöntemlerinin geliştirilmesi ile uluslararası iş birliği olarak sıralanmaktadır. Ofisin çalışma yöntemini; Federal Mecliste uzlaşılı odaklı konu belirleme, disiplinler arası/ötesi ve iş birliğine dayalı uygulama, proje sonuçlarının onaylanması ve yayımlanması ve son olarak içerik odaklılık ile kurumsal tarafsızlık ve bağımsızlık oluşturmaktadır.⁶⁷⁸

Ofisin faaliyetlerini yönlendirmeden sorumlu olan Eğitim, Araştırma ve Teknoloji Değerlendirme Komisyonu her yasama döneminde Ofisin daimî raportör heyetini belirlemektedir. Raportör heyeti her parti grubunun seçeceği birer üyeden oluşmaktadır. Heyet, çalışma programı, çalışma sonuçlarının kabulü gibi tüm kararları Ofisle düzenli olarak gerçekleştirilen görüş alışverişlerine dayalı olarak almaktadır. Ayrıca tüm ihtisas komisyonları, Ofisin çalışması için araştırma konuları saptayıp Ofisin kendisine sunduğu raporları görüşebilir. Benzer şekilde milletvekilleri, Genel Kurul oturumlarında Ofisin ürettiği raporları tartışabilir. Ofisin tüm çalışmaları Federal Meclis veya Ofis yayını olarak kamunun ücretsiz erişimine açıktır.⁶⁷⁹

8.2. Federal Konsey

Alman Parlamentosunda denetim görevi esas olarak Federal Meclise tanındığı için Federal Konseyin bu konuya ilişkin görev ve yetkileri oldukça sınırlı tutulmuştur. Anayasada temel denetim yetkisi olarak Federal Konseye yalnızca Federal Hükûmet üyelerini çağırma ve dinleme tanınmıştır. Buna göre Hükûmet üyelerinin Federal Konseyin ve komisyonlarının toplantılarına katılma hakkı ve talep üzerine katılma yükümlülüğü vardır. Hükûmet üyeleri de dilediği zaman Konseyin toplantılarına ve komisyonlarına konuşmak üzere katılabilmektedir. Konsey, Hükûmet faaliyetlerine ilişkin olarak bilgilendirilmektedir (Any. m.53). Ayrıca, Federal Hükûmetin ibrası için Federal Maliye Bakanı harcamalara ilişkin Federal Konseye yıllık olarak hesap vermektedir (Any. m.114/1).

Federal Hükûmetin denetimine ilişkin olarak Federal Konsey İçtüzüğünde, Konsey üyelerine toplantılar sırasında Hükûmete veya Hükûmet

⁶⁷⁸TAB, [Working method and areas](#)

⁶⁷⁹TAB, [Client and addressees](#)

üyelerine gündemdeki herhangi bir iş hakkında soru sorabilme hakkı tanınmıştır. Ayrıca, cevabın verileceği toplantıdan en az iki hafta önce mektupla Federal Konsey Başkanına iletmek kaydıyla her eyalet gündemdeki işle bağlantılı olmayan konularda soru sorabilmektedir. Federal Konsey Başkanı bu soruları Hükûmete iletmekte ve gündeme almaktadır. Söz konusu sorular ilgili toplantının başında ele alınır. Sorunun sahibi eyalet sorusunu sözlü olarak gerekçelendirebilir ve talep etmesi hâlinde Federal Konsey Başkanı ilgili sorunun Konseyin çoğunluğu tarafından desteklenip desteklenmediğini tespit eder (m.19/1-3).

Sorular Anayasanın 53'üncü maddesinde ifade edilen Hükûmet faaliyetlerine ilişkin bilgilendirme kapsamındaki bir konu ise Federal Hükûmetin Federal Konsey Başkanından talep etmesi hâlinde toplantı kamuya kapalı gerçekleşir. Hükûmetin yazılı cevap vermesi ilgili eyaletçe kabul edilirse soru toplantıda ele alınmaz ve cevap tüm eyaletlere iletilir (m.19/4-5).

Anayasa uyarınca Federal Konsey, Federal Meclis gibi, diğer yüksek federal organlara ilişkin anayasa ve içtüzükten kaynaklanan uyusmazlıkları Federal Anayasa Mahkemesine taşıyabilmektedir (Any. m.93). Ayrıca, eyaletler arasında denk yaşam koşullarının oluşturulması ve ulusal çıkarların gerektirdiği hukuki veya ekonomik birliğin korunması doğrultusunda Anayasanın federal yasamayı yetkili kıldığı konulara ilişkin uyusmazlıklarda Federal Konsey, eyalet Hükûmetleri ve parlamentoları Federal Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilir (Any. m.93/1/2a).

Federal Konsey, Federal Mecliste olduğu gibi, Anayasayı ve federal kanunları ihlal gerekçesiyle Federal Cumhurbaşkanı suçlayabilmektedir. Federal Konsey üyelerinin dörtte birinin vereceği önerenin üye tam sayısının üçte ikisi tarafından kabul edilmesiyle suçlandırma gerçekleşir. İlgili dosya Federal Konseyin görevlendireceği bir üye tarafından Federal Anayasa Mahkemesine sunulur (Any. m.61/1).

Parlamente denetim kapsamında, Federal Konseyin; federal düzeydeki ve eyalet düzeyindeki bazı organ, kurum ve kuruluşlara ilişkin seçim, atama ve onay süreçlerinde yetkisi bulunmaktadır. Bu çerçevede Federal Konsey, Federal Anayasa Mahkemesi üyelerinin yarısını seçmektedir (Any. m.94/1). Federal Anayasa Mahkemesi Kanununa göre üyeler Federal Konseyin üçte ikisinin oyuyla seçilir. Yine aynı usulle Mahkemeyi oluşturan iki kurulun birer başkanı Federal Meclisle dönüşümlü olarak Federal Kon-

seyce seçilir. Seçilen hâkim ve başkanlar Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır (m.7, 9, 10).

Federal Konsey, Federal İstihdam Dairesinin yönetim kurulu gibi çeşitli kurum ve kuruluşlara atama yapmaktadır. Federal Savcılık makamına, Federal Yüksek Mahkeme ve diğer mahkeme üyeliklerine ilişkin adaylar ile eyalet merkez bankalarının başkanlık makamlarına ilişkin adaylar sadece Federal Konseyin onayıyla Federal Cumhurbaşkanı'na önerilebilmektedir.⁶⁸⁰

Federal Konsey İçtüzüğüne göre Federal Konsey kamu hukukuna veya özel hukuka göre tüzel kişi statüsüne sahip organlara, Federal Hükûmete bağlı kurumların danışma kurullarına, idari kurullara ya da benzeri kuruluşlara üye atarsa Konsey veya Konseyin komisyonları bu üyelere faaliyetleri hakkında rapor vermelerini isteyebilmektedir (m.13).

⁶⁸⁰Bundesrat, [Responsibilities](#)

9. BÜTÇE

9.1. Bütçe Sürecinin Hukuki Temelleri

Almanya’da bütçe sistemi, anayasal temellere dayanan ve parlamento-nun bütçe hakkını esas alan klasik yıllık bütçe modeline dayanmaktadır. Federal düzeyde bütçenin hazırlanması, kabulü ve uygulanması süreci, Anayasada düzenlenen mali hükümler çerçevesinde şekillenmiş; zaman içerisinde ekonomik konjonktür ve mali politika tercihleri doğrultusunda önemli yapısal dönüşümler geçirmiştir.

II. Dünya Savaşı’nın ardından Almanya ekonomisi sıkı bir şekilde kontrol edilmekteydi ve Anayasa sadece istisnai durumlarda mali açık verilmesine izin verilmekteydi. Ancak, 1965-66 yıllarında yaşanan durgunluk sırasında bütçeyi dengelemenin uygun olmadığı görüldü ve böylece Anayasa değişikliği ile 1960’larda popüler olan Keynesyen ekonomik düşüncüyü daha da somutlaştıran yeni bütçe yasalarını kabul edebilmek için iyi bir siyasi fırsat penceresi açılmış oldu. Bu dönemde getirilen bazı yenilikler şu şekildedir:⁶⁸¹

- Bütçe yönetiminde, Federal Hükûmetin ve eyalet hükûmetlerinin, istikrarlı ekonomik büyüme, istikrarlı fiyatlar, yüksek istihdam seviyeleri ve dış denge olmak üzere dört makroekonomik değişkeni dikkate almaları gerekliliği getirilmiştir.
- Borçlanmanın sadece yatırım harcamalarının finanse edilmesi için yapılmasına izin verilmiştir (“altın kural”).
- Yıllık bütçelerin beş yılı kapsayan orta vadeli bir plan bağlamında formüle edilmesi planlanmıştır.
- Ülke çapında bütçe planlamasını koordine etmek ve her düzeyde bütçe yönetiminin değerlendirilmesini sağlamak için üst düzey Mali Planlama Konseyi kurulmuştur.
- Ayrıntılı bir bütçe sınıflandırması ve devletin her kademesinde kullanılacak tek tip bir nakit esaslı muhasebe sistemi uygulamaya konulmuştur.
- Devreden nakit rezervlerinden finanse edilen paralel bütçe uygulaması kaldırılmıştır. Kullanılmayan fonların transferi kısıtlanmıştır.

⁶⁸¹OECD, [The Legal Framework for Budget Systems: An International Comparison](#), OECD Journal on Budgeting, Vol.4, No.3, 2004, s.222

1997 yılında ise Bütçe Prensipleri Kanunu ile Federal Bütçe Kanununda değişiklikler öngören Bütçeleme Mevzuatına Adaptasyon Kanunu yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kanun ile bütçe fonları yönetiminde söz sahibi olan kuruluşlar için çok büyük esneklikler getirilmiş ve kamu sektörünün rahatlaması sağlanmıştır.⁶⁸² Kanun; (a) harcama yetkilileri tarafından bütçe yönetiminde daha fazla esnekliğe izin vermek için bütçe yetkisinin devredilmesindeki uygunluğun genişletilmesi; (b) yılsonu devir kurallarının gevşetilmesi; (c) ek gelirleri artırmak için bütçe organlarına daha fazla teşvik sağlanması; (ç) merkezî Hükûmet bütçe faaliyeti için maliyet-fayda muhasebesi yapılması; (d) bütçeye etkisi olan tüm uygulamalar için bir verimlilik analizi yapma zorunluluğu gibi bazı yenilikler getirmiştir.⁶⁸³

2005 yılında Federal Bütçe Kanununun 7 ve 63'üncü fasıllarında değişiklik öngören Kamu Özel Ortaklığının Kuruluşu Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu durum, muhasebe ve bütçe sisteminin köklü modernizasyonunu gerektiren bir gelişme olmuştur.⁶⁸⁴ 2009 yılında ise "borç freni" uygulaması Anayasaya (m.109/3, m.115) dâhil edilmiştir. Uygulamanın temel özelliği, yapısal açıkların Federal Hükûmet için GSYH'nin yüzde 0,35'i ile eyaletler için yüzde sıfırı (diğer bir ifadeyle yasaklanması) ile sıkı bir şekilde sınırlandırılmasıdır. Ayrıca uygulama acil bir durumda, istisnai olarak olağan sınırların ötesinde borçlanmaya izin vermektedir. Bir kontrol hesabı da Federal Hükûmetin hem bütçe taslağında hem de bütçe uygulamasında borç frenine uymasını kontrol eder. Borç Freni 2016'dan itibaren Federal Hükûmet için, 2020'den itibaren de eyaletler için geçerli olmaya başlamıştır.⁶⁸⁵

Son olarak Almanya, Mart 2025'te üç büyük yenilikle ulusal mali çerçevesine yönelik anayasa reformunu kabul etmiştir. Bunlardan ilki 'borç freni' kapsamı dışında 500 milyar avro değerinde yeni bir altyapı fonu kurulmasını öngörmektedir. Fonun amacı, ulaşım, sağlık, enerji, eğitim, araştırma ve dijitalleşme alanlarındaki yeni projeleri finanse etmektir. İkincisi GSYİH'nin %1'ini aşan savunma harcamalarının 'borç freni' hesaplamasından muaf tutulmasını öngörmektedir. Üçüncü yenilik ise eya-

⁶⁸²Çiçek, H., Mutlucan Sayın, S., [Federal Alman Bütçe Sistemi ve Bütçe Reform Çalışmaları](#), S.163, 2012, s.293

⁶⁸³OECD, [The Legal Framework for Budget Systems: An International Comparison](#), OECD Journal on Budgeting, Vol.4, No.3, 2004, s.222

⁶⁸⁴Çiçek, H., Mutlucan Sayın, S., [Federal Alman Bütçe Sistemi ve Bütçe Reform Çalışmaları](#), S.163, 2012, s.293

⁶⁸⁵Rietzler, K., Truger, A., [Is the "Debt Brake" Behind Germany's Successful Fiscal Consolidation?](#), Revue de l'OFCE, Volume 2, Issue 6, November 2019, s.12

letlerin federal düzeyde olduğu gibi, yıllık GSYİH'nin %0,35'ine kadar yeni net borçlanma almasına izin verilmesidir.⁶⁸⁶

9.1.1 Mevzuat

Almanya, bütçe süreçleri açısından oldukça kapsamlı ve ayrıntılı bir yasal çerçeveye sahiptir. Anayasa, bütçe süreçlerindeki kilit rolleri tanımlamakta, Federasyon ile eyaletler (*Länder*) arasındaki ilişkinin bütçe standartları açısından çerçevesini belirlemekte, Federasyon ve eyaletlerle ilgili mali sorumlulukları ayrıntılı olarak ortaya koymaktadır.⁶⁸⁷

Anayasanın 109 ila 115'inci maddeleri bütçeye ilişkin hükümler içermektedir. Bunlar; federasyon ve eyaletlerde bütçe yönetimi (m.109), federal bütçenin hazırlanması (m.110), federal bütçenin zamanında yürürlüğe konamaması durumunda geçici bütçe yönetimi (m.111), bütçeyi aşan harcamalar (m.112), ödenek artırımı (m.113), denetim süreci ve Sayıştayın rolü (m.114) ile federal bütçe için borç kuralıdır (m.115).⁶⁸⁸

Bütçe süreçleri açısından Anayasa, birçok ek düzenleme ile de desteklenmektedir. Almanya'nın bütçe sürecine ilişkin Anayasa dışındaki temel hukuki düzenlemelerinin bazıları şu şekilde sıralanabilir.⁶⁸⁹

- Alman Federal Meclisi İçtüzüğü (Geschäftsordnung des Deutschen Bundestages),⁶⁹⁰
- Bütçe Prensipleri Kanunu-1969 (Haushaltsgrundsatzgesetz),⁶⁹¹
- Federal Bütçe Kanunu-1969 (Bundeshaushaltsordnung),⁶⁹²
- Ekonomik Büyüme ve İstikrarı Teşvik Kanunu-1967 (Gesetz zur Förderung der Stabilität und des Wachstums der Wirtschaft),⁶⁹³

⁶⁸⁶European Commission, [The Potential Economic Impact of the Reform of Germany's Fiscal Framework](#), 19 Mayıs 2025.

⁶⁸⁷OECD, [The Legal Framework for Budget Systems: An International Comparison](#), OECD Journal on Budgeting, Vol.4, No.3, 2004, s.220

⁶⁸⁸Deutscher Bundestag, [Basic Law for the Federal Republic of Germany](#), s.91-107

⁶⁸⁹OECD, [Budget Review: Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.12-14

⁶⁹⁰Deutscher Bundestag, [Geschäftsordnung des Deutschen Bundestages](#)

⁶⁹¹Federal Ministry of Finance, [Budgetary Principles Act \(Haushaltsgrundsatzgesetz\)](#)

⁶⁹²Bundesministeriums der Justiz, [Bundeshaushaltsordnung \(BHO\)](#)

⁶⁹³Bundesministeriums der Justiz, [Gesetz zur Förderung der Stabilität und des Wachstums der Wirtschaft](#)

- Federal Sayıştay Kanunu-1985 (Gesetz über den Bundesrechnungshof),⁶⁹⁴
- Anayasanın 115'inci maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kanun-2009 (Gesetz zur Ausführung von Artikel 115 des Grundgesetzes),⁶⁹⁵
- Anayasanın 115'inci maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kanunun 5'inci Maddesi Kapsamında Konjonktürel Değerlerin Belirlenmesi Usulü Hakkında Yönetmelik-2010 (Verordnung über das Verfahren zur Bestimmung der Konjunkturkomponente nach § 5 des Artikel 115-Gesetzes).⁶⁹⁶

9.1.1.1. Alman Federal Meclisi İçtüzüğü

Alman Federal Meclisi İçtüzüğü'nün 94, 95 ve 96'ncı maddeleri bütçeye ilişkin hükümler içermektedir. Söz konusu maddeler Parlamentoda; istikrar önlemlerine ilişkin kanun önerilerinin görüşülmesi (m.94), bütçeye ilişkin kanun önerilerinin görüşülmesi (m.95) ve mali kanun önerilerinin görüşülmesi (m.96) süreçleri hakkında ayrıntılı düzenlemeler içermektedir.

9.1.1.2. Bütçe Prensipleri Kanunu

Almanya'da mali yönetim sistemine ilişkin mevzuatta çeşitli düzenlemeler mevcuttur. Bu kapsamda 1969 yılında çıkarılan ve temel bir kanun olan Bütçe Prensipleri Kanunu, devletin tüm kademelerinde bütçe ve muhasebe süreçlerini uyumlu hale getirmek amacıyla yürürlüğe konulmuştur.⁶⁹⁷ Bu temel mevzuat, federal bütçe ve eyalet bütçelerinin birbirleri ile uyumlu olmasını sağlayacak temel bütçeleme ilkelerini belirler. Söz konusu ilkeler arasında mali yeterlilik ve gereklilik, bütçenin yıllık olması, verimlilik, tasarruf ve evrensellik ilkeleri sıralanabilir. Kanun, nakit veya çift kayıtlı muhasebe sistemlerinin kullanılmasına ve ayrıca belirli durumlarda harcamaların devredilmesine veya kaynak aktarılmasına izin vermektedir. Kanun ayrıca, Maliye Bakanlığının önceden onayı alınarak, bütçe yılı bitiminden sonra da para harcama taahhüdü içeren "taahhüt ödenekleri" öngörmektedir.⁶⁹⁸

⁶⁹⁴Bundesministeriums der Justiz, [Gesetz über den Bundesrechnungshof](#)

⁶⁹⁵Bundesministeriums der Justiz, [Gesetz zur Ausführung von Artikel 115 des Grundgesetzes](#)

⁶⁹⁶Bundesministeriums der Justiz, [Verordnung über das Verfahren zur Bestimmung der Konjunkturkomponente nach § 5 des Artikel 115-Gesetze](#)

⁶⁹⁷Guthrie, J., Olson, O., Humphrey, C., [Debating Developments in New Public Financial Management: The Limits of Global Theorising and Some New Ways Forward](#), Financial Accountability & Management, C.15, S.3-4, s.215

⁶⁹⁸OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.13

9.1.1.3. Federal Bütçe Kanunu

Federal Bütçe Kanunu, Bütçe Prensipleri Kanununu federasyon bütçesine uygulamaktadır. Böylece bütçenin sunulması ve yetkilendirilmesi ile bütçenin uygulanması, hesapların sürdürülebilirliği ve denetimi gibi hususlarda yıllık prosedürler için bir temel çerçeve oluşturmaktadır. Virman için ek şartlar bulunan Kanunda ayrıca yıllık bütçeye eşlik edecek kamu maliyesinin mevcut durumu ve görünümünü içeren bir “finans raporu” şartı da getirilmektedir. Kanun ayrıca, belirli bütçe kalemlerinin, Maliye Bakanlığının açık izni olmadan, harcamalar için kullanılmasını engelleyen hükümler içermektedir.⁶⁹⁹

9.1.1.4. Ekonomik Büyüme ve İstikrarı Teşvik Kanunu

1967 tarihli Ekonomik Büyüme ve İstikrarı Teşvik Kanunu, kamu sektörü bütçesinin, devletin ihtiyaçlarına finans sağlama şeklindeki geleneksel rolünün bir bütün olarak ekonominin ihtiyaçlarını karşılama rolüne dönüştürülmesi amacıyla yürürlüğe konulmuştur.⁷⁰⁰ Kanun, Federal Hükûmetin her yıl ocak ayında Federal Meclise, Bağımsız Ekonomik Uzmanlar Konseyinin son Yıllık Raporuna yanıtını içeren bir yıllık ekonomik rapor sunmasını hüküm altına almaktadır. Kanunda yer alan bir diğer önemli husus ise federal bütçenin beş yıllık bir planlama dönemi temelinde yönetilmesi ve Maliye Bakanlığı tarafından her yıl bir Mali Plan hazırlanması şartının bulunmasıdır. Bu Kanun aynı zamanda konjonktürel dalgalanmaları dengelemek için bir rezerv fonu oluşturulmasını da öngörmektedir ancak bu hüküm artık kullanılmamakta olup yerini borç freni hükümlerine bırakmıştır.⁷⁰¹

9.1.1.5. Sayıştay Kanunu

1985 yılında, dış denetim prosedürlerini açık bir şekilde tanımlamak için Sayıştay Kanunu kabul edilmiştir. Kanun, Federal Yüksek Denetim Mahkemesi olarak da adlandırılan Sayıştayı, Hükûmetin mali denetimi için bağımsız yüksek federal otorite şeklinde tanımlamaktadır.⁷⁰²

⁶⁹⁹OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.13

⁷⁰⁰Çiçek, H., Mutlucan Sayın, S., [Federal Alman Bütçe Sistemi ve Bütçe Reform Çalışmaları](#), S.163, 2012, s.295

⁷⁰¹OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.13

⁷⁰²Federal Ministry of Finance, [Federal Court of Auditors Act \(Bundesrechnungshofgesetz\)](#)

9.1.1.6. Anayasanın 115'inci Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kanun

Kanun, 2009 yılında Anayasanın borç freni hükümlerinin federal bütçeye uygulanmasına ilişkin olarak çıkarılmıştır. Kanun ile bütçe pozisyonunun konjonktürel bileşenlerinin nasıl hesaplanacağı özetlenmekte ve bütçe ile ilgili planlardan sapmalar olması durumunda bu durumun düzeltilmesi için bir “kontrol hesabı” oluşturulmasını öngörmektedir.

9.1.1.7. Anayasanın 115'inci Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kanunun 5'inci Maddesi Kapsamında Konjonktürel Değerlerin Belirlenmesi Usulü Hakkında Yönetmelik

Bu yönetmelik, federal bütçenin konjonktürel bileşenlerinin hesaplanmasına ilişkin olarak, özellikle hasıla açığının ölçülmesi konusundaki teknik özellikleri ayrıntılandırmak için çıkarılmıştır.

9.1.2. Bütçe Sisteminin Temel Prensipleri

Almanya’da hâlihazırda geleneksel kalem esaslı (*line-item*) bütçe sistemi uygulanmaktadır. Bu sistemde bakanlıklara yapılan bütçe tahsisleri; personel giderleri ve malzeme harcamaları gibi girdilerin öngörülen maliyetleri temel alınarak belirlenmektedir.⁷⁰³

Alman Anayasası’nda bütçe ile ilgili belirtilen bazı özellikler şunlardır:

- Bütçenin yıllık olması,
- Yerindelik: Bütçenin yıl başlamadan önce kabul edilmesi,
- Gayrisafilik: Gelir ve giderlerin mahsup edilmeden brüt olarak kaydedilmesi “Federasyonun tüm gelir ve giderleri bütçeye dâhildir.” (m.110/1),
- Birlik: Tüm gelir ve giderlerin tek bir bütçede düzenlenmesi,
- Genel ekonomik denge,
- Denk bütçe: Gelir ve gider durumu dikkate alınarak bütçenin denk olması “Bütçe, gelir ve giderler bakımından denkleştirilir.” (m.110/1),

⁷⁰³Robinson, M., [Major Reforms for German Budget System](#), IMF eLibrary, 07.12.2025

- Sınırlı bütçe içeriği: “Bütçe Kanununa, ancak yasanın kabul edildiği dönemle sınırlı olarak, Federasyonun gelir ve giderleri konusunda hükümler konulabilir.” (m.110/4),
- Bütçe özerkliği: Devletin her kademesi için özerk bütçe hazırlanması.⁷⁰⁴

Anayasa ile birlikte bütçe sürecini düzenleyen kanunların kapsadığı bazı ek prensipler ise şu şekilde sıralanabilir.⁷⁰⁵

- Bütçenin etkinliği ilkesi: Bütçe hazırlanırken ve uygulanırken uyulması gereken ilkedir. Belli bir sonuç, mümkün olan en az maliyetle elde edilmelidir. Mümkün olan en iyi sonuç, önceden belirlenmiş kaynak girişi ile başarılmalıdır. (Bütçe Prensipleri Kanunu 6’ncı Bölüm ve Federal Bütçe Kanunu 7’nci Bölüm)
- Harcama ödenekleri ile taahhüt ödenekleri bütçesinin ayrılığı ilkesi: Harcama tahsisleri, mali yıl süresince harcamaları gerçekleştirme konusunda idarenin elini güçlendirmektedir. İdarenin ileriki mali yıllarda harcamaları kendi başına etkilemeye çalıştığı ve bunu planladığı durumlarda, tahsis taahhüdüne (Federal Bütçe Kanunu 16 ve 38’inci paragraflar) bütçenin ilgili harcama başlığında mutlaka yer verilmelidir.
- Tek tahmin ilkesi: Gelirlerin kaynağına göre, harcamaların belirli amaçlara yönelik bütçelenmesidir.

9.2. Bütçe Süreci

Alman Federal Meclisi İçtüzüğünde yer alan tanımıyla bütçeye ilişkin kanun önerileri; bütçe tasarısı ve bütçe planı, bu tasarılar da değişiklik yapan tasarılar (bütçe değişiklik tasarıları), bütçe kanunu ve bütçe planında değişiklik yapılmasına ilişkin tasarılar (ek bütçe tasarıları) ile bütçeye ilişkin diğer tasarılar şeklindedir (İçt. m.95). Aşağıda yer alan “Yıllık Bütçe Takvimi” başlıklı tablo ve “Almanya’da Bütçe Süreci” başlıklı şekilde, en genel hâliyle Almanya’da yıllık bütçenin hazırlanmasına katkıda bulunan bir dizi kurum veya kuruluşu içeren birbirine bağlı süreçler özetlenmektedir.

⁷⁰⁴OECD, [The Legal Framework for Budget Systems: An International Comparison](#), OECD Journal on Budgeting, Vol.4, No.3, 2004, s.225

⁷⁰⁵Çiçek, H., Mutlucan Sayın, S., [Federal Alman Bütçe Sistemi ve Bütçe Reform Çalışmaları](#), S.163, 2012, s.294

9.2.1. Parlamento Öncesinde Bütçe Süreci

Avro alanına dâhil ülkelerden biri olan Almanya, her yıl nisan ayı ortasına kadar ekonomik ve mali politikaların orta vadeli hedeflerini kapsayan bir İstikrar Programı hazırlamakla yükümlüdür. Söz konusu sürecin başlangıç noktası ise Alman Ekonomi Uzmanları Konseyi'nin ekonomik ve mali tahminleri de içeren geniş kapsamlı ekonomik raporunu sunduğu bir önceki yılın kasım ayına kadar uzanmaktadır. Konsey bağımsız bir yasal organdır ve raporu, doğrudan Hükûmetin bütçe hazırlama sürecinin bir parçası değildir. Ancak Hükûmet, Konseyin raporuna resmî bir yanıt vermekle yükümlüdür ve bunu her yıl ocak ayı sonlarında Federal Ekonomi ve Enerji Bakanlığı tarafından yayımlanan ve Hükûmetin her yıl için resmî ekonomik tahminlerini içeren Yıllık Ekonomik Rapor ile yapmaktadır.⁷⁰⁶

Tablo 11: Yıllık Bütçe Takvimi

Bütçe oluşturma süreci, bütçelendirilen yıldan (y) iki yıl önce (y-2) başlayan yıllık bir döngü şeklindedir.	
Aralık (y-2 yılı)	(y-1) yılı için Bütçe Kanunu Parlamentoda kabul edilirken, Maliye Bakanlığı ilgili bakanlıklarla teknik istişarele- re başlar ve onları (y) bütçe yılı için Kamu Mali Yönetim Sisteminin yanı sıra daha önce Mali Planda yer alan diğer yıllara ait rakamları güncellemeye davet eder. İlgili bakanlıklar ayrıca yeni politika önceliklerini gündeme getirebilir ve Şansölye öncelikli konularda görüşlerini bildirir.
Ocak-Şubat (y-1 yılı)	Hükûmetin resmî ekonomik tahminleri ve takip eden yıl için federal gelir tahminleri tamamlanır. Maliye Bakanlığı, izin verilen kaynak düzeyi içine yeni politika önceliklerini yerleştirmeye çalışır. Yüksek öncelikli ve tartışmalı konular, gerektiğinde siyasi düzeye -Devlet Bakanı ya da Kabine düzeyine- taşınabilmektedir.
Mart	Kabine, mali kısıtlamalarla devam eden bütçe müzakereleri ile uyumlu olarak tamamlanması gereken toplam ve sektörel harcama limitlerini ve gelir rakamlarını belirleyen "Temel Göstergeler"i (<i>Eckwertebeschluss</i>) kabul eder.

⁷⁰⁶OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.18

Nisan	AB kurallarına uygun olarak kamu maliyesinin orta vadeli gelişimini gösteren bir İstikrar Programı yayımlanır. Bu kamu maliyesi rakamları Temel Göstergeleri yansıtır.
Mayıs-Haziran	Maliye Bakanlığının ilgili birimleri ve ilgili bakanlıklardaki muadilleri arasında ödeneklerin ve politikaların detayları hakkında ayrıntılı bütçe görüşmeleri yapılır.
Haziran-Temmuz	Federal Bütçe taslağı hakkında Bakanlar Kurulu kararı oluşturulur.
Ağustos	Taslak bütçe, Hükûmet tarafından beş yıllık Mali Plan ile birlikte Federal Meclis ile Federal Konseye sunulur.
Eylül	Federal Meclis ile Federal Konseyde taslak federal bütçenin ilk okuması yapılır.
Eylül-Ekim	Federal Meclis Bütçe Komisyonu taslak bütçeyi inceler. Bütçe Komisyonu raportörleri, bütçe teklifleri hakkında çeşitli bakanlıklarla ayrıntılı tartışmalar yürütür. Değişiklikler ve diğer şartlar öne sürülebilir.
Kasım-Aralık	Bütçe taslağı, Federal Meclis ve Federal Konseyde ikinci okumalardan geçer. Federal Meclis Bütçe Komisyonunda tüm önemli konuların son okumasının yapıldığı bir “uzlaşma oturumu” yapılır.
Aralık (y-1 yılı)	(y) yılı için Bütçe Kanunu, Cumhurbaşkanı tarafından imzalanır. Bu arada, (y+1) yılı için yeni bütçe döngüsü başlar.

Kaynak: OECD, [Budget Review Germany](#), s.17

Bu resmî makroekonomik tahminlere dayanarak, Federal Maliye Bakanlığı, hem bir vergi geliri tahmini hazırlar, hem de genel yönetim için ulusal bütçe parametreleri tahminini bir araya getirir. Bu bütçe tahminleri, yalnızca mevcut politikaların maliyeti temelinde hazırlanan teknik uygulamalar olmamakla birlikte Almanya’nın mali kurallar çerçevesinin dayattığı kısıtlamaları da yansıtmaktadır.⁷⁰⁷ Hükûmetin Anayasada belirtilen mali kuralara uymaması durumunda mali kurallara uyumun yeniden sağlanması için yasama organına düzeltici önlemler içeren bir teklif sunması zorunludur.⁷⁰⁸

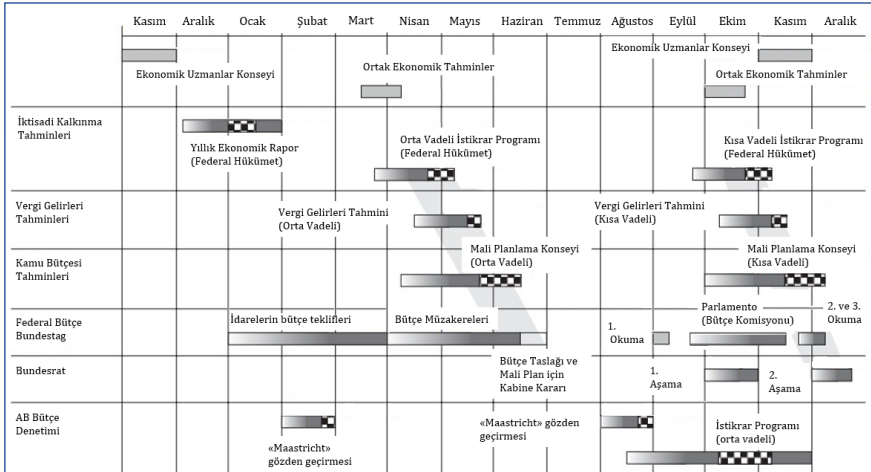
⁷⁰⁷OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.18

⁷⁰⁸OECD, [Budgeting and Public Expenditures in OECD Countries](#), 2019, s.51

Alman Hükûmeti, 2011 yılında Hükûmetin bütçe hazırlama sürecinin bir parçası olan yukarıdan aşağıya bütçeleme modelini uygulamaya koymuştur. Bu sistemde Hükûmet mart ayında, toplam ve bakanlıklar özetindeki harcamalar ve gelirler için tavan miktarları da içeren Temel Göstergeleri kararlaştırmaktadır.⁷⁰⁹ İstikrar Programının hazırlanması süreci de paralel seyretmektedir. Tahmini bütçe toplamaları, AB gözetim kurallarının gerektirdiği şekilde mart ayı sonuna kadar Avrupa Komisyonuna resmî olarak bildirilmektedir. AB kurallarına uygun olarak bir sonraki yıl için orta vadeli kamu maliyesi hedefleri ile uyumlu İstikrar Programı ise nisan ortalarında oluşturulmaktadır.⁷¹⁰

Bu süreçte ayrıca Ekonomi ve Enerji Bakanlığı, Almanya'daki bağımsız araştırma enstitülerinin uzmanlarından oluşan bir grubu "Ortak Ekonomik Tahminler" (*Gemeinschaftsdiagnose/Joint Economic Forecasts*) hazırlamakla görevlendirir. Bu tahminler doğrudan federal yönetim tarafından benimsenmemekle birlikte, nisan ayı sonlarında yayımlanan resmî makroekonomik tahminlerin hazırlanması için önemli bir referans olarak kullanılmaktadır.⁷¹¹

Tablo 12: Almanya'da Bütçe Süreci

Kaynak: Lübke, A., [Fiscal Discipline between Levels of Government in Germany](#), OECD Journal on Budgeting, Volume 5, No.2, 2005, s.32

⁷⁰⁹IMF, [Budget Institutions in G-20 Countries—Country Evaluations](#), IMF Policy Paper, April 7, 2014, s.40

⁷¹⁰OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.18

⁷¹¹OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.18

9.2.2. Parlamentoda Bütçe Süreci

Almanya’da federal düzeyde yasama görevini yerine getiren Federal Meclis ve Federal Konsey olmak üzere iki organ bulunmaktadır. Federal düzeydeki temel yasama organı Federal Meclis olmakla birlikte, eyaletlerin mali ve idari konularına ilişkin kanunlarda Federal Konseyin de onayı gerekmektedir.⁷¹² Almanya’da bütçe tasarıları dışındaki Federal Hükûmetin kanun önerilerinin öncelikle Federal Konseye sunulması gerekirken, bütçe tasarıları her iki meclise aynı anda sunulmaktadır. Federal bütçenin her iki meclise de en geç 1 Eylül’ü takip eden ilk Federal Meclis Genel Kurulunun gerçekleştiği hafta içinde sunulması gerekmektedir.⁷¹³

9.2.2.1. Parlamentoda Bütçe Süreci İçin Yetkilendirilmiş Komisyonlar

Alman Parlamentosunda bütçe tasarısının incelenmesinde temel yetkili komisyonlar Federal Mecliste Bütçe Komisyonu ve Federal Konseyde Maliye Komisyonudur.

Federal Meclis Bütçe Komisyonu, bütçe tasarısının bütün detaylarıyla incelendiği ihtisas komisyonudur. Bütçe Komisyonunda, Denetim Alt Komisyonu ve AB Alt Komisyonu olmak üzere iki alt komisyon bulunmaktadır. Komisyon, İçtüzüğü’nün 96’ncı maddesine göre bütçe teklifi dışındaki harcama içeren diğer kanun tekliflerini de incelemeye ve görüşmeye yetkilidir.⁷¹⁴

Komisyonunda partilere ayrılan üye sayıları, parti gruplarının Federal Meclisteki sandalye dağılımı oranına göre belirlenir. Teamül olarak Bütçe Komisyonu Başkanlığı, ana muhalefet partisi grubuna verilmektedir. Söz konusu teamülde amaç, komisyonun daha tarafsız ve daha uzlaşmacı çalışabilmesini sağlamak ve bütçe konusunda Hükûmete karşı parlamenter denetimi güçlendirmektir. Komisyon çalışmalarının gündelik siyasetten uzak yürütülmesi amacıyla Bütçe Komisyonunun çoğu toplantısı gizlidir. Ancak toplantı görüşmelerine ilişkin raporlar daha sonra kamuya açılmakta, ayrıca dinleme toplantıları kamuya açık yapılmaktadır. Bütçe Komisyonu çalışmalarında, katı bir raportörlük sistemi uygulanmaktadır.

⁷¹²Can, İ. [Almanya’da Devletın Yapısı ve Vergi Sisteminin Anayasal Temelleri](#), Maliye Dergisi, S.145, 2004, s.5-8

⁷¹³Özdemir Ilgaz, Y. [Bütçe Komisyonlarının Bütçe Hazırlık Sürecindeki Yeri; Ülke Örnekleri ve Türkiye Değerlendirmesi](#), Bütçe Dünyası Dergisi, S.34, 2010/2, s.80

⁷¹⁴Deutscher Bundestag, [The Budget Committee](#), s.8

Komisyon, her seçim dönemi başında bir baş raportör ve her parti grubundan birer tane raportör atar. Federal kurumlar raportörlere dağıtılır ve raportörler kendileriyle ilişkilendirilen federal kurumların bütçelerinden sorumludur. Burada amaç, raportörlerin kendileriyle ilişkilendirilen federal kurumların bütçeleri üzerinde uzmanlaşmalarını sağlamaktır. Raportörler, Parlamentodaki parti gruplarının başlıca bilgi kaynağını oluşturmakta ve bakanlık bütçeleri değerlendirilirken raportörlerin tavsiyeleri ri parti gruplarının bütçe önerilerinin temelini oluşturmaktadır.⁷¹⁵

Eylül ayındaki “bütçe haftası” sırasında, Hükûmet taslağıyla ilgili ilk tartışma Federal Mecliste yapılır. Bu ilk okumanın ardından odak, Bütçe Komisyonuna kayar.⁷¹⁶

Federal Konseyde ise bütçe teklifini incelemekle yetkili komisyon Maliye Komisyonudur. Federal Mecliste Bütçe ve Maliye Komisyonları iki ayrı komisyon iken, Federal Konseyde böyle bir ayrıma gidilmemiş hem bütçe teklifi görüşmeleri hem de vergi ile ilgili yasal düzenlemeler için Maliye Komisyonu tek yetkili komisyon olarak belirlenmiştir. Maliye Komisyonu, federal bütçe, bütçe kanunu ve bütçe sistemi, vergi ve harçlar, federasyon ile eyaletler arasındaki mali ilişkiler ve ulusal ve uluslararası finans politikaları konularını incelemekle yetkilidir.⁷¹⁷

9.2.2.2. Bütçenin Parlamentoda Görüşülmesi

Parlamentonun bütçe hazırlık sürecinde resmî bir rolü yoktur. Gayri resmî olarak ise siyasi parti grupları ve milletvekilleri önceliklerini veya görüşlerini bildirebilirler. Yılın ilk yarısında, Bütçe Komisyonu raportörlerle sık sık yerinde ziyaretler gerçekleştirir ve sorumluluklarındaki bakanlıkların yetkilileri ve Maliye Bakanlığındaki ilgili sektör yetkilileri ile düzenli temas hâlinde olurlar. Ayrıca, milletvekilleri ile parti grupları Hükûmetin bütçe hedefleri hakkında her zaman soru sorma hakkına sahiptir. Hükûmet bir ön bütçe raporu hazırlamamakta ve yasama organı bir ön bütçe tartışması gerçekleştirmemektedir. Parlamento bütçenin onay aşamasına dâhil olmaktadır.⁷¹⁸

⁷¹⁵OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.64

⁷¹⁶Deutscher Bundestag, [The Budget Committee](#), s.9

⁷¹⁷Bundesrat, [Finance Committee](#)

⁷¹⁸OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.66

Bütçe taslağının her iki yasama organına aynı anda sunulmasına rağmen, bütçe sürecinde Federal Meclis daha imtiyazlıdır.⁷¹⁹ Bütçe taslağının Hükûmet tarafından hem Federal Meclise hem de Federal Konseye aynı anda gönderilmesinden sonra kural olarak Federal Meclisteki bütçe toplantısı en geç eylül ayının ilk haftasında başlar. Yasamanın normal seyrinden farklı olarak Federal Meclise ve Federal Konseye bütçe tasarısının aynı anda sunulması durumu bütçe hesaplarının ivediliğinden kaynaklanmaktadır.⁷²⁰

Federal Konsey, altı hafta içinde Federal Meclisin bütçesine ilişkin görüş ve önerilerini hazırlar.⁷²¹ Kabine tarafından onaylanan söz konusu yorum ve öneriler için Federal Maliye Bakanlığı, Federal Meclise gönderilmeden önce bir yanıt hazırlayabilir. Federal Meclis, Federal Konseyin tavsiyelerini kabul veya reddetme hakkına sahiptir.⁷²²

Federal Meclisteki bütçe süreci üç okuma içermektedir. İlk okuma sırasında, Federal Maliye Bakanı bütçeyi sunar. Birkaç gün süren tartışmalardan sonra, bütçe tasarısı, Bütçe Komisyonuna sunulmaktadır. Komisyon-daki raportörler, tüm harcama kalemlerini ayrı ayrı inceler, bakanlıklar da bunları derinlemesine tartışır ve tavsiyelerini Bütçe Komisyonuna iletir.⁷²³

Bütçe Komisyonu raportörleri, raporlarını ve önerilen değişiklikleri Komisyonda görüşülmek üzere standart bir formatta sunar. Komisyon toplantılarına ilgili bakan veya bakanlıktan üst düzey yetkililer ile Maliye Bakanlığı ve Sayıştayın bütçe bölümünden yetkililer katılmaktadır. Bakan veya bakanlık yetkilileri, tartışmalı harcamaları savunmaya uygun şekilde hazırlamaz veya toplantıya katılmazlarsa, ciddi bir kesinti veya “nitelikli dondurma” uygulaması riskiyle karşı karşıya kalabilmektedirler. Komisyon, raportörlerin tavsiyelerinin büyük çoğunluğunu kabul etmektedir. Daha tartışmalı maddeler ise gece boyunca sürebilecek son bir “uzlaşma oturumu”nda yeniden gözden geçirilip karara bağlanmaktadır. Komisyonun tamamen ikna olmadığı durumlarda belirli bir öğeye veya o öğenin belli bir yüzdesine “nitelikli dondurma” uygulayabilme yetkisi bulunmaktadır. Söz konusu yetkiye göre, tahsis edilen fonlar Bütçe Komisyonundan

⁷¹⁹OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.63

⁷²⁰Çiçek, H., Mutlucan Sayın, S., [Federal Alman Bütçe Sistemi ve Bütçe Reform Çalışmaları](#), S.163, 2012, s.298

⁷²¹Deutscher Bundestag, [Adoption of the Federal Budget](#)

⁷²²OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.67

⁷²³Deutscher Bundestag, [Adoption of the Federal Budget](#)

ilave izin alınmadan harcanamayacaktır. Nadir olmasına rağmen, “nitelikli dondurma”, ya bir bakanlığın tartışmalı ödenek harcama projeleriyle bağlantılı olarak Bütçe Komisyonunu tam olarak ikna edemediği durumlarda veya Bütçe Komisyonunun hangi projelerin finanse edilmesi gerektiği konusunda ek söz istemesi durumunda kullanılabilir. Bunun yanında “nitelikli dondurma”, bir tür “ince ayar” aracı olarak hizmet edebilmektedir. Örneğin, Komisyon daha sonra hangi belirli harcamanın finanse edilmesi gerektiği konusunda daha fazla söz sahibi olabilmek adına söz konusu harcamaya “nitelikli dondurma” ile izin verebilmektedir. Bütçe Komisyonu nihai raporunu Kasım ayı içinde, ikinci ve üçüncü okumalar için Genel Kurula sunmaktadır.⁷²⁴

Bütçe Komisyonunun rolü, bulguları birleştirerek Hükûmete bütçe tasarısına ilişkin değişiklikler öneren bir rapor hazırlamaktır. Federal Mecliste yapılan ikinci okumada Bütçe Komisyonu raporunda yer alan bulgular Genel Kurula sunulmaktadır. Bu okumada Genel Kurul her bir bakanlık bütçesini tartışmakta ve her biri için ayrı ayrı karar vermektedir. Son olarak üçüncü okuma sırasında da Federal Meclis tarafından bütçenin tümü üzerinde oylama yapılmakta ve ardından Federal Meclisin kararı Federal Konseye iletilmektedir.⁷²⁵

Federal Konsey kararı kabul ederse Bütçe Yasası; Maliye Bakanı, Şansölye ve Cumhurbaşkanı tarafından imzalanır ve ardından Resmî Gazete’de yayımlanır. Ancak Federal Konsey, Bütçe Kanunu ile ilgili çekinceleri olması hâlinde Uzlaşma Komisyonunun toplanmasını talep edebilir (Any. m.77). Uzlaşma Komisyonunun değişiklik önerisinde bulunması durumunda, Federal Meclis tasarıyı bir kez daha oylamak zorundadır. Önerilen değişiklikler Federal Meclisin çoğunluğu tarafından reddedilirse Federal Konsey iki hafta içinde tekrar itiraz etme hakkına sahiptir. Ancak, böyle bir itirazın daha sonra Federal Meclis tarafından bozulması mümkündür. Böylece Bütçe Kanunu imzalanabilir ve yayımlanabilir.⁷²⁶

Yasama organının onayladığı bütçeyi yürütme organının veto etme yetkisi yoktur ancak bütçe tasarısında yapılan değişikliklerin harcamaları artırma veya gelirleri azaltma açısından önemli bir etkisi olması durumunda,

⁷²⁴OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s. 67-68

⁷²⁵Özdemir Ilgaz, Y. [Bütçe Komisyonlarının Bütçe Hazırlık Sürecindeki Yeri](#), Bütçe Dünyası Dergisi, S.34, 2010/2, s.80

⁷²⁶Deutscher Bundestag, [Adoption of the Federal Budget](#)

yürütme, yasama organından daha fazla müzakere edilmesini talep edebilir. Bu halde, Federal Hükûmet, görüşünü altı hafta içinde Federal Meclise bildirir. Ayrıca Federal Hükûmet, Federal Meclisin, yasayı kabul etmesinden sonraki dört hafta içinde yeniden karar almasını isteyebilir (Any. m.113).

Bütçenin mali yıl başlamadan önce kabul edilememesi hâlinde Anayasanın 111'inci maddesi gereğince Federal Hükûmete, bütçe kanununun yürürlüğe girmesine kadar gerekli harcamaları yapabilmesi için izin verilmektedir.⁷²⁷ Bu kapsamda bütçenin tespitine kadar giderler bir hesap yılının kapanmasından önce, gelecek yıl için bütçe planı yasayla tespit edilmemişse, Federal Hükûmet, yasanın yürürlüğe girmesine kadar aşağıdaki gerekli harcamaları yapabilir:

- Yasalara göre kurulan kurumların işleyişini devam ettirmek ve yasayla kararlaştırılan önlem ve işlemlerin yerine getirilmesini sağlamak için,
- Federasyonun hukuki yükümlülüklerini yerine getirmek için,
- Önceki bir yılın bütçesinde ödenekler kabul edilmiş olduğu takdirde, inşaat işlerini, tedarik ve sair hizmetleri devam ettirmek veya bu amaçla yardımları sürdürmek için,
- Yukarıda sayılan giderler, özel yasalara dayanan gelirler, vergiler, resimler ve diğer kaynaklardan veya işletme ihtiyatlarından elde edilen gelirlerle karşılanamadığı takdirde, Federal Hükûmet, ekonomi yönetiminin devamlılığını sağlamak için gerekli olan ve önceki bütçenin dörtte birini geçmeyen parayı kredi yoluyla temin eder (Any. m.111).

Son olarak ek bütçe ile ilgili hususlar Alman Federal Meclisi İçtüzüğü'nün 95'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre ek bütçe tasarıları Kıdemliler Kurulunun önerisi üzerine Başkan tarafından üzerinde ilk okuma yapılmadan Bütçe Komisyonuna havale edilebilir ve tek bir okumada nihai olarak ele alınabilir. Federal Konseyin görüşü, Anayasanın 110'uncu maddesinin 3'üncü fıkrasında öngörülen altı haftalık sürenin sona ermesinden önce alınmadığı takdirde ek bütçe tasarılarının nihai okuması, sunulmasından itibaren en erken üç hafta sonra gerçekleştirilebilir. Ek bütçe tasarılarının nihai okuması için ikinci okumaya ilişkin hükümlere (İçt. m.81,82) ek

⁷²⁷Örneğin 2025 yılı bütçe hazırlama süreci Anayasanın 111'inci maddesinde öngörüldüğü şekilde 2024 yılı sonuna kadar tamamlanamadığı için, Almanya yaklaşık 9 ay kadar geçici bütçeyle faaliyet göstermiş ve ardından 2025 Mali Yılı Federal Bütçesini Kabul Eden Kanun (*Haushaltsgesetz* 2025), 2 Ekim 2025 tarihinde Federal Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Konu hakkında bkz. Bundesfinanzministerium, [Overview of Federal Budgetary and Financial Data up to and Including September 2025](#), 21.10.2025.

olarak son oylamaya ilişkin hükümler (İçt. m.86) duruma göre uygulanır. Bütçe Komisyonu ek bütçe tasarılarını en geç Federal Konseyin görüşünün alınmasını takip eden birleşim haftası içinde görüşür. Komisyon raporu, Federal Meclisin bir sonraki birleşim gündemine alınır. Komisyon, görüşmelerini öngörülen süre içinde tamamlamamışsa tasarı, Komisyon raporu olmadan Federal Meclisin bir sonraki birleşim gündemine alınır.⁷²⁸

9.2.3. Bütçe Sürecinde Şeffaflık ve Parlamentonun Bütçe Denetimindeki Rolü

Bütçe sürecinde şeffaflık en genel tanımıyla; gelirlerin nasıl toplandığı ve giderlerin nasıl harcandığı konusunun vatandaşlara tamamen açık olmasıdır. Bütçe sürecinde şeffaflığın sağlanabilmesi için kamu maliyesine ilişkin harcamaların, kararların ve raporların net, doğru, kapsayıcı, güvenilir ve etkin olması gerekmektedir.⁷²⁹ Bütçe sürecinde şeffaflık ölçütleri genel olarak şu şekilde sıralanmaktadır: Taslak bütçedeki mali hedefler ve önceliklerin ayrıntılı olarak kamuoyuna açıklanması, bütçenin Parlamento görüşmelerinin açık olarak gerçekleştirilmesi, bütçeye ait tedarik, sözleşme ve istihdam dâhil tüm süreçlerin şeffaf olarak yürütülmesi ve kontrol edilmesi, performans ve mali denetimlerin sonuçlarının kamuya açıklanması.⁷³⁰

OECD bütçe şeffaflığına ilişkin olarak 2017 yılında “Bütçe Şeffaflığı Araç Seti” adlı bir çalışma yayımlamıştır. OECD bu çalışmayla; diğer uluslararası kuruluşlar tarafından ortaya konulan standartları ve yayımlanan rehberleri dikkate alarak daha şeffaf, kapsayıcı ve hesap verilebilir bir bütçenin hazırlanması için gerekli olan araçları belirlemeyi amaçlamıştır.⁷³¹ Söz konusu çalışmaya göre parlamentoların bütçe hakkı, demokratik yönetişimin temel taşıını oluşturmaktadır. Şöyle ki parlamentolar, yürütmenin bütçe teklifinin incelenmesi ve yetkilendirilmesinde ve ayrıca yürütmenin vatandaşlar adına aldığı kararlar ve uyguladığı politikalar konusunda hesap verme sorumluluğu almasında resmî bir rol oynamaktadır. OECD çalışmasında iyi uygulama örnekleri kapsamında Almanya’yı örnek gös-

⁷²⁸Deutscher Bundestag, [Geschäftsordnung des Deutschen Bundestages](#)

⁷²⁹OECD, [OECD Budget Transparency Toolkit: Practical Steps for Supporting Openness, Integrity and Accountability in Public Financial Management](#), OECD Publishing, Paris, 2017, s.9

⁷³⁰Kopits, G., Craig, J., [Transparency in Government Operations](#), IMF Occasional Paper No. 1998/158, February 3, 1998, s.6

⁷³¹Aydın, E., Şeker, M., [Bütçe Şeffaflığı ve Türkiye](#), Maliye Çalışmaları Dergisi, S.67, 2022, s.53

termiştir. Alman Federal Meclisi Bütçe Komisyonunun, Hükûmetin bütçe tasarısını incelemede güçlü ve aktif bir role sahip olduğunun vurgulandığı raporda; Komisyonun önerilen harcama tahsisatlarını görüşmek üzere her bakanlığa Federal Sayıştay temsilcileriyle birlikte raportörler göndermesinin, denetimden bütçe görüşmelerine kadar her aşamada güçlü bir geri bildirim döngüsü sağladığı ifade edilmektedir.⁷³²

Ayrıca raporda Ekonomik Uzmanlar Konseyi, Ortak Ekonomik Tahminleri üreten bağımsız ekonomik kuruluşlar, Federal Maliye Bakanlığı Danışma Kurulu, Vergi Geliri Tahmini Çalışma Grubu, Bağımsız Danışma Konseyi, İstikrar Konseyi gibi çeşitli bağımsız ya da yarı bağımsız kuruluşların sağladığı girdilerin Almanya'nın bütçe süreçlerindeki mali ve ekonomik politika yapımında daha fazla şeffaflığı teşvik ettiği ifade edilmektedir.⁷³³

9.2.4. Parlamentonun Bütçe Denetiminde Sayıştayın Rolü

Almanya Federal Sayıştayı (*Bundesrechnungshof*), Anayasada “Yüksek Devlet Organı”, Sayıştay Kanununda ise “bağımsız mali denetim organı” olarak tanımlanmaktadır ve bağımsızlığı Anayasada güvence altına alınmıştır. Sayıştayın çalışmalarını ne Hükûmetin ne de herhangi bir bakanlığın etkileme olanağı bulunmaktadır. Aynı şekilde Parlamento da Sayıştayın denetim alanına yasal olarak müdahale edememektedir. Uygulamada ise Federal Sayıştay, denetimlerinde genellikle Parlamentonun istek ve tekliflerini dikkate aldığından çoğu kez Parlamentonun yardımcı bir organı olarak değerlendirilmektedir. Sayıştaya görevleri ve bağımsızlığı ile ilgili olarak verilen kapsamlı anayasal güvencelerin değiştirilmesi veya sınırlandırılması, ancak Federal Meclis ve Federal Konseyin üçte iki çoğunluğuyla kabul edilecek bir anayasal değişiklik ile mümkündür.⁷³⁴

Almanya Federal Sayıştayı yaklaşık 50 denetim birimine sahip dokuz denetim bölümü ve iç idari işlevlerden sorumlu bir destek bölümü olmak üzere toplam on bölümden oluşmaktadır.⁷³⁵ Sayıştay, yargı bağımsızlığına sahip olup temel hukuki dayanağını Anayasanın 114'üncü maddesinin 2'nci fıkrasından almaktadır.

⁷³²OECD, [OECD Budget Transparency Toolkit: Practical Steps for Supporting Openness, Integrity and Accountability in Public Financial Management](#), OECD Publishing, Paris, 2017, s.62

⁷³³OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.43

⁷³⁴Köse, H. Ö., [Dünyada ve Türkiye’de Yüksek Denetim](#), Sayıştay 145. Yıl Yayınları, Mayıs 2007, s. 128-129

⁷³⁵The Bundesrechnungshof, [About Us](#)

Anayasa Madde 114:

(2) Üyeleri yargıç bağımsızlığına sahip olan Federal Sayıştay, hesap ve bütçenin iktisadi yerindeliği ve usule uygunluğunu denetler. Federal Hükûmet ile Federal Meclis ve Federal Konseye her yıl rapor verir. Federal Sayıştayın diğer yetkileri federal bir yasayla düzenlenir.

1969 tarihli Federal Bütçe Kanunu da Sayıştayın görev alanını, özel fonlar ve özerk kuruluşlar da dâhil olmak üzere Federal Devletin tüm bütçe ve mali yönetimi olarak belirlemiştir. Bununla birlikte, Bütçe İlkeleri Kanunu (1969) ve Federal Bütçe Kanunu (1969) Sayıştayın görevlerini tanımlamakta iken, Almanya Federal Sayıştay Kanunu da (1985) Sayıştay'ın yapısı ve organizasyonuna dair ayrıntılı hükümler içermektedir. Ayrıca İktüzük ve Sayıştayın denetim kuralları da hukuki çerçeveyi daha fazla güçlendirmektedir.⁷³⁶

Federal Maliye Bakanı, Federal Hükûmetin ibrası için Federal Meclis ve Federal Konseye bütün gelirler ve giderler, hazinenin malları ve borçları konusunda mali yılın kapanışından sonra hesap vermek zorundadır. Bu kapsamda üyeleri yargıç bağımsızlığına sahip olan Federal Sayıştay, bütçe hesaplarını ve bütçenin iktisadi yerindeliği ve usule uygunluğunu denetler (Any. m.114). Bu, dış mali kontrol anlamına gelmektedir. Denetim sonuçları, iki aydan dört aya kadar uzanan bir süre içinde açıklanmak üzere ilgili bölümlere gönderilir. Aynı zamanda birinci derecede önemli veya kayda değer mali etkideki denetim sonuçları Maliye Bakanlığına, bütün denetim sonuçları ise yorumları ile birlikte yıllık rapor şeklinde Federal Hükûmete ve Parlamente'ye gönderilir.⁷³⁷

Federal Bütçe Kanununun 97/2 maddesi uyarınca söz konusu yıllık raporda özellikle şu hususların yer alması beklenmektedir:

(1) Bütçe hesabı ile varlık ve yükümlülükler hesabında gösterilen tutarların ana hesaplarda gösterilen tutarlarla uyumlu olup olmadığı ve denetlenen gelir ve giderlerin düzenli bir şekilde belgelerle desteklenip desteklenmediği,

⁷³⁶OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2, s.47

⁷³⁷Çiçek, H., Mutlucan Sayın, S., [Federal Alman Bütçe Sistemi ve Bütçe Reform Çalışmaları](#), S.163, 2012, s.302-303

- (2) Hangi önemli durumlarda bütçe ve mali yönetime ilişkin yönetmelik ve ilkelerin gözetilmediği;
- (3) Devletin kendi tüzel kişiliğine sahip teşebbüslere katılımının denetlenmesinde hangi önemli itirazların ortaya çıktığı,
- (4) Gelecek için hangi tedbirlerin tavsiye edildiği.

Denetim çalışmaları, kamu sektörü yönetiminde etkinlik, uygunluk ve düzenliliği sağlamak, performansı geliştirmek ve eksikliklerden kaçınmak amacıyla tasarlanmıştır. Denetim çalışmaları, Parlamentonun iki kanadına da mali yönetimde destek sağlamaktadır. Mali yönetimde ortaya çıkan sorunların ve zayıflıkların nedenlerini ortaya koymak ve çözüm önerileri getirmek de Sayıştayın görevleri arasındadır. Sayıştaya sadece denetim faaliyetlerini gerçekleştirme görevi verilmemekte aynı zamanda mali yönetimdeki aksaklıkların çözümünde de rol alması beklenmektedir.⁷³⁸

9.2.5. İstikrar Konseyi

İstikrar Konseyi, Federasyon ve eyaletlerin ortak bir organıdır ve Almanya'nın federal reformlarının ikinci aşamasının bir parçası olarak Anayasanın 109'uncu maddesi uyarınca 2010 yılında kurulmuştur. Konsey, Federal Maliye Bakanı, Federal Ekonomi ve Enerji Bakanı ve eyaletlerin maliye bakanlarından oluşmaktadır.⁷³⁹ Almanya'daki borç freni kurallarıyla birlikte İstikrar Konseyi, federal ve eyaletler düzeyinde kamu bütçelerinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini korumaya yönelik kurumsal çerçeveyi güçlendirmektedir.⁷⁴⁰

Almanya Anayasası'nın 109a maddesi uyarınca İstikrar Konseyi, Federasyonun ve eyaletlerin bütçelerini düzenli olarak izlemekle yükümlüdür. Bu gözetim, Federasyon ve eyaletlerin İstikrar Konseyine sunduğu yıllık istikrar raporları esas alınarak gerçekleştirilir. İstikrar raporları, orta vadeli bütçe eğilimlerine ilişkin tahminler sunar ve bütçe durumunu değerlendirmek için İstikrar Konseyi tarafından belirlenen göstergeleri içerir. Raporlar aynı zamanda Hükûmetin borçlanmaya ilişkin anayasal sınırlara uyumu hakkında da bilgi vermektedir. Göstergeler veya tahminler bütçeyle ilgili bir

⁷³⁸Dağlıoğlu Şanlı, İ., Çiçek, Ş. E., [Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Yüksek Denetim](#), Sayıştay Dergisi, S.96, Ocak-Mart 2015, s.14

⁷³⁹Stabilitätsrat, [Organisation](#)

⁷⁴⁰Stabilitätsrat, [The Stability Council: Securing Sound Public Finances](#)

acil durum riskine işaret ederse İstikrar Konseyi, İstikrar Konseyi Kanununun 4'üncü maddesi uyarınca, etkilenen bütçenin kapsamlı bir incelemesini başlatır. Eğer söz konusu incelemenin sonucunda, gerçekten bir bütçe acil durumu riskiyle karşı karşıya olduğu sonucuna ulaşırsa İstikrar Konseyi, İstikrar Konseyi Kanununun 5'inci maddesi uyarınca, ilgili tarafın Hükûmetiyle bir bütçe uyum programı üzerinde anlaşmaya varır.⁷⁴¹

İstikrar Konseyine kanunla başka görevler de verilmiştir. Konsey, Mali Sözleşme ile İstikrar ve Büyüme Paktının gerekliliklerine uyulup uyulmadığını denetlemekle yükümlüdür. Bu düzenlemeler arasında yıllık bazda yapısal bütçe açığının GSYH'nin en fazla yüzde 0,5'i oranında aşılabileceği hususu da yer almaktadır. Konsey, gerektiğinde Federasyon ve eyaletler için uygun sıkılaştırma tedbirleri önermektedir.⁷⁴²

İstikrar Konseyi, cari yıl ve sonra gelen dört yıl için açık tahminlerine dayanarak, genel yapısal Hükûmet açığı için belirlenen üst sınıra uyumu yılda iki kez gözden geçirir. Üst sınırın aşılması durumunda İstikrar Konseyi, Federasyon ve eyalet Hükûmetleri ve parlamentolarına uygun sıkılaştırma tedbirleri önerir. Bu görevleri yerine getirirken İstikrar Konseyi, İstikrar Konseyi Kanununun 8'inci maddesi uyarınca bağımsız bir danışma kurulundan (*Beirat*) yardım alır.⁷⁴³ Danışma kurulu, Almanya'nın AB Mali Sözleşmesinin ulusal uygulamasının bir parçası olarak kurulmuş ve ilk kez 5 Aralık 2013 tarihinde toplanmıştır. Kanun maddesi doğrultusunda kendi içtüzüğüne sahip olan Kurul, birer başkan ve başkan yardımcısı ile diğer yedi üyeden oluşur. Kurul, Bütçe Prensipleri Kanununda belirtilen genel Hükûmet yapısal açığının üst sınırına uygunluğun izlenmesinde İstikrar Konseyine yardımcı olan bağımsız bir yapıdır. Kurul, İstikrar Konseyinin çalışmalarına temel oluşturmak üzere rapor ve tavsiyeler üretmektedir.⁷⁴⁴

⁷⁴¹Stabilitätsrat, [Budgetary Surveillance for the Avoidance of Budgetary Emergencies](#)

⁷⁴²Stabilitätsrat, [Tasks](#)

⁷⁴³Stabilitätsrat, [Compliance with the EU Requirements for Budgetary Discipline](#)

⁷⁴⁴Stabilitätsrat, [Stability Council](#)

EKLER

EK 1: ALMAN FEDERAL MECLİSİ YASAMA ve DENETİM FAALİYETLERİ (17-20. YASAMA DÖNEMLERİ)⁷⁴⁵

	17. Y.D. (2009-2013)	18. Y.D. (2013-2017)	19. Y.D. (2017-2021)	20. Y.D. (2021-2025)
Genel Kurul Birleşimi	253	245	239	214
İhtisas Komisyonları	22	24	24	25
Komisyon Toplantıları ⁷⁴⁶	2.600	2.458	3.836	2.310
Araştırma Komisyonları	2	5	3	2
Araştırma Komisyonu Toplantıları	227	304	235	120
İnceleme Komisyonları	2	-	2	1
İnceleme Komisyonu Toplantıları	51	-	60	55
Sunulan Kanun Önerisi	844	731	870	645
Federal Hükûmet Tarafından Sunulan Kanun Önerisi	484	526	487	354

⁷⁴⁵ Alman Federal Meclisinin yasama ve denetim faaliyetleri ile ilgili veritabanında yer alan [yasama istatistikleri](#) ve Federal Konseyin [yasama istatistikleri](#) ile karşılaştırılarak esas alınan tablo için bkz. Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025, s.106-107

⁷⁴⁶ 20. Yasama Dönemi verisi sadece ihtisas komisyonlarını kapsamaktadır.

	17. Y.D. (2009-2013)	18. Y.D. (2013-2017)	19. Y.D. (2017-2021)	20. Y.D. (2021-2025)
Federal Meclis Tarafından Sunulan Kanun Önerisi	278	148	317	243
Federal Konsey Tarafından Sunulan Kanun Önerisi	82	57	66	48
Kabul Edilen Kanun Önerisi Sayısı	553	555	546	333
Numara Almış Federal Meclis Gelen Kâğıdı	14.838	13.705	32.716	15.154
Büyük Soru	54	15	35	37
Küçük Soru	3.629	3.953	11.671	4.569
Sözlü Soru (Soru Saati)	6.057	3.119	5.150	2.954
İvedi Soru	107	20	2	-
Yazılı Soru	20.141	14.012	25.671	22.253
Güncel Saat	131	91	139	129
Hükûmet Açıklamaları	51	32	19	24
Hükûmet Sorgusu	69	65	67	57

EK 2: FEDERAL KONSEY YASAMA ve DİĞER FAALİYETLERİ (17-20. YASAMA DÖNEMLERİ)⁷⁴⁷

	17. Y.D. (2009-2013)	18. Y.D. (2013-2017)	19. Y.D. (2017-2021)	20. Y.D. (2021-2025)
Genel Kurul ve Komisyonlar				
Genel Kurul Birleşim Sayısı	53	45	49	43
İhtisas Komisyonları Toplantı Sayısı	584	591	405	366
Alt Komisyonlar Toplantı Sayısı	69	64	44	25
Yasama				
Yürürlüğe Giren Kanun Sayısı	543	548	542	329
Onaya Tabi Kanun Sayısı	208	196	205	114
İtiraza Tabi Kanun Sayısı	335	352	337	215
Onaya Tabi Kanun/İtiraza Tabi Kanun Oranı (%)	38,3/61,7	35,8/64,2	37,8/62,2	34,7/65,3
Federal Konsey Tarafından Verilen Kanun Önerisi	135	106	132	90
Kabul Edilen Federal Konsey Kanun Önerisi	17	9	7	2
Toplam Uzlaşma Komisyonu Çağrısı	44	3	7	12
Federal Konsey Tarafından Uzlaşma Komisyonu Çağrısı	34	2	4	6

⁷⁴⁷Bundesrat, [Die Arbeit des Bundesrates im Spiegel der Zahlen](#), 09.05.2025

	17. Y.D. (2009-2013)	18. Y.D. (2013-2017)	19. Y.D. (2017-2021)	20. Y.D. (2021-2025)
Yönetmelikler ve Genel İdari Düzenlemeler				
F. Konseye İletilen ve F. Konseyin Ele Aldığı Yönetmelikler	454	400	365	313
F. Konseyin Onay Vermediği Yönetmelikler	1	1	2	3
F. Konsey Tarafından F. Hükûmete Sunulan Yönetmelik Önerileri	6	10	7	2
F. Konseye İletilen ve F. Konseyin Ele Aldığı Genel İdari Düzenlemeler	29	31	26	28
F. Konseyin Onaylamadığı Genel İdari Düzenlemeler	0	0	0	0
Diğer Gelen İşler				
F. Konseye İletilen ve F. Konseyin Ele Aldığı AB ile İlgili İşler	694	420	408	327
F. Konseye İletilen ve F. Konseyin Ele Aldığı Muhtelif İşler (kararlar, raporlar, bilgilendirmeler vb.)	470	446	465	373

KAYNAKÇA

- Almanya Federal Meclisi-Halkla İlişkiler Departmanı, [Olgular: Federal Meclis'e Bir Bakış](#), Berlin, Ocak 2020
- Arslan R., Demokratik Yönetim Sistemleri: Parlamenter, Başkanlık, Yarı-Başkanlık ve Konkordanz Yönetim Sistemleri, DORA Basım-Yayın, Bursa, 2013
- Aydın, E., Şeker, M., [Bütçe Şeffaflığı ve Türkiye](#), Maliye Çalışmaları Dergisi, S.67, 2022
- Barkin K., [Germany: Government and society](#), Britannica
- Bilgin M., Candan K., Çolak A. vd., Almanya Parlamentosunda Yasama, Denetim ve Bütçe Süreçleri, TBMM Başkanlığı Genel Sekreterliği Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Raporu, Nisan 2019
- Brüßler L., [Das machen die Schriftführer im Bundestag](#), Das Parlament, 22.05.2025
- Brüßler L., Heine C., [Das sind die 24 Ausschüsse des 21. Bundestages](#), Das Parlament, 21.05.2025
- Bundesgesetzblatt, [Gesetz über die Polizeibeauftragte oder den Polizeibeauftragten des Bundes beim Deutschen Bundestag \(Polizeibeauftragtengesetz — PolBeauftrG\)](#)
- Bundesministerium der Finanzen, [Entdecken Sie den Bundeshaushalt interaktiv \(Bundeshaushalt:2025\)](#)
- Bundesministerium der Finanzen, [Federal Budget Code](#)
- Bundesministerium der Justiz Bundesamt für Justiz, [Gesetz über die parlamentarische Kontrolle nachrichtendienstlicher Tätigkeit des Bundes \(Kontrollgremiumgesetz - PKGrG\)](#)
- Bundesministerium der Justiz Bundesamt für Justiz, [Gesetz zur Beschränkung des Brief-, Post- und Fernmeldegeheimnisses \(Artikel 10-Gesetz - G 10\)](#)
- Bundesministerium der Justiz Bundesamt für Justiz, [Gesetz zur Regelung des Schuldenwesens des Bundes](#)
- Bundesministerium der Justiz, [Bindung des Staates an die verfassungsmäßige Ordnung und an Recht und Gesetz](#), 10.04.2023
- Bundesministerium der Justiz, [Der Bund und die Länder](#), 10.04.2023
- Bundesministerium der Justiz, [Gewaltenteilung und Gewaltenverschränkung](#), 10.04.2023

Bundesministerium des Innern und für Heimat, [Föderalismus und Kommunalwesen](#)

Bundesministerium des Innern und für Heimat, [Unsere Verfassung](#)

Bundesministerium des Innern und für Heimat, [Wahl des Bundespräsidenten](#)

Bundesministeriums der Justiz, [Bundeshaushaltsordnung \(BHO\)](#)

Bundesministeriums der Justiz, [Gesetz über den Bundesrechnungshof](#)

Bundesministeriums der Justiz, [Gesetz zur Ausführung von Artikel 115 des Grundgesetzes](#)

Bundesministeriums der Justiz, [Gesetz zur Förderung der Stabilität und des Wachstums der Wirtschaft](#)

Bundesministeriums der Justiz, [Verordnung über das Verfahren zur Bestimmung der Konjunkturkomponente nach § 5 des Artikel 115-Gesetze](#)

Bundespräsident, [Amtliche Funktionen](#)

Bundesrat, [35 Fragen - 35 Antworten zum Bundesrat](#)

Bundesrat, [Abteilung A - Ausschüsse](#)

Bundesrat, [Angebote des Besucherdienstes](#)

Bundesrat, [Aufgaben und Status](#)

Bundesrat, [Bestimmungen über die Kostenerstattung für Mitglieder des Bundesrates](#)

Bundesrat, [Bundesratsgebäude](#)

Bundesrat, [Das Gebäude des Bundesrates](#)

Bundesrat, [Der Ständige Beirat](#)

Bundesrat, [Deutsch-Russische Freundschaftsgruppe](#)

Bundesrat, [Die Arbeit des Bundesrates im Spiegel der Zahlen](#), 01.11.2021

Bundesrat, [Die Ausschüsse des Bundesrates](#)

Bundesrat, [Die deutsche EU-Ratspräsidentschaft](#), 21.12.2020

Bundesrat, [Die Direktoren](#)

Bundesrat, [Die Länder im Bundesrat](#)

Bundesrat, [Die Plenarsitzungen](#)

Bundesrat, [Die Schriftführer des Bundesrates](#)

- Bundesrat, [Die Stimmabgabe](#)
- Bundesrat, [Die Vorbereitung der Plenarsitzung](#)
- Bundesrat, [Europäisches Zentrum für Parlamentarische Wissenschaft und Dokumentation](#)
- Bundesrat, [Finance Committee](#)
- Bundesrat, [Geschäftsordnung des Bundesrates \(GO BR\)](#)
- Bundesrat, [Geschichte des Bundesrates](#)
- Bundesrat, [Gesetzgebung](#)
- Bundesrat, [Glossar: Föderalismusreform](#)
- Bundesrat, [Glossar: Gesetzesinitiative/Gesetzentwurf/Gesetzesvorlage](#)
- Bundesrat, [Informationsangebote des Bundesrates zu den Plenarsitzungen](#)
- Bundesrat, [Interparlamentarische Zusammenarbeit](#)
- Bundesrat, [Konferenz der Ausschüsse für Unionsangelegenheiten der Parlamente der Europäischen Union](#)
- Bundesrat, [Mitglieder des Bundesrates](#)
- Bundesrat, [Mitwirkung an der Verwaltung des Bundes](#)
- Bundesrat, [Mitwirkung in Europäischen Angelegenheiten](#)
- Bundesrat, [Parlamentarische Versammlung der NATO](#)
- Bundesrat, [Parlamentspräsidentenkonferenzen](#)
- Bundesrat, [Präsidentin und Präsidium](#)
- Bundesrat, [Präsidentschaften des Bundesrates ab dem Geschäftsjahr 2026/2027](#)
- Bundesrat, [Responsibilities](#)
- Bundesrat, [Richterwahl, Ernennungs- und Nominierungsrechte](#)
- Bundesrat, [Rolle des Bundesrates im Ausnahmezustand](#)
- Bundesrat, [Rules of Procedure of the Bundesrat](#), 2025
- Bundesrat, [Sekretariat des Bundesrates](#)
- Bundesrat, [Statistik](#)
- Bundesrat, [Tagesordnungen und Termine](#)
- Bundesrat, [Termine der Plenarsitzungen](#), 11.05.2023

- Bundesrat, [Vereinigung der Generalsekretäre der Parlamente](#)
- Bundesrat, [Vereinigung der Senate Europas](#)
- Bundesrat, [Vertretung des Bundesrates in Gremien der Europäischen Union](#), 23.06.2020
- Bundesrat, [Wie entsteht eine Tagesordnung des Bundesrates?](#)
- Bundesrat, [Zusammensetzung des Bundesrates](#), 27.04.2023
- Bundesrat, [Zustimmungs- und Einspruchsgesetze](#)
- Bundesrat-Besucherdienst, Veranstaltungen, Öffentlichkeitsarbeit, [Der Bundesrat: 16 Länder Ein Ergebnis](#), Berlin, 2. überarbeitete Auflage, 2025
- Bundesrat-Referat Besucherdienst, Veranstaltungen, Öffentlichkeitsarbeit, [Das Gesetzgebungsverfahren des Bundes](#), Januar 2024
- Bundesregierung, [Geschäftsordnung der Bundesregierung vom 11. Mai 1951](#)
- Bundesregierung, [Gesetzgebung - Gesetzgebungsverfahren](#)
- Bundesverfassungsgericht, [Aufgaben & Organisation](#)
- Bundesverfassungsgericht, [Parteiverbotsverfahren](#)
- Bundesverfassungsgericht, [Verfassungsorgan & Gericht](#)
- Bundesverfassungsgericht, [Wirkung der Entscheidungen](#)
- Bundeszentrale für politische Bildung, [FAQ: Wahlrechtsreform zur Verkleinerung des Bundestages](#)
- Buzer.de (Bundesrecht - tagaktuell konsolidiert - alle Fassungen seit 2006), [Änderungen an Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland \(GG\)](#)
- Bürgerrat, [Citizens' Assemblies](#)
- Can, İ. [Almanya'da Devletin Yapısı ve Vergi Sisteminin Anayasal Temelleri](#), Maliye Dergisi, S.145, 2004
- Candan K., [Almanya Federal Meclisinde Parlamenter Denetim Yolları](#) (Sınırlı Erişim), TBMM Başkanlığı Genel Sekreterliği Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Bilgi Notu, 6 Aralık 2016
- Candan K., [Anayasal Geçmiş, Anayasa Yapım Süreçleri ve Değişiklikleri Bakımından Ülke Deneyimleri](#), Konularına Göre Karşılaştırmalı Dünya Anayasaları, TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, Gökçimen S., Bilgin M., Candan K. (yay.haz.), TBMM Basımevi, Ankara, Haziran 2022
- Candan K., [Koalisyon Kültürüne Dayalı Bir Parlamenter Sistem Örneği: Almanya Federal Cumhuriyeti](#), Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter

Sistem, TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, Gökçimen S. (ed.), Gözden Geçirilmiş 2.Baskı TBMM Basımevi, Ankara, Şubat 2017

Council of Europe, Germany: [Federal Election Act “largely in conformity” with international standards, says Venice Commission](#), 12.06.2023

Council of Europe-Venice Commission, [Germany - Joint Opinion of the Venice Commission and OSCE/ODIHR on the amendments of the German Federal Election Act](#), Strasbourg/Warsaw, 12.06.2023

CDU/CSU-Fraktion im Deutschen Bundestag, [Gruppen](#)

CDU/CSU-Fraktion im Deutschen Bundestag, [Beauftragte](#)

Çiçek, H., Mutlucan Sayın, S., [Federal Alman Btçe Sistemi ve Bütçe Reform Çalışmaları](#), S.163, 2012

Dağlıoğlu Şanlı, İ., Çiçek, Ş. E., [Federal Almanya Cumhuriyeti’nde Yüksek Denetim](#), Sayıştay Dergisi, S.96, Ocak-Mart 2015

DBB Beamtenbund und Tarifunion, [Einstweiliger Ruhestand](#)

Decker F., [Bundestagswahl 2021](#), 37/2021, Juni 2021, Bundeszentrale für politische Bildung

Decker F., [Die Deutsche Demokratie](#), bpb-Schriftenreihe Band 10962 (epub), Bonn, 11.01.2023

Der Bundespräsident, [Antworten auf die häufigsten Fragen: Ist der Bundespräsident Mitglied einer Partei?](#)

Der Bundespräsident, [Ehemalige Bundespräsidenten](#)

Der Bundespräsident, [Rolle im Staat](#)

Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)

Deutscher Bundestag, [83 Gesetze an 63 Sitzungstagen verabschiedet](#), 25.04.2025

Deutscher Bundestag, [Ausschüsse](#)

Deutscher Bundestag, [1. Untersuchungsausschuss \(Afghanistan\)](#)

Deutscher Bundestag, [1.-17. Bundesversammlung \(1949-2022\) Ergebnisse der Bundespräsidentenwahl](#), Mai 2022

Deutscher Bundestag, [23 Erststimmensieger ziehen nicht ins Parlament ein](#), 24.02.2025

Deutscher Bundestag, [Abgeordnete der Fraktion Die Linke ab 6. Dezember fraktionslos](#), 06.12.2023

Deutscher Bundestag, [Abgeordneten-Statistik: Der neue Bundestag in Zahlen](#), 24.02.2025

Deutscher Bundestag, [Act on the Parliamentary Commissioner for the Armed Forces Deutscher Bundestag](#)

Deutscher Bundestag, [Act on the Powers of the Petitions Committee of the German Bundestag](#)

Deutscher Bundestag, [Adoption of the Federal Budget](#)

Deutscher Bundestag, [Aktueller Begriff: Grundgesetz](#), 22.05.2024

Deutscher Bundestag, [Almanya Federal Meclisi Reichstag Binası](#)

Deutscher Bundestag, [Alterspräsidenten](#), 01.04.2025

Deutscher Bundestag, [Ältestenrat](#)

Deutscher Bundestag, [Ältestenrat](#), 07.01.2021

Deutscher Bundestag, [Amtliche Protokolle](#)

Deutscher Bundestag, [Amtliches Handbuch](#)

Deutscher Bundestag, [Aufbau und Entwicklung der Bundestagsverwaltung](#), 14.09.2022

Deutscher Bundestag, [Aufgaben der Präsidentin und des Präsidiums](#)

Deutscher Bundestag, [Aufwandsentschädigung für die Abgeordneten des Deutschen Bundestages](#), Juli 2025

Deutscher Bundestag, [Ausführungsbestimmungen zu den Vorschriften des Zehnten und Elften Abschnitts des Abgeordnetengesetzes](#), 12.05.2022

Deutscher Bundestag, [Ausschuss für die Angelegenheiten der Europäischen Union](#)

Deutscher Bundestag, [Ausschüsse](#)

Deutscher Bundestag, [Ausschüsse und weitere Gremien der 21. Wahlperiode](#)

Deutscher Bundestag, [Außerparlamentarische Gremien mit parlamentarischer Beteiligung](#), 31.03.2022

Deutscher Bundestag, [AZuR](#)

Deutscher Bundestag, [Basic Law for the Federal Republic of Germany](#)

Deutscher Bundestag, [Berechnung der Sitzverteilung in Ausschüssen und Gremien](#), 15.05.2025

Deutscher Bundestag, [Berechnungsverfahren für die Sitzverteilung - Azur \(Anteile, Zugriffe und Reihenfolgen\)](#), 10.02.2025

Deutscher Bundestag, [Besetzung des Ausschussvorsitzes nach Fraktionsstärke](#), 31.03.2022

Deutscher Bundestag, [Bundesfinanzierungsgremium](#)

Deutscher Bundestag, [Bundestag beschließt Gruppenstatus für Die Linke und BSW](#), 02.02.2024

Deutscher Bundestag, [Bundestag beschließt Neufassung seiner Geschäftsordnung](#), 16.10.2025

Deutscher Bundestag, [Bundestag wählt Julia Klöckner zur neuen Parlamentspräsidentin](#), 25.03.2025

Deutscher Bundestag, [Chronik der Änderungen der Geschäftsordnung des Deutschen Bundestages](#), 31.03.2022

Deutscher Bundestag, [Das geltende Wahlrecht nach der Reform 2023](#), 27.12.2024

Deutscher Bundestag, [Das Präsidium des Deutschen Bundestages](#)

Deutscher Bundestag, [Der Bund und die Länder](#), 01.05.2019

Deutscher Bundestag, [Der Bundeshaushalt](#)

Deutscher Bundestag, [Der Bundespräsident](#), 01.05.2019

Deutscher Bundestag, [Der Bundesrat](#), 01.05.2019

Deutscher Bundestag, [Der Bundestag](#), 23.05.2024

Deutscher Bundestag, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018

Deutscher Bundestag, [Der Polizeibeauftragte des Bundes beim Deutschen Bundestag](#)

Deutscher Bundestag, [Die Arbeit der Bundestagsausschüsse – Fragen und Antworten](#), (14.01.2025 tarihli Wayback Machine arşivi), Oktober 2023

Deutscher Bundestag, [Deutsch-Französische Parlamentarische Versammlung](#)

Deutscher Bundestag, [Deutsch-Französisches Parlamentsabkommen](#)

Deutscher Bundestag, [Die Bundesregierung](#), 01.05.2019

Deutscher Bundestag, [Die Gesetzgebung des Bundes](#), 01.05.2019

Deutscher Bundestag, [Die Konferenzen der Präsidentinnen und Präsidenten der Parlamente](#)

- Deutscher Bundestag, [Die Rechtsprechung](#), 01.05.2019
- Deutscher Bundestag, [Die Verwaltung des Deutschen Bundestages](#), 12.05.2025
- Deutscher Bundestag, [Die Wahl des Bundespräsidenten](#), 13.02.2022
- Deutscher Bundestag, [Die Wehrbeauftragte des Deutschen Bundestages](#)
- Deutscher Bundestag, [Dokumente und Informationsmaterialien FAQ: Was ist eine Drucksache?](#)
- Deutscher Bundestag, [Doppelmitgliedschaft Bundestag – Europäisches Parlament](#), 25.01.2018
- Deutscher Bundestag, [Doppelmitgliedschaft Bundestag – Landesregierung](#), 31.03.2022
- Deutscher Bundestag, [Doppelmitgliedschaft Bundestag – Landtag](#), 31.03.2022
- Deutscher Bundestag, [Drucksachen](#), 16.07.2021
- Deutscher Bundestag, [Enquete-Kommission “Lehren aus Afghanistan für das künftige vernetzte Engagement Deutschlands”](#)
- Deutscher Bundestag, [Erläuterungen zur Geschäftsordnung](#)
- Deutscher Bundestag, [Europa in den Ausschüssen](#)
- Deutscher Bundestag, [Europapolitik im Deutschen Bundestag](#)
- Deutscher Bundestag, [Exekutive](#)
- Deutscher Bundestag, [Fraktionen](#)
- Deutscher Bundestag, [Fraktionen und Gruppen: Statistik](#), 29.04.2025
- Deutscher Bundestag, [Fraktionsstärke und Fraktionswechsel](#), 05.05.2025
- Deutscher Bundestag, [Frank-Walter Steinmeier als Bundespräsident wiedergewählt](#), 13.02.2022
- Deutscher Bundestag, [Friedrich Merz mit 325 Stimmen zum Bundeskanzler gewählt](#), 06.05.2025
- Deutscher Bundestag, [Funktion und Aufgabe](#)
- Deutscher Bundestag, [G10-Kommission: Mitglieder](#)
- Deutscher Bundestag, [Gemeinsame Gremien bzw. Kommissionen von Bundestag und Bundesrat zur Reform des Grundgesetzes](#), 23.04.2014
- Deutscher Bundestag, [Gemeinsamer Ausschuss](#), 01.05.2019

- Deutscher Bundestag, [Gericht lehnt AfD-Eilantrag zur Ausschussvorsitzendenwahl ab](#), 23.06.2022
- Deutscher Bundestag, [Geschäftsordnung des Deutschen Bundestages](#)
- Deutscher Bundestag, [Geschäftsordnung für das Verfahren nach Artikel 115d des Grundgesetzes](#)
- Deutscher Bundestag, [Geschäftsordnung für den Gemeinsamen Ausschuss](#)
- Deutscher Bundestag, [Gremien zur Kontrolle](#)
- Deutscher Bundestag, [Gremium "Sondervermögen Bundeswehr"](#)
- Deutscher Bundestag, [Gremium gemäß § 80 des Zollfahndungsdienstgesetzes](#)
- Deutscher Bundestag, [Gremium gemäß Artikel 13 Absatz 6 des Grundgesetzes](#)
- Deutscher Bundestag, [Gremium nach § 28a des Geldwäschegesetzes](#)
- Deutscher Bundestag, [Grundgesetz](#)
- Deutscher Bundestag, [Häufig gestellte Fragen: Arbeit des Deutschen Bundestages](#)
- Deutscher Bundestag, [Hauptausschuss](#)
- Deutscher Bundestag, [Hauptausschuss: Öffentliche Anhörungen](#)
- Deutscher Bundestag, [Immunitätsrecht: Erläuterungen für die Mitglieder des Deutschen Bundestages](#), 10. 01. 2022
- Deutscher Bundestag, [Indemnität und Immunität, Zeugnisverweigerung](#), 26.06.2025
- Deutscher Bundestag, [Indemnität von Abgeordneten des Deutschen Bundestages und des Europäischen Parlaments](#), Wissenschaftliche Dienste-Sachstand, 27.01.2022
- Deutscher Bundestag, [Inkompatibilitäten](#), 11.11.2013
- Deutscher Bundestag, [Instrumente der Kontrolle](#)
- Deutscher Bundestag, [Internationale interparlamentarische Versammlungen](#), 31.03.2022
- Deutscher Bundestag, [Internationale parlamentarische Versammlungen](#)
- Deutscher Bundestag, [Koalitionen und Opposition im Bundestag](#), 06.12.2021
- Deutscher Bundestag, [Kommission zur Reform des Wahlrechts und zur Modernisierung der Parlamentsarbeit](#)
- Deutscher Bundestag, [Kommissionen des Ältestenrates](#), 17.09.2025

Deutscher Bundestag, [Kontrolle der Regierung](#)

Deutscher Bundestag, [Kostenpauschale](#), Januar 2025

Deutscher Bundestag, [Letzte Sitzung des Bürgerrats Ernährung: die neun Empfehlungen stehen fest](#)

Deutscher Bundestag, [Live-Übertragungen und Videos mit Untertiteln](#)

Deutscher Bundestag, [Materielles Prüfungsrecht des Bundespräsidenten](#), 16.08.2022

Deutscher Bundestag, [Mediation Procedure](#)

Deutscher Bundestag, [Michael Schäfer wird neuer Direktor beim Deutschen Bundestag](#), 22.06.2022

Deutscher Bundestag, [Minderheitsregierung auf Bundesebene](#), Wissenschaftliche Dienste-Ausarbeitung, 19.12.2017

Deutscher Bundestag, [Mitgliederzahl der Ausschüsse](#), 31.03.2022

Deutscher Bundestag, [Mitwirkungsrechte des Deutschen Bundestages](#)

Deutscher Bundestag, [Namenslisten der Abstimmungen \(PDF und XLSX-Listen\)](#)

Deutscher Bundestag, [Nationalsozialismus \(1933 - 1945\)](#)

Deutscher Bundestag, [Oberste Bundesorgane und andere staatliche Ämter und Gremien](#), 31.03.2022

Deutscher Bundestag, [Ordnungsmaßnahmen](#), 18.03.2025

Deutscher Bundestag, [Pairing](#)

Deutscher Bundestag, [Parlamentarische Ämter und Gremien](#), 31.03.2022

Deutscher Bundestag, [Parlamentarische Geschäftsführer](#)

Deutscher Bundestag, [Parlamentarische Kontrollgremien](#), 17.01.2023

Deutscher Bundestag, [Parlamentarischer Beirat für nachhaltige Entwicklung](#)

Deutscher Bundestag, [Parlamentarische Staatssekretäre](#), 05.08.2022

Deutscher Bundestag, [Parlamentarisches Kontrollgremium: Einführung](#)

Deutscher Bundestag, [Parlamentsbegriffe: Kanzlermehrheit](#)

Deutscher Bundestag, [Parlamentstermine 2026](#), Juli 2025

Deutscher Bundestag, [Parteienfinanzierung](#)

Deutscher Bundestag, [Plenarsitzungsstatistik](#), 31.03.2022

- Deutscher Bundestag, [Präsidentenanklage](#), 21.02.2022
- Deutscher Bundestag, [Präsidium](#), 16.10.2025
- Deutscher Bundestag, [Prinzip der Gewaltenteilung](#)
- Deutscher Bundestag, [Rechte der Opposition im Deutschen Bundestag](#),
Wissenschaftliche Dienste-Dokumentation, 22.06.2022
- Deutscher Bundestag, [Rechtsausschuss beruft Stephan Brandner als Vorsitzenden ab](#), 13.11.2019
- Deutscher Bundestag, [Regelungen zur Debattendauer](#), 01.09.2025
- Deutscher Bundestag, [Regieren ohne Mehrheit im Parlament](#), 08.11.2024
- Deutscher Bundestag, [Regierungsmitglieder ohne Bundestagsmandat](#), 07.11.2024
- Deutscher Bundestag, [Rules of Procedure of the German Bundestag and Rules of Procedure of the Mediation Committee](#), July 2022
- Deutscher Bundestag, [Rückblick auf ein turbulentes Parlamentsjahr 2023](#),
20.12.2023
- Deutscher Bundestag, [Schriftführer](#)
- Deutscher Bundestag, [Schriftführerinnen und Schriftführer des 21. Deutschen Bundestages](#)
- Deutscher Bundestag, [SED-Opferbeauftragtengesetz](#)
- Deutscher Bundestag, [Sitzverteilung des 21. Deutschen Bundestages](#)
- Deutscher Bundestag, [Sondersitzungen \(nach Art. 39 Abs. 3 GG\)](#), 28.02.2022
- Deutscher Bundestag, [Stimmzettel statt Stimmkarten](#)
- Deutscher Bundestag, [Tätigkeiten und Einkünfte neben dem Mandat](#)
- Deutscher Bundestag, [Tod eines Abgeordneten](#)
- Deutscher Bundestag, [Verbindungsbüro Brüssel](#)
- Deutscher Bundestag, [Vereinbarte Debatten](#), 31.03.2022
- Deutscher Bundestag, [Verfassungsorgane](#)
- Deutscher Bundestag, [Verhaltensregeln](#)
- Deutscher Bundestag, [Vor 175 Jahren: Paulskirche verabschiedet Verfassung des Deutschen Reiches](#), 25.03.2024
- Deutscher Bundestag, [Vorzeitige Beendigung der Mitgliedschaft](#), 31.08.2025

Deutscher Bundestag, [Wahl des Präsidiums](#)

Deutscher Bundestag, [Wahl und Amtszeit der Vizepräsidenten des Deutschen Bundestages](#), 16.10.2025

Deutscher Bundestag, [Wahlausschuss](#)

Deutscher Bundestag, [Wahlen im Deutschen Bundestag](#)

Deutscher Bundestag, [Wahlprüfungsausschuss](#)

Deutscher Bundestag, [Was ist eine Drucksache?](#)

Deutscher Bundestag, [Was sind Bürgerräte?](#)

Deutscher Bundestag, [Weg der Gesetzgebung](#)

Deutscher Bundestag, [weitere Gremien](#)

Deutscher Bundestag, [Weitergeltung von Geschäftsordnungsrecht](#), 24.03.2025

Deutscher Bundestag, [Weltweit vernetzt - die Parlamentariergruppen](#)

Deutscher Bundestag, [Zahl der Sitzungen des Präsidiums sowie des Ältestenrates und seiner Kommissionen](#), 29.04.2025

Deutscher Bundestag, [Zusammenarbeit der Parlamente in Europa](#)

Deutscher Bundestag, [Unterrichtung des Bürgerrates „Ernährung im Wandel: Zwischen Privatangelegenheit und staatlichen Aufgaben“](#), 20.02.2024

Deutscher Bundestag, [Ausschuss überreicht Bericht zum Bürgergutachten an Bärbel Bas](#), 11.02.2025

Deutscher Bundestag-Infoservice, [Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası](#)

Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Das Präsidium und der Ältestenrat des Deutschen Bundestages](#), September 2024

Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Das Wahlrecht zur Bundestagswahl](#), Dezember 2024

Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, [Der Deutsche Bundestag im Reichstagsgebäude](#), Berlin, November 2018

Deutscher Bundestag, [Comittees](#)

Deutscher Bundestag, [The Budget Committee](#)

Deutschland.de, [AB'ye genel bakış](#), 08.05.2023

Deutschland.de, [Alman federal eyaletleri](#), 21.04.2025

Deutschland.de, [Almanya hakkındaki en önemli gerçekler](#), 23.10.2025

- Deutschland.de, [Coğrafya ve iklim](#), 18.01.2018
- Deutschland.de, [En Önemli Bayram](#), 24.09.2025
- Deutschland.de, [Federal Almanya Cumhuriyeti](#), 11.09.2024
- Deutschland.de, [İki Artı Dört Anlaşması](#), 24.09.2025
- Dışişleri Bakanlığı ile iş birliği içinde Fazit Communication GmbH (yay.), [İşte Almanya](#), Merzig-Almanya, Ekim 2022
- Die Bundesregierung, [Bundeskanzler seit 1949](#), Mai 2025
- Die Bundesregierung, [Die fünf Grundsätze des Wahlrechts](#), 03.01.2025
- Die Bundesregierung, [Was ist die Vertrauensfrage?](#), 27.12.2024
- Die Bundeswahlleiterin, [Bundestagswahl 2021: Endgültiges Ergebnis](#), 15.10.2021
- Die Bundeswahlleiterin, [Law on the Scrutiny of Elections](#)
- [Bundestagswahl 2025: Endgültiges Ergebnis](#), 14. März 2025
- Die Bundeswahlleiterin, [Sainte-Laguë/Schepers](#), 22. Januar 2025
- Digitale Verwaltung 2020, [Grundlagen für Gesetzesinitiativen der Bundesregierung](#), (14.05.2025 tarihli Wayback Machine arşivi)
- Digitale Verwaltung 2020, [Verfassungsrechtliche Rahmenbedingungen der Gesetzgebung des Bundes](#), (13.04.2025 tarihli Wayback Machine arşivi)
- ECPRD, [Absence of MPs \(Milletvekillerinin Görüşmelere Katılmaması\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:6022, 07/03/2025
- ECPRD, [Germany Deutscher Bundestag. Indicators. Parliamentary Activities](#) (Sınırlı Erişim)
- ECPRD, [Impact assessment and evaluation capacities in national parliaments \(Ulusal Parlamentolarda Etki Analizi ve Değerlendirme Kapasiteleri\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:4122, 09.07.2019
- ECPRD, [Impartiality of Speakers and Deputy Speakers \(Meclis Başkanı ve Başkanvekillerinin Tarafsızlığı\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:1441, 05.05.2010
- ECPRD, [Parliament Oversight \(Parlamentar Denetim\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5176, 15.09.2022
- ECPRD, [Parliamentary Factsheets-Germany: Bundesrat](#) (Sınırlı Erişim)

- ECPRD, [Parliamentary Factsheets-Germany: Deutscher Bundestag](#) (Sınırlı Erişim)
- ECPRD, [Parliamentary Permanent \(Oversight\) Commissions \(In Particular Related to Control the Secret Services\) \(Daimi Parlamenter Denetim Komisyonları\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:3582, 03.01.2018
- ECPRD, [Parliamentary practice and organisation regarding impact assessment \(ex-ante\) and evaluation \(ex-post\) \(Etki Analizi ve Değerlendirmesine İlişkin Parlamenter Uygulama ve Teşkilatlanma\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:2832, 15.09.2022
- ECPRD, [Questionnaire on the second Chamber \(İkinci Meclise İlişkin Anket\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:4268, 09/01/2020
- ECPRD, [RIGHT TO PETITION – RULES, PROCEDURES AND PRACTICES \(Dilekçe Hakkı – Kurallar, Usuller ve Uygulamalar\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:5307, 31.01.2023
- ECPRD, [Second Reading of Bills in Plenary Hall \(Genel Kurulda Kanunların İkinci Okuma Süreci\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:3362, 04/04/2017
- ECPRD, [Second Reading of Bills in Plenary Hall \(Genel Kurulda Kanunların İkinci Okuma Süreci\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:3362, 21/03/2017
- ECPRD, [Special Sessions during Parliamentary Recess \(Parlamento Ara Tatillerinde Özel Oturumlar\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:878, 26/11/2007
- ECPRD, [Standing Committees - administration, staff, procedures, documents, structure, committee meetings \(İhtisas Komisyonları - Yönetim, personel, usuller, dokümanlar, yapı, komisyon toplantıları\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Alman Federal Meclisinin Cevabı, Talep No:3456, 16/08/2017
- ECPRD, [Standing Committees - administration, staff, procedures, documents, structure, committee meetings \(İhtisas Komisyonları - Yönetim, personel, usuller, dokümanlar, yapı, komisyon toplantıları\)](#) (Sınırlı Erişim), Bilgi Talebine Almanya Federal Konseyinin Cevabı, Talep No:3456, 02/08/2017
- Federal Ministry of Finance, [Budgetary Principles Act \(Haushaltsgrundsätze-gesetz\)](#)
- Federal Ministry of Finance, [Federal Court of Auditors Act \(Bundesrechnungshofgesetz\)](#)

- Federal Ministry of Justice Federal Office of Justice, [Act on the Federal Constitutional Court](#)
- Federal Ministry of the Interior and Community, [Funding of political parties](#)
- German Bundestag-Public Relations Division, [Rules of Procedure of the German Bundestag and Rules of Procedure of the Mediation Committee](#), July 2022
- Gesetze im Internet, [Basic Law for the Federal Republic of Germany](#)
- Gesetze im Internet, [Bundesbeamtengesetz \(BBG\)](#), 05.02.2009
- Gesetze im Internet, [Bundeswahlgesetz](#), 23.07.1993
- Gesetze im Internet, [Gesetz über das Bundesverfassungsgericht](#), 11.08.1993
- Gesetze im Internet, [Gesetz über die Rechtsverhältnisse der Mitglieder des Deutschen Bundestages \(Abgeordnetengesetz - AbgG\)](#), 21.02.1996
- Gesetze im Internet, [Gesetz über die Wahl des Bundespräsidenten durch die Bundesversammlung](#), 25.04.1959
- Gesetze im Internet, [Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland](#)
- Gesetze im Internet, [Strafgesetzbuch](#), 07.11.2024
- Gesetze im Internet, [Untersuchungsausschussgesetz - PUAG](#), 19.06.2001
- Gesley J., [Germany](#), Parliamentary Oversight of the Executive Branch, The Law Library of Congress, August 2017
- Goerlich H., Fröhlich K., [Verfassungsgeschichte Zeittafel – Verfassungsgeschichte der Neuzeit](#), Juristenfakultät Leipzig
- Gözler K., [Yasama Dokunulmazlığı: Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi](#), Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C.56, S.03, 2001
- Grotz, F., Schroeder, W., [Deutscher Bundestag: der parlamentarische Gesetzgeber](#), (Sınırlı Erişim), Das politische System der Bundesrepublik Deutschland, Springer VS, Wiesbaden, 2021
- Guthrie, J., Olson, O., Humphrey, C., [Debating Developments in New Public Financial Management: The Limits of Global Theorising and Some New Ways Forward](#), Financial Accountability & Management, C.15, S.3-4
- Güzel M. E., Sığırtmacı A. (çev.) [Parlamentolar ve Parlamenter Gözetim ve Denetim: Seçili Avrupa Ülkesi Tecrübelerinin Karşılaştırılması Sigma Raporu Çevirisi](#), TBMM Basımevi, Ağustos 2016
- Hartmann J., Kempf U., Staatsoberhäupter in der Demokratie, VS Verlag, Netherlands, 2011

- IMF, [Budget Institutions in G-20 Countries—Country Evaluations](#), IMF Policy Paper, April 7, 2014
- IPU Parline, [German Bundestag: About parliament](#)
- IPU Parline, [German Bundestag: Openness and transparency](#)
- IPU Parline, [Germany: Federal Council](#)
- IPU Parline, [Germany: Federal Council: About parliament](#)
- Ismayr W., Fleck A., Der Deutsche Bundestag, Springer VS, 3., völlig überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wiesbaden, 2012
- Jesse E., [Bundespräsident](#), Handwörterbuch des politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland, Andersen U., Woyke W. (Hg.), 8., aktual. Aufl., Springer VS, Heidelberg, 2021
- Karow S.M.A., [Das beschleunigte Parlament – Die Gesetzgebungs-dauer der 18. Wahlperiode des Deutschen Bundestags](#), Institut für Deutsches und Internationales Parteienrecht und Parteienforschungs, 24. Jahrgang, MIP 2018
- Koggel C., [The Mediation Committee of the Bundestag and Bundesrat: A Special Institution of German Constitutional Law](#), International Journal of Legal Information, Vol.44 No.1, 2016
- Konfitin B., Schwagmeier J., [Der Bundespräsident](#), Wissenschaftliche Dienste-Aktueller Begriff, 27.01.2022
- Kopits, G., Craig, J., [Transparency in Government Operations](#), IMF Occasional Paper No. 1998/158, February 3, 1998
- Köse, H. Ö., [Dünyada ve Türkiye’de Yüksek Denetim](#), Sayıştay 145. Yıl Yayınları, Mayıs 2007
- Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg, [Verfassungsorgane in Deutschland](#), Oktober 2023
- Lang R., Wißmann O., [So arbeitet der Deutsche Bundestag \(Ausgabe 2025/26\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, Juni 2025
- Lehmann R., [Kürschners Volkshandbuch: Deutscher Bundestag \(21. Wahlperiode\)](#), 171. Auflage, NDV GmbH & Co KG, Rheinbreitbach, Januar 2026
- Leonhardt M.L., Hano J., [75 Jahre Grundgesetz – Änderungen des Grundgesetzes seit 1949](#), Wissenschaftliche Dienste-Infobrief, 20.05.2024
- Linn S., Sobolewski F., [The German Bundestag Functions and Procedures \(18th electoral term\)](#), Kürschners Politikkontakte, Rheinbreitbach, 2015

- Mannewitz T., Rudzio W., The Political System of Germany, Springer, Wiesbaden, 2023
- Marschall, S., [Der Deutsche Bundestag: Wie parlamentarische Demokratie funktioniert](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Januar 2026
- McCormick, J., Karşılaştırmalı Siyaset ve Yönetim Sistemleri, Felix Kitap, Ankara, Eylül 2020
- Mendgen A., Decker M, [Digitale Abstimmung im Bundestag kommt wohl nicht mehr](#), Redaktionsnetzwerk Deutschland, 07.05.2024
- Metin Y., Erece B., [Bölge Devlet ve Federal Devlet Mukayesesi: İspanya ve Federal Almanya Örneği](#), Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.7, 2016
- Muratoğlu T., [Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması](#), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2014
- Müller V., [Der Bundestag gibt sich neue Regeln](#), Das Parlament, 17.10.2025
- Normenkontrollrat, [Leitbild und Aufgabe](#)
- OECD, [Budget Review Germany](#), OECD Journal on Budgeting, 2014/2
- OECD, [OECD Budget Transparency Toolkit: Practical Steps for Supporting Openness, Integrity and Accountability in Public Financial Management](#), OECD Publishing, Paris, 2017
- OECD, [The Legal Framework for Budget Systems: An International Comparison](#), OECD Journal on Budgeting, Vol.4, No.3, 2004
- OSCE, [Federal Republic Of Germany Elections-26 September 2021: ODIHR Election Expert Team Final Report](#), Warsaw, 16.03.2022
- Özdemir Ilgaz, Y. [Bütçe Komisyonlarının Bütçe Hazırlık Sürecindeki Yeri: Ülke Örnekleri ve Türkiye Değerlendirmesi](#), Bütçe Dünyası Dergisi, S.34, 2010/2
- Panizza R., Pavy E., [Handbook on the incompatibilities and immunity of the Members of the European Parliament](#), Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, European Parliament, March 2020
- Protokoll Inland der Bundesregierung, [Protokollarische Rangfragen](#)
- Rasche U., [Almanya'nın demokrasi yolu](#), Deutschland.de, 12.05.2023
- Reimer S.C., [AfD-Kandidaten bleiben ohne Mehrheit](#), Das Parlament, 21.05.2025
- Rauer G., [Fakten zum Deutschen Bundestag: Aufgaben, Organe, Bauten](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Juli 2025

- Rauer G. (Redaktion), [Das Plenum des Deutschen Bundestages](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, Mai 2025
- Rauer G., Heegewaldt E., [Parlamentsdeutsch: Lexikon parlamentarischer Begriffe](#), Deutscher Bundestag-Referat Öffentlichkeitsarbeit, Ostermann E. (Koord.), Berlin, August 2025
- Reuter K., [The Bundesrat and the Federal System](#), 15th edition, Bundesrat-Press and Communication Division, Berlin, 2020
- Reuter K., [Bundesrat und Bundesstaat: Der Bundesrat der Bundesrepublik Deutschland](#), 15. Auflage, Bundesrat-Press und Kommunikation, Berlin, 2020
- Rietzler, K., Truger, A., [Is the “Debt Brake” Behind Germany’s Successful Fiscal Consolidation?](#), Revue de l’OFCE, Volume 2, Issue 6, November 2019
- Robinson, M., [Major Reforms for German Budget System](#), IMF eLibrary, 07.12.2025
- Roskin M.G., Çağdaş Devlet Sistemleri: Siyaset, Coğrafya, Kültür, Adres Yayınları, Ankara, 2009
- Roßmann R., [Parlament der leeren Sitze](#), Süddeutsche Zeitung, 20.03.2020
- Rudzio W., Das politische System der Bundesrepublik Deutschland, 10., aktualisierte und erweiterte Auflage, Springer VS, Wiesbaden, 2019
- Schindler, P (Hrsg.), [Datenhandbuch zur Geschichte des Deutschen Bundestages-1949 bis 1999](#), Eine Veröffentlichung der Wissenschaftlichen Dienste des Deutschen Bundestages, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1999
- Schleunes K.A., Barkin K., [History of Germany](#), Britannica
- Schmid S., [»Ewige Baustelle«](#), Das Parlament, Nr. 15-16, 11.04.2023
- Schmidt M.G., Wörterbuch zur Politik, 2. vollständig überarbeitete und erweiterte Auflage, Alfred Kröner Verlag, Stuttgart, 2004
- Schneider G., Toyka-Seid, C., [Gewaltenteilung](#), Das junge Politik-Lexikon, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn, 2023
- Schubert K., Klein M., [Koalitionsausschuss](#), Das Politiklexikon, Dietz, 7., aktual. u. erw. Aufl, Bonn, 2020
- Schüttemeyer S.S., [Der 19. Deutsche Bundestag: Schwierige Lernprozesse zur Sicherung parlamentarischer Arbeitsfähigkeit](#), Parlamentarismus, APuZ-Zeitschrift der Bundeszentrale für politische Bildung, 70. Jahrgang, 38/2020, 14. September 2020

- Schüttemeyer S.S., [Parlamentarische Demokratie: Der Deutsche Bundestag und seine Akteure](#), bpb-Informationen zur politischen Bildung/izpb, Nr.341, 3-4/2019
- Siefken S.T., No paradise of policy-making: The role of parliamentary committees in the German Bundestag, Parliamentary Committees in the Policy Process, Siefken S.S., Rommetvedt H. (ed.), Routledge, Oxon, 2022
- Sonne, S., [Stichwort Bundesstaat: Föderalismus in Deutschland verständlich erklärt](#), Bundesrat-Presse und Kommunikation, 8. Auflage, Berlin, 2021
- Stabilitätsrat, [Budgetary Surveillance for the Avoidance of Budgetary Emergencies](#)
- Stabilitätsrat, [Compliance with the EU Requirements for Budgetary Discipline](#)
- Stabilitätsrat, [Organisation](#)
- Stabilitätsrat, [Stability Council](#)
- Stabilitätsrat, [Tasks](#)
- Stabilitätsrat, [The Stability Council: Securing Sound Public Finances](#)
- Stamm F., [Rechte der parlamentarischen Minderheiten im Deutschen Bundestag](#), Wissenschaftliche Dienste-Infobrief, 2022
- Sydow G., Wittreck F., Alman ve Avrupa Anayasa Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2025
- TAB, [Client and addressees](#)
- TAB, [Tasks and goals](#)
- TAB, [Topics and projects](#)
- TAB, [Working method and areas](#)
- The Bundesrechnungshof, [About Us](#)
- The World Factbook, [Germany](#)
- Vermittlungsausschuss, [Arbeitsweise](#)
- Vermittlungsausschuss, [Geschäftsordnung des Vermittlungsausschusses](#)
- Wahlen D., Gottesbüren A., [Vertrauensfrage und vorzeitige Neuwahlen](#), Wissenschaftliche Dienste - Aktueller Begriff, 14.November 2024
- Weinlein A., [Petra Pau bleibt im Amt](#), Das Parlament, 15.12.2023
- Zeit Online, [Verfassungsgericht lehnt Eilantrag gegen Abwahl Stephan Brandners ab](#), 29.05.2020
- Zentner C., [AfD verliert ihre Klagen zum Vorsitz von Ausschüssen](#), Das Parlament, 18.09.2024

ISBN: 978-625-6871-35-9
978-605-2089-81-1 (e-kitap)

**TBMM Başkanlığı Genel Sekreterliği
Araştırma Hizmetleri Başkanlığı**

TBMM Ek Hizmet Binası Remzi Oğuz Arık Mah. Güvenlik Cad. No: 35
06680 Çankaya / ANKARA

Tel: +90 312 420 68 38 - 420 80 01 **Faks:** +90 312 420 78 00

E-posta: iletisim.armer@tbmm.gov.tr

